John Carter Brown
Library
Brown University

Apianus (eigentlich Bienewitz), Petrus. Astronomicum Caesareum. Ingolstadt, P.Apianus, 154o. Titel
in Holzschnitt innerhalb breiter Bordüre, darunter ein grosser runder Holzschnitt (Drache),Holz-
schnitt mit dem kaiserlichen und dem königl.böhmisch- ungarischen Wappen, blattgrosses und zwei
kleinere Wappen. Apians 58 ganzseitige, teilweisei mit beweglichen Stücken versehene Holzschnittfi-
guren und viele Textholzschnitte, alles wahrscheinlich von Michael Ostendorfer, die meisten sauber
koloriert; viel hübsche figürliche Initialen von Hans Brosamer. 61 Bll. Gr.-Folio. Pergamentband
der Zeit.

Brunet I.342. Van Ortroy No.112. Dodgson II.242,4; 386,7. Die ganz ungewöhnlich seltene erste und
einzige Ausgabe des berühmten und grossartig ausgestatten Astronomicum Caesareum, das Apian seinem
Schüler Kaiser Karl V. widmete, wofür ihn dieser mit dem Adelstand und 3ooo Dukaten belohnte. Van
Ortroy kennt insgesamt nur 3o Exemplare in grossen Bibliotheken, ganz vollständige Exemplare wie
das vorliegende, scheinen kaum noch vorzukommen. Dies Exemplar enthält z.B.die beiden Bll.G II (a)
und O VII. Bl.G II (a) ist ein Duplikat des ausserdem vorhandenen Blattes G II, das aber einen an-
deren Text des auf dem Blatt enthaltenen Exemplum Caroli Caesaris enthält (s.a.Schlusse). O VII,
das letzte Blatt zeigt die Insignia P.Apiani... mit dem früheren und späteren Wappen Apians und
einem Abdruck des kaiserlichen Privilegs von 1541 für Apian. Diese beiden Blätter fehlen fast durch-
weg. Das Kolophon auf Bl.O V verso in Spiegelschrift. Ueber einige Verschiedenheiten einzelner Exem-
plare der Ausgabe vgl.Van Ortroy. In einer Anzahl von Exemplaren ist das spätere Wappen Apians mit
M.O., dem Monogramm Michael Ostendorfers signiert, weshalb man diesem Künstler die mannigfachen Fi-
guren des Buches zuschreibt. Die reizvollen grossen Initialen dagegen, die meist geometrische und
sphärische Figuren mit Astronomen, Feldmessern usw.in zierlichen Ornamenten darstellen und wohl ei-
gens für dieses Buch angefertigt wurden, sind nach Dodgson von Hans Brosamer. - Im Titelblatt ist in
der Mitte durch sehr geschickte und völlig unmerkliche Restaurierung eine Stelle ergänzt, sonst ist
das Exemplar abgesehen von einer Anzahl Wasser- und Fingerflecken von sehr guter Erhaltung, einige
der beweglichen Stücke lose, es sind aber alle Teile vorhanden. - G II enthält recto einen blatt-
grossen Holzschnitt: Distantia Planetarum, verso ausser dem fortlaufenden Text eine zweispaltige
Tabula mediarum coniunctionum, deren unterste Zahlenreihe folgendermassen lautet: 7ooo//3 11 o// 15
21 3// 7ooo// 24 22 37//21 14 27//. Das Duplikatblatt G II (a) ist das frühere, es enthält noch den
Druckfehler Centela statt Cautela und einen teilweise verschiedenen Text, die letzte Zahlenreihe der
Tabula lautet auf dem Duplikat: 7ooo//2 11 o/ 14 21 3// 7ooo//) 23 22 37// 2o 14 27//. Das obere
Zierstück des Holzschnittes auf dem Duplikat zeigt eine Faust, die einen Ring hält, aber in eine
Fratze ausläuft, während das neuere Blatt G II nur einen Ring und zwei Putten hat.

Aſtronomicum Cæſareum:

Hiſtoricus, diuina gerens, ſophiæꝗ perit',
Hic ſua cognoſcet, ſi bona noſſe volet.
Namꝗ vetuſtatis micator tempora rebus
Diſtribuet, verè dum canet hiſtorias,
Ipſe ſacri præſes noctes æquare diebus

Diſcet, & hinc ſerie feſta locare ſua,
Ipſeꝗ naturæ rimator mira cometæ
Percipiet, nulli dicta vel acta prius,
Sed caueant animis adſint liuore peruſtis,
Hæc etenim labes cernere vera negt.

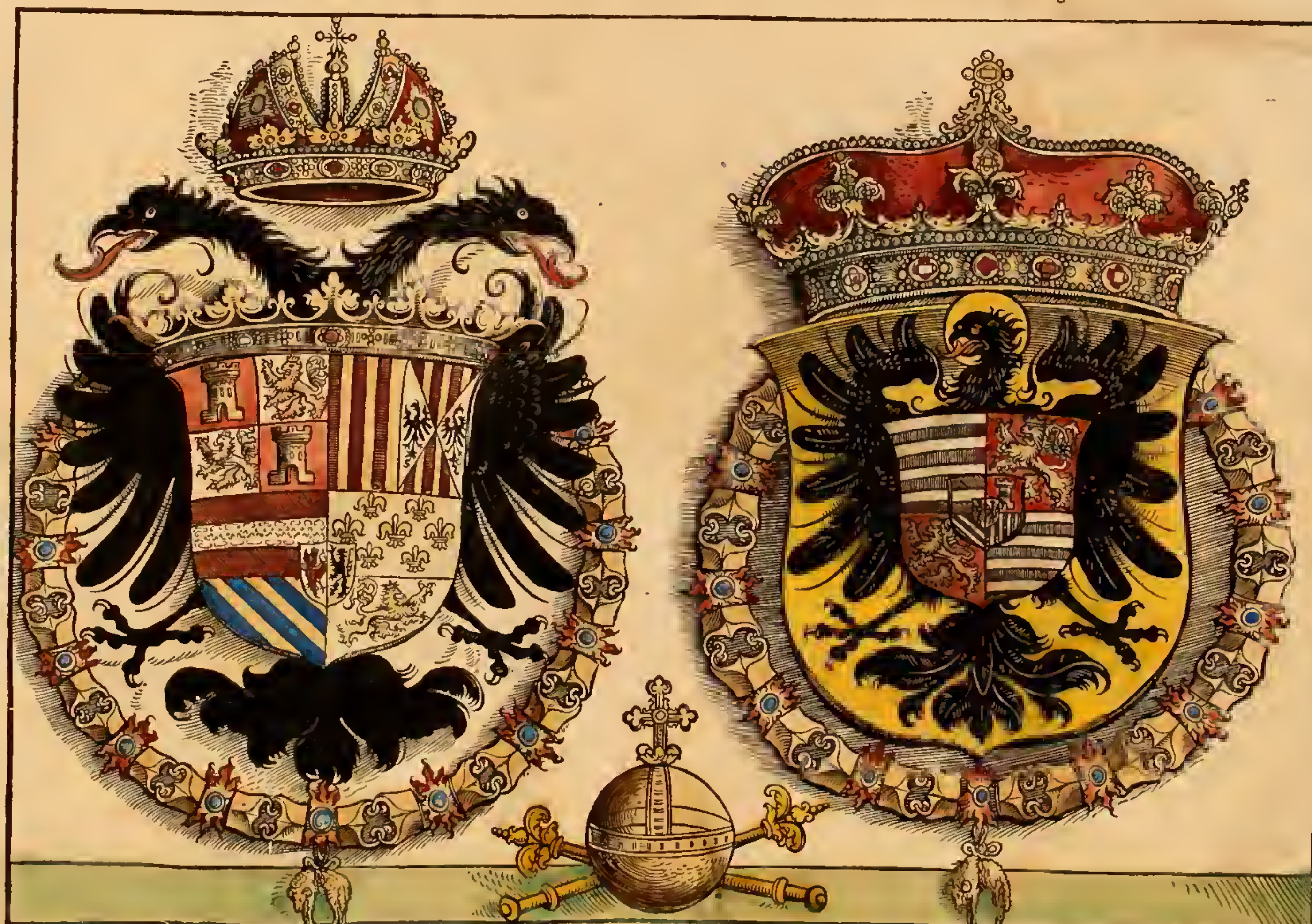
CAROLVS QVINTVS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERAtor ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, vtriusꝗ Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c̄. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c̄. Comes Habſputgi, Flandriæ, Tyrolis &c̄. Vniuerſis & ſingulis notum eſſe volumus. Quum noſter & Imperii ſacri fidelis, dilectus Petrus Apianus Mathematicæ rei in primis peritus, nobis humilime ſupplicauerit, quòd Ephemerides quaſdam, vnà cum aliis infra commemoratis opuſculis, maximo ſuo ſumptu, patiꝗ tum inuentionis tum æditionis labore, in communem bonorū ſtudioſorumꝗ omnium vſum candide & humaniter ædere ſecum conſtituerit, Vereaturꝗ iam ne eadem ab aliis quoꝗ, qui ex alterius incommodo ſuum aucupari cōtendunt commodum, quiꝗ alieno labore beneparta, in ſuum ipſorum male conuertunt vſum, imprimerentur, id quod in ſuum haud vulgare detrimentum redundaret, quatenus Priuilegii noſtri prærogatiua ad certum annorum numerum, in quo nemo planè illud tentare auderet, ſe adiuuare dignaremur, Quumꝗ nos eorum, qui tum opera diligenti ac ſedula, tum vigilantia ſua non mediocri, quam & prouehendis bonis artibus gnauiter impendunt, & inuulgandis vtilibus libris nulli nec ſumptui parcentes nec labori, liberaliter inſumunt, Reipub. inſigniter prodeſſe ſolent, emolumentum promouere, contra diſpendium amouere, pro germano & innato nobis ad eximia honeſtiſſimaꝗ ingenuarum artium ſtudia fauore ſtudeamus, fit vt facilius Apiano quoꝗ prædicto, precibus eiuſdem & ſupplici petitioni condeſcendentes, Gratiam noſtram hac in re impertiamus ſingularem. Omnibus itaꝗ & ſingulis Calcographis, Bibliopolis, & quibuſuis aliis tenore præſentium diſtricte inhibemus, ne videlicet infraſcriptos libros, quos prænominatus Apianus vel iam æditioni deſtinauit, vel æditurus, eruditis omnibus in publicū communicaturus eſt vnquam, puta Ephemeridies ab anno ſalutis noſtræ Milleſimo quingenteſimo triceſimoquarto ad Septuageſimum ſupra Milleſimum & quingenteſimum duraturas, præterea libros de Vmbris, Centiloquium Arithmetices: & alium adhuc de Arithmetica libellum, cum Regulis Coſſæ demonſtratis: De menſuratione vaſorum cum artificiali partis vacuæ inuentione: Schedulas diarias ſiue Almanak cum iudiciis annalibus, ſeu (vt vulgus loquitur) Practicis, quibus aëris mutationes, dierumꝗ electiones ſingulæ continentur: Libros item de coniunctionibus, Ptolemæum ex nouiſſima illa Vuilibaldi Pyrckameri tranſlatione, antehac nunq̄ æditum, cum Tabulis correctiſſimis, & in quadrangularē figurā (cuiuſmodi hactenus excuſæ non ſunt) conformatis: Ptholemæi etiam libros Græce, eruditos eos ſanè, & (quod tanto authore digniſſimum erat) elegantes, natiuamꝗ illam ſuam gratiam in propria lingua retinentes: Librum de Eclipſibus: Librum Azophi Aſtrologi vetuſtiſſimi: Libros Gebri: Vitellionis quoꝗ authoris antiquiſſimi ſimul ac doctiſſimi Perſpectiuam, opus & ingens & ipſa materiæ iucunditate laudatiſſimum: Aſtronomicum Imperatorium: Librum de diebus Creticis: Libros de Iride. Tabulas reſolutas iam per eundem recens ſupputatas: Radium nouum Aſtronomicum, ſimulꝗ & Geometricum, vnà cum vario Sinuum & Chordarum vſu: Librum de Speculo ad pulcherrimas dimenſiones apte adcommodato: Introductionem Coſmographicam cum omnis generis obſeruationibus itidem per ſinus & chordas, adiuncto inſuper Meteoroſcopio duplici, plano & (quod inauditum erit pleriſꝗ) numerorum, Aſtrolabiumꝗ numerorum vniuerſale, vt recens ita vtiliſſimum: Tabulas ſeu Mappas, vt vocant, vniuerſi terrarum orbis generales, aut etiam quarundam Regionum ſeu Prouinciarum particulares: & quicquid in Mathematicis rebus dictus Apianus ſub Titulo & nomine ſuo, aut ſi qua aliena rerum Mathematicarum monumenta prius neutiquam excuſa, ſua vero iam induſtria recognita & reſtaurata, vel etiam figuris tantum illuſtrata, per quoſcunꝗ volet Impreſſores, in lucem ædident, intra ſpacium triginta annorū, ab ipſo æditionis die computando, præter ſuam ipſius voluntatē, excudant, ſeu excudere faciant, neꝗ ſic excuſos venum exponant ſeu vendant, ſub pœna Decem Marcharum Auripuri, pro vna Cameræ noſtrę Imperiali, altera vero medietate dicto Apiano irremiſſibiliter exoluendarum, tum amiſſionis librorum ſic ad æmulationem excuſorum, quos vbicunꝗ locoꝝ nactus fuerit, per ſe ſiue ſuos, aut adiumento Magiſtratus eius loci, ſibi vendicare & in poteſtatem ſuam redigere poterit. Harum teſtimonio literarum Sigilli noſtri appenſione munitarum. Datum in Ciuitate noſtra Imperiali Ratiſpona, die tertia Menſis Iulii, Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Triceſimoſecundo, Imperii noſtri Duodecimo, & alioꝝ Regnorum noſtrorum Decimoſeptimo.

> *Imperatorium uocauimus Cæſareū, opus præſens, conueniens tam Imperatori quàm Regi uocabulo, quibus utriſꝗ dicauimus.*

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ Maieſtatis proprium.

Vidit Held — CAROLVS. — *Ioannes Obernburger.*

AVGVSTISSIMIS CAESARIBVS CAROLO ET FERDINANDO, IMPERATORI ILLI REGIQVE HVIC RHOMANIS, FRATRIBVS INVICTISSIMIS &c. ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS, AVSTRIAE ARCHIDVCIBVS &c. DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS, PETRVS APIANVS

à Leyſnick, Salutem obſequentiſſimus præcatur cliens.

MOS EST, INVICTISSIMI CAESARES, AEDITVRIS ALIQVID, vt quos ſui patronos ſtatuunt, laudum nominibus, virtutumq; inſigniis operoſiſſime deſcribant, quo videlicet, & Mæcenates ſcribentium præconiis illuſtriores, ipſi vero rerum traditores patrociniorum preſtantia celebriores euadant. Quod equidem vtrumq; mihi tam fœliciter ceſſiſſe dum veſtris maieſtatibus hanc dedicationem paro, pergaudeo. Cum enim maiores ſitis, quam qui encomia admittatis, ego vero indignior quam qui inferiora audeam, indoctiorq; quàm vt patia poſſim, plane veniam huius cõſuetudinis me impetraſſe reor. Niſi vero quis nodum in ſcyrpo querere malit, quàm nihil agere? At ſi Horatius ille Flaccus Poëta diſertiſſimus ſagaciſſimusq; Agrippæ carmen negauit, metuens ſe laudes eius culpa ingenii detriturum, quid non trepidationis mihi homini ab omni arte, eloquentiaq; alieno aliquid hic auſuro, putet quis impendere? et id cum non deſint innumeri buccinatores in hoc dies & noctes incumbentes ſtrennuiſſime, qui elogia, vitas, & acta veſtra totis viribus, omniq; orationis varietate orbi prædicent, proclament, longumq; in æuum diffundant, adeo, vt ſi poſt tãtos & tot præclaros viros, in præſentia quid moliar, merito iuxta prouerbium, ne pictos quidem adhuc nouiſſe Cæſares argui quæã, quare ne tã turpis inſimuler ignorantiæ & quaſi cœlum mathematicus non videam, plura nũc addere ſuperſedeo. Cæterum cur veſtris maieſtatibus, & Cæſaribus, & Auſtriæ Archiducibus, potiſſimum aſſertoribus gaudeam, hoc malo perſequi. Conſideranti mihi paulo altius Cæſarum Imperatorumq; Rhomanorum in excolendis, prouehendis atq; adeo perpetuitandis, vt ſic loquar, mortalium ingeniis, ſtudia & operas, nõ inuenio alibi gentium gloriam parem vnius nominis exiſtere. Neq; vero eſt ꝙ hic ſe iactet vel Gręcia, vel Phœnicia, vel Egyptus, quantumuis litterarum artiumq; principia ſibi vendicent. Quandoquidem ille non minus conduxiſſe videtur qui inuentum probe in vſum humanum tranſfundit, quam ille qui rem primus oſtendit. Inuentor prodeſſe cogitat, alter re ipſa prodeſt. Vt enim architectus non magis amplexatur, vbi opus ſtructura eſt, gnomonis doctorem, q̃ datorẽ, ſic puto neminẽ requirere, quando exiguntur artis opera, potius inuentorem quàm artis traditorem preſentem. At qui melius tradunt hæc in manus hominum, hijs qui curant aſſidue, vt optimi quique autores in orbem diuulgentur? quiq; ingenia hominum, vt cum Plinio loquar, rem publicam faciunt? Iam vero hac in parte qui plus contulerint multis iam ſeculis populo rhomano et populoſiſſimæ certe orbis parti Europę, quàm rhomani Cæſares nulli ſunt., Vt enim à primis ordiar. Nonne Auguſtus ſtatim, tantum non gentis huius & nominis princeps, ſi Iuliũ demas, ille (nec ſine deo quidem) Apollinem ſuum palatinum voluminibus tum græcis tum latinis magnificentiſſime inſtructum, perpetuæ vtilitati conſecrauit? ibiq; non modo ſuæ, ſed & omnium linguarum & ætatum authores ſelectiſſimos ipſe eruditiſſimus, ſuis quantumuis grandibus coëmit ſumptibus, ſalutiq; hominum gratuito dedicauit? Inde enim innumerabiles viri, & in omni diſciplinarum genere conſumatiſſimi prodierunt ſedulo, cui rei ſi cæteros taceam, argumento certiſſimo vel vnicus Celſus poëta eſſe poteſt, qui quantus quantus fuit, ex Bibliotheca redditus eſt Auguſti. Dum enim ſcripta palatinus quæcunq; reponit Apollo, Luſtrat, vt inquit ille, quãtũ nõ dii boni cognitionis hauſit? Atqui hic mihi optarem, eam eloquendi vim quantam neq; Graius, neq; latinus orator habuit, vt hanc tam ſanctam Cæſareæ gentis pietatem dignæ admirationi adſcrerem, vereq; ſuſpiciendam mortalibus edocerem, quod equidem, quia non licet, admiror vnice interim, exoſculorq;, optans, imò depræcans ab omnibus parem religionem in adorandis Cæſarum virtutibus. Sed vt ad rem redeam. Auguſtus Rhomanorum Imperator ſecundus primus ſtuduit libris æternitati conſecrandis, & certe primus, cum nemo ſit qui Aſinij Pollionis operam (quanquàm prior Marci Varronis bibliothecam Rhomæ exhibuerit) cum Cæſaris theſauris conferre audeat, quis enim priuatum conſuli, conſulem Imperatori gentiumq; domino preſtitiſſe crediderit? Quos autem & quales rerum fontes mundo præparauerit, facile colligere eſt ex tanti principis iuditio. Quantus enim ingeniorum delectus in eo fuerit, vt reliquos preteream, Virgilius noſter, qui etiam hodie omnium conſenſu, parens eruditiõis appellatur, teſtis eſt, quantus item doctrinæ fauor amorq; penes hunc extiterit, partim & idem Maro docet, quem ex mediis flammis, (dum eius opera contra teſtamenti verecundiam cremari vetat,) eripuit, partim alii. Anthonio namq; Muſæ medico ſuo ſtatuam erigi iuxta ſignum Aeſculapii paſſus eſt, Cornelium Gallum poëtam eximium ad præfecturæ gradum vſq; promouit. Frontonem philoſophum ob inſignem ſcientiam Conſulati dignitate donauit. Neq; illud quoq; obſcurum eſt quod Alexandrinis pepercerit non magis ob aliam rem vllam, quàm Arrii philoſophi amorem. Atqui huiuſmodi ſexcenta ni longior eſſe nolim, in re aperta, ſuppeterent, quibus Auguſtũ & lineras & litteratos ornaſſe, auxiſſe, ditaſſeq;, palam facerem. Verum enimuero quid in vno immorer? quaſi non venerandum hunc, neq; ſatis laudandum morem, omnes fere ſequentium æquali ſtudio, ſimili ardore, nec minoribus expenſis, continuauerint. Vt enim aliquot duntaxat exemplis (nam ſingula ſingulorum patrocinia recẽſere infinitũ foret) rem probem. Nonne Tyberius Claudius Nero, Veſpaſianus vterq;, Anthonini ambo, Traianus Tacituſq; Imperatores, Valeriũ, Senecam, Lucanum, Andromachum theriace inuentorem, Ioſephum, Plinium vtrumq;, Plutarchum, Cornelium Tacitum authores orbi dederunt? quorum vltimus non modo vt in omnibus bibliothecis collocaretur, verum ſed decies ad vſum publicum quotannis transſcriberetur, edicto cautum eſt. An non legimus Iulium ipſum dictatorem omnes medicinæ liberaliumq; artium profeſſores, quo libentius vrbem incolerent, ciuitate donaſſe? Veſpaſianum latinis græciſq; rethoribus, annua centena (quæ duorum milium, quingentorumq; aureorum nobis ſumma eſt) perſoluiſſe? Anthoninum pium rethoribus philoſophiſq; non ſalaria tantum, verum ſed honores & prouincias decreuiſſe? Gordianum deniq; ſexaginta duo millia voluminum bibliothecæ ſuæ intuliſſe? Antonius Imperator Seueri filius Oppianum poëtam pro opere de piſcibus ſibi dicato, tot aureis donauit, quot verſus dederat. Domicianus Statium et Sylum vates, hunc tertio cõſulatu illum corona inſigniuit. Poſterioris memoriam Martialis poëta his verſibus celebrat. Auguſto pia thura victimaſq; pro noſtro date Sylio camenæ. Biſſenos iubet en redire faſces, Noto conſule nobiliq; virga, Vatis Caſtaliam domum ſonare, Rerum prima ſalus & vna Cæſar, Gaudenti ſupereſt adhuc quod optet, Fęlix purpura tertiuſq; conſul. Theodoſius Aurelium Prudentium ad militiæ pręfecturam perduxit. Auſonius à Cæſare Gratiano cuius filium erudiit Conſul eſt factus, Quintilianus ſtipendium meruit ſub Domitiano è fiſco accipere, Adrianus & Antonius Arrianum hiſtoricum propter Alexandri hiſtoriam ſcriptam ad Conſularem dignitatem euexerunt, Traianus Dionem Pruſieum philoſophum curru ſuo non ſemel dignatus eſt, Cyrus Pannapolita poëta Theodoſii iunioris beneficio factus eſt Epiſcopus, Conſtantinus Ablabium philoſophum vna cum filio rectorem imperii fecit, Claudiano ſtatuam erexerunt Archadius & Honorius, quam in foro Traiani collocari præceperunt, Marcus Anthonius Imperator Iunio ruſtico philoſopho, conſilia ſua publicauit omnia, conſulatuq; viuum, ſtatua mortuum decorauit. Dies me citius papiruſq; deficiat anteq̃ omnia omnium Imperatorum præconia, quæ litteris earumq; cultoribus fouendis hactenus meruerunt, ſingulatim perſequar. Breuiter ita omnes reliqui diuinitus certe animati ſtudiis profuerunt, omnes inquam, paucis exceptis, quos aut mors maturior, aut valetudo iniquior vetuit, nunquàm non commodis mortalium inuigilando, optimiſq; indolibus iuxtà extollendis incubuerunt. Emulantes nimirum peruetuſta maiorum ſuorum veſtigia. Siquidem Pergami reges, vnde rhomana origo, primi omnium iam olim hoc inſtitutum, ſtudioſiſſime coluerant, quibus maximis certaminibus bibliothecæ ſemper ſunt inſtitutę, Plinio teſte, imò vt Plutarchus tradit grauiſſimus author, ducentis librorum millibus coaceruatę, adeo planè genuinum, & à proauis vſq; ingenitum, fuit Cæſaribus, honeſtis artibus ſtudiiſq; hominum adeſſe, conſulere & proſpicere. Ad noſtra propius tempora veniamus, atq; adeo ad imagines veſtras Auſtriacas centum iam perpetuis annis (quæ laus nulli alii domui cum veſtra communis eſt) Imperio rhomano felices auguſtaſq;, in quotum annorum ſpatio, quantum bonæ litteræ & artes omnes ab Imperatoribus, Au-

ſtriæq; ducibus adiutæ ſint, dictu vt eſt promptum ſic rurſus præ copia difficile. Initium autem ſummenti à Diuo Alberto ſecundo, potentiſſimo Cæſare, Boemiæ, Vngariæq; rege in hæc noſtra tempora Imperium veſtrum continua ſerie demittente, occurrit præter alia ſtudia æque admirari Mathematicam tanta fide cultam nomini Auſtriaco. Ioannem Gmündenſem, Peurbachium, Ioann. Regimontanum, Srabium, mathemaricos incomparabiles, nec vlli veterum diſſimiles, nonne veſtri maiores rulerunt Auſtriæ duces, ſacratiſſimiq; Imperatores Albertus, Fridericus, Maximilianus? Vt interim Poëtas, Oratores, Hiſtoricos, Iuriſprudentes, Medicoſq; ſileam, quibus profecto nulla ætas, aut vidit copioſiores, aut mirata eſt doctiores. Nominarem aliquos, niſi omnes malint, nominarem omnes, niſi complures nolint, proinde dum hoſce prætereo poſteritati nunquàm tacituræ cunctos relinquo. Quis autem enumeret eos quos nunc vos Inuictiſſimi fratres producitis huic æuo, indieſq; excitatis? quos ſane, ingenue dicam, qui referre conabitur, nõ aliud facturus, quàm arenas Iſtri, aut ſolia Herciniæ diſtincturus eſt, Atqui hæc eſt vna ratio cur Cæſarihus potiſſimum tutoribus geſtiam, quia hanc aram non pluribus vſpiam, neq; tutius, neq; perennius cultam uideam. Sicut etiam altera quare Auſtriacis Ducibus, quando mathematicis excellentibus ſaluberrimam hactenus ancoram hanc extitiſſe ſciam. Nec minus animi mihi addidit Regum Hyſpaniæ beneuolentia longe ſemper in Matheſeos ſtudia propenſiſſima, quod abunde Alfonſus Rex Caſtellæ Clementiſſimus, Mathematicuſq; eminentiſſimus, partim opere ipſo comprobauit, partim Alfonſus rex Arragonũ, dubiũ an eruditior, an potentior, in Iouiano Pontano artis mathematicæ ſcientiſſimo, ſplendidiſſimè per Iulium Maſſanenſem perfectum tractato, oſtendit. Idem ſpei ſecit Mathias Rex Vngariæ Chriſtianiſſimus (quod nomen nunc alter veſtrum induit, ſicut & priorum regum nomina veſtrum alter quoq; tenet) qui Ioannem de Monte Regio Germanum, mathematicæ alterum Hipparchum ampliſſimis honoribus, diuiciiſq; auxit, ita planè, Hiſpania, Vngaria & Auſtria (quæ omnia vos Auguſtiſſimi Cæſares eſtis) ſibi ſimiles ſunt in alendis, fouendis, honeſtandiſq; mathematum interpretibus, Summatim dicam, quam grati fuerint, ſintq; nunc, harum diſciplinarum doctores Auſtriæ Archiducibus, teſtis eſt celebertima, taliũ virorum, patens, Academia Vienna, Ducatus Auſtriaci metropolis, vnde non ſecus atq; ex equo quodam troiano, aut Amaltheæ cornu, omni nationi, omniq; regioni mathematici ſufficiunt. Ea igitur in arte cum nos quoq; videremur ea præſtitiſſe, quæ ante nos nemo, cuperemus autem hoc pacto mundo prodeſſe, auſcultantes Platoni, non potuimus adduci, vt crederemus illud rectius conficei poſſe q̃ Cæſaribus tutantibus. Cum enim alteri occaſus, alteri ortus pareat, facile vtrinq; ſperauimus nos, ſub veſtra tutela, plurimum momenti hominibus allaturos. Adhæc cum ſubinde aſtronomica in hoc opere tractaremus, occiduamq; ſic & orientis partem aſſiduo contemplaremur, non poterant non Cæſares nobis ob oculos, mentemq; verſari crebettime. Quod poſtremum medius fidius non mediocrem etiam veſtris maieſtatibus hoc muneris deferendi anſam iam pridem fingenti hoc opus, preſtitit. Accedit hiis quod Comitia Auguſtana me iam olim veſtris maieſtatibus deuouerunt integrè, quibus non ſolum illud, ſed totum me deberi fateor. Nondũ enim exciderunt veſtra mihi indigno collata beneficia, pro quantulacunq; opella inſtrumenti ſcz per me veſtris maieſtatibus exhibita, vbi non modo enituit veſtrum in ſtudia ſublimis ſauor, verum matheſeos ſingularis amor cognitus eſt, ita vt omnino quod de Archiducibus Auſtriæ celebratur, videlicet quod mathematicos nemo illis adámet ſincerius, neq; honeſtet largius, veriſſimum eſſe ipſe comperirem. Quæ res me gratum quoq; in præſens, volentem & nolentem, vt dicitur eſſe compulit. Habetis igitur quo conſilio & ſcripſerim & inſcripſerim hunc librum Cæſares Sanctiſſimi, procuIdubio patrociniis veſtris clientelam hanc non grauatim admiſſuri, Apianiq; non magis opus hoc, quàm veſtrum aſſerturi. De libri ordine non eſt vt quicquàm addam, quando omnia ſuo loco patent clariſſime. De vſu vero & præſtantia eiuſdem, verbo dicam. Quæ mathematicorum turba hunc vſq; in diem, difficultatibus, laboribus tediiſq; non dicendis, per numeros, calculationes, ſpeculationeſq; &c. in motibus cœleſtibus, ſtellarum fixarum locis veris, longitudinibus, latitudinibuſq; planetarum ſeptẽ, Solis, Lunæq; eclipſibus, breuiter, omnibus primi mobilis commoditatihus inueſtigandis, ægerunt, ea tanta facilitate, citra omnem ſupputationem, & contemplationem, præſenti volumine traduntur, vt aſſerere audeam, vix vllibi ſyderalis ſcientiæ ſtudioſis, aliud quicq̃ vtilius extare. Inter quæ omnia, non vltimum operæ precium reor, monſtratum à nobis, quo pacto hiſtoriarum mendæ corrigi debeant, prius à nullo vnquàm dictum, neq; animaduerſum, quæ res quantum momenti habeat, ille demum videbit, qui quid hiſtoriarũ ordo in rebus humanis quæat, perpendet. Quo in loco etiam alia quædã recenſere nõ ab re foret, vti æquinoctii euidentẽ cognitionẽ, neq; antea à quoquã tanta facilitate relatã, ſimiliter cometarũ obſeruatiões, nemini ante nos ita certe ſincereq; proditas, pluraq; quæ operis proceſſus oſtendit, ſed tamen ne vltro mea cantare, Sybaritaq;, iuxta adagium per plateas ferri videar, prudens omitto. Poſtremo deum Optimum Maximum precor, vt veſtras Maieſtates orbis humani bina ſubſidia, quam diutiſſime publicis commoditatibus reſeruet,

DE INVICTISSIMIS, CARLO ET FERDINANDO Fratribus, Orbis Rhomani Imperatoribus, Epigramma Chriſtophori Statmionis M. D.

Ipſe ſub affini moderamine gaudet olympus,
Terraq; cognato gaudet in imperio.
Sydera cum Luces noctes, frater[illegible] gubernent,
Ortus, Occaſus, frater v[illegible] regit.
Ambo Rhomanæ gentis, hunc laſſus inumbrat,
Phæbus, cum vigili roridus orbe videt.
Dic igitur cœlum potius tellure quid ornet?
Hoc habet, eſt poſthac illa datura deos.

EIVSDEM IN AVTOREM.

Inuenit Hipparchus, Ptolemæus illuſtrat, at illos.
Eiuſdem facti ſingula fama colit.
Nunc Apianus erit modicus? qui preſtat vtrumq;.
Prima ſimul nobis & manifeſta ferens?
Si meruit graius ſtatuas puer arte Beroſus,
Quid ni germanus templa magiſter habet?

ARGVMENTVM OPERIS PER EVNDEM.

Quos peragant curſus errantia ſydera, quoſue
Fixa: quibus phæbe ſubtrahat ora viis.
Quis ſit inæquato ſigendus terminus anno,
Vt numeret feſtos litera ſacra dies,
Quam variet graius, quam nec latius ſibi conſtet,
Hiſtoricus, Criſes tempora quæq; ferant.
Cuncta bipartito ſed prima volumine cernes,
Mille quibus ſpecies membraq; mille fluunt.
Altera pars ſubdet primo quotus vſus ab orbe.
Sit, veluti caudam à Sole Cometa ferat.
Innumeros fructus Torqueti nobilis inde,
Structuramq;, ſuo quæq; nitore decens.

Omnia

Omnia quæ tanto ſpectabis acumine nata,
Quàm poteras nuſq̃ ſi prius acta forent,
Adde quod eſt numeris ſine quiduis & ſine calclis.
Quod tenuit priſcos noſq; motatur opus,
Eſtimet authori quid lector debeat ergo,
Eſtimet & prudens hoc bene poſteritas.

IN ASTRONOMICVM CAESAREVM P. Apiani Sebaſt. LincKius ad lectorem.

Sedula quæ fruſtra quæſiuit ſæpe vetuſtas,
Abdita linigeri vatibus aſtra chori.
Quæ nec marmarici, perſpexit ſenſus Atlantis,
Suſtinuit qui humeris ſydera clara ſuis.
Cuncta ſuis numeris dimenſus quæq; ſagacis
Neſciit Euclidis calculus ingenii.
Optabat radiis quæ & puluere ſcire notato,
Confundens artis ſanguine ſigna ſuo,
Quæ nec Dædaleæ monimentum circinus artis
Tortilibus gyris vel ſinuare poteſt,
Hæc te cuncta docent, Apianeæ rara Mineruæ
Pignora: tum facili (lector amice) modo.

LIBER LOQVITVR.

Quid faciam? vulgi ſum memet in ora daturus
Vltro, num tutus malo latere domi?
Poſterius certe ſatius: ſed publica cogit
Quem magis vtilitas deprecor huic quid agas?
Huic ego parendo nil non ſum ferre paratus,
Nec fieri mundo fabula nota queror.
Spes tamen eſt ingens fruiturum ſydere fauſto,
Tectum cæſareis non male nominibus
Hiis etenim ſemel acceptus, ſemel hiſce probatus,
Iudicium vulgi nil moror inſtabilis.
Quem penes incerti certi quoq; norma vacillat,
Conſimili cenſens æqua & iniqua fide.

APIANVS LECTORI

CVM VIDEREMVS, CHARISSIME Lector, pleraq; inſignia, artiſq; Aſtronomicæ auidiſſima ingenia, hoc noſtro æuo paſſim extare, verum ad eam capeſſendam accedentia, illico præ numerorum copia, computi difficultate, ſpeculationiſq; acumine, auerti, immo prorſus in fugam cogi, indeq; adeo aliarum diſciplinarum, quantumuis ſcientiſſimos innumeros, pauciſſimos huius libertime artis, vel aliquatenus peritos reperiri, ex animo non dolere non potuimus. Sed dic obſecro quæ nam huius rei cauſa ſit? alia profeſto nulla, quàm quod prima ætate ſiniſtrius in Arithmeticis inſtituantur plurimi, ſine quibus, neq; Aſtronomica, neq; cætera recte diſci poſſunt. Numerorũ enim cognitio, non tantum ſyderali ſcientiæ ſeruit, verum ſed ingenia hominum omni alio ſtudio præparat, magiſq; idonea reddit, vt non temere Pythagoras eum omnia nouiſſe dixerit, qui numeros norit. Hoc inquam cum videremus, tantumq; matheſim odium, difficultatis nomine, conciliare ſibi animaduerteremus, cogitare cępimus quo nam pacto huic næuo remedium inueniretur, auxiliumq; illis adhuc quos Arithmetica quoniam deſeruiſſet, Aſtronomia ſaltem non repudiaret, ferri queat. Cogitantibus diu: tandem, ſi theorica cœleſtis vniuerſa, ſine numeris & calculis ad inſtrumenta redigeretur, fieri poſſe ſuccurrit. Facies horrēda ſane, & quã vix anim⁹ cogitãdo ſuſtinere valeret primo viſa eſt, niſi tēpore ſui aſperitatē poneret, tractabilioremq; ſeſe poſt lõgũ offerret. Nonnullã igitur cũ de ſe adhuc colenda ſpem promitteret, adniſi deo duce nos (quamuis nihil quidquàm eiuſmodi à quoquam mathematicorum hactenus ſomniatum, nedũ opere tentatum ſit) adinuenimus, quomodo Aſtrorum curſus, errãtium ſyderum motus, eclipſium rationes, aliorumq; cęleſtium contemplationes, citra calculandi labores vllos inquirere, dicto citius per inſtrumenta nemo non noſtro auſpicio poſſit. Inter laborandum interim nos non ſemel dehortati, qui ſic inſanientes iter tam implicitum tam inexpeditum, tam nullis omnino veſtigiis, nulli plãtæ, nullis pedibus tactum, ingrēdi ſic confidentes auderemus. Imo eum res omni conatu aliquandiu ſuperior appareret, partim rei difficultate territi, partim nouitate attoniti, pedem non ſemel retulim⁹ progreſſuri non tantillum, fatemur, quantumuis nobis occinēret in arduo poſitam virtutem Heſiodus, laboremq; improbum omnia vincere Maro, niſi labori ſummo, fructum longe maximum, tuum ſcz quicunq; ſis proxime bonum ſciremus reſponſurum. Quo dum reſpeximus, vniuerſi oneris facile obliuiſci potuimus. Tibi enim natum iam olim me docuerat præter Platonē diuina inſtitutio. Quod viciſſim & tu, dum perpendes meq; tibi conſuluiſſe vere perſuadebis, nõ dubito, quin noſtrã operã, ſis quã optime interpretaturus. Reliquũ eſt quod te ignorarare nolim, totius operis ſtructurã ſeu inſtrumēta per Cæſarum genituras Rhomanorum CAROLI & FERDINANDI illuſtrata eſſe, ita tamen vt tempora qualia afferũtur nequaq̃ ita ſe habeant, dies enim & anni tantummodo in his cognoſci poſſunt, quod ad horas & minuta attinet neutiq̃. Hæc autem exempla duplici ratione motus ſubintuli, partim, quia demonſtratione omnino aliqua opus eſſe viderem, citra quam inutile quodammodo erat, nudum inſtrumētorum vſum proponere, partim, quia demonſtrationes non alię, quas perpetuitati remitterē digniores occurrerēt. In hiis ergo, ſi nihil aliud memorabitur, dies tamen & annus quē ſolum æternæ poſteritati memorãdum nemo non videt certus verumq; legetur. Hoc in demonſtrandi opere quantum ſudauerimus, eſtima tu, lector candide, dum tuo vſui inuigilauimus indefeſſi. Hoc enim quicquid laboris eſt, tuo nomine ſublatum putare omnino debes. Quod ſi feceris, coges me olim. Deo Iuuante, quoddam de eclipſibus, peculiare opus parere, ſicut & tabulas, quas vocant reſolutas expeditiori, ſuccinctioriq; via, breui poſt polliceri venturas tibi, ſic, id eſt, noſtro conatui fauens, poteris. Vale optime.

INDEX IN QVO OCVLIS PATENT OMNIA QVECVNQVE IN

hoc opere continentur ſcitu digniora, alphabetica ſerie expoſita.

ANni ab Adam ad Chriſtum iuxta alfonſum, Euſebium, Albumazar & Hebreos. Enunctiato. 1
Artaxerxis, Aſueri dicti, regnum quando fuerit. enunctia. 1
Ariſtoteles quando extiterit. Enunctiato. 1
Alexandri mors quot annos Chriſtum præceſſerit. enunctia. 1
Aratus poëta & Aſtronomus quo æuo ſcripſerit. enunctia. 1
Archimēdis geometræ ætas. enunctia. 1
Abrachis Aſtronomus quando vixerit. enunctia. 1
Andromachus Cretenſis Theoricæ inuentor quãdo floruerit. enũ. 1
Agtias aſtronomus quando ſtellas conſiderarit. enunctia. 1
Alcmeon medicus & Aſtronomus quando floruit. enunctia. 1
Albategni Mathematici ætas. enunctia. 1
Azophi Arabis ſeculum. enunctia. 1
Auicennæ medici tempus. enunctia. 1
Abrahami Auenzre Iudei ſeculum. enunctia. 1
Alfonſi Rom. & Hiſ. regis & aſtronomi clariſſimi ætas. enunctia. 1
Artis Impreſſoriæ inuentio. per quem & quando facta. enunctia. 1
Annus Solaris quid. enunctia. 1
Annus Biſextilis. enunctia. 1
Annus intercalaris. enunctia. 1
Annus ciuilis quid. enunctia. 1
Annus Lunaris. enunctia. 1
Annorum diuerſitates variæ. enunctia. 1
Aſtronomis à meridie in meridiem dies computantur. enunctia. 1
Aſtronomorum error per radicem Chriſti, annos Chriſtum præcedētes, computantium. enunctia. 1
Arietis principium veræ eclipticæ vbi ſitum ſit enunctia. 2
Aequinoctii punctum ſubinde variari in æquatore, iccirco & tempora ipſa. enunctia. 1
Aequinoctiũ vernale Chriſti tpe quando cõtigit E. 2
Aequinoctiũ vernum quando noſtro æuo contingat E. 2
Aequinoctii dies quàm vmbram deſcribat enunctia. 2
Aequinoctium tempore vrbis conditæ. enunctia. 13
Aequinoctia quibus temporibus eueniant. enunctia. 39
Aequinoctia meridianis omnibus adaptare. enunctia. 39
Abhominabilis error quorundam de æquinoctio vernali. enun. 2
Auges planetarũ ante & poſt Chriſti tempora quomõ ſciãtur. enũ. 4
Auges errantium diluuii tempore. enunctia. 4
Auges planetarum Caroli & Ferdinandi Cæſarũ tēporibus. enun. 4
Auriga variis nominibus inſignis. enunctia. 4
Aquilæ cęleſtis forma. enunctia. 4
Andromedes figura in cęlo ſtatutæ. enunctia 4
Auſtrales ſtellæ vti prius cum Sole occidunt quàm oriũtur. enun. 4
Atlandides Pleiades vnde dictę, & quot numero ſunt. enunctia. 4
Aſini ſtellæ vbi locatæ. enunctia. 4
Argonauis ſituatio. enunctia. 4
Argumentum latitudinis lunaris vt inuenias. enunctia. 18
Aſpectus quid ſit & quid per eũm intelligendum. enunctia. 19
Aſpectuum numerus quis ſit. enunctia. 19
Aſpectus quoſlibet Lunæ cum planetis omnibus quomodo per calculos aſſequaris. enunctia. 20
Aſpect⁹ planetarũ inter ſe excepta Luna qua rõne deprehēdas. E. 21
Aſpectus planetarum inter ſe Lunam præter quomodo per numeros inuenias. enunctia. 21
Applicare planeta quando dicatur. enunctia. 21
Argumentum Solis medium quomodo habeatur. enunctia. 25
Argumentum Lunæ medium quo pacto indagetur. enunctia. 25
Anaxagoras qñ cęperit de motu Lunæ ſcribere. In exēplo. enũ. 30
Athenienſes menſium ſuorum numeros quomodo Lunæ ætatibus aptarint. in exemplo. enun. 30
Aureus numerus veluti reperiatur. enunctia. 35
Aurei numeri inuentio. enunctia. 35
Aurei numeri vſus enunctia. 35
Aureus numerus quare ſit à poſterioribus poſthabitus. enun. 35
Aureus numerus Iulii Cæſaris tempore. enunctia. 35
Anni biſextilis inquiſitio. enunctia. 37
Annus Solaris quot diebus conſtet ſecundum Iuliũ Cæſarē. enũ. 37
Aſtra diuinę virtutis inſtrumenta vt ſint. enunctia. 49
Aſtrorum diſpoſitionibus inferna omnia affici. enunctia. 40
Atealis Metheoroſcopii ingreſſus quid ſit. enunctia. 1 ptis ſecũdę

BAſſus quando vixerit. Enunctia. 1
Blanchini ferrarienſis tempus. Enunctia. 1
Biſexnlis diei ratio Enunctia. 1
Boores quomodo vocetur, qualiſq; & vbi in cœlo luceat. Enunctia. 4
Bellum Niciæ quando in Sicilia geſtũ ſit En. 1 & exemplo E. 30
CAius Sulpin⁹ Gall⁹ q̃n ecl{p. apud Liuiũ prædixit. E 1 & 30.
Claudii Ptolomæi Alexandrini Mathe. & philo. ſeculũ E 1
Concilium in Nicea factum Enunctia. 1
Caroli Quinti Romanorum Imperatoris ortus Enunctia. 1
Chriſtus 25 Decembris die natus. Enunctia. 1
Chriſtus natus anno intercalari. Enunctia. 1
Coronæ Septentrionalis ſitus. Enunctia. 4
Cigni aſteriſmus & nomina Enunctia. 4
Cor Leonis quomodo dicatur. Euunctia. 4
Cetus quibus ex ſtellis cõponatur & quã varie appelletur. Enunct. 4
Caſſiopeæ ſtellæ. Enunctia. 4
Canicula vel Canis maior. Enunctia. 4
Caniculare tempus quando ſit. Enunctia 4
Canis minor ſiue Procyon, quomodo plinio dicatur. Enunct. 4
Crater quibus ſtellis connectatur. Enunctia. 4
Coruus vbi in cœlo videatur. Enunctia. 4
Centaurus quæ aſtra poſideat. Enunctia. 4
Corona meridionalis quæ ſit Enunctia. 4
Capitis Caudæq; draconis Locum ceu reperias. Enunctia. 18
Coniunctio quid ſit & vnde dicatur. Enunctia. 19
Combuſtus planeta quando dicatur. Enunctia. 21
Coniunctiones magnas veluti quis indaget Enunctia' 32
Coniunctionum magnarum vires. Enunctia. 32
Coniunctionum magnarum appellationes triplices. Enunctia. 32
Conceptionis horã ex natiuitate cognoſcere. Enunctia 33
Caephẽi conſtellatio & nomina Enunctia. 4
Clauem feſtorum mobilium quomodo indages Enunctia. 35
Cycli Solaris inuentio Enunctia. 37
Concurtentes dies quomodo noſcantur. Enunctia. 37
Cyclus Solaris vnde dicatur. Enunctia. 37
Chtiſtianorũ Cõcilium primum vbi gentiũ & q̃n habitũ ſit. Enũ. 38
Criticos dies inuenire Enunctia. 40
Criſis cognitio quibus perſcripta. Enuuctia. 40
Criticorum dierum neceſſitas. Enunctia. 40
Criſis quid. Enunctia. 40
Critici dies quadruplices Enunctia. 40
Criſis vnde auſpicanda ſit. Enunctia. 40
Criſis hora veluti inquirenda ſit Enunctia. 40
Criſis qua ratione contingat. Enunctia. 40
Criſis quomodo ſalubris vel inſalubris cognoſcatur. Enun. 40
Criſes quibus de cauſis varientur. Enunctia. 40
Criſis inditium quale ecl{pſis coincidens Enunctia. 40
Criſis vt ſit iudicanda ſecundum planetas Enunctia. 40
Cometæ tertij motus contra ſignorũ ordinem vt fuerit, parte ſecunda.
Caudas Cometarum à Sole generari quomõ cognitũ ſit parte ſecũda.
DAniel & Ezechiel prophetæ quando extiterint. enunctia. 1
Diocletiani dominium. enunctia. 1
Draconis conſtellatio & appellatio. enunctia. 4
Delphini ſitus. enunctia. 4
Dierum naturalium æquatio. enunctia. 5
Dierum naturalium inæqualitas enunctia. 5
Dies naturales duplici ex cauſa inæquales fiunt. Ibidem
Dies apparentes & differentes qui ſint. Ibidem
Dierum æquatio in ſupputatione motuum quid valeat Ibidem
Dierum æquatio in aſpectibus quid agat Ibidem
Darius quo tempore ab Alexandro victus ſit Euſebio teſte Enũ. 29
Darius q̃n ab Alexãdro debellat⁹ ſit Ptolemæo & Alfonſo E. 1 & 29
EEuclides geometer quo tempore fuerit. enunctia. 1
Ecl{ptica quo in cœlo vera ſtatuenda ſit. enunctia. 2
Eridanus ſiue Padus quibus ex ſtellis continuetur enunctia. 4
Ecl{pſis Lunæ Soliſue quo die poſſibilis contingere ſit. enun. 22
Ecl{pſis die cognito horam & minutum vt inueniantur. enun. 24
Ecl{pſis colorem præſagire. H ii & H iii.
Euſebius quantum erret in ecl{pſi tradenda, ſub qua Darius ab Alexandro victus eſt. Enun. 29
Euſebii error de Macedonici imperii fine. enunctia. 30
Euſebius in hyſtoria Niciæ quot annis euariet, in exemplo. enũ. 30
Ecl{pſes in quaſcunq; libet formas redigere. enunctia. 31
FErdinandi Romanorum Vngarie & Bohemię regis ortus en. 1
Fomahant ſtella quæ ſit. enunctia. 4
Foet⁹ victuri, cur neq; citra 7, neq; vltra 10 mẽſem naſcãtur E. 33
Fortunæ partes veluti inueniantur. enunctia. 34
Fortunæ pars quid ſit. enunctia. 34
Fortunæ pars & aſcendens Lunæ, cur idem. enunctia. 34
GGaleni Medici ætas. enunctia. 1
Guidonis Bonati aſtrologi ſeculum. enunctia. 1
Georgii Peurbachi mathematici obitus enunctia. 1
Gentes quomodo tempora ſua numerarint enũ. 29
HOmerus poëta quo tempore floruerit. enunctia. 1
Heſiodus qua ætate vixerit. enunctia. 1
Hippocrates Cous quo tempore fuerit. enunctia. 1
Helicon Cizicenus Aſtrologus quando vixit. enunctia. 1
Hipparchus quo ſeculo claruerit. enunctia. 1
Hadriani Imperatoris regnum. enunctia. 1
Hali Habenrãgel Aſtrologi ſeculum. enunctia. 1
Herculis ſituatio & nomenclatura. enunctia. 4
Hyades ſtellæ vbi ſint ſitæ & vnde dicantur. enun. 4
Hydra quem aſteriſmum habeat. enunctia. 4
Horam aſpectus Lunæ cum planetis qua via quis pernoſcat enun. 20
Hiſtoriæ quomodo per ecl{pſes emendari poſſint. enunctia. 29
Hiſtoricorum in annis mundi & conditæ romæ aſſerendis variatio mira. enunctia. 29
Hippocrates cur quartum & 20 criticos ſtatuerit. enuuctia. 20
IUlii firmici Materni æuum. enunctia. 1
Ioannes de Gmũnden mathematicus quando claruit. enuncti. 1
Ioannis Regiomontani germani exitus miſerabilis. enunctia. 1
Intercalare quid.
Iouis motum accidentiaq; eiuſdem quomodo ſciantur. enunctia. 8
Iupiter calidus & humidus. enunctia. 8
Iupiter ſotius vitæ veteribus dictus. enunctia 8
Iouis aux quantum à ventre ſui Draconis diſtet. enunctia. 8
Iouis locus Rhomæ conditæ æuo quis fuerit. enunctia. 8
Inditionis Romanæ cyclum inueſtigare. enunctia. 36
Inditionis romanæ origo. enunctia. 36
Inditionis romanæ dignitas & vſus neceſſitaſq;. enunctia 36
Intercalatio quadriennis cur non ſufficiat ad veram anni quantitatem obtinendam. enunctia. 37
Interualli cognitio. enunctia. 37
Intercalationis neceſſitas. enunctia. 37
Iudeorum error in celebrando paſchate. enunctia 38
Iudeorum ſuperſtitio in die paſchali eligendo. cuunctia 39
Iudiaci paſchatis cognitio tabularis. enunctia. 39
Indicatiuus dies quis ſit. enunctia. 40
Intercidens dies quis ſit. enunctia. 40
Igneam & ſupremam aëris ſphæram non rapi à Luna. In obſeruatione tertii Cometæ.
LVcius Aemilius Paulus quo æuo Perſeũ cœpit. enun. 1 & 30
Lunaris annus.
Lõgitudo ſtellarũ ante & poſt Chriſti tpa quomõ ſciãtur. E. 4
Lyræ conſtitutio & appellationes. enunctia. 4
Leonis cor quomodo dicatur enunctia. 4
Lepus quale ſydus enunctia. 4
Lupi ſydus quale ſit. enunctia. 4
Latitudo Saturni quomodo noſcatur. enunctia. 7
Latitudo ſtellarum fixarum quo pacto haberi queat. enunctii 4
Latitudo Iouis quomodo haberi poſſit. enunctia. 9
Latitudo Iouis vrbis extructę tempore. enunctia. 9
Latitudinem Martis veluti inuenias enunctia. 11
Latitudo Veneris quomodo inueniatur. enunctia. 14
Latitudinis Venereæ cauſæ tres. enunctia. 14
Latitudo Veneris conditæ vrbis tempore. enunctia. 14
Latitudinem Mercurii quomodo quis inueſtiget. enuuctia. 16
Lunæ motum omni tempore quomodo quis ſciat. enunctia. 17
Latitudinem Lunæ quomodo quis reperiat. enunctia. 18
Lunæ cũ Capite vel Cau. draconis ſui cõiũctio vt habeat media. E. 23
Liuius quo tempore vixit. enunctia. 1
Liuius ecl{p. S. Galli eueniſſe tradidit ſegnius atq; euẽnit. E. 30
Liuius quomodo intelligendus de hora ecl{pſis ſuę. enunctia. 30
Litere dominicalis inuentio. enunctia. 37
MOſes quando vixerit. enunctia. 1
Moſes quando obierit enunctia. 1
Marinus Tyrius geographus quo æuo extiterit. enunctia. 1
Mardocheus quo tempore vixerit. enun. 1
Mileus Aſtronomus quando claruerit. enunctia. 1
Mahumet quo tempore hereſim efflauerit. enunctia. 1
Martis aux quantum diſtet à capite vel cauda ſui draconis. enun. 8
Martis curſum ceu inuenias quocũq; tempore enunctia. 10
Mars temperaturæ calidæ & ſiccæ enunctia. 10
Mars flaue bili non abſimilis. enunctia. 10
Mars quare vocetur pyrois. enunctia. 10
Mars quem locum tenuerit Troiæ dirũte temporibus. enunctia. 10
Martis latitudo excidii Troiani tempore. enunctia. 11
Mercurii motus quo pacto ſit inueniendus. enunctia. 15
Mercurius quare Stilbon dicatur. enunctia. 15
Mercurius Proteo ſimilis. enunctia. 15
Mercurius anceps. enunctia. 15
Mercurii influxus alterabilis quare. enunctia. 15
Mercurii motus fundatæ urbis tempore. enũcia. 15
Mercurius falſo tranſlatus in Scorpionem à Lucio Tarutio mathem. urbis extructæ æuo. enunctia. 15
Mercurius cur raro appareat. enunctia. 15

Homerus

Mercuria

INDEX

Mercurii diſtantia à Sole. enunctia. 15
Mercurius triplicem latitudinis ſuę cauſam habet. enunctia. 16
Mercurii epiciclus in qua latitudine ſit. enunctia. 16
Mercurii latitudo fundatæ vrbis ſeculo. enunctia. 16
Mora media eclipſis Lunaris quomodo inueniatur. enunctia 28
Metus Niciæ ob eclipſis viſam. Exemplo enunctia. 30
Menſium græcorum latinorumque collatio, in exemplo enun. 30
Moram infantis in vtero reperire. enunctia. 33
Mora infantis in vtero triplex. enunctia. 33
Moræ inquirendæ ratio communis quæ ſit. enunctia. 33
Moræ indagandæ modus à communi diuerſus; enun. 33
Meteoroſcopium quid ſit. enunctia. 1 partis ſecundæ.
NOë diluuium quo ſeculo fuerit. enunctia. 1
Nabochodonoſoris regnum quando cœperit. enunctia. 1
Notius piſcis quibus ſtellis conſtat. enunctia. 4
Niciasducis Athenienſis exemplum. enunctia. 30
Natiuitatis horoſcopus qualis ſit ſecundum Ptolomeum & Hermetem. enunctia. 33
ORionis clariſſimi ſyderis conſtitutio. enunctia. 4
Oppoſitio quid ſit & vnde dicatur enunctia 19
Oppreſſus planeta quis ſit. enunctia 21
Obſeſſus planeta quis ſit. enunctia. 21
PLato philoſopus quando vixerit. enunctia. 1
Philippi Alexandri patris obitus. enunctia. 1
Proclus aſtrologus quando claruerit enunctia. 1
Plinii ſecundi mors. enunctia. 1
Ptolemei mathematici alexandrini ſeculum. enunctia. 1
Perſei ſydus. enunctia. 4
Pegaſi aſtra ſint & quomodo vocentur. enunctia. 4
Polo inclinantes ſtellæ ortum ſuum priorem occaſu perágant. enũ. 4
Pleiades vnde dictæ & quot numero ſunt. enunctia. 4
Præſepe ſtella quæ ſit. enunctia. 4
Protrigetes ſiue anteuindemiator ſtella virgis alã dextrã occupat E. 4
Piſcis notius quibus ſtellis conſtet. enunctia. 4
Puncta ecliptica quomodo per inſtrumentum reperiantur. enun. 28
Perſeus iuxta Euſebium quando regnauerit, & quando victus ſit à Lucio Paulo Romano conſule. enunctia, 30
Perſei captiuitatem quam eclipſis deſignet. enunctia. 30
Plutarchi interpres arguitur trãſlatiõis iniquioris, in exem. E. 30
Ptolemæi ſententia de horoſcopo nati inueniendo. enunctia. 33
Pars Fortunæ quid ſit. enunctia. 34
Pars fortunæ & Lunæ aſcendens cur idem. enunctia. 4
Partium loca omnium omnia quomodo eligantur. enunctia. 34
Paſcha & reliqua feſta mobilia ex cyclo ſuo veluti haberi queãt. E. 38
Paſcha quomodo primitus in primo menſe cultum ſit. enunctia. 38
Paſcha decimaquarta mẽſis primi iuxta Moyſen celebrari ſoluit. E. 38
Paſchatis colendi tũ primitiuæ, tũ ſequentis eccleſię diuerſitas. E. 38
Paſcha quando celebrandum ſit. enunctia. 38
Paſcha in Ariete celebrandum. enunctia. 38
Paſcha Iudeorum cur errat. enunctia. 38
Paſcha vt varietur ratione meridianorum. enunctia. 38
Planetæ quos humores imitentur. enunctia. 38
Planetarum exaltatio & caſus. enunctia. 40
Planetæ quos morbos reſpiciant; enunctia. 40
Planetarum paſſiones. enunctia. 40
QVot anni ab Adam ad Chriſtum, iuxta Alfonſum, Euſebium, Albimazar & hebreos. enunctia. 1
Quæ ſint & quomodo vocentur Pegaſi aſtra enunctia. 4
Quo die poſſibile ſit aſpectum aliquem fieri. enunctia. 19
Quartus aſpectus quid ſit. enunctia. 19
Quomodo aſtronomiæ incumbenti ſedendum ſit in ſtudio. enun. 19
Quomõ Coſmagraphiæ operã daturo ſedes inſtituenda ſit. enun. 19
Quare Coſmographus & aſtronomus ſedendo diſconueniant. E. 19
Quare Theologus & poëta diuerſi diuerſa reſpiciant. enun. 19
Quomodo diurnus planetæ motus inueniatur. enunctia. 20
Quomodo eclipſis Lunæ in plano ſit formanda, vt partes obſcuratæ Lunæ cognoſci queant. Enunctia. 27
Quibus nam opus ſit ad eclipſes præſagiendas. Enunctia. 27
Quid per puncta ecliptica intelligendum. Enunctia. 27
Quare intercalatio Bis ſexti Kalendas in Februario fiat. Enunct. 37
Quæ membra, tum ſigna, tum domos tueantur. Enunctia. 40
Quottuplex meteoroſcopii ingreſſus. Enũ. 1 partis ſecundæ.
Quomodo Plinius intelligendus ſit de occaſu Cometæ loquens Ca. 16 ſecundæ partis.
Quid per Metagitnionem Plutarchi menſem intelligendum ſit, in exemplo. Enunctia. 30
ROma quando condita. Enunctia. 1
Radices omnes à fine anni ſummuntur nõ à die 24 Decẽ. E. 1
Romanum Kalendariũ quomodo Dionifius abbas fundauerit.
Ratione meridianorum vt Paſcha varietur. Enunct. 38
SOſigenes Aſtronomus quãdo annũ Solis curſui adaptarit. E. 1
Strabo Gæographus quando fuerit Enunctia. 1
Sole principium veræ eclipticæ tenente æquinoctium vniuerſo orbe ſit Enunctia. 2

Serpentarius

INDEX

Serpentarius vbinam in cœlo ſit. Enunctia. 4
Septẽtrionales ſtellæ prius cum Sole oriuntur q̃ occidunt. E. 4
Stellæ quanto longius ab ecliptica diſtant tanto maturius cum Sole occidunt & ſerius oriuntur. Enunctia. 4
Septentrionalium ſtelarum ſumma quantitas & appellatio. Enũ. 4
Saturni motus vt inueniatur. Enunctia. 6
Saturni paſſiones & accidentia vt reperias. Enunctia. 6
Saturnus ex colore & effectu deprehenſus frigidus & ſiccus eſt. E. 6
Saturni latitudo ab ecliptica. Enunctia. 7
Saturni aux quantum à ventre draconis ſui abſit.
Solis locus quemadmodum inueniatur nullo non tempore. Enũ. 12
Solis locus qui fuerit abeunte Alexandro Macedonũ rege. En. 12
Sextilis aſpectus quid ſit. Enunctia. 19
Separati planeta quando dicatur. Enunctia. 21
Solis & Lunæ ☌ ☍ & □ dras medias quomodo aliquis cito cognoſcat. Enunctia. 22
Solis eclipſes quomodo cerni oculis innoxiæ poſſint. in fine E. 30
Sol & Luna cur nature parentes crediti ſint. Enunctia. 34
Solaris cycli inuentio. Enunctia. 37
Solaris annus quot diebus cõſtet ſecundum Iulium Cæſarem. E. 38
Signa duodecim triplicia. Enunctia. 40
TRoia capta quando ſit. Enunctia. 1
Timocaris aſtronomus quando floruerit Enunctia. 1
Theon & Pappus mathematici Enunctia. 1
Turcarum origo quando cęperit Enunctia. 1
Trepidationis motus 7000 annorum ſpacio abſoluitur. Enũ. 2
Trepidationis motus quomodo fiat. Enunctia. 2
Tempus ſupputationi electum cuiuis meridiano adaptare. Enũ. 3
Telum aſtrum vel ſagitta qua cœli regione locetur. Enunctia. 4
Tempus caſus in eclipſi Lunari quomodo cognoſcatur. Enun. 28
Trianguli conſtellatio quæ ſit. Enunctia. 4
Thuribuli ſyderis concinnatio. Enunctia. 4
Trinus aſpectus quid ſit & vnde dicatur. Enunctia. 19
Triangulorum latera quomodo nominentur. E. 1 ſecũde partis
Triangulorum ſphæralium non rectangulorum enodatio Ibidem
Triangulorũ nõ rectangulorum in duos rectãgulos reſolutio. Ibidẽ.
Triangulorum ſphæralium omnium tam rectangulorum quàm irrectangulorũ, id eſt, totius primi mobilis geometrica demõ. Ibidẽ.
Torqueti compoſitio quomodo fiat. In fine operis.
Torqueti commoditates quæ ſint. Ibidem
VIctruii architecti ætas. Enunctia. 1
Vitellionis mathematici tempus. Enunct. 1
Vrſæ minoris conſtitutio & nomenclaturæ. Enunctia 4
Vrſæ maioris nomina & ſtellarum numerus. Enunctia. 4
Vergiliæ vnde dictæ & quot numero ſunt. Enunctia. 4
Veneris locus quomodo inueniatur. Enunctia 13
Veneris appellatio. Enunctia. 13
Veneris aux quomodo cum Sole conueniat. Enunctia. 13
Veneris locus tempore vrbis extructæ. Enunctia. 13
Veneris motus quid participat cum Sole. Enunctia. 13
Veneris diſtantia maxima à Sole. Enunctia. 13
Venus à Tarutio perperam in Scorpione locata eſt tempore vrbis conditæ. Enunctia. 13
Veneris epiciclus qua latitudine ſit. Enun. 16
Vacuus Planeta quando dicatur. Enunctia. 21
Veræ ☌ & ☍nis luminarium tempora vt ſint inquirenda enũ. 26
Vidcre alcor, adagium Enunctia. 4
Yed ſtellæ duæ ſiniſtram manũ ſerpentarii occupantes. enunctia. 4
Zodiacalium ſignorum ſtellæ quot ſint & quantæ, ortuſque & occaſus earundem qui ſit. enunctia. 4

AD LECTOREM.

¶FIERI nõ poteſt, opti Lector, quin inter cudendũ mendę nõnunq̃ incidant, quas niſi pius lector antea certior cognouerit, anthori non raro negligentiæ aut ineruditionis notam inurunt, quapropter eas quę paſſim in hoc volumine ſe ingeſſerunt, formula quadam ſuccinctiori proponere libuit.

Legatur igitur Enunctiato Tertio, columna prima, verſu viceſimo ſecundo, Quoties pro quoties.
Ibidem verſu 23. Quod notat, lege, quod notat.
Verſu 29 Huius itaꝗ rei exemplum eſt, pro eſt lege eſto illud.
Enunctiato 4, Verſu 8, ni fallos, legendum ni fallor.
Titulus imaginum cęleſtium habet ſtellas de 4 mag. 44, lege, 474.
Enunctia. 6 verſu. 22 Legendũ. deprehẽderunt aſtrologi varietatẽ.
Ibidem verſu 36. Agendis & belbicis, lege, bellicis.
Ibidem verſu 42, legendum non temere, pro non tenere.
Enunct: 8, verſu 4, humde, lege, humidæ.
Folio D 1 verſu 14. Agmentum, lege, Argumentum.
Ibidem in margine, pro æquarum, lege, æquatum.
E ii Enunct. 13 in exem. Regis, verſu 34 ſimulari pro ſinmulari.
Ibidẽ verſu 36, ꝑ 30 vel diſſentio, lege, 30 vel 40 q̃ diſſentio.
Ibidem linea 65 pro, & Mercurio, ſcribe, de Mercurio.
In ſequenti columna, verſu 13, excidiſſet pro excediſſet.
Enunct. 14, verſu 17, diametri ponendum.
Enunct. 15, verſu 5 pro cuiꝗ pla. legendũ, cuicunꝗ planetarum.
Ibidem verſu 6, appellit euſdem, lege eidem.
Enunct. 17, verſu 15, pro tranſii, ſcribe, tranſigi.
Ibidem verſu 33, pro reduco, lege reducto.
Ibidem verſu 48, inquire lege, non inquere.
Ibidem verſu 52, legendum intuens, pro intuearis.
verſu 58, pro cernis, ſcribe cernes.
Verſu 68, Lege innuere pro inuenire.
Verſu 73 pro illicꝗ, legendum illicꝗ.
Verſu penultimo ſcribe volens pro velens.
Enunct. 18 verſu 23 lege monſtra pro monſtret.
Enunct. 29 verſu 1 ſcribe Aſpectuum non Aſpuctuum.
Verſu 17 lege impendet non inpendet.
Ibidem verſu 58 Coſmographiæ legendum.
Ibidem colum. ſecunda, pro trinus lege trini aſpectus.
Enunct. 21 verſu 28, Aperius, ſcribe apertius.
Columna ſecunda verſu 44 pro ardioris lege tardioris.
Enunct. 22 verſu 19 lege diſtribuere, non diſcribuere.
Verſu 25 pro euenient legendum eueniunt.
Verſu 39 Luminarum, lege luminarium.
Ibidem in margine, Cautela lege non Contela.
Enunct. 24 verſu 17 Pari ratione & examinabis, legengum eſt. Pari ratione & oppoſitiones examinabis.
Enunct. 25 verſu 2, coniunctionis autẽ, lege aut, non autem.
Enunct. 26 ver. 15, ſi argumento, ſcribe, Argumentum.
Verſu 32 pro intelliges ſcribe ſcribe intelligas.
Verſu Ibidem 40 pro litera lege literam
Verſu 46, pro maiori, in limbo &c̃. ſcribendũ eſt, maiori in limbo.
Ibidem pro Ac ſcribe At.
Ibidem in exemplo ante Chriſtum ab Alexandro abeunte mutuatum, verſu 10, pro, Quo exempta, lege. Quæ exempta.
Verſu 18 pro pomeridianos, ſcribe, pomeridianis.
Verſu 20, pro poſtulat. Indicẽ, lege, poſtulat, adducerem. Indicem
H 1 col. 1 verſu 4 ſcribe, vtrum ſcꝫ nec ne certo fiat.
Ibidem col. 2 ver. 1 Hæc omnium, ſcribe, Hæc omnia.
H ii col. 1 verſu 48 pro Lunæi lege Lunæ.
Ibidem verſu 59, pro G andauo lege Gandauo.
H iii col. 1 verſu 15 ſcribe præcellentiore non præecllentiore.
I iii col. 2 HVIVS ECLIPSIS HANC SVMME IMA. &c̃.
Ibidem col. 4 verſu 3 pro cognoſcis lege cognoſcitur.
I iiii col. 2 verſu 3 lege, obſeruationum tempora (quæ poſt Saluatoris noſtri natiuitatem 152 anno ceperant) &c̃.
Ibidem verſu 15 pro tpora lege tempora.
Enunct. 30 verſu 18 pro contingit lege contigit.
K ii col. 1 verſu 10 pro eclipſes quas fuſiſſime deſcripſi, lege, eclipſes Solares, oculari &c̃.
Enunct. 32 verſu 10, pro ortus in teritusꝗ ſcribe ortꝰ interitusꝗ.
Ibidem verſu 18, ſimiliter & alius, lege ſimiliter & reliquus.
Linea 25 tabula, ſicvt planetarum, lege, tabula, planetarum duorꝫ vel trium vel quotcunꝗ.
Verſu 28 legendum. Annorum numero, Radix &c̃.
K ii col. 3 verſu 2 exprimat. & eſſet, lege eſt pro eſſet.
Verſu 4 pro etiam in ♃ uem, lege, etiam ♃ uem.
Enunct. 33 verſu 25, ſecunda manſio vocata eſt media, pro media ſcribe minor.
Verſu 28, pro minor dicta, ſcribe Media dicta.
Verſu 34 pro nono menſe, vt patet, ſcribe, nono menſe aut poſtea, vt patet &c.

Ibidem verſu 41, pro aſcendens erat, ſcribe, aſcendens erit.
K iii, col. verſu 39 legendum Apoteloſmaton non Apotheleſ.
Ibidem verſu 48 lege ambas non ambobus.
Verſu 69 pro, quæ 44 Solis, lege, quæ & Solis &c.
Ibidem in limbo, pro futurorum partes lege futurorum partis.
Ibidem col. 4 verſu 35 In parte anorum lege, nocte contra, non in nocte contra.
Ibidem Pars hereditatum, pro tacti, lege tam.
In parte pacis lege exercituum.
Enunct. 35 verſu 17 pro Quem, lege Quum.
Verſu 30 hoc tempore lege, hoc, tempore.
Ibidem literam alphabeticam, lege litera alphabetica cominus reperta, non repertam.
Verſu 32 pro Annos lege Annus.
Ibidem præſtitutos lege præſtitutus.
Enunct. 36 verſu 8 pro vſu habita, lege vſu habitus.
Verſu 9 pro ſeumelius lege, ſeu melius.
Columna 2 huius enunctiati verſu 2 pro deputati ſunt, legendum deputata ſunt.
Verſu 10 pro, argentu ſtipendiis lege, argentum ſtipendiis.
Verſu 13 pro es & ferrum lege, æs & ferrum.
Verſu 31 lege pro addo, adde.
Verſu 44 quæ reſtantia lege que reſtant.
Tabula radicum aurei numeri ſic habet.
Tabula auri numeri & Cycli Indictionis, ſcribe, (NOVALIS. TABVLA AVREI NVMERI SIVE CYCLI DECEM.
Enunct. 37 verſu 16 pro, ex biſextilibus duobus, lege, & ex biſextilibus duobus.
Verſu 26 lege. Intercalatio iſta nullibi commodius fieri poteſt.
Enunct. 38 verſu 62 lege, terminus Theophili eſt, non Thephili.
Ibidem col. 2 verſu 12 pro ſanctitum lege ſancitum.
Linea 29 pro. Quod æquinoctium, lege Quod vero equinoctium.
L iiii col. 1 linea 30 pro vacarunt lege vacarent.
Verſu 39 lege. dum ſit, non vltima feſtiuitatis &c.
M ii col. 1 linea 10 legendum, nonnihil.
Verſu 11. Obuia ſunt, euidentiora &c.
Verſu 13 legendum pernitiem, non parnitiem.
Verſu 62 lege perambulat, non perambulatè.
Col. 2 verſu 40. ab iniquiori aliorum contuitu vel commertio &c. legendum.
Col 4 linea 9, quorum alter, lege, quod eorum.
Verſu. 27 pro Aut lege, Vt ſi in &c.
Linea 35 pro animaduerſu lege animaduerſo.
Linea 74 pro carens alio, lege carens aliquo.
Verſu 3 prologi ſecundæ partis, lege complectitur.
Ibidem col. 2 verſu 13 enun. 1 duplicem aditum, non additum.
Ibidem verſu 31 pro cui rei, lege cuius rei.
Verſu 38 legendum, arealiꝗ numero, ingreſſus arealis dicit &c.
N i col 1 verſu 45 lege, trigoni, qui, pro trigan, iqui.
Ibidem verſu penultimo lege, litera M, finem D exprimat.
Col 3 linea 2, perꝗ merito F L, lege, perꝗ ipſum F L &c.
N ii col. 3 linea 40 lege, quam interim pro quem interim.
Columna 4 verſu 2 pro iuſmodi lege eiuſmodi.
Verſu 32 pro forſam lege forſan.
N iii col. 2 in titulo cap. 6 pro alius amplitudine lege alias &c.
Verſu 3 huius cap. lege G dicendi, cuius.
Ibidem col. 4 verſu 29 pro occidentali lege occidentalis.
N iiii col. 2 linea 21 lege à Sole tractos, non tractus.
Ibidem col. 3 linea 3 pro verè autem, lege, ferè autem.
Linea 6, mane deſit, lege mane deſiit.
Linea 8, pro propinquor lege propinquior.
Verſu vel linea 17 pro poſſederet lege poſſideret.
Verſu vltimo pro contingunt lege contigerunt.
Col. 4 verſu 28 lege, heliace occidit.
O i col. 2 linea 3 pro ab aëris lege ob aëris.
O ii col. 4 verſu 14, pro eodem rectos tranſuerſos, lege, eodem tranſuerſos.
Verſu 16, lege tendentem, ſignorum &c.
Verſu 23 pro gingni lege gigni.
O iii col. 1 linea 12, quam alius, lege, quam alios.
Verſu 28 paterat lege, par erat.
O iiii verſu 4 QVETI MAGO lege QVETI IMAGO.

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM MISNENSEM EXACTISSIME CONCINNATI, INDVCTIONVM, DEMONSTRATIONVM, EXEMPLORVMQVE FIDELISSIME REFERTI.

ENVNCTIATVM PRIMVM.

Tempora ſequentibus inſtrumentis vſui futura, colligere.

ANNORVM DIVERSITAtes, quæ multifariæ gennb⁹ ſunt, in præſentia, ne lõgior ſim, prætermitto. Aliis enim vt Romanis, annus Solaris, cuius principiũ Ianuari⁹ eſt. Aliis, vt Arabib⁹ Lunaris, quẽ Septẽber auſpicatur, habetur &c̃. Huiuſmodi autẽ varietates in vniuerſum omnes ſemel miſſas facio, anno Solari, quẽ nobis Sol curſu ſuo deſcribit, tãtum̃odo intẽtus. Hic aũt quia impari Solis motu deſignatur (quãdoquidẽ Sol nõ idẽ pũctũ quottannis aſſequitur, ſed quartã partẽ vnius diei propemodũ adiicit) facit, vt quart⁹ quilibet annus integro die ſuperet tres præcedentes, qui quartus propterea vocatur intercalaris, quaſi dicas Interpoſititi⁹, Intercalare enim veteres appellabant, quod nos interponere. Et re ipſa vnus dies interponitur, qui in aliis annis nõ eſt, dicit̃ idẽ alio nomine Biſextilis. Hunc inquã Rhomanũ Solis annũ in præſentibus ſequar, ſecundũ quẽ motus cœleſtes omnes inuenire docebo. Orſurus eundẽ à Ianuario, qui eſt finis p̃cedentis cuiuſlibet anni. Hoc ita intelligas volo, vt à meridie nouiſſimi diei Decẽbris, initiũ fiat. Aſtronomi etenim à meridie in meridiẽ perpetuo rationes ineunt, ſic vt tẽpus ante meridiẽ, p̃cedenti ſemper diei annumeretur. Cũ autẽ motus cęleſtes ab anno Chriſti p omia inueſtigẽ, radicemq; adeundẽ annũ ponã, Chriſti ſez, nõ exiſtimandũ eſt viceſimũquintũ diẽ Decẽbris me innuere, tametſi eo Saluator noſter natus ſit, ſed finẽ eiuſdẽ anni. Aſtronomi ſiquidẽ veteres, ſex illos dies, qui ſequuntur à 25 in finẽ vſq; Decẽbris, abiecerunt, & radicem potius in vltimũ diẽ eiuſdẽ anni, in quo Chriſtus Orbi æditus eſt, retulerunt, ibiq; ſtabiliuerunt. Eſt aũt finis illius anni, principiũ ſequentis. Radicẽ ad diẽ natiuitatis Dominicæ inquiſituro, retro querendũ erit, tot dierꝫ ſpaciũ, vt dicetur. Hic tacere nõ poſſum hactenus ferè omnes errore prorſum abominabili deceptos Aſtronomos, dum per Radicẽ Chriſti, ſtellarꝫ curſus, Cõiunctiones, Oppoſitiones, Aſpectuſq; reliquos, conati ſunt depræhendere, æqua eñ Cõmunes & Biſextiles ratione ſe ponere nõ animaduerterũt, dũ ante & poſt Chriſtũ annos, ſimili ꝓportione diiudicarẽt, cũ tamẽ Saluatoris noſtri natiuitas non Cõmuni vel Ciuili, ſed intercalari anno cõtigerit. Atqui hoc dico cõmonefaciẽs eos, qui inſtrumentis tabuliſq; illorꝫ aliquando ſunt vſuri, quo id & agant cautius, & tentent prouidentius. In præſenti opere, nihil hoc ingeret dubii. Ad hæc cũ Aſtronomos antiquiores religione quadã videã radices ſuas variè ad regũ ducũq; principia & interit⁹ fundaſſe, velũti ad obitũ Philippi, & ad regni Nabuchodonozoris initiũ. Memini ego pariter aliquot, memorabilium actorꝫ, quale eſt diluuium illud vniuerſale &c̃. Præterea aliquorꝫ inſigniorꝫ doctrina & nomine Aſtronomorꝫ eõ, vt ſi qui forent qui curſus ſyderales ad eorũ tpa, requirerent, in promptu habere poſſint. ¶ Exẽpli gratia. Si noſſe quis cupiat q̃ loca ſtellæ Ouidii tpe, tenuerint, querat in ſeq̃nti tabula, qñ Ouidius vixerit. Reperiet aũt 19 poſt Saluatorẽ anno eũ obiiſſe, ad illum ergo annorꝫ numerꝫ, ſtellarꝫ motus inquirẽdi ſint. ¶ Aliud. Audis q; Diluuiũ ferè biennio præceſſerit cõiunctio magna. Hocq; vtrũ ſit, ambigis. Annos ergo diluuii qui fuerunt, 3102 ante Seruatoris aduẽtũ ſcribis, addiſq; 2 & habes. 3104 Illũ iã annũ ſi examinas per inſtrumentũ, quale infra patet, vtrũ in. 3104. anno cõiunctio euenerit magna necne, cõfeſtim liquebit. ¶ Adhuc aliud. Fertur Lunæ eclipſis fuiſſe, ſecũdo anno, poſt auguſtiſſimi Cæſaris CAROLI Quinti natiuitatem, vel proximo anno ante FERDINANDVM, Potentiſſimum Romanorꝫ, Vngariæ & Bohemiæ Regem &c̃. natum, dubitans vero, vtrum ita res habeat. Queret in tabula temporum nomen Regis FERDINANDI, iuxta illud enim annus poſt Chriſtum. 1503. offertur. Videnti nunc, an priori, hoc eſt, ſecundo poſt ſeſquimilleſimum Eclipſis Lunæ viſa ſit, 15 Octobris die fuiſſe, & tertia vnius horę parte pomeridiana, reperietur. Eodẽ modo in conſimilibus operaberis.

Solaris annus.

Biſextilis & intercalaris idẽ.

Intercalate.

Quando Chriſtus natus.

Operãdi modus.

Ciuilis annus.

Quare fallantur Aſtronomi in computatione motuũ ante Chriſtũ.

Tempus CAROLI Imperatoris Romani, & FERDINANDI Rom. Bohe. & Vngariæ Regis.

SEQVITVR TABVLA TEMPORVM.

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM PRAECEDENS.

Ab Adam ad Chriſtum ſecundum Alfonſum ann.	6984 dies 321
A Creatione mundi ad Chriſtum ſecũdũ 70 interp: ann.	5199
A Mundi exordio ad Chriſti aduentum, ſm Albumazar, ann.	5328
A principio mundi ad Chriſtum natum, ſm Hebræos anni	3952
Diluuium Noe præceſſit Chriſtum, annis	3101 dieb. 319
Confuſio linguarum ante Chriſtum	3000
Moſes in deſerto præeſt genti Iudæorum.	1495
Moſes legiſtator obiit ante Chriſtum, annis	1470
Troia capta ante Chriſtum ☞ ☞	1149
Homerus poeta grecus floruit ante Chriſtum	989
Heſiodus ante Chriſtum claruit, annis	889
Daniel & Ezechiel prophetabant ante Chriſtum	760
Rhoma condita eſt ante Chriſtum 11 Kalen. Maias, ann.	753
Nabochodonozor regnare cœpit ante Chriſtum, ann.	746 dieb. 310
Mardochæus ante incarnationem agnoſcitur, anno	721
Thales Mileſius eclipſim prædixit, ante Chri. ☞	584
Darius primus regnare cœpit ante Chriſtum, anno	521
Hippocrates Cous medicus floruit ante Chri. annis	440
Nicias dux atheniẽ ob eclipſis metũ opes athe. afflixit añ chr.	414
Helicon Cizicenus aſtrologus vixit tempore Aſueri, ante Chri.	400
Plato & Ariſtoteles philoſophi claruerunt ante Chri.	343
Philippus pater Alexandri obiit ante Chri. an.	323 dieb. 51
A morte Alexandri Magni ad Saluatorem anni	311 dies 93
Timocãris aſtronomus conſyderauit ſtellas ante Chri.	292
Euclides geometer tpe Ptolæmei primi regis Aegypti, añ Chri.	291
Aratus poeta græcus & aſtronomus ante Chri. ☞	282
Archimedes ſyracuſanus geometer præceſſit Chriſtum, annis	199
L. Aemilius Paulus. C. Sulpitius Gallus eclip. ☽. p̃dix. ante chr.	172
Hipparchus Rhodius in Alexandria cõſyderauit ſtellas, ante C.	120
Abrachus ſtellas in Rhodo contemplatus eſt, ante Chri.	115
M. T. Cicero & Lucius Tarutius aſtro: claruerunt, ante Chri.	59
Iulius Cæſar opa Soſigenis aſtro. annũ ad Solis curſum reduxit.	47
Virgilius poẽta & Victruuius architectus ante chr. floruerunt	45
Cæſar obiit ante incarnationem Saluatoris anno	38 die 1
Ptolæmei & regnum Aegyptiorum deſierunt, ante Chri.	30
Strabo Gęographus anteceſſit incarnatum Chriſtum	20

✠ IESVS CHRISTVS FILIVS DEI IN BETLEhem Iudæ naſcitur, quo anno cœpit Chriſtianorum ſalus.

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM SEQVENS

T, Liuius patauinus & Ouidius poẽ: obierunt, anno poſt Chri.	19
Marinus Tyrius gæograaphicus ſcriptor agnoſcitur, poſt Chr.	60
Andromachus Creteñ theoricę inuẽ. & Lucanus po. floruerunt	67
Agrias contemplatus eſt ſtellas in Bithinia poſt partum virginis	94
Proclus Aſtrologus agnoſcitur poſt Chriſtum, anno	95
Mileus ſtellarꝫ loca quæſiuit Romæ à Chriſto nato, annis	99
C. Plinius Secundus periit, dum inuiſit Veſuuium montem	112
Hadrianus Imperator poſt Chriſtum regnare cœpit, annis	120
Galenus medicus Pergamenſis ſequitur Chriſtum annis	142
C. Ptolemæus p̃hus & mathe. Aegyp. obſuauit ſtellas Alexan.	150
Diocletiani regnum incœpit ab incarnationis anno	283 die 241
Iulius Firmicus Maternus & Mauortius Lollianus vixerunt	320
Concilium in Nicea congregat̃, in quo Arrius cõdemnatur	320
Theon & Pappus mathematici alexandrini floruerunt	390
Alchmeon medicus & Aſtrologus claruit anno	490
Mahumet cum Sergio monacho in Arabia hæreſim inchoauit	622
Albumazar ab aliquibus Iauar dictus ſcripſit circiter annum	844
Baſſus, anno humanæ ſalutis vitam egit vel circiter	849
Turcarum origo poſt humanam ſalutem, annis	870
Albategni mathe. in Aracta ci. Syriæ conſiderauit ſtellas	880
Campanus philoſophus & mathema. claruit an.	1031
Azophi Arabs ſtellas per imagines deſcripſit ☞	1061
Auicenna medicus Hiſpalenſis poſt Chriſtum, anno	1100
Abraham Auenſzre Iudæus & Auenzoar agnoſcuntur	1145
Hali Haben Ragel aſtrono. arabs, vixit anno .	1202
Alkindus p̃hus, medicus, & aſtrono. floruit anno	1235
Alphonſus Ro. & Hiſpaniæ Rex & Aſtro. poſt chri.	1251 dieb. 152
Vitellio mathema. ſcripſit ingens opus opticæ, anno	1274
Guido Bonatus aſtro. floruit poſt humanã ſalutem	1284
Ioannes de Gmũnden mathematicus clarus habetur	1406
Ars impræſſoria inuenta Maguntiæ per Ioannem Fauſtum	1452
Georgius Peurbachius germanus mathema. obiit anno.	1462
Blanchinus Ferrarienſis mathematicus claruit	1464
Ioan. Regimontanus mathe. germ. Romæ veneno interempt⁹	1467
Carolus Quintus Romanorum Imperator naſcitur, anno	1500
Ferdinandus Romanorum Vng. & Bohe. Rex naſcitur	1503

ASTRONOMICVM CAESAREVM

ENVNCTIATVM SECVNDVM.

Octauæ, Nonæ, decimęq́; ſphæræ motus intelligere, Zodiacumq́;, ſecundum quem omnia ſequentia inſtrumenta regulantur, verè imaginari.

NVLLA ERAT HIC OPVS DEclaratione, Decimæ, Nonæ, & octauæ Sphæræ, cum ſit inſtitutum non aliud huius operis, quam docere, quomodo citra vllam ſpeculationem motus cœleſtes inueſtigentur. Verum, quia interdũ controuerſia quædam ſuboriri ſolet, de principio Eclipticę, quæ in duodecim ſigna diſtribuitur, vtrum in octaua nona vel decima, poni debeat. Præterea, cum crebra, per totum hunc librum, huius lineę, ſignorumq́ duodecim, mentio fiat, committere non potui, quin ſtatim ab initio, hoc dubii diſcuterem. Neminem latet, poſt ſeptem errantium ſyderum orbes, adhuc tres ſupereſſe, Nempe octauum, cui ſtellæ fixæ inſunt, Nonum inſuper & Decimum, qui & vltimus eſt. Decima ſphæra ab ortu in occaſum 24 horis fertur, veluti oculis indies diſcimus. Videmus enim quemadmodũ Sol & aſtra reliqua (quę ſecũ vna violentiſſime rapit) oriantur & occidãt. Nona ab occaſu in ortum per cœli ſummum agitur, contraria decimæ, & naturaliter loquendo, curſum ſuum in 49000 annorum abſoluit. In huius curſus medio eclipticam nos imaginabimur, ſignatam infra litteris C A E M. Arietis initium eſt A, quod circum intelligendus eſt circulus, qui in ſemidiametro nouem gradus complectatur, quiq́, in duodecim ſigna diuidatur, non ſecus ac alius quidã circulus aut Epiciclus. Signa in eo notantur numeris à B verſus C, quia B parui huius cicli caput eſt, declinans in Septentrionem. Eodem modo cogita circulum paruum deſcribi ex oppoſito litteræ A, vbi libræ principium ſtatues. In hac inquã Nonæ ſphæræ ecliptica 12 ſigna, ſi libet, loces, quanquã nullius vſus ſunt, pter Arietis exordiũ, quod litera A refert. Huic nono orbi octauũ ſubeſſe intellige, Cuiꝰ mediũ pariter ecliptica quædam occupat, in qua punctum ſuppones, (quale ſequens figura per H litteram exprimit) quod itidẽ vocabimus initiũ Arietis, ſed octauæ ſphæræ. Huius ſphæræ motꝰ, nõ eſt alius, niſi qđ cũ puncto H in minori circulo rotetur, ſecũdũ ſignoꝶ ſucceſſum, hoc eſt, ab ipſo B verſus C, curſum ſuum peragit per D & E rurſusq́ in B 7000 annorum ſpatio, & ille motus trepidationis vocatur. Sic etiã punctum diametrale H ſtatues, quod libræ principiũ appellabis, octauę ſcz ſphærę, æqualiter mobile cũ principio libræ nonæ ſphærę.

Motus Nonę & Decimæ ſphæræ.

Motus Trepidationis.

Et quamuis H pũctus dicatur initium Arietis, reliqua tamen Zodiaci ſigna non ſunt ſubintelligenda. Signiferum ergo, quo recte, imagineris notato. Primo Equinoctialem ab vtroq́ polo æquidiſtantem, ſuperficiemq́ eiuſdem, totam mundi machinam diuidentem. Poſt hũc ſuperficiem eclipticę octaui orbis, eodem peruenire, videlicet ad Decimum cœlum. Et illic tandem veram eclipticam oſtendi. In quo autem loco Equinoctialis cum ecliptica ſe interſecat, illic principium, Eclipticæ, primusq́ Arietis punctus eſt. Hanc lineam vna cum ſignis 12 verã dic, ſecundum enim illam, omnia ſequentia inſtrumenta accipienda venient. Interſectio Zodiaci & ęquatoris punctum veri ęquinoctii refert, quem ſimulac Sol intrat, Equinoctium vniuerſo orbi efficitur. Sciendum tamen eſt punctum illum non ſemper eodem in loco ſiſtere, ſed ſubinde hinc illinc in æquatore mutari, ſicut in epiciclo quodã, puncto augem mediam deſignanti vſu venit. Qua ratione æquinoctia perpetuò varientur & anticipant. Tempore enim Chriſti vernale æquinoctium contigit 24 die Martii, In anno Biſextili, Communi vero 25 die Martii. Veluti noſtro æuo communibus annis 11 Martii, Intercalaribus autem 10, ſi modo tabularum calculis fidem non abrogamus, fieri ſolet. Quod pariter obſeruatio vmbræ radiorum ſolarium atteſtatur, quæ ſimplex & aperta eſt, & abſq́ inſtrumentis omnibus, in qualicunq́ ſuperficie, ſiue horizontali, ſiue verticali, ſiue inclinata, ſiue declinata, experiaris, haberi poteſt. Equinoctii ſiquidem tempore, extremitas ſtili, rectam vmbræ lineam ſignat perenniter, quæ alias ſemper obliqua, ſiue arcuata ab vmbra deſcribitur. Tam facili autem & expedita æquinoctii inueſtigatione exiſtente, quis non admiretur quoſdam tam inepriiſſe, vt cum conarentur rhomanum emaculare Kalendarium, æquinoctium ſint auſi in quintum Martii transferre, putãtes ſe emendare, cum diebus quinq́ integris imperfectiorem, quam antea eſſet, redderent. Motum itaq́ octauæ ſphærę, æquinoctiiq́ punctũ, quo verius intelligas exemplo opus eſt. Quo tempore Cæſares maximi CAROLVS & FERDINANDVS nati ſunt, motus octauę ſphæræ medius, nullius ſigni 11 graduum 3 minuti 40 ſecundoꝶ ferè fuit. Idem quoq́ motus erat principii Arietis Nonæ ſphæræ, à Chriſto genito, vſq́ ſub decima. Initium vero arietis octauæ ſphærę, à puncto ſeptentrionali B, quod eſt initium parui circuli vſq́ ad litterã H, & ille arcus octaui orbis, Argumentum dicitur. Vnde liquet Cæſarum natiuitate Eclipticam octauæ ſphæræ eiuſmodi fuiſſe, quæ mota eſt per H K F M, Arcus autẽ ab F in K vſq́ medius eiuſdẽ motus, à K vero ad H æquatio, q̃ erat 8 graduum 45 m. prope. Iã medius motus æquationi copulatus, 19 gra. 46 mi. 40 ſecũda facit, id qđ vocatur aux cõmunis, totidẽ em̃ gra. m̃ & ſecũda ſtellæ fixæ & auges à Seruatore Chriſto, in tẽpora Cæſarum vſq́, promouerunt. Quod ſi iam lineam fingas produci ex centro mundi per ſectionem eclipticæ octauæ, ſimulq́ æquinoctialis, q̃ eſt punctus F, tum oſtẽdet linea illa, principium Arietis in decima ſphæra, iuxta litteram G, q & punctus eſt æquinoctii. Et hæc prælibaſſe hactenus ſufficit.

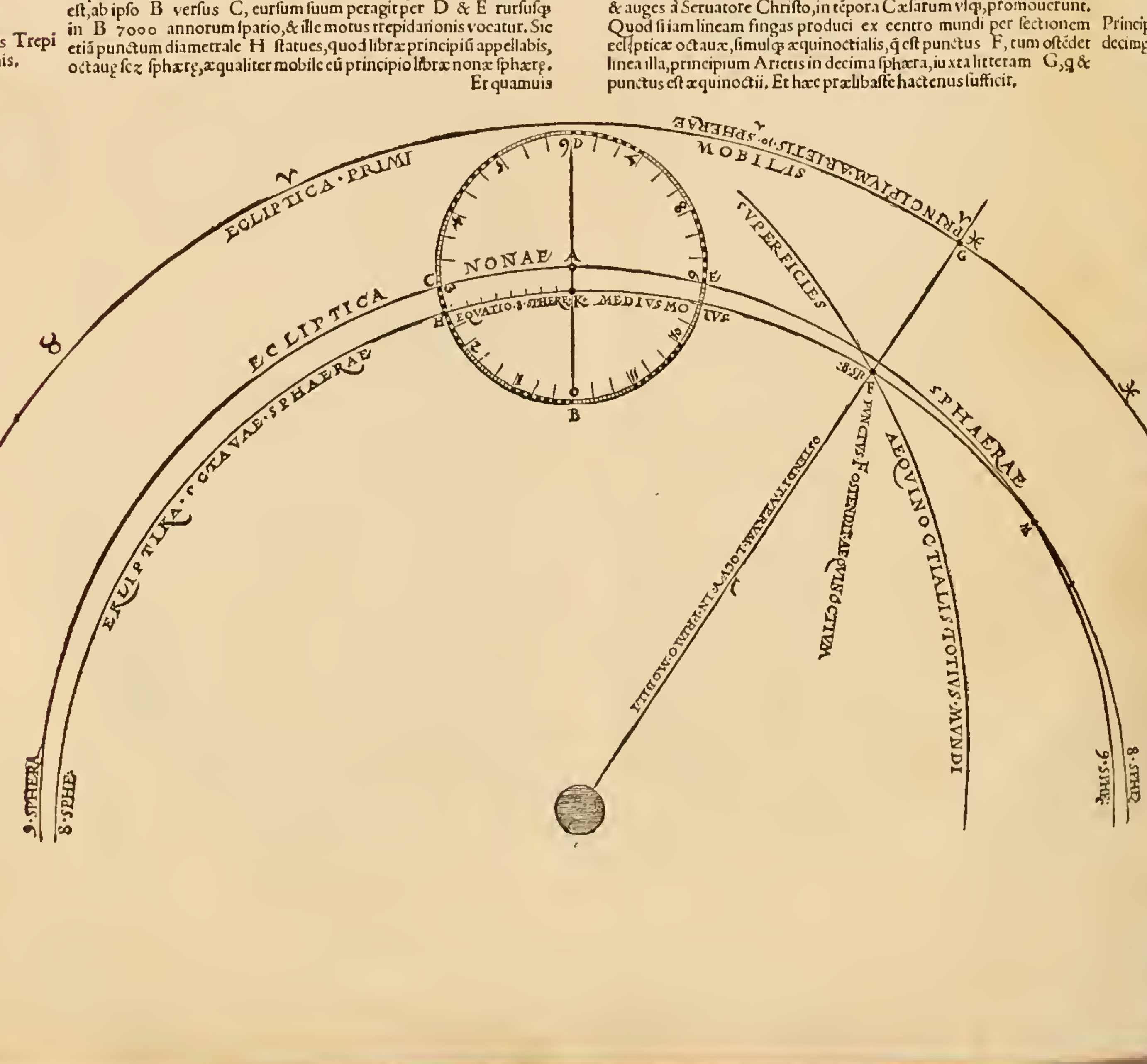
Vbinam ecliptica, ſecundum quam & aſtronomorum & aſtrologorum iuditia procedunt, ſtatuẽda ſit.

Aequinoctia cur perpetuò varientur.

Aequinoctiũ per radios Solares inueſtigare.

Motus Nonę & octauę ſphæræ tempore CAROLI & FERDINANDI.

Principium verę decimę ſphęrę.

ENVNCTIATVM TERTIVM.

Radices, quæ in ſequentibus inſtrumentis, ad meridianum Ingolſtadienſem, ſuppoſitæ ſunt, reliquis quoq; regionibus, & mundi partibus accommodare.

CVM TERRA SIT GLObi modo rotunda, fieriq; non poſsit, ut regiones uniuerſæ, eundem ſimul meridiem habeant, ſed hæ maturius, illæ ſerius. Radices uero omnes ſequentes, Ingolſtadienſi meridiano reſpondeant, palam eſt, horas aliorum locorum, nõ eſſe eaſdem cum noſtris. Fieri enim poteſt, ut nobis lunæ deliquium appareat hora 10 pomeridiana, aliis uero hora 6 antemeridiana. Iccirco, ut huius noſtri laboris, nulla non orbis pars, eſſe queat particeps, ſubordinauimus quandam tabulam, in qua regionum, urbium, oppidorumq; nomina deſcribuntur, quibus numeri quoq;, nunc horas, nunc minuta, ſignificantes, adiiciuntur, quibus item, ex vno latere A. littera, ex altero M. adiungitur. A notat adde, M, minue, ſic, ut quoties reperitur A, iuxta horas uel minuta, ſignificetur eaſdem horas uel minuta inuenta addi oportere, tempori nouilunii, plenilunii, eclypſis uel alterius cuiuſdam aſpectus, à te reperti, quoties autem ſiniſtra obtinet A, toties dextra M referre debet. Quod notat, ubi locum aliquem elegeris, in quo ad tempus aliquod certum, ſcire deſyderas planetæ alicuius locũ, totidem horas & minuta, penes quę M ſcribitur, minuenda, id eſt, ſubtrahenda eſſe à propoſito tibi tempore, qualia inter A & M depræhenduntur, & hoc modo hora iſtius loci uerificata erit, ad præſentem radicem, qua cum, planetarũ curſus, inquire, ut infra. Huius itaq; rei exemplum eſt.

ExemplũCAROLI imperatoris.

¶Imperator noſter ſemper Auguſtus, CAROLVS Quintus, Candaui, Flandriæ naſcitur, 15 hora 44 m̃ poſt meridiem. Quære iam Candauum in tabula regionum, iuxta quod M inuenies, horam nullam, minuta 39 & A. Vbi M hortatur, ut quoties Gandaui coniunctionis, oppoſitionis, eclypſis, aut alterius aſpectus, horã minutaq; per inſtrumenta indagaſti, demas horam 0 minut. 39. Si uero ad natiuitatis horam Imperatoris cupias motũ planetæ alicuius noſſe, ſcilicet ad horam 15 minut. 44. tum adde horam 0 minu. 39 Ex quo 16 horæ 23 min. conſurgunt, quibus cum planetarum loca inueſtiges licet.

Exemplum FERDINANDI Regis.

¶Aliud Exemplum. Rex FERDINANDVS. Oriũdus eſt ex Medina, ciuitate Hiſpaniæ. Quære in Tabula nomen Medinæ, cui additum uidebis literam M, Horam. 1. m̃ 12, Ab aſpectibus aufferenda eſt 1 Hor. 12 m̃ Sed quia hora 20 m̃ 47 poſt meridiem, natus eſt idem Rex FERDINANDVS, ad eam quæſituro, curſus errantium, hor 1 mi. 12 ſunt addenda, quod facit horas 21 mi. 59 cum ſumma iſta planetarum motus, inquiri deinde poterunt.

TABVLA INSICNIORVM LOCORVM, CIVItatum, & Oppidorum, Europæ, Africæ & Aſiæ.

Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍, eclypſib. & planeta. aſpect.	Horæ. H	Minuta. M	Pro motu planetarum inueniendo.	Oſtendit orientalitatem & Occiddent.	Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍ eclypſib. & planet. aſpectib.	Horæ. H	Minuta. M	Pro motu planetarum inueniendo.	Oſtendit Orientalitatem & Oiccidẽ.
Thertos	M	1	24	A	C	Sarragoſſa	M	1	13	A	C
Nadar	M	1	21	A	C	Valennia	M	1	11	A	C
Lammon	M	1	39	A	C	Toletum	M	1	29	A	C
Reba	M	1	20	A	C	Medina cã. ✠	M	1	12	A	C
Lundunum	M	1	15	A	C	Pampilona	M	1	15	A	C
Oxonium	M	1	25	A	C	Compiſtella	M	1	44	A	C
Iorg	M	0	56	A	C	Rodes	M	0	54	A	C
Ettenburgum	M	0	47	A	C	Nantes	M	1	20	A	C
Granatum	M	1	30	A	C	Turonia Tors	M	0	48	A	C
Corduba	M	1	29	A	C	Amiens	M	1	2	A	C
Iſpalis	M	1	39	A	C	Bizannium	M	0	39	A	C
Portugalia	M	1	48	A	C	Lugdunum	M	0	31	A	C
Liſybona	M	1	47	A	C	Vienna Prou.	M	0	31	A	C
Barſalona	M	0	59	A	C	Luteeia Pariſio.	M	0	36	A	C
Burges	M	1	27	A	C	Geneuora	M	0	22	A	C

RESIDVVM TABVLAE RECIOMVM & Ciuitatum inſigniorum,

Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍, eclypſib. & planet. aſpe.	Horæ. H	Minuta. M	Pro moto planetarũ inueniendo.	Oſtendit orientalitatẽ uel occidẽ.	Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍ eclypſib. & planẽ. aſpect.	Horæ. H	Minuta M	Pro motu planetarũ inueniendo.	Oſtendit orientalitatẽ uel occidẽ.	
Marſilia	M	0	26	A	C	Dreſen	A	0	10	M	R	
Mons Peſſul.	M	0	35	A	C	Egra	A	0	4	M	R	
Narbona	M	0	38	A	C	Praga	A	0	14	M	R	
Toloſa	M	0	44	A	C	Gorlicium	A	0	26	M	R	
Gandauum ✠	M	0	39	A	C	Olmuntza	A	0	16	M	R	
Valentines	M	0	36	A	C	Sittauia	A	0	14	M	R	
Marteburgum	M	0	54	A	C	Vratiſlauia	A	0	23	M	R	
Bruxella	M	0	27	A	C	Martisburgũ	M	0	9	A	C	
Antuerpia	M	0	36	A	C	Erphordia	M	0	1	A	C	
Metis	M	0	25	A	C	Monſterium	M	0	15	A	C	
Treueris	M	0	20	A	C	Vuittenberga	A	0	6	M	R	
Crucinacum	M	0	15	A	C	Prunſuiga	M	0	3	A	C	
Luzelburgium	M	0	22	A	C	Luneburgum	M	0	3	A	C	
Geldriæ	M	0	21	A	C	Lubeca	M	0	1	A	C	
Cleue	M	0	24	A	C	Brandeburgũ	A	0	8	M	R	
Iuliacum	M	0	22	A	C	Frãcof. ad od.	A	0	16	M	R	
Aquiſgranum	M	0	23	A	C	Groninga	A	0	2	M	R	
Conſtannia	M	0	10	A	C	Hamburgum	M	0	6	A	C	Occidẽtalior.
Baſilea	M	0	17	A	C	Roſtochium	A	0	6	M	R	Orientalior
Spira	M	0	26	A	C	Stettinum	A	9	20	M	R	
Vurmatia	M	0	13	A	C	Danniſeum	A	0	42	M	R	
Argentina	M	0	16	A	C	Culmen	A	0	55	M	R	
Moguntia	M	0	13	A	C	Riga	A	1	22	M	R	
Colonia Agr.	M	0	18	A	C	Reualia	A	1	27	M	R	
Dauentria	M	0	23	A	C	Roshilde	A	0	23	M	R	
Seletſtadium	M	0	32	A	C	Copenhagna	A	0	26	M	R	
Vrbs S. Galli	M	0	10	A	C	Vpſalia	A	0	44	M	R	
Lucerna	M	0	13	A	C	Stocholma	A	0	58	M	R	
Nordlinga	M	0	4	A	C	Nodroſia	M	0	5	A	C	
Vlma	M	0	6	A	C	Rumefalche	A	1	12	M	R	
Auguſta	M	0	3	A	C	Parentium	A	0	11	M	R	
Tubinga	M	0	9	A	C	Raguſia	A	0	37	M	R	
Laubinga	M	0	5	A	C	Caſtelnouo	A	0	38	M	R	
Eſlinga	M	0	8	A	C	Vratata	A	0	40	M	R	
Badena term.	M	0	15	A	C	Belgradum	A	0	50	M	R	
Phorcena	M	0	11	A	C	Breſpurgum	A	0	30	M	R	
Pretta	M	0	14	A	C	Buda Ofen	A	0	37	M	R	
Heydelbergeñ	M	0	12	A	C	Varadinum	A	0	51	M	R	
Amberga	M	0	2	A	C	Cracouia	A	0	38	M	R	
Nouum forũ.	M	0	1	A	C	Poznania	A	0	26	M	R	
Ingolſtadium	[illegible]	0	0	0	[illegible]	Lipnicza	A	0	43	M	R	
Monachũ Ba.	A	0	1	M	R	Vuiſchegrad	A	0	45	M	R	
Neoburgum	M	0	1	A	C	Vuilde	A	1	6	M	R	
Aichſtadium	M	0	1	A	C	Cholme	A	1	10	M	R	
Landishuta	A	0	1	M	R	Neapolis	A	0	30	M	R	
Friſingum	A	0	0	M	R	Capua	A	0	27	M	R	
Saltzburgum	A	0	7	M	R	Roma ✠	A	0	16	M	R	
Ratisbona	A	0	4	M	R	Volatertæ	A	0	5	M	R	
Straubinga	A	0	7	M	R	Florentia	A	0	4	M	R	
Patauia	A	0	10	M	R	Bononia	A	0	7	M	R	
Iudeburgum	A	0	17	M	R	Ferratia	A	0	3	M	R	
Gretza	A	0	16	M	R	Venetiæ	A	0	6	M	R	
Pons ad mu.	A	0	20	M	R	Padua	A	0	4	M	R	Orientalior
Vienna Auſt.	A	0	25	M	R	Turinum	M	0	6	A	C	Occidẽtalior.
Noua ciuitas	A	0	20	M	R	Genua	M	0	11	A	C	
Lintza	A	0	13	M	R	Syracuſę	A	0	27	M	R	
Tridentum	A	0	2	M	R	Cornus	M	0	9	A	C	
Enipontus	A	0	2	M	R	Nebio	M	0	9	A	C	
Brixina	A	0	3	M	R	Modona	A	1	6	M	R	
Gurtiagurg.	A	0	13	M	R	Conſtantinop	A	1	36	M	R	
Vilacum	A	0	11	M	R	Samotrania ✠	A	1	32	M	R	
Nurenberga	M	0	3	A	C	Hieruſalem	A	2	24	M	R	
Herbipolis	M	0	6	A	C	Gangamelis ✠	A	3	12	M	R	
Babenberga	M	0	3	A	C	Alexand. Aeg	A	1	54	M	R	
Curia Hoff	A	0	1	M	R	Temiſtitan	M	4	48	A	C	
Zuicka	A	0	3	M	R	Iucatana	M	5	20	A	C	
Lyptzigum	A	0	4	M	R	Peru	M	4	0	A	C	
Torga	A	0	6	M	R	Muluccæ inſ.	A	10	32	M	R	
Leyſnick	A	0	3	M	R	Calicut	A	5	32	M	R	
Miſiia	A	0	8	M	R	Taprobana	A	6	18	M	R	

ENVNCTIATVM QVARTVM.

Stellarum fixarum longitudines in Zodiaco, earundemque latitudines, id eſt, ab ecliptica deuiationes, à mundi uſq; creatione factas, gradus inſuper, minuta, augeſq; planetarum ante & poſt Chriſti tempora certas, Adhæc quibus ſtellis fixis, quilibet planetę indies appropinquent, quaſue vicinia ſua obtegant, indagare.

SECVNDVM NI FALlor, pronunctiatum abunde docuit, Octauæ, Nonæ, Decimæque ſphæræ motus. Quocirca in præſenti nihil amplius, quãtum ad theoricam attinet, addam. Verum, breuiter & ſine ambage, quomodo omnium ſtellarum fixarũ curſus, planetarũq; auges, dicto citius, per inſtrumentum ſequens, deprehendas, aperiam. ¶Quandoquidem decimus orbis, ab ortu in occaſum mouetur, ut dictum eſt, ecliptica uero uel Zodiacus in eodem cœlo nobis ſtatuatur, nihil vltra de motu huius agemus, qui per Zodiacum illum immobilem ſeu fixum intelligitur, ſed Zodiacum ita firmum per omnia inſtrumenta, tanquam decimum cœlum, extimũ poſt hac ſemp poſituri ſumus. Qualem igitur & nunc uides, poſt quem & conſequenter rotulam, quandam uolubilem, cui inſũt imagines cœli. Imaginum quelibet, ſuas ſtellas complectitur, ſtellarum quædam ſunt in medio albæ, ſex in extremitate acies gerentes, cuiuſmodi eſt, quæ oculum tauri, quæq; os canis maioris, poſsidet, cuius figura hæc eſt. ✳ Et illæ ſunt quantitatis primæ, quales nõ plures. 15. aſtronomi deſcripſerunt. Poſt has. 45, ſecunda magnitudine lucent, paulo minores inferioreſq; primis, tales ſunt ſeptem, vrſam maiorem conſtituentes, præcipue caudam repreſentantes tres, quæ etiam ad differentiam aliarum, nigræ depinguntur, in ſex acumina diſcretæ, qualem hic vides. ✳ Quanquã uero aſtronomis in ſextam uſq; differentiam ſtellæ deſcriptæ ſunt, ego tamen primam & ſecundam magnitudines ſaltem indicaui, ſtellas quoq; nebuloſas cum nota huiuſmodi. ⁂ Reliquarum diſcrimina, ob inſtrumenti anguſtiam, ſignificare non potui, uerũ ſimpliciter nota quadam. o. expreſsi. In medio ferè iſtius rotæ circulus quidam niger cernitur, qui eclipticam refert, in quo duodecim ſigna ex ordine deſcribuntur. Iuxta Scorpionem tranſuerſa quædam linea apparet, in. 16 gradus ſecta, vtrinq; ab ecliptica. 8. continens, qui latitudinem zodiaci demonſtrant, Sub finem Eridani, ſtellamq; nomĩe Acarnar eſt, iuxta quã index habetur, cui ineſt, Y. cõem augẽ notans, per quem noſcitur, quot gradus octaua & noua ſphæra ſimul, in tempore aliquo propoſito, ſimiliter ſtellæ fixæ, errantiumq; auges, perãgant. Penes ſtellam Canis maioris alius index eſt, augem Solis & ♀ ſignificans. Rurſus ad nauim indices bini ſunt, auges ♂ & ♃ ferentes. Apud Centaurum ☿. Apud Aram ♄ augem deferri vides. Hi indices perpetuò in eadem & æquali ab inuicem diſtantia manent. Poſtremo circulus quidam undequaq; in partes diuiſus. Ceto uicinus cum indice, cui ſignum eſt X, uidetur, qui circulum illum paruum, de quo prius dixi, qui uidelicet principium. ♈. nonæ ſphæræ ambit, repreſentat. Quoniam uero Arietis exordium, 8. ſphæræ, huius circuli circumferentiam in. 7000. annis ſemel circumit, ſecui hunc quoque circulum in totidem partes, ita ut quælibet ſectio. 100. annos notaret. Annorum poſt Chriſtum numeros, interiori circulo inſerui, de 500. in 500. procedendo, ab indice inchoando. Anni autem ante Incarnationem Chriſti elapſi, exteriori circuli parte ſcribuntur, per quos octauæ ſphæræ trepidatio indagatur. Partibus inſtrumenti declaratis, eiuſdem uſum ſubiungam. ¶ Si uis ſtellas fixas vnà cum planetarum augibus, ad tempus propoſitum tibi qualequale, uerificare, eleua rotam iuxta, ♈. decimæ ſphære, ubi gradus quoſdam reperies, quorum ſinguli. 100. annos continent. Si tempus propoſitum ante Chriſtum ſit, numerabis deorſum à ✝ incipiendo verſus principium ♓, Si autem poſt Chriſtum, numerabis à ✝ incipiens ſurſum, ſecundum ſignorum ordinem, finis inuenti numeri, oſtendit in zodiaco proxime, quantum nonus orbis ſub decimo, in totidem annorum ſpacio promouerit: cui loco indicem cum X ſignatum admoue. Poſt hæc totidem annos in circulo paruo trepidationis ab indice ordiens (uel intus, & hoc: ſi tẽpus poſt Chriſti natiuitatem, uel extra: ſi tempus ante Chriſtum proponatur) numera, & fini annorum requiſitorum filum applica, quod ex centro rotæ pendet. Quo bene extenſo, obſerua, quot inter filum & indicem, in zodiaco gradus ſint, illi namq; æquationem octauæ ſphæræ cum nona indicant. Immoto ſic filo permanente, duc indicem, Y, qui eſt aux communis, ſub idem, atq; ita rotam inuariatam relinque, ad tempus enim tuum iam uerificata eſt. Qua ſic iacente, filum è centro eius, ſtellæ, cuicunq; libuerit, ſuper extende, quod in zodiaco gradum, in quo, vel fuerit, uel futura ſit, tempore præfinito, demonſtrat. Præterea indices planetarum, docent, gradus & minuta augium, in quibus eo tempore ſint uel fuerint. Cuius rei exemplum eſto.

Auges planetarum perpetuo in eadem & equali ab inuicem diſtantia.

Operandi modus.

Exemplũ CAROLI imperatoris.

¶CAROLVS Quintus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus 23. Februarii natus eſt, 15. hora 44. M pomeridianis, poſt Chriſti annum ſeſquimilleſimum. Ad tempus hocce figuram præſentem cũ ſuis indicibus, ubi direxi (quamuis dies, horas M, in motibus hiſce tardioribus, non adeo conſideremus) ſcire uolo, quem locum cœli tenuerit, eo tempore cor leonis. Extendo itaq; filum per ſtellam, & inuenio eam in longitudine. 22. gradum. 8. M ♌. occupare. Sic agas etiã in reliquis, & uerus motus ſemper in zodiaco oſtendetur.

Auges errantium tem. FERDINANDI Regis.

¶Aliud Exemplum FERDINANDVS Romanorum Bohe: & Vngariæ Rex, anno Chriſti. 1503, in hunc orbem prodiit. 10. Martii 8. hora 47. M ante meridiem. Ad quem, numerum, figura locata, coronæ ſeptentrionalis ſtella. 4. G 15. M ♏. tenere reperitur. Aux ☉. 1. G 12 M ♋. ♄ 13. G. 10. M ♐. ♃. 23. G. 24. M ♍. ♂. 14. G 59. M ♌. ☿ 0. G 26 M. ♏.

¶Latitudines autem ſi requiris, id eſt, diſtantias ab ecliptica cuiuſdem ſtellę, duc filum per ipſam, & quo in loco ecliptica ſecatur, illic alterum pedem circini fige, altero extenſo in corpus ſtellæ, illam eãdem circini extenſionem deinde examina in ſcala latitudinis, iuxta caudam Sagittarii deliniatam, in qua manifeſte cognoſces, quanta ſit latitudo. Si ſtella ab ecliptica verſus centrum, in ſeptentrionali, ſi verſus limbũ ab ecliptica declinauerit, in meridionali latitudine eſſe dicetur. Neque uero ſcitu eſt iniucundius, cui ſtellarum fixarum planeta aliquis aſſiſtat, eamue obtegat. Qua de re documentum illud habe. FERDINANDI Regis natiuitate Luna primum gradum. 21. M ♍ tenuit, latitudo eius ab ecliptica. 3 G 24. M Septentrionalis erat. Iã ſi in ſcala, quæ penes caudam Scorpii eſt, ab ecliptica incipiens, Aram uerſus. 3. G 24. M numeres, perq; ea filum trahes, margaritamq; ſuper gradũ & M imponas, filum deniq; una cum magarita immobili ſuper. 1. gradum. 21 ♌, ubi Luna ſecundum longitudinem erat, dirigas, tum margarita inter. 17 & 18 ſtellas ♌, quæ ſunt in uentre ♌ locum demonſtrat, quo ☽ tempore natiuitatis regiæ, viſa fuit. Propter diuerſitatem vero aſpectus eius, duas illas ſtellas in uentre ♌ poſitas. 17. videlicet, & 18. luna obſcurauit ſeu obtegit.

Operæprecium facturus es hoc loco, ſi annorum, qui ſunt ante Chriſtum rationem habeas, ad quos ſtellas fixas & planetarum auges deducere uis, quam rem, ut clarius intelligas, exemplo proponam.

Auges planetarum Diluuii tempore.

¶Auges & ſtellas fixas ad Diluuii tempus inquiſiturus, quiſpiam ſi ſit. Primo in tabula temporum Noë Diluuium. 3101. anno. 319. diebus ante Chriſtum eueniſſe diſcet, mox à Cruce ✝ inchoans contra ſignorum ſucceſſum. 3101. annos, dieſq; uteriſimili coniectura, qui quodammodo annum efficiunt, quærat, quæſitis indicem X. qui S 11. G 6. M 29, mõſtrabit, ſuper imponet. Deinceps uero totidem anni in paruo circulo (qui circulus trepidationis motus octauæ ſphæræ nominatur) extimo numero requiret, & per requiſita filum dictum, in zodiaco S 11. G 3. M 8. quæ ſunt aux communis, indicabit, ſuper quod filum, ſi denuo oſtenſorem Y. poſueris, rotam veriſſime locaueris. Si uero libuerit poteris orbem alio modo quoq; præparare (hoc autem ideo dico, ut uideas in omnibus inſtrumentis theoricarum, non hac vna uia, ſed etiã adhuc altera nos uti poſſe) Eſt autem huiuſmodi. Principio Diluuii ætatem è tabula ſcribe, quæ 3101. annorum 319. dierum eſt. Proximus nunc centenarius, qui eſt. 3200. aſſummendus, totq; anni à cruce ✝ incipienti retrorſum numerandi, quibus inuentis index X aptandus, qui mox in Zodiaco 11 S 6. G 29. M oſtendit. Poſt in trepidationis circulo, numero exteriori, ante Chriſtum uidelicet, 3200. quærantur, punctumq; notetur, cui B nomen erit. Ab hinc 3101 anni 319. dies, à 3200. annis ſubtrahantur, remanent. 98. anni. 47. dies, qui. 16. Februarii lucem contingunt. Iam denuo à 3200. annis retro & contra ſignorum ordinem annos reſiduos. 98. (diebus ob inſtrumenti paruitatem neglectis) numera, quib. rurſum indicem X adiunge, qui in limbo Zodiaci ſig, 11, G 7. M 12. indicabit. Deinceps punctum B rurſus in circulo trepidationis, antea iuxta 3200. notatũ, videatur, à quo iterũ retro. 98. anni ſummantur (dies enim haberi non poſſunt) per 98. annum ducatur filum ex centro, quod augem communem, in zodiaco 11 ſig. 4 G 8 M refert. Quib. index Y rurſũ applicabit, q facto, rotula ad diẽ Diluuii omnino verificata erit, qui fuit. 16. Februarii & dies Iouis, q tempore litera dominicalis A eſſe debuit. Aux Solis. 15. G 34. M ♉, Aux. ♄ 27. G 32. M ♎. Aux ♃. 7. G 45. M ♌. Aux ♂ in. 29, G 20. min. ♊. Aux ☿ in. 14. grad. 48. min ♍. Quæ auges omnes, cum oſtenſorib⁹ ſuis patent, ſimulac prima communis ſcilicet aux locum ſuum verè tenuerit. Stellarum fixarum loca vera, ſi filum per earum centra, ſeu medietates extenderis, in Zodiaco videbis. Hoc autem omnino videbatur eſſe neceſſarium, cur admonerem.

Effuſio Aquarii
ECLIPTICA
Andromeda
Piſces
Cetus
Eridanus
Taurus
Perſeus
Caſsiopea
Cepheus
Cygnus
Lyra
Hercules
Ophiulcus
Erichthonius
Orion
Lepus
Rigel
Gemini
Procyon
Canis maior
Canicula
Cancer
Leo
Hydra
Crater
Coruus
Argonauis
Dubhe
Alioth
Bootes
Arcturus
Libra
Centaurus
Ara
Draco
Via lactea

SEQVVNTVR NVNC .XXXXVIII.

IMAGINES COELI VNA CVM STELLIS ſuis interſtinctæ, quarum numerus eſt 1022. à peruetuſtis Aſtronomis animaduerſus, inter has ſtellas, primæ magnitudinis ſunt 15 ſecundæ 45. tertiæ 208. quartæ 474 quintæ 217 ſextæ 49, nebuloſæ quinq;, obſcuræ nouem.

PRIMA IMAGO EST VRSA MINOR.

Vrſa minor.

VRSA MINOR SEPTEM ſtellis conſpicua eſt, Hæc, quia polo uicina ipſi nomen dat arctico, Nam ἄρκτος urſa eſt. Prima vrſæ ſtella quæ ultima caudæ eſt, polaris uocatur, ideo q̃a proxima polo ſit, à nautis ſtella maris. Et eſt magnitudinis tertiæ, ſequentes hanc quatuor quartæ, reliquæ duæ ſecundæ. Hoc aſtrum dicitur quoq; ſeptẽtrio minor, Arctos, Gynoſura, plauſtrũ minus, phœnice pariter ab inuctoris nomine. Ceruici huius vrſæ imminet quædam ſtella informis, quarta magnitudine inſignis. Vrſa illa minor noſtro Climati nunquam occidit, nec oritur, quapropter miſſam facio.

Vrſa maior.

✳ Vrſa maior uiginti ſeptem ſtellas continet, quarum ſeptem illuſtriores plauſtrum conſtituunt, dicitur Arctos maior, Plauſtrum Maius, Hamaxa, græce Helice, Caliſto, Maior ſeptentrio. Stellæ tres quæ rotas repræſentant, ſecundo quantitatis gradu ſunt, quarta tertio. Temonem referentium proxima, alioth nomine, ſecundæ dignitatis eſt. Extrema autem caudæ Arabibus Benenatz uel Benenaim, quæ uero in dorſo eſt dulhe iiſdem appellatur. Vltra has inſidere videtur adhuc mediæ caudæ ſtella minutiſsima quædam, quam Arabes Alcor, id eſt, paruum equitem uocant, imbecillioribus non adeo aciebus obuia, unde adagium natum apud Arabes, uidiſti alcor, ſed non Lunam plenam. Etiam ſydus hoc perpetuò nobis apparet. Stellæ inſuper octo informes vrſam hanc comitantur.

Adagium. Vidiſti alcor, ſed non lunam plenam.

Draco.

✳ Draconis imago triginta ſtellarum eſt, quarum luminoſior caput habet, Babyloniis dicta raſdaben, tertii ordinis, alio nomine ſerpens, anguis, heſperidum cuſtos nuncupatus. Ille nobis ſemper manifeſtus quoq; eſt. Ex draconis conſtellatione facit Azophi Arabs quinq; dromedarios duoſq; lupos.

Cepheus.

✳ Cepheus nunc uideatur, Babylonio Phicares, Arabi Cheichius, quod eſt inflãmatus, Flammiger. Incenſus ſonans, vndecim habens ſtellas, cum duabus informibus, aliis clarior humerum dextrum poſsidet. Caldeorum Alderamim, ſemper & ipſa climati noſtro conſpicitur. E duabus ſtellis in dexta manu collocatis facit Azophi duas alas, & ex illis quæ ſunt in pede dextro & ſiniſtro, paſtorem, canem & oues.

Bootes.

✳ Bootes ſequitur, quia bubulus, Arctophilax, id eſt, vrſæ uel plauſtri cuſtos, Arabibus Thegius, quaſi dicas plorans aut uociferans dicitur, viginti duas ſtellas gerens, noſtro Hemiſphærio celatur totus, præter quatuor ſiniſtræ manus ſtellæ. Apud hunc ſtella quædam inſignis, informis tamen lucet, quam græci Arcturum, Caldæi Azimech, Ariamech, uel Colanza, vocant. Interdum Arcturus pro Boote uſurpatur, & rurſus Bootes pro arcturo, qui iuxta Plinium nunquam ferè ſine procelloſa grandine emergit. Nobis oritur adunguem cum ſole 14 die Septembris, cum tñ diu ante in oriente non conſpectus fuerit, ſed in occaſu poſt Solis deſcenſum, Poſt viceſimum ſextum diem Septembris cernitur in parte orientis & occidentis uſq; in 15 Nouembris diem, quo rurſus occultatur hæliace, id eſt, ſub ſolem. In parte occidua ita, ut poſt ſolis occaſum non amplius uideatur. Sexto Decembris præciſe cum ſole abſconditur, Cegnius ſtella quæ eſt in humero ſiniſtro Bootis occidit. 14. Ianuarii, & ſurgit 15 Auguſti. Iuxta Azophi ſententiam Arcturus ſignificat gladium aut pugionem. Stellarum autẽ, quã pes dexter obtinet, clauam quandam eſſe uult, eam quæ ſiniſtrum pedẽ habet lanceam. Ex aliis autem ſtellis Bootis ſimiliter eius lancea aſinũ conſtituit, ſicut ex tribus, quæ ſiniſtræ debentur, tres aſellas.

Corona ſeptẽtrionalis.

✳ Corona ſequitur ſeptentrionalis, quam Aziphi Arabs parmã facit, Balionii Alpheta, Caldæi Malphelcare dicunt, aliâs Ariathne nomen habet. Ruffus eandem gnoſyam ſtellam appellat. Hæc nomina tamen tribuantur omnia lucidiori huius ſyderis ſtellæ, quæ ſecundi ordinis eſt, cui aliæ ſeptem quartæ & qnintæ duntaxat dignitatis ſint. Idẽ cum arcturo eſt in apparentiis 21. Septembris oritur cum Sole, & ideo in parte occidentali cernitur poſt occaſum ſcilicet Solis. Tertio Nouembris conſpitur dènuo in oriente. Nec minus in occidente à ſolis deſcenſu, decembris. 15. occultatur, nec amphus occidentalis apparet, 31 vero eiuſdem menſis vna cum ſole infra horizontem labitur.

✳ Hercules nũc conſyderandus uenit, alio nomine Engonaſis, id eſt genua flexus uel nixus, ingeniculus, Saltator, aper, Cethea, Algiethi, id eſt, Incuruatus, ſtellis 29 conſtans. Fulgidior eſt in capite, & Caldæis Raſdalgiethi, quod eſt caput Herculis, nominatur. Stella iſta totius conſtellationis appellationem ſortitur, oritur 4 Ianuarii, occidit 23 Octobris.

Hercules.

✳ Lyra ſe oſtendit, aliâs Teſtudo, Lyra orphica, Cheliis, Fidicula, Chaldaicè Aſinge, Allohare, Albegala, Vultur cadens, quod ultimũ quare dicatur non memini equidem me legiſſe. Conflatur ex decem luminibus, inter quæ vnum primo quantitatis diſcrimine ſuper pupillam uuega dictũ lucet, Reliquis tertiæ quartæq; differẽtiæ exiſtẽtibus. Vuega cum Sole horizontem ſcandit 7 Octobris, videturq; ante ortum Solarem 19 die Eiuſdem menſis 22 Februarii cum eodem obſcuratur.

Lyra.

✳ Cygnus videri geſtit, græcis κύκνος καὶ ὄρνις, id eſt, latinis Olor & Auis, Gallinaq;, 17 ſtellis micans, quarum tres præ cæteris clarẽt. Prima in roſtro gallinæ Albyreo uocata, Secunda in extremitate alæ ſiniſtræ, Alryph noie. Tertia uero de ſecunda magnitudine in cauda, Vropygium Gallinæ, Arrioph addigege Arabibus dicta. Nebuloſa una ſtella adhuc eſt genui dextro imminens, præfulgens autem hæc ſtella caudæ, de qua dictũ eſt, nobis ſemper apparet.

Cygnus.

✳ Caſsiopeam deinceps intuere, Throni, Sellæ, Siliquaſtri nomen obtinẽtem, aſtrum quod pectori ineſt, Ghaldæis Scheder dicitur, Syd⁹ hoc ſemper conſpicuum nobis manet.

Caſsiopea.

✳ Perſey Effigies offertur, Chelub Arabicè deferentis caput Meduſæ, Algol, Diaboli, Gorgoniſue. Conſtellatio iſta tribus figuris conſtatur, Imagine Perſei, Enſeq; eiuſdem & capite algol. Enſis dicitur Falx Adamanthina, Gladius Falcatus, Incuruus, uel Harpe. Capitis Meduſei ſtellæ quatuor, Gorgoneæ nominantur, inter quas vna lucidior eſt, ſecũdæ lucis differentia, ſicut in Perſei latere dextro inſignior, eiuſdem magnitudinis quædam eſt Alchenib dicta. Noſtro parallelo parum de corpore Perſei oritur occiditq;. Sed Gorgonis aſtrum oriẽ nobis cum ☉ 19 Ianuarii, Mox 16 Februarii ante Solem cernitur, 12 Maii poſt eundem ueſperi abſconditur.

Perſeus.

Auriga ſydus. quod heniochum graii, latini aurigatorem, agitatorem currus, Caprarum cuſtodem, habentem hircum, Capellas uel Hedos, Oleniam capram, Arabes Alhaioth uocant, ſequitur. Siniſtro aurigæ humero incidet quædam ſtella primæ differentiæ, quæ ſeptimo climati ſemper conſpicitur, multo magis ſeptentrionalibus. Vniuerſa hæc configuratio quatuordecim ſtellis conſtat, quarum, quæ dicitur hircus, primam quantitatem obtinet, dexter uero humerus ſecundam, Hœdi quartam. Siniſtrum cubitum poſſidẽtes Arabicè Sodatheni ſtellæ nuncupantur. Horizontem leuiſsime ſubeuntes, ſicut & dextri humeri ſtellæ nihil omnino.

Auriga.

✳ Serpentarius modo contemplandus venit, alio nomine anguitenens, Aeſculapius, Arabicè Alangue, græce ὀφιοῦχος, id eſt, anguiger Effeminatus, Serpentis lator, eo quod ſerpente inuolutus circumdatuſq; eſt. Ptolemeus & Alfonſus Serpentario tribuunt ſtellas 24 tertii, quarti, & quinti luminis, cum tamen non ſint adeo inſignes, præter duas ſiniſtræ manus, dictas Yed Arabicè 7 & 8 in ordine exiſtentes, quæ tertiam quantitatem referunt, ſicut etiam alia eiuſdem magnitudinis ſtella in capite eſt ſerpentarii, Raſalangue, quæ 28 die Octobris ſurgit cum Sole, die præcedenti uero 27 Yed, id eſt, palma ſiniſtra ſerpentarii oritur. Eadem 5 die Decembris occidit. Caput autem 6. Ianuarii. Adhæc 6 ſunt informes ſtellæ ſerpentario uicinæ.

Serpentarius.

✳ Succedit hinc telum ſiue ſagitta, quæ & temon meridianus appellatur, quinq; ſtellas quarti, quinti, ſextique diſcriminis gerens, 17. Nouembris Coſmicè prodiens. Iterum 3. & 4. Februarii occumbens.

Telum.

✳ Aquilam mox conſpicaberis ſeu uulturem uolantem aſtris conſtitutam 9 formalibus, informibus. 6 Luminoſior omnium inter ſpatulas Alkayr nomen habet, ſecundæq; dignitatis eſt. 12. Ianuarii in occidente uideri deſinit, mox 25. eiuſdem menſis Coſmice omnino cadit. Cum illa pariter ſtella occidit, Antinous nomine, quæ caudam aquilæ occupat, 28. autem Nouembris alkayr uidetur, ſequenti die ea pars quæ Alkayr præcedit, colli uidelicet aquilini, 13 Decembris apparet rurſus hæliace.

Aquila.

✳ Delphin Delphinuſue ab hiis cernitur, decem luminibus tertia, quarta, & ſexta magnitudine inſignibus, medium horum clarrius eſt, & 3 decembris cum Sole emergit 7 uero Ianuarii rurſus cum eodem, occidit.

Delphinus.

Equiculus.

⁎ Stellarum globus poſt hac oſtenditur, vocatus Equus minor vel Equus prior, caput Equi, quem quatuor quidẽ, ſed occulta aſtra, conſtituunt, duo quæ inſunt ori 16 & 17 Decembris ſupra finitorẽ eleuãtur, 11 Februarii infra eundem labuntur. Alia duo fronti inhærentia, 23 Decembris ſeſe tollunt, 7 & 8 Februarii rurſum precipitãt.

Pegaſus.

⁎ Nunc Equus ſecundus chorum ſuum profert ſtellarum 20, pariter autem, Equus volans, Equus Aereus, Pagaſus, Equus dimidiatus, Alatus, Arabicè Alpheratz audit. Ille quidem non integre ſed Aluotenus conſpiſcitur. Quatuor ſtellis lucidioribus de ſecunda magnitudine inſignitus. Præſignior vna, ad radicem dextrę alę, aut dextri humeri, quarta in ordine ponit᷑, vocata alias Yed Apheratz, Marcab, ea 9 Ianuarii ſurgit, iterum 6 Martii occidit. Quæ finẽ alæ dextræ efficit, Muſcida pegaſi alias dicta, oritur 4 Februarii, 19 eiuſdẽ occidit. Vmbilicum Equi capitiſq; Andromedæ ſummitatem tenens, Alpheratz nomine oritur 4 Ianuarii, mox primo Aprilis coſmicè occulitur. Quæ autem Equi pectus habet ſtella, tertia in ordine, Scheat Alpheratz nomine, ſurgit 14 Decembris, 19 vero Martii occidit. Quatuor iam enumeratæ ſtellæ quartum ſibi vendicant quantitatis gradum.

Andromeda.

⁎ Andromedes figura prę oculis verſatur, aliter Cathenata mulier appellata, cuius ſyderis & ſi 23 ſtellarum numerus ſit, trium tamen ibi potiſſimum ratio haberi ſolet, veluti primæ caput obtinẽtis, cuius paulo ante memini, quæ & Vmbilicus Pegaſi dicitur. Secundæ Alhames nuncupatæ, in ſiniſtro pede ſitæ, magnitudinis tertiæ, cuius ortus in fine anni, occaſus 21 Maii. Tertiæ qui Mirach in Vmbilico Andromedæ, de 3 luminis ordine, quæ 2 & 3 Ianuarii ſupra, 23 & 24 Aprilis infra horizontem it.

Triangulus.

⁎ Vltimo triangulus, qui græcè δελτώτον vocatur, ſe aperit, quatuor ſtellis conſertus, quarum quæ eſt in vertice huius tertię quantitatis, 13 Februarii aſſurgit, 22 Aprilis occumbit. Reliquæ tres 7 & 8 die Februarii videntur. Quarta vero Maii obſcurantur.

¶ Hec de ſtellis quæ 28 Imaginib. Septentrionalibus inſeruntur. Numerꝰ harũ 360 eſt, Inter quas primę magnitudinis tres, Scđæ 10. Tertię 32, Quartę 177, Quintæ 58, Sextę 13, Nebuloſa vna, obſcuræ 9.

Sequũtur nunc ſigna 12 Zodiaci circuli ꝑ cuius mediũ trãſit eclýptica. In Zodiaco obſerua circulũ ductũ per medium eius, cui inuenies inſcriptum iuxta caudam ♏ nomen ECLIPTICA. In illo circulo reperies ex ordine ſigna Zodiaci ſcripta, per quæ Sol, Luna, reliquiq; planetæ continuo curſu feruntur, quorum principatum gerit Aries.

Aries.

♈ Aries itaq; primum in ordine ſydus 13 ſtellis cõſtatur, tertii, quarti & quinti luminis, quarum quæ in cornu eſt, tertia quantitate, decimo quinto Martii oritur, 23 Aprilis occidit. Altera quoq; cornu ſtella eiuſdem magnitudinis 12 Martii oritur, 11 Aprilis occidit. Vltima caudæ, quartæ luminoſitatis, ſurgit 30 Aprilis, & 26 eiuſdem menſis cadit. Subit autem hoc loco mirari illos, qui hanc vltimam caudæ ſtellam exemplaribus quibuſdã decepti, ſeptentrionali ſupponere audent, cum tamen prius cum ☉ occidat quam oriatur, 26 enim Aprilis occidit, 30 vero eiuſdem oritur. Argumentum autem eſt certiſſimum atq; adeo infallibile. Quod quæcũq; aſtra ſint latitudine meridionali, prius cum ſole occidant, quam cum eodem oriantur, Et quãto longius diſtẽt ab Eclýptica, tanto maturius cum Sole occidant, & ſerius oriantur, Quæcunque vero polum verſus arcticum inclinant, ortum ſuum priorem occaſu peragant, & tanto citatiorem ortum, ſegniorem vero occaſum, quanto remotiora ab eclýptica fuerint.

Stelle ſeptentrionales priꝰ cum Sole oriũtur, quã occidũt Auſtrales contra.

Taurus.

♉ Taurus ſequens 33 ſtellas complectitur, extra formã 11 adhuc habens. In huius dorſo apparet globus quidem ſtellarum, quæ dicuntur pleiades, à Plione matre. Atlantides, ab Atlante patre, à latinis Vergilię. Veſtis inſtitons, Maſſa, Gallina, Septiſtellium, Angli Butrio, quaſi dicas gallinã, pullos fouẽtem, teutho. Bruthenn. Prima & quarta pleiadum cum ☉ 21 Aprilis, Secunda 24 Aprilis die, Tertia 26 eiuſdẽ ortæ, Sexto Maii occidũt. Caput tauri in fronte hyades ſtellas geſtat, à græco verbo ὕειν, quod eſt pluere, deriuatas, ſuccule alias, Palilicium & Parilium ſydus appellatum. Illarum vna primæ quantitatis, oculo ineſt, dicta Aldebaran, quę & Martis qualitate participat, 9 autẽ Maii cum ☉ occidit 24 eiuſdem oritur.

Gemini.

♊ Gemini tertii ſunt, qui & δίδυμοι vocãtur 38 ſtellas cõtinentes, quas circum & extra conſtitutionẽ ſeptem alię exiſtunt. In capitis ſyncipite ſtella lucet ſecundæ differẽtiæ, apud Chaldeos Anelar, græcis Apollinis aſtrum nominata, 19 Iunii occidit. Altera quæ caput ſequentis gemelli ornat, eiuſdem magnitudinis cũ priori, & à Chaldeis Abrachaleus, à græcis Herculis Aſtrũ dictũ, 13 Iulii planè occidit, orit᷑ 21 eiuſdem. Earum aũt quæ citra formã ſunt, prima Propus, latine Præpes, q̃rti luminis, ideò dicta eſt, quod pedẽ ſiniſtrũ gemelli prioris ꝓcedat.

Cancer.

♋ Cãcer quartus, græce καρκίνος 9 ſtellas habet. Quatuor ꝓterea, quę formæ nihil addunt. Prima corporis eſt nebuloſa, animaduerſa aſtrologis, q̃n in aſcendente aut aliquo poſitionis circulo cum luminaribꝰ reperiatur, oculorum perniciem portendere. Hæc ſtella etiam præſepe vel præſepium, Arabibus peſebre, Meelef, græcis Phatne, quod eſt ꝓſepe, Nepheloides. i. nebuloſa, Syſtropheq; appellatur. Aſcendit 13 Iulii, 15 eiuſdem deſcendit. Srella Aſini meridionalis, quę eſt quinta in capite cancri, occidir 14 Iulii, emergit 15 eiuſdem. Quartæ ſtellæ in capite cancri nomen eſt, aſino ſeptentrionali.

Leo.

♌ Leoni quinto, ſtellæ ſunt 27, extra ſtaturam corporis octo, vna informium nebuloſa eſt, ſplendidior aũt, quæ in pectore conſiſtit, Tuberoni, Cor Leonis, pectus Leonis, Baſilica, id eſt, ſtella regia, Chaldaicè Calb Eleced, noĩa accepit, Eſt autẽ de natura Iouis ꝓcipue, Martis deinde, prima magnitudine inſignis. Sexto Auguſti exoritur & eodẽ die occidit. Altera ſtella fulget in Leonis ceruice Iuba dicta, quæ 30 Iulii oritur. Primo autem Septembris occidit, Tertia quoque ſtella inter lucidiores numeratur, q̃ in dorſo magnitudine ſecunda eſt. Illa oritur 10 Auguſti, Octobris 2 omnino occidit. Quarta pariter eſt primę quantitatis ſtella, caudam Leonis extremam occupans, Saturni colorem, & parum de Mercurio referẽs, Chaldaicè Deneb Alazet, 22 Auguſti oritur, quartoq; Octobris occidit. Videntur etiã aliæ ſtellæ iuxta Leonis caudam, è quibus altera Triches, altera Roſa dicitur. Triches ſtella nebuloſa eſt, quæ crines Berenices quoq; dicitur. Trichas enim græci crines vocant. Oritur 9 Auguſti. 27 Septen. occidit, Roſa 18 Auguſt. oritur, 15 Nouembris occidit.

Roſa. Triches.

Virgo.

♍ Virginem ſextus locus excepit, ornatam ſtellis 26, inter quas duæ præ cæteris clarent, ſcilicet Spica & protrigetes, id eſt, anteuindemiator, Spica eſt de prima luminis quantitate, quam virgo ſiniſtra manu fert, hãc Arabes, Chaldaici aut Sarraceni Azimech vel Azimõ, Inhetmis, Alaazel, Græcis, Strachin, veꝝ latini vindemiatorem Erigonẽq; dicunt, Ea latitudinem habet meridionalem ab eclýptica, proinde occidit priuſquam oritur. Ortus fit 23 Septembris, Occaſus 1 Octobris. Protrigetes in dextra virginis ala, dictus, quaſi anteuindemiator, quia præcedit vindemiatorem, Tertium quantitatis gradum tenens, octauo die Septembris aſſurgit, 27 Octobris occidit.

Spica ♍

Protrigetes.

Libra.

♎ Libræ ſeptimus ordo debetur, cui Iugo nomen alias eſt, græci frequentius Chelas appellant, antiquiores enim libram non nouerunt, ſed Scorpioni duorum ſignorum loca aſſignantes, alterum, quod nos libram vocamus, ipſi Chelas, id eſt, brachia Scorpionis. Chaldei Chelas, Azubene nuncupant. In hoc ſigno duæ notantur præcipue ſtellę, Lanx meridionalis & ſeptentrionalis. Hæc 22 Octobris tollitur, 23 eiuſdem premitur. Illa 21 Octobris oritur, 13 Nouembris cũ Sole abſconditur. Nouem aliæ ſtellæ iuxta libram informes conſiſtunt.

Scorpius.

♏ Scorpius vel Scorpio octauꝰ eſt, Srellis 21 cõſtãs, vocaẽ alia dictione Napa, Omnibus ſtellis duæ prælucent, vna in corde ſecũdo luminis ordine nobilitata, vnde & cor Scorpiõis nominatur, Chaldæis Alatrab, græis ἀντάρης, id eſt, ſtella Martia, ſtella quoq; rapinæ intendens quibuſdam exponitur. Hæc 19 Nouembris oritur, 6 Decẽbris iterum cum Sole ſuccumbit. Secunda conſideratur in extremitate caudæ Sorpionis, de quarta magnitudine, 25 Octobris occidẽs, 20 Decembris exurgens, Cum tres informes Scorpioni quoq; aſſiſtant, vna tantum obſeruatur, quæ nebuloſa eſt, prope ſpinam, ſub ſagittarii ſagitta, Occaſum 30 Octobris, ortum 27 Decembris habens.

Sagittarius.

♐ Sigittarium nono loco, ſiue Arcitenentem aut Chironem dicas, idẽ agis, 31 ſtellarum ſydus decoꝝ, cui nebuloſa vna in maxillo eſt, quæ cum Sole 16 Decembris occidit, 18 eiuſdem menſis oritur. Poſt hãc duæ aliæ ſecundæ quantitatis, formales ambæ, vna poplitem ſiniſtrum habet, indies vix tribus horis ſuper noſtrum horizontem extans, Altera eiuſdem pedis vngulam inſignit, nobis perpetuò occulta. Stellæ quæ faſciam capitis efficiunt, ſatis altę ſupra horizontem noſtrum tollũtur.

Capricornus.

♑ Capricorni effigies decima eſt, qui Egocerus, Caper, Arabicè Alcãtarus, imbriferq; Capricornus appellaẽ. Srellæ huic 28, quarum vna in radice caudę, tertia magnitudine, reliquas ſuperat, Chaldei Deneb Algedi vocant, 24 Ianuarii occidit, 31 eiuſdem oritur.

Aquarius.

♒ Aquarius ſignum penultimũ ſtellis 42 cõſtituit, Ganimedes, alias Hidrydurus, ſtellę tres extra imaginem adduntur. Vas quod ſiniſtra geritur, Amphora & Cotyle dictũ, ſtellas habet duas. Effuſio vel aqua perfuſa, alio nomine aqua Ganimedis 19 ſtellas continet, quarũ poſtrema, prima magnitudine paulo luminoſior Fomahãdr Arabicè, 19 Ianuarii occidit planè. Primo Maii iterum eleuatur. Pannus quem leua Aquarii extendit, tribus ſtellis notatur, harum ſecunda, tertia luminis dignitate, tertia vero quarta conſtant.

Piſces.

♓ Piſcibus datur nouiſſimus locus, inſigniris 24 ſtellis. Nõ adeo quidem claris, vt quæ tertiam magnitudinem non excedant, græci piſces ἰχθύες, Arabes Ichiguen vocant. Connectuntur autem hæ cum filo quodam varias appellationes ſortito, nunc enim filum, nunc vinculũ, nunc linea, nunc linum, nunc alligamentum, nunc cingulum, piſcium ſubaudi ſemper, nominantur. Nodus etiam in medio fili & colligatura, ligamentum, coniunctio, commiſſura, Syndeſmos quoq; dicitur. Illę nodus 29 Martii occidit, 25 Aprilis oritur.

Summa ſtellarum in toto zodiaco. 346.

Sũmatim Zodiaci ſtellę nũero 346 reperiunẽ, primi luminis quinq; Secundi nouẽ, Tertii 64 Quarti 133 Quinti 105 Sexti 27 Nebuloſaꝝ tres. Hactenꝰ Septẽtrionales ſtellę declaratę ſunt, nũc cõſequẽter de meridionalibus tractabitur, primumq; à Ceto exordiũ ſumetur.

Cetus.

⁎ Cetus 22 ſtellis compoſitus multifariam appellatur, Piſtris, Piſtrix Belua Marina, Leo marinus, Vrſus marinus, & Balena, inter reliquas ſtellas tres lucidiores habet, quanquam non ita magnas, nec multo maiores tertia quantitate. Prima Naris Ceti vocatur, Arabicè Mencar, quæ decimo Aprilis cadit, 16 Maii ſurgit. Secunda venter Ceti eſt, Chaldeis Baten Kaytos, occidit 15 Martii: Oritur rurſus 14 Maii. Tertia cauda ceti, Arabicè, Deneb Kaytos nomen accipit, cuius occaſus 24 Februarii, ortus 4 Maii eſt.

Orion.

⁎ Orion lucet 38 ſtellarum numero, pleriſq; inſignibus, aſteriſmus præclariſſimus omnium quos cœlum nobis oſtendit, tum viſu gratiſſimus, tum cognitu facillimus, præter quam in Maio & Iunio, vbi paulo obſcurior, nec multa ſui parte cernitur. Huius nomina quoq; multiplicia ſunt, Audax enim, Sublimatus, Gigas fortiſſimus, Iugulum inſuꝑ veteribus vocabaẽ. Siniſtri pedis ſtella primo ſplẽdoris gradu Arabicè

Algeutze

Algeutze 25 Aprilis occidit. Prima Iulii rurſus cū Sole attolitur. Sequuntur deinde tres ſtellæ, ferè in vna linea cōprehenſæ, de ſecunda magnitudine, cingulū Orionis efficientes, quas Sancti Iacobi baculū vulgus appellat. Prima earū, & polo noſtro vicinior, 6 Maii, ſecūda. 7. tertia 8. eiuſdē occidunt, 27. autē Iunii iterū prima, 28. ſecunda 29. tertia oriuntur. Præterea in ſiniſtro humero ſtella eſt ſecundę dignitatis, quę dicitur Bellatrix, illa occidit 9 Maii, 19 Iunii oritur. Dexter humęrus orionis Bedalgeuze arabib. vocatur, cui primæ magnitudinis ſtella ineſt, ea occidit 16. Maii, oritur 25 Iunij. Præter has, ſingulatiter obſeruatur hic, ſtella nebuloſa capitis, que occidit 11 Maij, & horizonten rurſus ſcandit 23 Iunij. Poſt hac nouē adhuc ſtellę ſudarioli, aliâs coŧij bouis dicti, numerātur, quod ſiniſtra manus ſuſtinet, Has, quia ſaltem 3 & 4 ſplendoris locum habent, prætereo. Poſtremo dextra clauam quandam geſtat, quæ pariter duas ſtellas continet.

Eridanus.

*Eridani figura, ſtellis triginta quatuor concinnata, duabus ſplendidioribus, vna primæ, altera ſecundæ claritatis exiſtente, tertia quoq; Eridano Orioniq; cōmuni, q̄ principiū Eridani, ſiniſtrumq; Orionis pedē poſſidet, de qua antea, reliqs ſtellis, vltra tertiā dignitatē, nihil ſibi aſſumentibus. Vocatur Eridanus alias Padus, Gyon vel Nilus, Oceanus etiā. Stella curuaturę Eridani inſerta, Angentenar Arabicè dicta, occidit 17 Martii, Oritur 15 Iunii, Extima Eridani primū luminis locum tenēs, Acarnar nomine, 15 Februarii abſcondit, 28 Iulii ſurgit.

Lepus.

*Lepus 12 ſtellarum eſt, tertiam claritatem non excedentium. Quatuor ſtellæ leporis auriculæ vtriq; binæ, inſidentes, 22 Aprilis occidunt, 6 Iulii rurſus emergunt.

Canis maior.

*Canicula, Canis maior vel Canis ſecundus, idē eſt, 18 ſtellas cōplectens, Informes 11. Vna omniū fixarū ſtellarū fulgentiſſima, Arabicè Alhabor, vocabulo ſatis viſitato. Dicitur & Syrius ſiue Syrion, Aſchere, Aliemeni. Huius ſub ortū, Solaris calor augetur multiplicaturq;, adeo vt tellus quaſi vratur, caneſq; in rabiem agantur. Noſtro climati, occidit ferè 8 Maii. Rurſus 26 Iulii cū Sole aſcendit, cū 12 ferè gradu ♌, hoc eſt, circa feſtū Sancti Iacobi, quando initiū pariter eſt dierū

Tempus Caniculare.

Caniculariū. Illarū autē principiū ſubinde, iuxta regionū climatumq; diuerſitates, mutatur. Hippocratis ſæculo, qui quartū clima habitauit añ natū Chriſtū 400. ferè annis principiū illud 13 vel 14 Iulii euēnit. Sub Auicenna, qui idē in 4 Climate degit, à Chriſto 1100. annis quodam̄odo, cœpit hoc, 15 vel 16 Iulii. Iā noſtra ætas, & ſeptimo Climati ſubiecta, 15 & 16 Iulii experit, quo tēpore etiā Canicula Coſmicè eleuatur. Apparet primo 9 ferè die Auguſti, Poſt cōtinuò magis ante ortum Solis cōſpicua, quę apparētia finē canicularib᾽ paulatim inducit.

Canis minor.

*Procyon, qui Canis minoris nomē gerit, duas ſtellas tantū præfert. dicitur & Canis primus, & præcanis, quia aliū in ortu præueniat, Arabibus Aſchere, Algomeiſa, Aſcemie, Hanc Plinius Caniculā eſſe vult. Nos autē veteres ſequuti πϱοκύονα, id eſt, Antecanem vel Præcanem vocamus. Incipit hæc 19 Maii Veſpertina obſcurari 1 die Iunii poſt verè occidere, 16 tandem Iulii rurſus præciſe cum Sole eleuatur, 31 Iulii à Sole elongatur, id eſt, heliacè oritur cernituriq; in oriente.

Nauis.

*Nauis, Argo, Nauis Iaſōnis, Argonauis, quibuſdam Arca Noē, appellatur. Hæc ſtellas 45 complectitur, Tres eminentiores, quarum vna eſt quantitatis primæ, in Remo ſita, noſtro climati ſemper operta, quocirca, eandem huic cartæ non inſerūi, Ratione namq; latitudinis, hanc cartham multo capatiorem deſyderaſſet. Vocatur eadem Canobus, ἵππος, id eſt, æquus, Subhel aut Suhel Arabibus. Præter hanc Canobum adhuc Naui inſunt 4 ſtellæ, quantitatis ſecundæ.

Hydra.

*Hydra, Hydrus aquaticus, Anguis, Magnanimus Anguis à recentioribus vocatus. Componitur ex 25 ſtellis tertia magnitudine non ſuperioribus, præter vnam, quæ in ſecunda claret, & dicitur Alphart Hydræ, id eſt, lucida Hydræ. Cuius occaſus Coſmicus 24. Iunii, ort᾽ 15 Auguſti fit. Sunt præterea duæ quoq; informes iuxta ſiſtentes.

Crater.

*Crater ſequitur (licet aliqui Craterem, Coruum, Hydram vnā imaginem faciūt) qui & Vas & Patēta dicitur, 7 ſtellis conſicitur, quarta magnitudine omnibus. Prima Hydræ Crateriq; communis eſt, Baſis ſeu fundus vaſis dicta. Hæc occidi 5 Iulii, oritur 11 Septembris.

Coruus.

*Coruus habet 7 tertio ſplendoris gradu non maiores, quarum quæ in ala dextra, Arabicè Algorab vocata, tertia eſt dignitate prædita. Illius occaſus cōtingit cū Sole 4 die Auguſti, ort᾽ cū eodē 25 Septēbris.

Centaurus.

*Centaurus 37. ſtellas poſſidet. Ex illis ſex clarent 5, de ſecūda quantitate, & vna de prima. Spatula Centauri dextra 26 Iulii ſe ſubducit, 7. Nouembris rurſus emergit.

Lupus.

*Lupus, Fera, Beſtiola ſeu Beſtia, Θηϱίον, 19. aſtris conſtat, 3 4 & quintæ luminoſitatis. Sed quoniam nihil hic eſt notatu dignum, plura dicere ſuperſedeo.

Thuribulum.

*Thuribulum frequentori notioriq; vocabulo Aram vel altare appellant, Sacrarium quoq;, Larem, Templum, Puteum & Focum. Illud 7 ſtellæ conſtituunt, duæ quinti luminis, reliquæ quarti.

Corona meridionalis.

*Corona quoq; meridionalis habetur, quæ & Corona notia, Corona auſtralis, græcis οὐϱανίσκον, id eſt, paruum cœlum, aliis rota Ixiōnis nominatur. Cuius ſtellæ, quoniam quartum magnitudinis ordinem non excedunt, ſuperſedeo.

*Piſcis notius poſtremus eſt, meridianus, auſtrinus magnus pariter vocatus 11 ſtellis, quarto & quinto gradu, luminoſas gerit. E quibus quæ in dorſo eſt 16 Ianuarii occidit 21 Martii oritur — Piſcis No[tius]

Breuiter itaq; ſtellarum ſumma eſt meridianarum 316. prima luminoſitate inſignes ſeptem, Secunda 18. Tertia 63. Quarta 164. Quinta 54. Sexta 9. Nebuloſa vna. Numerus vero ſtellarum omnium octaui orbis ordine nūc enumeratarum tam maiorum quam minorum 1022. Sic ergo tractationem de ſtellis fixis, abſolutam habes.

ENVNCTIATVM QVINTVM.

Dies inter ſe naturales (cauſis earundem inæqualitatis intellectis) conferre vel æquare.

QVONIAM DIES NATVrales de meridie in meridiem numerentur, ſcilicet, à momento Solis meridianum contingentis, in quo meridies eſt, qď ſit tanto ſpatio, quāto Aequinoctialis vniuerſam terram ambit, & paulo plus, hoc eſt, tanta portione æquinoctialis reſpondente zodiaco, in quo Sol mouetur, quanta æquator integre circumuoluitur. Portio autē illa æquinoctialis additamentū nobis vocabitur in poſterum, quod quidem additamētum, quoniam nō omni diei ęquale eſt, ſequitur neceſſario eaſdem dies diſſimiles fieri oportere, ita dies quoq; naturales motibus aſtrorum inueniendis inidoneæ ſunt. Duplici aūt ratione contingit huiuſmodi dierū diuerſitas. Vna, quod cū ſol vniformem motum in circulo eccentrico abſoluat, in zodiaco non poſſit, tēporibus iiſdem arcus eoſdem deſcribere. Altera, quod quantumuis Zodiaci arcus pares (ſicut nō fit, vt dictū eſt, à ſole indies deſignarentur, illis tamen propter obliquitatem diſſimilitudinē mue declinationū aſcenſiones ęquales vel additamenta æquatoris ſimilia non ſint. Iccirco dies naturales, qui ab vno meridie in alterum computantur, ſibi in quantitate diſconueniunt. Eadem de cauſa, aſpectuum inquiſitioni, & planetarum curſibus inueniendis nihil conferunt. Dies autem illæ apparentes quoq; & differentes vocantur. Ad motus ergo ſyderū certo inueſtigandos opus erat dierum paritate ſeu mediocritate, Tametſi vero diei naturalis & ęqualis diſcrimē videatur quaſi nullum, pluribus tamen collectis, ſenſibilis differentia temporis efficitur, quæ in motibus velociorib᾽, maxime lunæ & eius aſpectibus, non negligenda eſt. Quo aūt & ſecundæ huius theorematis parti ſatis fiat, inſtrumētū ſequitur, ab hinc alquot centenis annis ſeruiēs. Cuius circumferētiæ extima pars, dies anni, intima vero minuta æquationis refert. Principiū illius iuxta Februarii diē primū, ſignatū cum littera, B eſt, à B autem vtrinq; gradus nigri & albi coloris occurrunt, quorum quilibet decem ſecunda temporis cōtinet, ſextus quilibet gradus cum zifra, minuta temporis notante, ſignatur, ita vt à B vſq; ad L dextrorſum 20 minuta habeantur. Ab L vſq; ad E ſinguli gradus 2 ſecunda indicant, ſed à 50 ſecundis vſq; in E litteram, quælibet diuiſio 1 ſecundum notat. Eadem ratio eſt ab M vſq; ad E. Præterea numeranti à B ſiniſtorſum quælibet graduū pars 10 ſecunda, zifra cum lineis ſuis minuta ſignificat, vſq; in O quod 32 minuta complectitur, ab O autem in C vſq;, ſectio quæuis 10. ſecunda Similiter ab N vſq; ad C, niſi quod proximus gradus vtrinq; apud C 8 ſecūda pluſquam 32 minuta notet. Sciendum eſt quoq;, gradus ſingulos intra litteras F D G vnū ſecundum referre, quorum initium D eſt cum 52 ſecundis, id eſt, vltra 11 minuta. Filo enim preciſe ſupra D literam cadente, dierum ęquatio erit 11 minutorum 52 ſecundorum. Deinde reliqua ſecunda vſq; ad 60 id eſt, 12 minuta iuxta F & G reperies. ¶ Vſus inſtrumenti eiuſmodi eſt. Si curſus planetarū velociores (tardiores enim non egent) ad certum aliquem diem requiris, quære primo diem quem conſtituis extimo circulo inſcriptum, cui filum à centro propendens applica, ſimul aduertens minuta & ſecunda in interiori circulo à filo tacta, quæ tempori tuo ſubtrahe, tum dies & horæ æquata erunt, cum quibus motus, vt infra audies, inueſtigare licebit. In coniunctionibus tamen & aſpectibus alia eſt ratio, vbi enim (vt in ſequētibus diſces) diem, horam minutúmue cuiuſpiam aſpectus inueneris, aſpectus adhuc dicetur diebus non ęquatis, quando per tempus inuentum inquirenda ſunt primum minuta & ſecunda æquationis in inſtrumento, inuenta autem tempori non æquato addenda, & tum aſpectus diebus æquatis prodibit. ¶ Exēplo res patebit. Pone 23 diem Februarii 15 horā 44 minu. natalē Imperatoris CAROLI eſſe, ad quē curſus erroneos certò cognoſcere vis. Die itaq; quæſito, filoq; huic aptato 2 minuta 56 ſecunda à filo interiori circuli parte ſecta, cernuntur. Iſta cum ſubtrahis tempori natiuo proueniunt 23 dies ęquati 15 horę 41 m̄ 4 ſecūda. ¶ Aliud, Rex FERDINANDVS 10 die Martii, licet anno non eodē genitus eſt, ideo eius æquatio 7 m̄ 30 ſecunda erit. Illam demes à tempore natiuitatis ſcilicet horis 20 minuta 47, ſupererunt 20 horæ 39 minuta 30 ſecunda, Et hoc dicetur tempus ęquatū regis Ferdinandi. Quod ſi eodem Natiuitatis die coniunctio vel aſpectus eueniſſet, ad certam aliquam horam & minutū, hiis iam addenda forent 7 minuta 30 ſecunda. Et ſic tempus illius coniunctionis vel aſpectus tempus diebus æquatis dici poſſit.

Diuerſit[as] dierum na[tura]lium cauſæ.

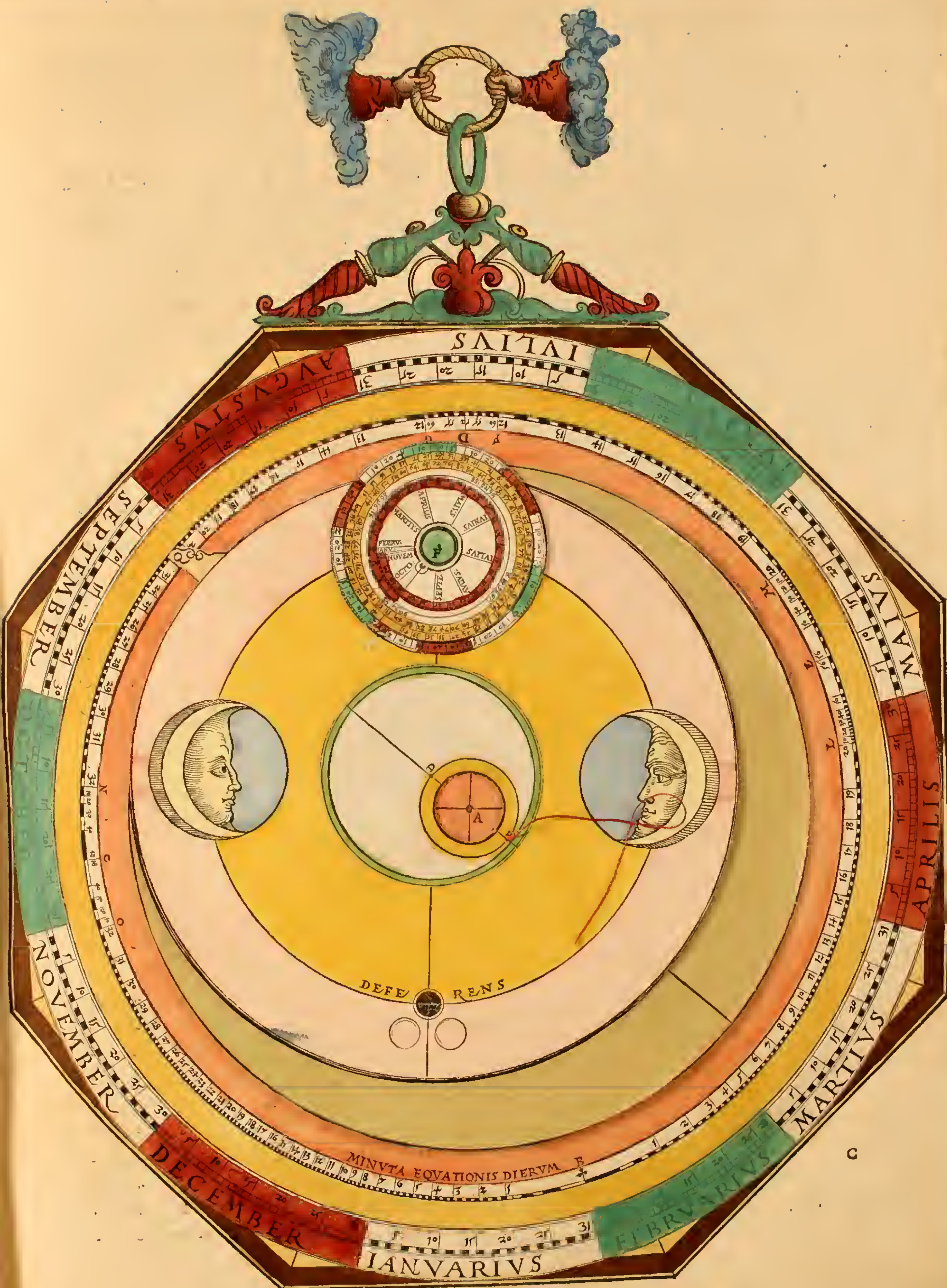
Die differ[en]tes & app[aren]tea.

Inſtrume[nti] vſus.

Aequatio te[m]poris, pro[mo]tu planetar[um] ſubtrahēda[.] Aequatio [ad]denda, in [con]iunctionib᾽ aſpectibus.

Exempl[um] CAROL[I]

Exempl[um] FERDINANDI

IVLIVS
AVGVSTVS
SEPTEMBER
NOVEMBER
DECEMBER
IANVARIVS
FEBRVARIVS
MARTIVS
APRILIS
MAIVS
DEFERENS
MINVTA EQVATIONIS DIERVM
A

C

ENVNCTIATVM SEXTVM.

Motum Saturni ante & poſt Chriſti aduentum, ſine ulla, & mora & Calculo, accidentia inſuper & paſsiones eiuſdem, inuenire.

POSTEAQVAM DE DECIma nona & octaua ſphęra, ſtellisq́ fixis abundè nobis & diſtinctè dictū eſt, in poſterum quoq́, ne ordinem turbemus, operam dabimus. Saturni itaq́ planetarum ſuptemi & primi, orbem, ut cuius ſuperficies conuexa ab octaui cœli cōcaua tangatur, paucis abſoluemus, Cū orbis ille Septimus vnum dūtaxat aſtrū regat, à peruetuſtis Aſtronomis, non ſemel, nec indiligenter obſeruatus, talis, qualis in ſequenti inſtrumenro tradetur, deprachenſus iſtius eſt motus. Temperamentum uero illius planetæ ex colote & effectibus iudicatum eſt frigidum & ſiceū, intempetiei peſsimè correſpondens, nempe Melancholicæ. Prætetea cum horas diei naturales (quarum binæ domum cœli unam perpetuò conſtituunt, temporales, etraticæ uel inæquales nominatę) iuxta influennas errantium ſyderum ſub octaua ſphæra repettorum uariati deptæhenderunt. Varietatem illam temporum & effectuum conſiderantes, cui potiſsimum diei Saturnus, ueluti ptimus & ſummus errannum, dominaretur, inuenerunt. Illam autem diem, Sabbati nobis appellatam eſſe uidetunt, qua Saturnus primus poſt Solis ortum ptecipuè operationem ſuam in hæc inferiota transfunderet, exerceretq́. Diuidētes poſt hæc noctem & diem in 24 partes inæquales (ueluti ubetius ex noſtro planiſphætio diſces) cuilibet diuiſioni, id eſt, hotæ, ſuum planetam, à ſupræmo ad infimum deſcendendo, aſsignarunt, ita, ut quælibet dies appellationem ſuam à planeta primam diei horam, poſt Solem ortum tenente, ſummetet. Quoniam ueto uetetum aſtrologorum nemo nō, Saturnali aſtro tribuetit, ſolitudines, imaginatiōes altiſsimas, profundiſsimasq́ ſpeculationes, ingenii acumen ſolidiſsimum, adeo ut mens etiam uocatetur, quaſi eminens & diuina contemplans. Non iniuria Moyſes legumlator hanc, cui præeſſet Saturnus lucem, rebus ſeculoribus agendis & belbicis ineptam, ſed diuinis potius ttactandis idoneam eſſe iudicauit. Qua tatione eandem Iudæis Sanctificandam uel feriandam, cum dei cultu præcepit. Hunc motem Chriſtiani inuertentes, à Chriſti Saluatoris & nati & rediuiui diebus, qui ambo Solis dies fuere, feſtum mutuatunt. Solis iccirco, diem dominicum appellantes, ad diſctimen iudaicæ feſtiuitatis, quæ Saturni die celebratur, honorare non tenere decreuerunt.

Rario ab antiquis ttadita in planetarū dominiis cōſideranda.

¶ Licet aūt aliâs, ut in planiſphærio noſtro cōſumatiora de planetarum dominiis ſeu tegimine, hotatum ſcilicet, quibus præſunt, dominatibus, reperies. Nunc tamen, quia columna ſubſequens uacatura planeetat quicquam huic loco quoq́ inſetere ſuper eadem re placuit. Horas igitur, planetarias in pręſens allatas, ne faſtidiat quis, quaſi intentum ꝑtet inſettas, obſecro. Tabellæ inſequennis argumentum eſt tale. Diei cuiuslibet hotam, quam uocant temporariam, ſeu diurnam ſeu nocturnam uis, ſimulac habueris, eam in præſentis tabulæ linea ptima deſcendens quærendo diſpice. Diem inſuper in capite tabellæ conſidera, à ꝗ recta linea deorſum pergens, itidem ab hota inuenta tecta aream, quouſq́ lineam diei attingas, intrans, communem angulū, qui eſt diei & horæ quæſitæ contactus, offendis, quo in loco planeta appatet, illius hotæ præſes uel gubetnator, qui & eidem hotæ nomen indit.

Exemplū CAROLI Imperatoris.

¶ Id quod exemplo liquidum fiet, Maieſtas Cæſatea Dominica die, id eſt, Solis, Orbi natus fettur, in nocte, diem Solis ſequuta, hora autem poſt occaſum iam (loquendo ſecundum tempotales horas) peracta. Id tempus modo quis planetarum ſuo gubernarit imperio (planetatum enim gubernaculis iam olim Aſtronomotum vetuſtiſsimi, Elementa eorumq́ mixturas uniuerſas ſubeſſe potentiſsime demonſtratunt) cognitutus. Primo diem dominicum, quem nos Aſtronomi, Solis eſſe docuerunt, in capite ſequennis tabulæ require. Similiter in prima ſiniſtræ parns linea, hotam decimam, ea quę 22 ab ortu Solis eſt, relege. A qua ſi recta proceſſeris donec lineam diei dominicæ contingeris, illico in cōtactu, qui & angulus communis uocatut, characterem Solis offendes. Proinde nan Cæſaris horam Soli attributam fuiſſe, in eademq́ cūcta hæc inferiora, Solem tum maximè rexiſſe, uides.

Exemplum FERDINANDI.

¶ Regem quoq́ Rhomanorum ter maximum FERDINANDVM, Sexta Feria, quam ueteres diem Veneri tribuetunt, hora autē Tertia poſt Solis ortum natum conſtat. Huius ergo hotæ intellectur⁹ nomen, à quo planetarum appellata ſit, illius dominatui ſubdita, diem Veneris prædictam per tabulæ caput luſtras, ab ea inuenta, deorſum recta linea (quam facilioris gratia captus, lineam diei uocabis) pergis. Mox in linea à ſiniſtra manu primū obuia, hotam diei quoq́ accipis. Vnde per aream digreſſus diei lineam uſq́ Veneris, ſcilicet Characterē Lunæ, dn̄atricis horæ natalis, repēris. Admonuiſſe hoc loci huius artis ſtudioſos, nō ab re fuerit, quod uidelicet huiuſmodi dominiotum ratio, non in omnibus probetur. Via ſiquidem in iudiciis, eligendi planetas alia eſt. Verum hanc ideo formā non nullam penitus facientes, quia ab Antiquis tantopere commendatur, indicare quoq́ uoluimus.

TABVLA REGIMINIS PLANETARVM SECVNDVM HORAS TEMPORALES.

HORAE PLANETArum Diei.

Numerus horarum.	Sabbatum ſiue dies Saturni.	Dominica ſiue prima feria, quæ dicitur dies Solis.	Secunda feria ſiue dies Lunæ.	Tertia feria ſiue dies Martis	Quarta feria dicitur dies Mercurii.	Quinta feria ſiue dies Iouis.	Sexta feria ſiue dies Veneris.
Prima	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Secunda	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Tertia	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Quarta	☉	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus
Quinta	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃
Sexta	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Septima	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉
Octaua	Saturn.	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Nona	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Decima	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Vndecima	☉	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus
Duodec.	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃

HORAE PLANETArum Noctis.

Prima	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Secunda	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉
Tertia	Saturn.	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Quarta	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Quinta	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Sexra	☉	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus
Septima	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃
Octaua	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Nona	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉
Decim.	Saturn.	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Vndec.	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Duodec.	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽

ENVMERATIO PARTIVM INSTRVMENTORVM. SEQVENTIVM.

Partes inſtrumentorum q̃ & quales ſint.

¶ Partes nunc inſtrumentorum, tres ſuperiores planetas docentium, in genere & una, ut dicitur fidelia, cum inter ſeſe per omnia conueniant, perſequemur. Saturni autem motus ſolummodo tradetur, per quem reliquorum quoq; curſus ſcies. Primum itaq; in proximè ſuccedenti figura Zodiacus quidam fixus ſeu firmus oſtenditur, in decima ſc; ſphera imaginandus. Poſt hunc rotula uolubilis cum indice, cui inſcripta littera M, uoluitur hæc in centro mundi, cuius limbo numeri inſunt, lineis quibuſdam confuſo ordine aſsignatis, ab 1 in 100 uſq; prodeuntes. Linearum quælibet unum annum notat. Iuxta indicem iſtius figuræ menſes anni duodecim exprimuntur, quorum ſinguli in 6 gradus ſunt ſecti, gradus quilibet 5 dies continet, præterquam in Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Auguſto, Octobre, & Decembre, In quibus ultimus gradus 6 dierum eſt, in Febuario autem ſaltem triū. Et hoc anno Communi, In anno biſextili, alia eſt ratio, ubi motum alicuius ſtellæ ad diem ſtatutum habiturus, 24 Februarii diem obſeruabit. Si enim dies propoſitus, 24 Februarii ſequitur, addendus adhuc alter eſt, & deinde motus quærendus, ut ſi in anno biſextili, motum ♄ cupias ad 25 Februarii, tum non ad 25 ſed ad 26. inueſtigabis. Aliter: Motum Saturni uis ad 12 Martii, tum pro duodecimo decimum tertium ſumes, & ita per totum anni reliquum curſum ages. Hęc rota nihil amplius theoricæ confert, niſi quod per eam medius motus ſine calculatione inquiri poſſit. Hanc ſequitur rota altera, idem centrū mundi ſc; habens, indicem uel oſtenſorem littera P notatum. Duos inſuper circulos per G H I K L M. penes oppoſitum augis ſignatos, gerit, quilibet eorum, more aſtronomico, in 360 gradus, id eſt, 12 Signa diuiditur, Quanquam uero K L M circulus ex deferentis centro ducatur, nihilominus tamen diuiſio eiuſdem à centro ęquantis ſummitur. Circulorum amborum gradus, lineis quibuſdam exilibus connectuntur, numeri horum ſeu ziffræ infra circulum K L M, ab oſtenſore P oriendo, ſiniſtrorſum deſcribuntur, per illos gradus centrum quæritur, quo cum deinde latitudo inueſtigatur. In eadem rotula adhuc ſigna liliorum duo à deferente occultata habentur, quæ interſectiones deferentis & Eclipticæ indicant, caput caudaq; draconis dicuntur. Scias præterea Saturnum, donec à medio (quod uenter meridionalis dicitur) inter caput & caudam, iuxta augis oppoſitum, cum Epiciclo ſuo in deferente uſq; ad caput mouetur, meridionalem aſcendentem nuncupati. Rurſum, Epiciclo unà cum deferente à capite draconis ad medium ſiue uentrem Septentrionalem, iuxta augem promouente, planetam ſeptentrionalem aſcendentem dici, quod ſignificant litteræ M A & S A ibidem expræſſe. Eodem modo altera medietans nota, ad caudam uſq; draconis, Septentrionalis deſcendens, altera uero uſq; ad mediū, iuxta augis aduerſum, meridionalis deſcendens appellabitur, quod repræſentant litteræ S D & M D Vltra hæc Tertia rota cum inſcriptione DEFERENS SATVRNI, quæ epiciclum geſtat, ſupereſt, in qua Epicicli duo offeruntur, quorum inferior 360 gradus, id eſt, 12 Signa complectitur. Principium illius Cruce ✠ ſignatum eſt, notatq; augem epicicli mediam. Alius eſt epiciclus, cui index cum Y eſt, extremitas huius annos habet, minutis lineolis interſtinctos, numeris ab 1 uſq; in 100 citra ordinem adiectis. Deinde uerſus centrum Menſes, dierum (ut ſic loquar) perſcribuntur. Poſtremo omnium, modica & centro uicina circumferentia ſtella quadam notata cernitur, ueram epicicli Saturnini circulationem exhibēs. Fila inſuper tria, unum è centro mundi A, alterum è centro Aequantis E, Tertium è centro epicicli E, ad huius theoricæ conſumationem pertinentia, prominent. Atqui nunc mihi uideor ſatis ſuperq; inſtrumenti partes declaraſſe, admonēs interim, ut ſimilia de Ioue & Martæ intelligantur, qualia de Saturno prodita ſunt. Intereſſe tamen hoc unū, quod uera circulatio Martis, in extremitate epicicli, cum ſtella pariter, ut Saturni ſignata, depingatur.

Regula generalis de motu omniū planetarū inueniendo in anno Biſſextili diligenter notāda, cui⁹ etiā uſus eſt non tm̄ in medio motu inueniendo, uerum etiam in Argumento.

SEQ VIT VR VSVS INSTRVMENTI.

Vſus rotæ inferioris.

¶ Vſurus hoc inſtrumento motumq; Saturni inueſtigaturus, principio annum ad quem libet noſſe proponat. Ille autem annus, cum ſit ante uel poſt Chriſtum conſideretur. Quoniam ſi poſterior eſt natiuitate dominica, radix erit ad tot centenarios, quot propoſitus numerus in ſe continet, quærenda, ſemper enim in centenos annos radices in præſenti tabula ponuntur. Si uero prior Chriſto nato eſt annus, tum radex inquirenda eſt ad proximum centenarium ſequentem poſt illum annum, uelutì ex ſequentibus diſces. Radice itaq; ex tabulis adiunctis accepta, totidem ſigna, gradus & minuta in Zodiaco requirenda ſunt ad quorum repertorum finem index infimi orbis, cui littera eſt M ponatur Ab inde in limbo annum præpoſitum, annum puta completum & elapſum ultra centeſimum numera, per quem filum è centro A herētem trahe, cui inuariato ſic indicē M unà cum fiducie linea ſubſtitue. Rota hoc modo firma permanente, filum ex A centro per diem menſis quoq; duc (horæ ſiquidem in motibus adeo tardis, & inſtrumentorum huiuſmodi anguſtiis obſeruari nequæunt) rurſuſq; oſtenſorem. M ſubtus idem filum repone, & ita prior uel maior tabularum uetè ordinata erit, cuius index in Zodiaco medium Saturni motum, qui à principio arietis ſecundum ordinem ſignorum accipi debet, oſtendit. Et quamuis motus ille medius nihil omnino per ſe huius inſtrumenti uſum adiuuat, nihilominus tamen, orbis ille hoc pacto ſequuturo uſui præparandus ſeu accomodandus erat.

VSVS SECVNDAE. ROTVLAE.

¶ Iam ergo ad ſecundam tabulam perge, & oſtenſorem eius, ubi Saturni aux ſcriptum inuenis, augi ſaturniæ in Zodiaco per 4 Enunciatū antea quæſitæ, ſuperpone. Quam ſic immotam pariter cuſtodies, donec uerum motum habueris. Ibi uero conſidera, quiſnam graduum circuli G H I indicem M contingat, eundem gradum in circulo K. L. M quoq; uideto, ubi centrum Saturni medium terminatur, uelutì ſi index litteram G tangat, tum à linea G tranſeatur uſq; ad K &c̄. Poſt hac filum centri E extende per punctum illud ſeu gradum centri, ſub quod filum denuo deferentem, unà cum Epicicli centro ſtatue, ſicq; deferentem firmum tene. Epiciclum deinceps ordina, quod ita fiat, ſi ſummas ex ſecūda tabula, ſub titulo argumenti, è regione centenarii intercluſi in annis propoſitis, Signa gradus & minuta, quæ numera in epiciclo inferiori uel minori à cruce ✠ ſecundum ſignorum ſucceſſum, ſini illius numeri admoue indicem Y inferioris epicicli. Conſequenter in lymbo ſuperioris epicicli tempus propoſitum quære, cui reperto filum è centro F impone, indicem uero cum ſua fiducie linea ſubiunge, quo facto diem ſtatutum vnà cum hora in Calendario ſuperioris epicicli iuxta rationem examina, examinato iterum filum applica, intra quod oſtenſorem Y reducito. Vtrumq; ſic epiciclum firmum ſeruans, filum æquantis ex E protrahe per centrum epicicli, inferioremq; epiciclum cum cruce ſub idem loca, & ita uniuerſam theoricam ad præſens inſtitutum cum rotis abſolutam habes. Iam ergo contemplari potes quam altus planeta in epiciclo ſubſiſtat, quantum epiciclus à mundi centro in deferenti euariet, quem planeta epicicli locum occupet & huiuſmodi.

Secundæ rotæ uſus.

VERVM LOCVM SATVRNI INVENIRE.

¶ Adhæc ſi motum Saturni uerum (cui rei gratia inſtrumentum præſens factum maxime eſt) ſcire cupis, filum ex centro mundi protende per medium paruæ ſtellæ in uera epicicli circulatione ſitæ, quod filum in Zodiaco uerum Saturni locum ad præſtitutum diem indicat.

Veri loci inquiſitio.

CENTRVM SATVRNI VERVM QVO PACTO SIT INVENIENDVM.

¶ Centrum uerum & æquatum filum è centro A per centrum epicicli tractum oſtendit in circulo G H I, eo autem opus eſt ad latitudinem Saturni inueniendam. Signa uerò, gradus & minuta numeranda erunt ab indice. P. inchoantibus ſecundum ſignorum ſucceſsionem.

Centri Aequati ſupputatio.

Quomodo inueniantur & medium & uerum Argumenta.

Argumentum uerum habebis ducendo filum à centro mundi per centrum epicicli,ubi aduertes locum à filo inferioris epicicli tactum,il lic enim uera epicicli aux eſt. Si nunc à puncto augis ueræ numeres ſi gna,gradus & M̃, ſecundum ordinem,uſq; ad indicem Y,cõſurgit Ar gumentum uerum Saturni,quo pariter opus eſt ad latitudinem Satur ni indagandam.

Planetarum paſsiones quæ ſint.

Quæ reliqua ſint Saturni accidentia & paſsiones,nũc docebimus: Quando Saturnus in ſummitate ſui eccentrici, hoc eſt, in auge eccentrici conſiſtit,tum ſe ipſo minor apparet, tarduſq; curſu eſt. Verum 90 gradus ab auge æquantis ſiue deferentis utrobiq; di= ſtans, ueram quantitatem ſui exhibet. Ex aduerſo autem augis deferẽ tis maximus uidetur,& uelox curſu dicitur.

Orientalis & Velox curſu. Auct⁹ lumine Auctus numero.

Saturnus etiam uocatur orientalis auctuſq; lumine,quando Sol ab eo recedit ad oppoſitionem uſq;, Idem occidentalis diminutuſq; lumine,quo ad coniunctio eius cũ Sole rurſus contingit. Auctum numero eundem appellamus,quando uerus eius motus à principio arietis remotior eſt quam medius motus. Cõtra diminutum numero,ubi uerus motus eius medio minor eſt. Ve lox uel auctus curſu dici meretᷣ, ubi linea ueri mot⁹, uelocior ,quã linea medii motus,mouetur. Diminutus & tardus curſu contraria ratione.

Combuſtus.

Quando à Sole non ultra 9 gradus elongatur, combuſtus dicitur. In Saturno quoq; aſcenſus & deſcenſus latitudinis obſeruãdi ſunt,qua de re infra tractabitur.

Planetæ cum ☉ iuncti apparent in auge epicicli media.

Sciendum eſt, Saturnum, Iouem, Martem,in mediis coniunctionibus cum Sole perpetuò iuxta crucem ✠ epicicli, id eſt, in auge media epicicli reperiri, quemcunq; tandem eo tempore epiciclus in deferente locum teneat, Similiter in oppoſitionib⁹ mediis, nunquam non in oppoſito augis epicicli Planeta inuenitur,vnde faci le intellectu eſt,planetam aliquem ex illis tribus,ſemper in epiciclo ab auge media diſtare, atq; medium motum ſolis, à medio iſtius planetæ motu.

Planetę directi retrogradi & Stationarii q̃n do dicuntur.

Interdum errãtes directi,quoq; retrogradi,& Stationarii appel lãtur,quod ita accipito,quod ſi filum ex centro mundi tendas, ita ut à latere epiciclum attingat, ille ipſe punctus contactus, qui eſt ſecundũ ſignorum ordinem,ſtatio prima dicitur,in quo planeta aliquis exiſtẽs, ſtationarius nominatur,ſicut e diuerſo,punctus contactus,contra ſuc= ceſſum ſignorum,ſecunda ſtatio,& planeta in eodem ſubſiſtens,ſtatio= narius ſimiliter uocatur. Inter has ſtationes,qui uerſatur planeta,ſi ſu= periorem epicicli partem ambit (quoniam ordinatim ſecundum ſigna mouetur) directus dicitur. Hactenus igitur quicquid de Saturno di= ctum eſt, idem de Ioue & Marte Intelligendũ eſt. ¶Hæc omnia quo clarius accipiantur,viſum eſt ſubiicere demonſtrationem quandam ex emplarem,ueluti imaginem,unde quæ ſupra ſunt rectè dicta,iam cer= tius,& tanquam oculis expoſita,cognoſcantur.

ExemplũCAROLI imperatoris.

¶Maieſtatis Cæſareæ ortum,añus à Chriſto ſeſquimilleſimus,dies 23 Februarii,Hora 15, M̃ 44 pomeridiana ſibi uendicat. Cum uero tempus hoc duplici æquatum ſit ratione. Prima propter diuerſitatem meridianorum, Secunda propter dierum inæqualitatem,conſurgit nu merus 23 dierum 16 horarum 20 minutorum, quo cum numero motus requirendi iam ſunt. Principio itaq;,quia 1500 poſt Chriſtum numerãtur,quęrẽdi ſunt,ſub titulo (radix medii motus Saturni) 1400 anni, 1500 eñ nondum elapſi integre ſunt. Ibi aũt reperitur radix in 12 G̃ 38 M̃ ♑,eandem in zodiaco numerabis,termino iſtius oſtenſo rem M inferioris rotulæ admoue. Deinde in eadem rotula require annum 99 (quia tot anni ultra 1400 peracti ſunt) per illum duc fi= lum A, cui immoto ſic permanenti,indicem M ſuppone, 23 poſtea diem Februarii uide in Kalendario, iuxta M monſtratorem (16 ho ræ & 20 M̃ omittantur, p̃ anguſtia quippe inſtrumenti non ita exa= cte dinoſcuntur) diei ergo filum A, adiunge, filoq; extenſo indicem M rurſus cum fiduciæ linea applica, quo facto,recte ſatis operatũ eſt. Quando per indicem M medius Saturni motus in Zodiaco, gradus uidelicet 25 M̃ 39 ♉ oſtendit. Indicem deinde P ſecundi orbis, 13, gradui 9 minut. ſuppone,quod eſt aux Saturni,ſicut ex 4 Enunctia= to doctus es. Et ſic utramque rotam rectificaueris. Vides igitur quo= modo index M circulum G H I ante G ad ſigna 5 grad. 12 min. 30 (quod eſt centrum ♄ medium) contingat. Eundem ſignorum,gra= duum & minutorum finem,in linea K L M require,per quæ filum è centro E ducatur,deferenſq; cum centro Epicicli ſub illud ſtatuatur, Inferior quoque epiciclus cum cruce ✠ ſua,ſic ut crux à centro epi= cicli uerſus circumferentiam Zodiaci vergat,& idem epiciclus pariter, ſimul & deferens, ita ut debent,ordinati erunt.

¶Poſt hæc Radix argumenti in tabula argumenti uideatur, penes numerum 1400, ubi ſignum 0 grad. 5 minut. 56 reperies, totidem ſignis,gradibus,& minutis ſuperioris epicicli indicem adiunge, annos poſt hac reſiduos qui ſunt 99 ultra 1400 exactos,in ſuperiori epiciclo inſpice, per quos filum F è centro epicli tende,cui tenſo Y oſtenſorem ſubde. Præterea filum F 23 diei 16 horis 20 minutis (licet inſtrumẽ ti arctitudo non ſatis poſsit hæc diſtincte admittere.) applica, cui in= uariato indicem Y cum fidei linea iterum ſubmitte, qui in limbo in= ferioris epicicli ſigna 9 grad. 15 minut. 49. quod eſt argumentum medium Saturni,refert. Epiciclis autem firmatis ſic, theorica omnis cum omnibus pariter rotis abſolutiſsima fuerit.

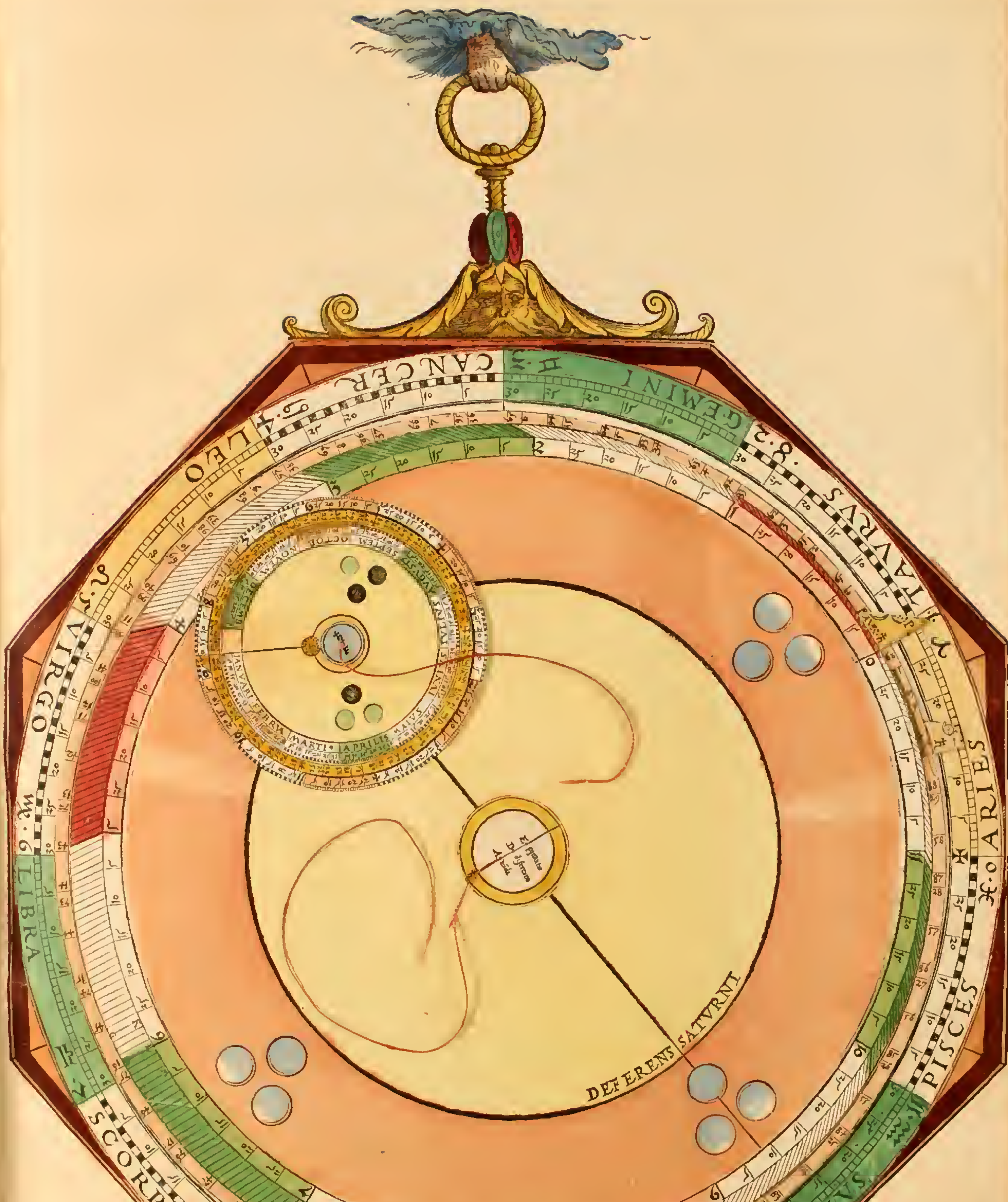
Verus ♄ locus in Zodiaco tẽpore natuitatis Imperatoris.

¶Verum Satur ni curſum diſcis. Filum è centro A per medium ſtellæ dirigendo, ubi in Zodiaco 17 gradus 40 minut. ♉ oſtenduntur, quæ ſunt id quod cupis.

¶Centrum Saturni

TABVLA MEDII MOTVS SATVRNI. | TABVLA MEDII ARGVMENTI SATVRNI.

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum.	Radices poſt Chriſtum.	Radices ante Chriſtum.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum.	Radices poſt Chriſtum.	Radices ante Chriſtum.
Annus	S. G. M.	S. G. M.	Annus	S. M. M.	S. G. M.
Chriſti	♊ 14 5	♊ 14 5	Chriſti	6 24 12	6 24 12
100	♏ 7 33	♑ 20 37	100	2 1 28	11 16 56
200	♈ 1 1	♌ 27 9	200	9 8 44	4 9 40
300	♌ 24 29	♈ 3 41	300	4 16 0	9 2 24
400	♑ 17 58	♏ 10 13	400	11 23 16	1 25 8
500	♊ 11 26	♊ 16 45	500	7 00 32	6 17 52
600	♏ 4 54	♑ 23 16	600	2 7 48	11 10 36
700	♓ 28 22	♌ 29 48	700	10 15 4	4 3 20
800	♌ 21 50	♈ 6 20	800	4 22 20	8 28 4
900	♑ 15 18	♏ 12 52	900	11 29 36	1 18 48
1000	♊ 8 46	♊ 19 24	1000	7 6 52	6 11 22
1100	♏ 2 14	♑ 25 56	1100	2 14 8	11 5 6
1200	♓ 25 42	♍ 2 28	1200	9 20 40	3 26 50
1300	♌ 19 10	♈ 9 0	1300	4 28 40	8 19 34
1400	♑ 12 36	♏ 15 32	1400	0 5 56	1 12 18
1500	♊ 6 7	♊ 22 4	1500	7 13 12	6 5 2
1600	♎ 29 25	♑ 28 36	1600	2 20 28	10 27 56
1700	♓ 23 3	♍ 5 8	1700	9 27 44	3 20 40
1800	♌ 16 31	♈ 11 39	1800	5 5 0	8 13 24
1900	♑ 9 59	♏ 18 11	1900	0 12 16	1 6 8
2000	♊ 3 27	♊ 24 43	2000	7 19 32	5 28 52
2100	♎ 26 55	♒ 1 15	2100	2 26 40	0 21 36
2200	♓ 20 23	♍ 7 47	2200	10 4 4	5 14 20
2300	♌ 13 51	♈ 14 19	2300	5 11 20	10 7 4
2400	♍ 7 19	♏ 20 51	2400	0 18 36	2 29 48
2500	♊ 0 47	♊ 27 23	2500	7 25 56	7 22 32
2600	♎ 24 16	♒ 3 55	2600	3 3 8	0 15 16
2700	♓ 17 43	♍ 10 26	2700	10 10 24	5 8 0
2800	♌ 11 12	♈ 16 58	2800	5 17 40	10 0 44
2900	♑ 4 40	♏ 23 30	2900	0 24 55	0 23 28
3000	♉ 28 8	♋ 0 2	3000	8 2 12	5 16 12
3100	♏ 21 36	♒ 6 34	3100	3 9 28	10 8 56
3200	♓ 15 4	♍ 13 6	3200	10 16 44	3 1 40
3300	♌ 8 32	♈ 19 38	3300	5 23 59	7 24 24
3400	♑ 2 0	♏ 26 10	3400	1 1 16	0 17 8
3500	♉ 25 28	♋ 2 42	3500	8 8 31	5 9 52
3600	♎ 18 36	♒ 9 14	3600	3 16 7	10 2 36
3700	♓ 12 24	♍ 15 46	3700	10 23 3	2 25 20
3800	♌ 5 52	♈ 22 17	3800	6 0 19	7 18 4
3900	♐ 29 20	♏ 28 49	3000	1 7 35	0 10 48
4000	♉ 22 40	♋ 5 21	4000	8 14 51	5 3 32
4100	♏ 16 17	♒ 11 53	4100	2 22 7	9 26 16
4200	♓ 9 45	♍ 18 25	4200	10 29 23	2 19 0
4300	♌ 3 13	♈ 24 57	4300	6 6 39	7 11 44
4400	♐ 26 41	♐ 1 29	4400	1 13 55	0 4 28
4500	♉ 20 9	♋ 8 1	4500	8 21 11	4 27 12
4600	♎ 13 37	♒ 14 33	4600	3 28 47	9 19 56
4700	♓ 7 6	♍ 21 5	4700	11 5 43	2 12 40
4800	♌ 0 34	♈ 27 36	4800	6 12 59	7 5 24
4900	♐ 24 2	♐ 4 9	4900	1 20 15	11 28 8
5000	♉ 17 30	♋ 10 40	5000	8 27 31	4 20 52
5100	♎ 10 58	♎ 17 12	5100	4 4 47	9 13 36
5200	♓ 4 26	♍ 23 44	5200	11 12 3	2 6 20
5300	♋ 27 54	♉ 0 16	5300	6 19 19	6 29 4
5400	♐ 21 22	♐ 6 48	5100	1 26 35	0 21 48
5500	♉ 14 50	♋ 13 20	5500	9 3 51	4 14 32
5600	♎ 8 18	♒ 19 52	5600	4 11 7	9 7 16
5700	♓ 1 46	♍ 26 24	5700	11 18 23	2 0 0
5800	♋ 25 14	♉ 2 56	5800	6 25 39	6 22 44
5900	♐ 18 42	♐ 9 28	5900	2 2 56	11 15 28
6000	♉ 12 10	♋ 15 59	6000	9 10 11	4 8 12
6100	♎ 5 39	♒ 22 31	6100	4 17 27	9 0 56
6200	♒ 29 7	♍ 29 3	6200	11 24 43	1 23 40
6300	♋ 22 35	♉ 5 35	6300	7 1 59	6 16 24
6400	♐ 16 3	♐ 12 7	6400	2 9 15	0 9 9
6500	♉ 19 31	♋ 18 39	6500	9 6 31	4 1 53
6600	♎ 2 59	♒ 25 11	6600	4 13 47	8 24 36
6700	♒ 26 27	♎ 1 43	6700	0 1 3	1 17 21
6800	♋ 19 55	♉ 8 15	6800	7 8 19	6 10 5
6900	♑ 13 23	♐ 14 47	6900	2 15 35	11 2 49
7000	♉ 6 51	♋ 24 18	7000	9 22 51	3 25 33

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNI
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
DEFERENS SATVRNI

Centrum Saturni S 5. G 10 M 29

¶ Centrum Saturni hoc modo. Ex Centro A per centrum Epicicli filum ducatur, quod in circulo G H I. Signa 5 grad. 10 min. 29 ſcindit, quæ Centrum Saturni uerum & æquatum, ad latitudinem, poſtea inquirendam neceſſarium docent.

Argumentum æquatum S 9 G 17 M 52.

¶ Pro argumento uero & æquato habendo filum ut antea centri A per centrum epicicli trahatur, quo in loco autem inferiorem epiciclum interſecet nota, illa enim interſectio aux uera epicicli dicitur, quæ ubicunq; ſit in epicicio, ſemper ab ea numera ſecundum ſignorum epicicli ordinem Signa, gradus, & minuta uſq; ad indicem Y, & habiturus es Argumentum uerum & æquatum, quale nunc eſt Signorum 9 graduum 17 minu. 52.

¶ Paſsiones Saturni conſiderans, Epiciclum uidet meridionalem aſcendentem in deferente. Inuenitur enim epiciclus inter uentrem meridionalem & caput draconis. Saturnum quoq; paulo ante ſtationem Secundam egreſſam, iamq; directum eſſe. Occidentalem inſuper, quia Sol ad illum mouetur, eadem ratione diminutum lumine. Diminutũ quoq; numero, eo quod medii motus linea ueri motus lineã præcedat.

Exemplũ Regis. FERDINANDI.

¶ Idem placet & alia inductione manifeſtius reddere. Regis FERDINANDI natalis poſt ſeſquimilleſimum tertius annus, dies Martii 10, Hora 8 minuta 47 antemeridiem. Dies uero 9 Hora 20 M 47 antemeridiem, quod idem eſt, celebratur. Quod tempus ſi cum æqualitate dierum confeſtatur, dies erunt 9 Horæ 20 M 39. Si cum diuerſitate meridianorum comparatur, Dies 9. Horæ 21. M 51 prodibunt, cum qua ultima æquatione motus ſtellarum aggredi licet.

Radix medii motus anni. 1500. S 2 G 6 M 6.

Radicem ergo medii motus Saturni ante omnia requiro, ad annum 1500 quæ eſt, grad. 6 M 6 ♊, cui indicatorem M ſuperpone, filum ad 2. annos in limbo rotæ tendo (duo enĩ anni ſunt elapſi ſupra 1500) quo rurſus M duco, poſthac filum per 9 diem 21 horam 56 M prope uerum in Menſe Martio dirigo, quo denuo M indicem reponens, rotam inſtituto ſeruientem habeo. Secundi orbis indicem P augi Saturninæ, quam 4 enunciatum docuit, grad. 13. minut. 10 ♐ impone, ſic & ſecundam rotam ad uſum præſentem parauero. Quo peracto uideo quem gradum index M in circulo G H I teneat, vnde ſecundum lineam tranſeo ad circumferentiam, K L M. per punctum ibidem inuentum trahens filum æquantis é centro E, epiciclum cum ſuo centro, unaq; crucem ✝ inferioris epicicli filo ſubdens, ita epiciclũ

Radix arg. me anni 1500 S 8 G 23 M 53.

inferiorem rectè pariter locatum habeo. Quibus locatis, radicem Argumenti ad 1500 ex tabula accipio, quæ eſt Signorum 8 grad. 23 minut. 53, illa quæro in Epicicio inferiori, indicatoremq; Y minoris ſc. epicicli addo, filum inſuper per ſecundum annum ſupremi epicicli tendens tanquam iam completum, iterumq; indicem Y. ſubſtituo. Vltimo filum 9 diei 21 hor. 56 minut. applico, indicemq; Y eidem iungo. Et perfectiſsimum ad tempus natiuum FERDINANDI Regis æquatorium conſpicio. Ibi nunc an Saturnus, in oppoſito deferentis & epicicli, an in Statione, an directus, an retrogradus ſit ſpectare licet.

Verus locus ♄ eſt 28 G 36 M ♊.

¶ Fili Eextenſio per ſtellam, in zodiaco 28 grad. 36 M ♊, qui eſt uerus Saturni locus commonſtrat. Si uero per centrum epicicli fit extenſio eiuſdem fili, rum, Centrum uerum & æquatum planetæ. Signa ſc. 6 grad. 21 & 56 in circulo G H I. In epicicio autem maiori, augem ueram oſtendit, à qua auge ſi numeretur uſq; ad indicem Y. Signa 8. grad. 21 M 39 inueniuntur, quæ Argumentum uerum & æquatum erũt. Quę duo poſtrema Centrum videlicet & argumentum æquata latitudinem Saturni poſtea dabunt.

Operatio ante Chriſti tempora.

¶ Quod ſi motum planetæ alicuius ex tribus dictis ante Chriſti tempora noſſe cupias, obſerua quot centenarios in propoſito complectatis. Nam ſi anni ultra centenarios adiecti pauciores ſint centum, addendum eis erit, donec centenarium efficient, nam Radices omnes centenariis ſolis reſpondent. Vltima ergo numeri ſumma in tabula radicum quæratur, cui ex aduerſo ſub inſcriptione (ante Chriſtum) Radix medii motus & argumenti per ſigna, gradus & minuta ponitur. Subtrahatur deinde tempus oppoſitum ab illis centum reſiduumque ſeruetur.

Obſeruatio motus ♄ tempore Diluuii.

¶ Iam index M ſuper radicem ponatur, filumq; A ſuper annorũ reſiduum, &c. Simili modo in argumento inueniendo agatur. Compẽdioſa huius rei demonſtratio ſit hæc. Vt ſi deſideres verum Saturni motum tempore Diluuii. Nomen Diluuii primo ex tabula temporali excerpendum erit, quod ſtatim anno 3103 dies 219 ſecum habet, qui numerus teſtatur Diluuium tanto natum Chriſtum ſpatio præceſſiſſe. Ad hoc tempus motũ Saturni adinuenturus, Radicem medii motus ante Chriſtum ad annum 3200 eligat, quæ oſtendit grad. 9 minut. 51 ♍. Subducat nunc annos 3103 cum 219 diebus à 3200. annis, reſilient 98 anni 14 dies, qui numerus in 27 uſq; Maii diem procedit.

¶ Index M radicem ſc. grad. 9 minut. 51 ♍ teneat. Filum autẽ 98 annum, oſtenſore rurſus ſub illud ducto, amplius filum ſuper 27. diem Maii ponatur, indice M denuo ſub idem poſito, Et ſic orbis ille Diluuii temporibus conuenit. M indice medium motum Saturni in Zodiaco, uidelicet grad. 13 minut. 39 ♑ referente. Similiter cum argumento fiat, & uerus Saturni motus habebitur. Conſimili modo in aliis quoq; Chriſti præcedentib. annis operandum eſſe admonemus.

♄ in G 13 M 39 ♑ tempore Diluuii.

ENVNCTIATVM SEPTIMVM.

¶ Facillima ſimul & promptiſsima latitudinis Saturni, id eſt, diſtantiæ eius ab ecliptica agnitio.

DEPREHENSVRVS LATITVdinem Saturni per inſtrumentum ſeqñs partes, membra, diuiſioneſue eiuſdẽ probè cognoſcat præhortor. Principio igitur occurrunt dictiones duæ in limbo exteriori, ſc. CENTRVM SATVRNI per quas ſignificatur Centrum Saturni in hoc exteriori circulo numerari, filumq; deſuper aptari oportere, a decimo namq; gradu quarti ſigni uſq; ad 10 gradum decimi ſigni quærenda ſunt ſigna graduſq; in exteriori circulo. Vbi uero centrum minus eſt 4 Signis & 10 gradibus, & maius 10 Signis totidẽq; gradib. ex interiori limbo ſumi debet. Linea ſequitẽ deinde à B uſq; C. Centrum uerſus ſecta in 6 Signa ſurſum, in alia ſex deorſum computando, cui inſcriptum uides ARGVMENTVM AEQVATVM. Latitudinem itaq; Saturni intellecturus, ſuper lineam B C filum in Centro A fixum dirigat, Margaritam uero argumento æquato applicet, ducaturque filum in lymbo tam diu quoad Signum gradũ, & minutum Centri ueri & æquati planetæ uerè ſignet, ita unio ueram Saturni latitudinem in arẽa inſtrumenti oſtendit. In dextra medietate meridionalem, in ſiniſtra ſeptentrionalem, latitudinum alteram S, alteram M prope Eclipticam deſignat. Quodſi margarita lineam G tangat, latitudo meridionalis unius gradus, Si I duorum, Si L tertium eſt. Rurſus ſi F lineam tum latitudo Septentrionalis 1. grad. Si H duos, ſi K tres complectitur. Reliquæ lineæ omnes per 5. minuta.

Latitudinis obſeruatio.

HOC SI NONDVM SATIS aſſequetis. Ecce tibi lucidius exemplar.

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

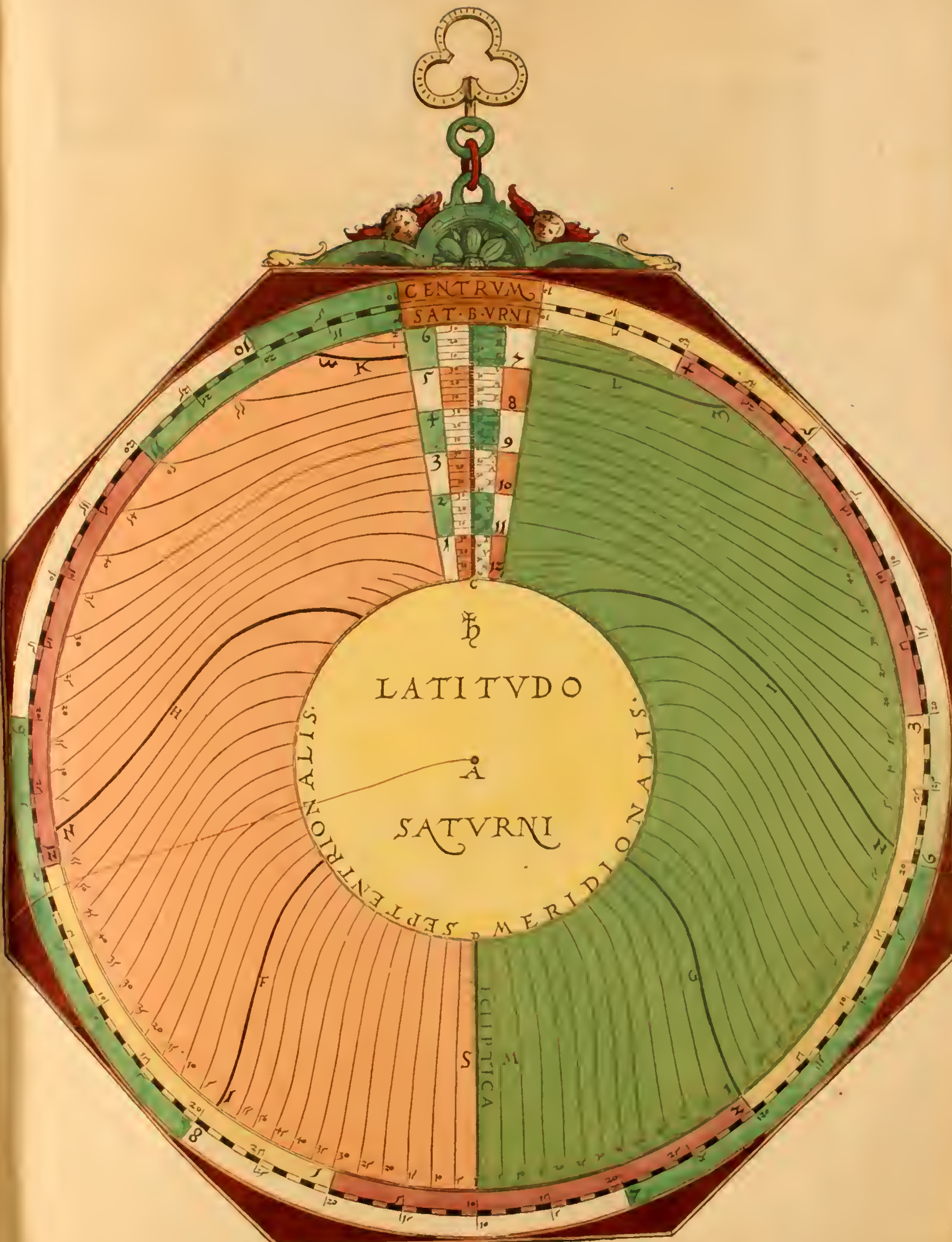
¶ In priori Exemplo Imperatorio, Centrum Saturni uerum erat ſignorum 5 grad. 10 minut. 27. Argumentum uero æquatum Signa 9 G 17 minut. 52. Nunc ſi iuxta iam tradita latitudinem Saturni inueſtiges, unio lineam I incidit, quæ duos gradus ab ecliptica Saturnum eo tempore diſtaſſe manifeſtat meridiem uerſus, quod per M literam intelligitur.

¶ Appellatur etiam meridionalis aſcendens, quoniam Vnio inſequentibus diebus Eclipticæ, id eſt, lineæ D. E. incumbit, id quod in lymbo exteriori (in quo centrum ad præſens numeratur) apparet, quando ſignorum ordo graduumq; Centri æquati Eclipticam uerſus, non autem ab illa computatur. Quam primum uero Centrum æquatum ſignorum 7 fuerit & 11 minut. 12 graduum tunc ſeptentrionalis aſcendens uocabitur.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI.

Exemplum FERDINANDI.

¶ Vltra Imperatorium docũmen regium quoq; accipe. FERDINANDI natiuitate, ut prædictum eſt, Centrum Saturni Signorum 6. grad. 21 minut. 56 fuit. Argumentum Signorum 8 grad. 21. minut. 39, quærenti iam iuxta præcepta latitudinem Saturni gradus 0 cum minutis 47 meridianis apparet. Hoc eſt 9 linearum à linia D E uerſus G. Quandoquidem uero, filum magis ac magis eclipticam uerſus lineam ſc. D E mouetur, manifeſtum fit latitudinem ſubinde minui, eoq; Saturnum meridionalem deſcendentem dici. Conſiderato autem diligentius in deferente epicicli loco, inuenitur idem inter uentrem meridionalem & caput draconis, quo Circa Saturnus meridionalis quoq; aſcendens uocatur, ita uno momẽto diuerſa idem planeta, alterum latitudinis, alterum deferentis nomine dicitur.

CENTRVM
SAT·B·VRNI
LATITVDO
A
SATVRNI
SEPTENTRIONALIS.
MERIDIONALIS.
ECLIPTICA

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

Verum Iouis curſum, accidentia, paſsioneſq; eiuſdem citra computum indagare.

ZEYΣ, latinè Iuppiter, naturæ eſt calidæ & humdæ, humorꝝ optimo cōgru⁹ temperie, nempe Sanguini, in eo enim uitā poſitam maxime uidemus, ob quod etiā Iouem ueteres uitæ ſocium interpretati ſunt. Huius motum iam ante in Saturno abunde ſatis declarauimus. Saturni enim Iouis & Martis curſus nihil differre diximus, uentre tamen, capite, caudaque draconis in præſenti figura, diuerſam à priori partitionem ſortitis, duxi conſultum partium earum paucis meminiſſe. Deinde motum Iouis per Cæſarꝫa, ut prius fecimus, exempla palam facere.

Rotæ medii motus declaratio.

Prima itaq; præſentis inſtrumenti rota cum indice M offertur, cui ab 1 uſq; 100 numeri inſunt, ſicut & in epicielo fit. Intereſt autem illud inter præſens Iouis, & præcedens Saturni æquatorium, quod in illo uenter draconis ab auge diſtet 20 gradibus tantum, & hoc ſecundū ſignorꝫ ordinem, qui in Saturno 50 graduum, & contra ordinem ſignorum, habitus eſt.

Auges ♄ ♃ ♂ perpetuò Sep

Auges Saturni, Iouis, & Martis, perpetuò Septentrionales perſeuerant, propter quod epiciclus dum à capite draconis uſq; ad caudam, iuxta ſignorum ſucceſsionem, mouetur, ſemper à ſuperficie ecliptieæ ſeptentrionem uerſus apparet, à cauda uero uſq; ad caput per augis oppoſitum rurſus gradiens, meridionalis dicitur.

Aux ♄ diſtat à uentre 20 gra ♃ uero 50

Ex quo liquet, quod Epiciclus, donec à uentre ſeptentrionali, qui non longe abeſt ab auge ſeptentrionali, ſecundum ſignorum ſucceſsionem, uſq; ad alium uentrem fertur, deſcendens, à uentre quidem ſuperiori uſq; ad caudam, Septentrionalis deſcendens, à cauda deinde uſque ad uentrem inferiorem, meridionalis deſcendens, nuncupetur. Ita quoque in altera medietate aſcendens uocatur, in latitudine meridionali cōſtitutus, meridionalis aſcendens, inde uſq; ad uentrem aduerſum, ſeptētrionalis aſcendens, dici ſolet. Inſtrumenti ſubſequentis uſum duplici pro more documento nunc exequar.

Exemplū CAROLI Imperatoris.

Ortum non ſemel diximus CAROLVM Imperat: Anno 1500, die 23 Februarii. Hor: 15 min. 44 poſt meridiem, huic numero iam æquato 2 min. 56 ſecunda demo. Meridiani autem ratione 39 minuta rurſus addo. Poſt quas æquationes, ſumma 23 dierum, 16 horarum, 20 minutorum redundat, ad quod tempus, motum quærere inſtituo, hoc pacto. Radicem medii motus Iouis ſuper 1400 annum, cō quod 1500 nondum eſt integrè completus, ex tabula adiuncta ſummo, quæ habe 27 gradus ♎ minutat. 34. Totidem libræ gradibus & minutis in Zodiaco acceptis, indicem M admoueo. Deinde ultra annos 1400 ad natiuitatē uſq; Cæſaris adhuc 99 annos, quoniam elapſos eſſe apparēt, obſeruo. Illis in limbo ipſius rotæ quæſitis, filum è centro A ſuperimpono, indicem poſtea M ſubtus idem duco. Filū denuo A per diem Februarii 23 etiam per horas & minuta, iuxta proportionem, extendo, ſub quod denuo indicem M loco, quo peracto rotam uſui reſpondentem habeo. Cuius oſtenſor medium motum Iouis horæ natiuæ conuenientem, ſigna uidelicet 11 grad. 7 minut. 54 indicat. Rotam poſt hac alteram aggredior, cuius indicem P augi Iouis (quæ ſupra per ✠ enūctiatum inuenta eſt) ſignorum uidelicet 5 grad. 23 minut. 22 applico. Ita quoq; eadem rota uerificata eſt. Animaduerto nunc gradum & minutum in circulo G H I, ab indice M contactum (qui in alio circulo K L M offenditur) per illum æquantis filum E traho, filoque centrum epicicli una cum auge inferioris epicicli quæ cum cruce ✠ ſignatur, ſubſtituo, filo interim ad finem uſq; operationis firmo ſic retento. Rurſus uero tabulam ingredior, & ab anno 1400 recta linea dextrorſum donec columna cum inſcriptione RADIX ARGVMENTI IOVIS POST CHRISTVM offertur, ꝓcedo in qua tabula ſigna 2 grad, 21 minut. 0, reperta, in limb inferioris epicicli iterum requiro. Inuentis, epicicli ſuperioris Y oſtenſorem applico. Reſiduos pariter annos 99 in limbo eiuſdem epicicli numero, per quos filum F duco, unaq; indicem Y ſubiicio. Idem filum per 23 quoq; diem (horis & minutis ſaltem omiſsis) dirigo, directo ſic filo, indicem Y poſtremo ſubiūgo, quo facto, orbes omēs inſtituto meo accommodati ſunt. Quod ſi nunc filum A per ſtellam in Epicielo depictam traho, mox in Zodiaco, ſeptem gradus. 21 minut. ♓, qui eſt

Verus locus ♃ tpe Caroli.

uerus locus Iouis, oſtenduntur. Centrum æquatum, quod eſt, Signa 5 G 12 M 15 (quo ad latitudinem infra utendum erit) filum circulo G H I, extenſum per centrum epicicli indicat. Conſiderandus

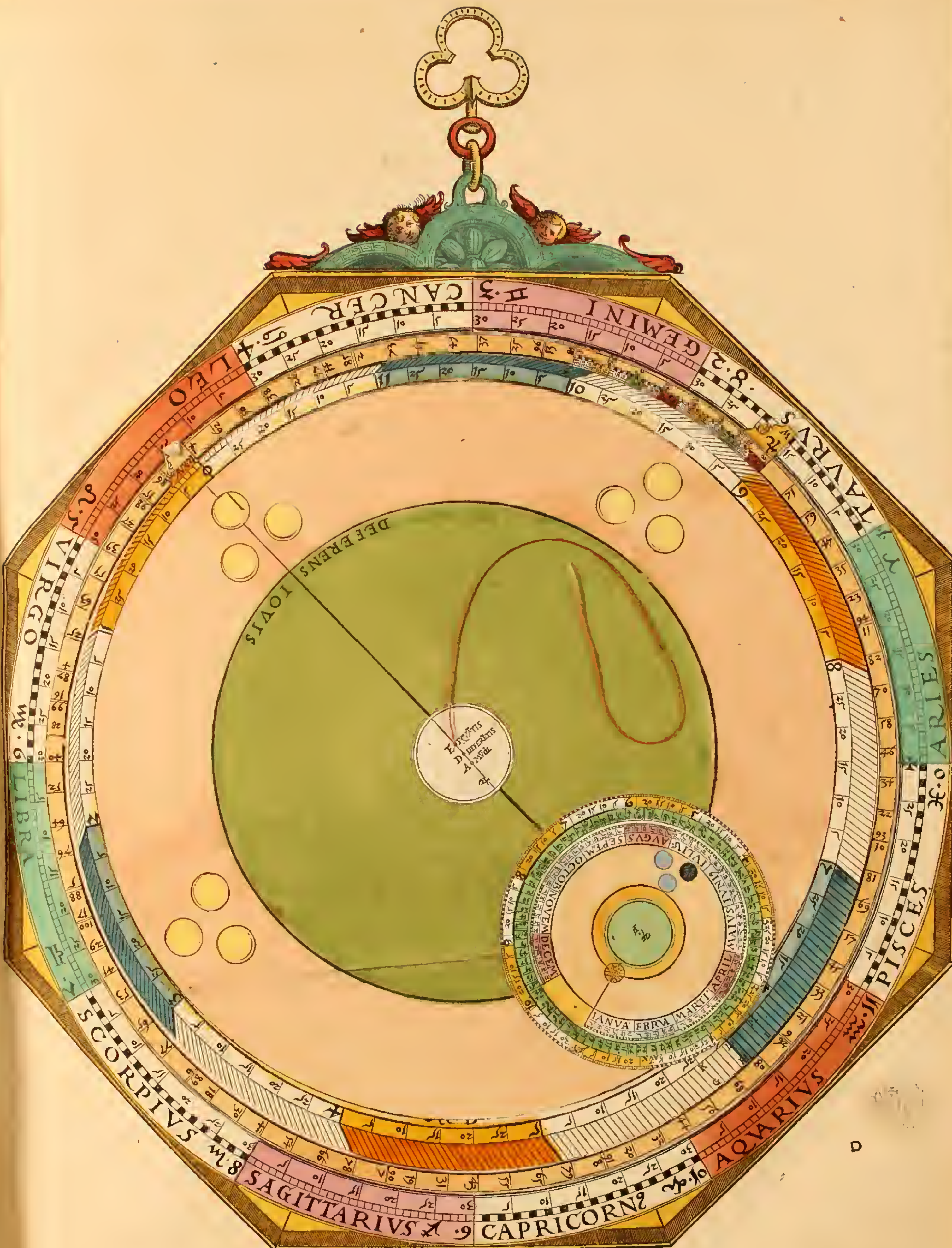
Cētrū æquatū

etiā hic diligenter locus, à filo per cētrꝫ epicieli ducto, tactus, ille enim aux uera epicicli dicitur, quoniam remotiſsimus à centro mundi eſt, à quo, ſi ſigna, gradus, & minuta uſq; ad oſtenſorem Y ſecundū ſigna ordinatim numerantur, S 0 G 5 M 33 quæ ſunt argumentum uerum, depræhenduntur. Obſeruabis autem hoc argumentū latitudini poſtmodum inueniendæ neceſſarium. Leuato nunc deferēte, oculis ſtatim obuiat epiciclus à cauda draconis uentrem meridianū uerſus pergēs, ideoq; meridionalis deſcendens uocatur. Stella epicicli, quæ Iouem repræſentat, in ſuperiori parte epicicli apparet, quare Iupiter directus, &

propemodū

TABVLA MEDII MOTVS IOVIS | TABVLA MEDII ARGVME IOVIS

Centenarii annorum ante & post Christi aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S.	G.	M.	Radices ante Chriſtum. S.	G.	M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S.	G.	M.	Radices ante Chriſtum. S.	G.	M.
Chriſti	♎	0	32	♎	0	32	Chriſti	3	7	45	3	7	45
100	♓	0	45	♈	24	19	100	10	2	16	8	13	54
200	♋	12	58	♏	18	6	200	4	26	47	1	18	43
300	♑	19	11	♊	11	53	300	11	21	19	6	24	12
400	♊	25	24	♑	5	40	400	6	15	50	11	29	41
500	♐	1	37	♋	29	27	500	1	10	21	5	5	10
600	♉	7	[illegible]	♒	23	14	600	8	4	52	10	10	39
700	♎	14	3	♍	17	1	700	2	29	23	3	16	8
800	♓	20	16	♈	10	48	800	9	23	54	8	21	37
900	♌	26	29	♏	4	35	900	4	18	25	1	27	6
1000	♒	2	42	♉	28	22	1000	11	12	56	7	2	35
1100	♋	8	55	♐	22	9	1100	6	7	27	0	8	4
1200	♐	15	8	♋	15	56	1200	1	1	58	5	13	33
1300	♉	21	21	♒	9	43	1300	7	26	29	10	19	2
1400	♎	27	34	♍	3	30	1400	2	21	0	3	24	31
1500	♈	3	47	♓	27	17	1500	9	15	31	8	29	59
1600	♍	10	0	♎	21	4	1600	4	10	2	2	5	28
1700	♒	16	13	♉	14	51	1700	11	4	33	7	10	57
1800	♋	21	26	♐	8	38	1800	5	29	4	0	16	29
1900	♐	28	40	♋	2	25	1900	0	23	35	5	21	55
2000	♊	4	53	♑	26	12	2000	7	18	7	10	27	24
2100	♏	11	6	♌	19	59	2100	2	17	38	4	2	54
2200	♈	17	19	♓	13	45	2200	9	7	9	9	8	22
2300	♍	23	32	♎	7	32	2300	4	1	40	2	13	51
2400	♒	29	45	♉	1	19	2400	10	26	11	7	19	20
2500	♌	5	58	♏	25	6	2500	5	20	42	0	24	49
2600	♑	12	1	♊	18	53	2600	0	15	13	6	0	18
2700	♊	18	24	♑	12	40	2700	7	9	44	11	5	47
2800	♏	24	37	♌	6	27	2800	2	4	15	4	11	16
2900	♉	0	50	♓	0	14	2900	8	28	46	9	16	45
3000	♎	7	3	♍	24	1	3000	3	23	17	2	22	14
3100	♓	13	16	♈	17	48	3100	10	17	48	7	27	43
3200	♌	19	29	♏	11	35	3200	5	12	19	1	3	12
3300	♑	25	42	♊	5	22	3300	0	6	50	6	8	40
3400	♋	1	55	♐	29	9	3400	7	1	21	11	14	9
3500	♐	8	8	♋	22	56	3500	1	25	52	4	19	38
3600	♉	14	21	♑	16	43	3600	8	20	23	9	25	7
3700	♎	20	34	♍	10	30	3700	3	14	54	3	0	36
3800	♓	26	47	♈	4	17	3800	10	9	26	8	6	5
3900	♍	2	59	♎	28	4	3900	5	3	57	1	11	34
4000	♒	9	33	♉	21	51	4000	11	28	28	6	17	3
4100	♋	15	46	♐	15	38	4100	6	22	59	11	22	32
4200	♐	21	59	♋	9	25	4200	1	17	30	4	28	1
4300	♉	27	52	♒	3	12	4300	8	12	1	10	3	30
4400	♏	4	5	♌	26	59	4400	3	6	31	3	8	59
4500	♈	10	18	♓	20	46	4500	10	1	3	8	14	28
4600	♍	16	31	♎	14	33	4600	4	25	34	1	19	57
4700	♒	22	44	♉	8	20	4700	11	20	5	6	25	26
4800	♋	28	57	♐	2	7	4800	6	14	36	0	0	55
4900	♑	5	10	♊	25	45	4900	1	9	[illegible]	5	6	23
5000	♊	11	23	♑	19	41	5000	8	3	38	10	11	52
5100	♏	17	36	♌	13	28	5100	2	28	9	3	17	22
5200	♈	23	49	♓	7	15	5200	9	22	40	8	22	51
5300	♎	0	2	♎	1	2	5300	4	17	11	1	28	20
5400	♓	6	15	♈	24	49	5400	11	11	42	7	3	49
5500	♌	12	28	♏	18	36	5500	6	6	13	0	9	18
5600	♑	18	41	♊	12	23	5600	1	0	45	5	14	46
5700	♊	24	54	♑	6	10	5700	7	25	16	10	20	15
5800	♎	1	7	♋	29	57	5800	2	19	47	3	25	44
5900	♉	7	20	♒	23	44	5900	9	14	18	9	1	13
6000	♎	13	33	♍	17	31	6000	4	8	49	2	6	42
6100	♓	19	46	♈	11	18	6100	11	3	20	7	12	11
6200	♌	25	59	♏	5	5	6200	5	27	51	0	17	40
6300	♒	2	12	♉	28	52	6300	0	22	22	5	23	9
6400	♋	8	26	♐	22	38	6400	7	16	53	10	18	38
6500	♐	14	39	♋	16	25	6500	2	11	24	4	4	7
6600	♉	20	52	♒	10	12	6600	9	5	55	9	9	36
6700	♎	27	5	♍	3	58	6700	4	0	26	2	15	4
6800	♈	3	18	♓	27	46	6800	10	24	57	7	20	33
6900	♍	9	31	♎	21	33	6900	5	19	28	0	26	2
7000	♒	15	43	♊	15	20	7000	0	13	59	6	1	31

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNVS
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
DEFERENS IOVIS
IANVA
FEBRVA
MARTI
APRIL
MAIVS
AVGVS
SEPTE
OCTOB
NOVEM
DECEM

D

propemodum in auge epicicli eſt. A deferentis uero oppoſito parum abeſt, id quod centrũ eius indicat. Centro namq; s 6 obtinente, epi ciclus preciſe deferentis oppoſitum tenet. Neq; illud negligendum, q Solem paulopoſt, cum planeta iungi contingat, quia Augi epicicli, appropinquet, velut antea quoq; nobis dictũ eſt.

Præcedentem rei demon
ſtrationẽ non ſufficere reor
Proinde regiæ natiuitatis
documẽtum quoque addo.

Exemplũ Regis. FERDINANDI.

¶ Regem Ferdinãdũ in Hiſpania Medinæ genitũ cõſtat. Nũc, quiá Radices meridiano Ingolſtadienſi præſentes cõuenĩt, hora nati pricipio æquanda, hoc modo fuit. In tabula regionũ Medinæ vrbi adſcripta Hor' 1 m 12 inueni, motibus planetarum addenda, Tempi igitur natiuo, hoc eſt, 9 diei Martii, 20 ho., 47 m pomeridianis, 1 Ho. 12 m adieci, vndé 21 Ho. 51 m redundarunt. Quoniá vero natiuitas in 10 diem Martii cadit, cum eodem æquationem dierum per 5 enunctiatum prius adinuentum inueſtigaui, vbi 7 m 30 2 ſubtrahenda reperi, quibus ſubtractis, 9 dies 21 horæ 51 m ſuperfuerunt, tempus quod verum & æquatum eſt, ad quod Iouis motum nunc inquirere licet. Primum iccirco 1500 annos in tabula adiuncta colligo, & ſub titulo RADIX MEDII MOTVS IOVIS POST CHRISTVM s 0 g 3 m 47 repertis, indicem M ſuperimpono, filo per reſiduos duos annos directo, indicẽ rurſus ſubduco. Tercio filum per 9 diem, 21 horas Martii tendo, indicemq; ſub filum reduco, qui medium motum Iouis s 2 g 10 m 12 aperit. Conſequenter radicem Argumenti Iouis ſub titulo POST CHRISTVM, cum annis 1500, velut iam perfectis, inſpiciens s 9 g 15 m 31 eſſe cognoui. Cum reliquis aũt duobus annis, & 9 diebus, 21 horis, vt ſupra actum ſæpe eſt, fiet. Actiſq; illis, rotá natiuitati propoſitæ conformem omnino reddidi. Motum verum hac uia poſt inueni. Filum A per ſtellam epicicli tetendi, quod in Zodiaco gradus 5 m 46 ♊ abſcidit, motum videlicet quæſitum. Centrum æquatum, filo per centrũ epicicli directo, in circulo G H I s 8 g 21 m 25 patuit. Obſeruaui quoque locum inferioris epicicli á filo inciſum, (quæ Aux verá fuit,) á quo vſq; indicem Y s 9 g 10 numerata, pro Argumẽto vero ad latitudinem ingrendam, reſeruaui. Aſpiciens adhæc epiciclum in æquante ſiue deferente, intra vẽtrem meridionalem & draconis caput, Meridionalem aſcendentem nominaui. Reliqua, ſtationum, directionum, retrogradationumque accidentia, quia quilibet p ſe ꝓmptiſsime accipit, miſſa facio.

TERTIA
OSTENSIONIS
V I A
RHOMAE CONDITAE
E X E M
P L O
patet.

Locus Iouis tpe conditæ vrbis.

¶ V R B S R H O M A 753 annis condita eſt ante Chriſti aduentum. Ad quod tempus, verũ Iouis locũ deſyderans, ſubtraho 753 ab 800, quoniam proximus centenatius eſt. Reſiduis adhuc 46 annis exiſtentibus. E regione 800 annorũ, ſub titulo, MEDII MOTVS IOVIS ANTE CHRISTVM, radicẽ excipio, Signum ſcz 0 g 10 m 47. Iuxta quá etiam Radix Ar. Iouis habetur, s 8 g 21 m 36. Augem quoq; ad hoc temp⁹ in enunctiato 4 quæſitam prius, videlicet 22 gr. 28 m ♌, accipio. Ad radicẽ medii motus, indicẽ poſtea M ſtatuo, filũq; per 46 annos ducens, cum indice rurſus compono. Per 21 deinceps diem Aprilis filo tenſo medius Iouis motus ſcz S 11 gr 6 m 38, á filo ſecatur, cui rurſum index M applicatur. Hoc pacto etiam argumentum examino, ad cuius augem P oſtenſorem ponens, rotas omẽs vere diſpoſitas habeo. Ibi nunc Centrum æquatum S 6 g 15. Agumentũ verum S 1 gt 13. Et epiciclum ratione deferentis, meridionalẽ deſcendentem contueor. Verum locum Iouis, filo per ſtellam epicicli tracto gra. 14 m 30 ♓, qualis iam olim Lutio Tarutio mathematico vt Solinus habet proditus eſt, in Zodiaco contemplor.

ENVNCTIATVM NONVM

Latitudinem Iouis triplici argumentorum inductione manifeſtatam inquirere.

CENTRO ARGVMENTOQ; veris conſideratis, inducatur filũ lineæ B C. Vnio, ſigno & gradui argumenti IOVIS ſuperponatur, exinde filum S gr m. centri æquati tangat & margarita IOVIS latitudinem vere exprimet. Quæ res tribus demõſtrationum viis adhibitis apertior euadet.

Demonſtratio prima
per Cæſaris natalem

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

Cæſarea natiuitas Centrum æquatum s 5 g 12 m 15. Argumentum verum S 0 gr 5 m 11 habuit. Ideo filo, A lineæ B C impoſito, margaritaq; argumentum tenente, filoq; rurſus centrum occupante, vnio gra. 0 minut. 51, id eſt, latitudinem IOVIS meridionalem & aſcendentem refert.

Demonſtratio ſecunda per
ortum regium.

Latitudo Iouis quæ nã fuerit tpe nati regis.

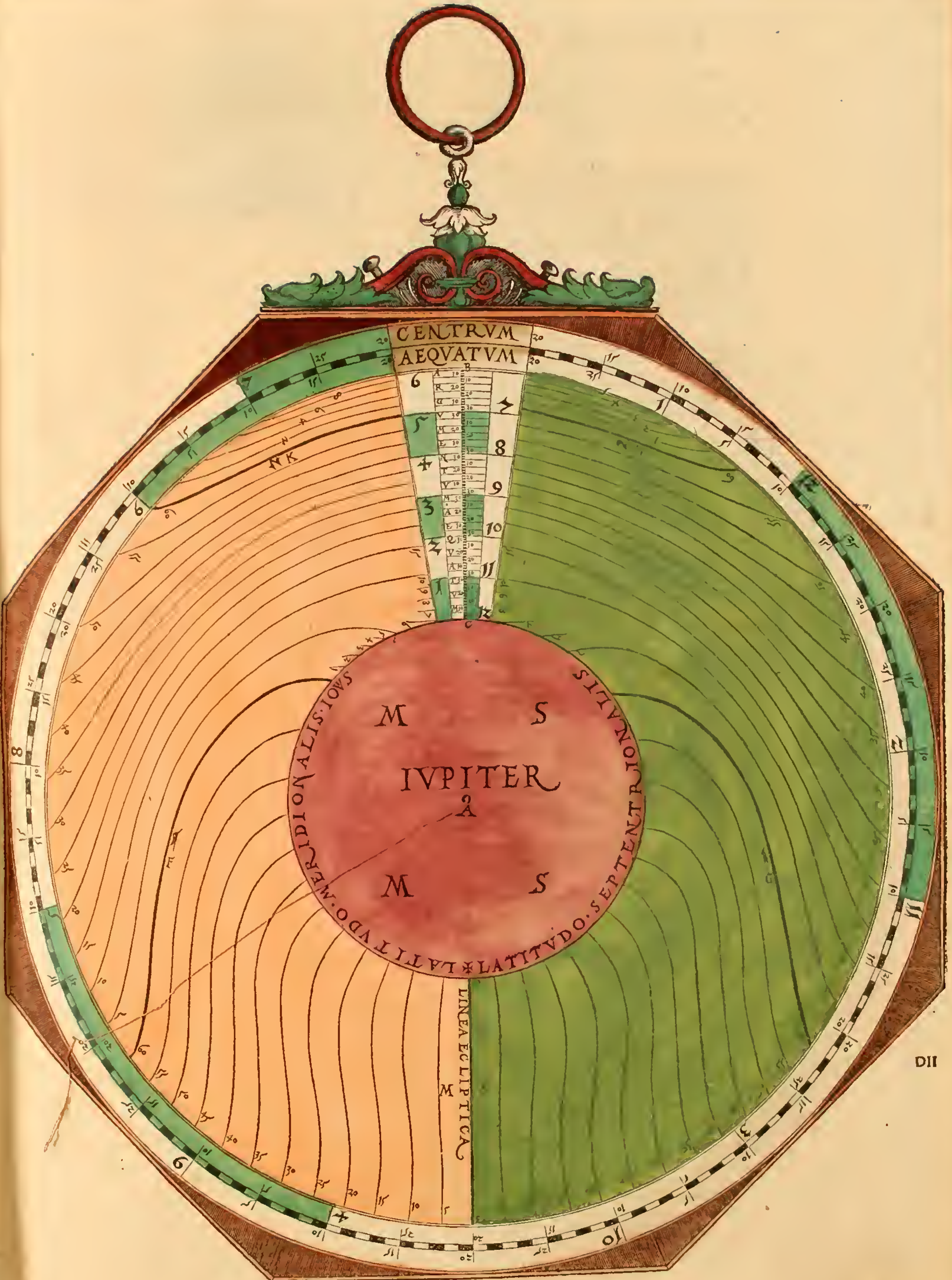
¶ Regis FERDINANDI ortus, Centrum Signorum 8 gr 21 minutorum 25, Argumentum Signorum 9 graduum 10 habuit. Vbi iuxta regulam, latitudo meridionalis Iouis minu' 40 cernitur. Quia vero eclipticæ vicinior fit, latitudoque minuitur, Meridionalis aſcendens vocatur.

Demonſtratio tertia per
exemplum fundatæ
Vrbis.

Latitudo Iouis tpe vrbis eructæ.

¶ Rhoma condita Argumentum 1 S gra. 13, Centrum 6 Sign. 15 gra. videbatur, vnde latitudo ab ecliptica verſus meridiem gr. 1 minu. 11 deſcendens erit, quanq̃ cito ad eclipticam reuerſura ſit. Et hactenus mihi ſufficienter Iouis motum aperuiſſe videor.

SEQVITVR INSTRVMENTVM
TRADITIONIS
PRAEMISSAE.

CENTRVM
AEQVATVM
IVPITER
M S
M S
LATITVDO·MERIDIONALIS
LATITVDO·SEPTENTRIONALIS
LINEA ECLIPTICA

ASTRONOMICVM

ENVNCTATVM DECIMVM.

Curſum Martis ſecundum Zodiaci longitudinem, quo cũque tempore, celeriter & citra negotium deprehendere.

MARS PLANETA TERTIVS à Saturno, calidæ ſiccæq; temperaturę eſt, ideoq; bellorum dominus putatus, quod flauæ bili non abſimile quid, in corporibꝰ humanis efficiat. Hinc enim eſt, ꝙ cum græci ΠΥΡΟΙΔΑ id eſt, ignitum vocent. Huius motum qui eſt ſciturus, Rotas ſingulatim pſpiciat hortor. Quas quidem non ita multum à prioribus differre videbit, niſiꝙ in Marte venter Draconis rectè in auge deferentis habetur, ſemperq; aquilonẽ verſus, ab ecliptica ſpectat. Venter aũt meridionalis ex aduerſo augis ſituatur, ſeduloq; in latitudine meridionali perdurat. MARTIS curſum quæſituro, propoſiti temporis centenarius ꝓxime ꝓcedens minor, ex tabula accipiendus erit, & hoc, ſi tempus ſit poſt Chriſtum natum. Radices præterea medii motus & argumenti, ſub titulis ſuis capiendi. Si vero ante Saluatoris ortum, tempus proponitur, iam centenarius ꝓpoſiti numeri proximus ſequens ſeu minor, eligendus eſt. Habita ex tabula radice medii motus & argumẽti, eadem in Zodiaco quæratur, indice M eidem ſuperpoſito. Annos deinde centenarium ſuperantes, in limbo rotæ illius inſpice, per quos filum A tenſum cũ fuerit, index M rurſus ſubordinetur. Filo A, diebus & horis electi temporis adiũcto, index denuo ſubſtituatur. Eo facto, ſimulac rota pro voluntate operaturi inſtituta eſt. In Zodiaco aũt medius motus Martis cernitur. Oſtenſorem P augi Martis (quam 4 enunctiatũ inuenire docuit) adhibens, rotam eandem rite locaueris. Ad epiciclum veniens, nota cõtactũ lineæ indicis M & circuli G H I, eundem locum in circulo K L M, ſecundum lineam ſequutus obſerua, per quem filum E ducatur, epicicli centro cum cruce + augis ſubornato. Epiciclo ſic ordinato, quæratur argumenti radix ante per tabulam accepta in limbo inferiori, cui indicem Y ſuperioris circuli ſuperapta. In ſuperiore quoque circulo, annos ſuperfluos numera, cum filoq; epicicli nota, indice Y eodem ducto. Præterea cum diebus ſimiliter agenti, epiciclus perfecte locatus erit.

Quomodo verus Martis locus, argumentum & centrum inueniantur.

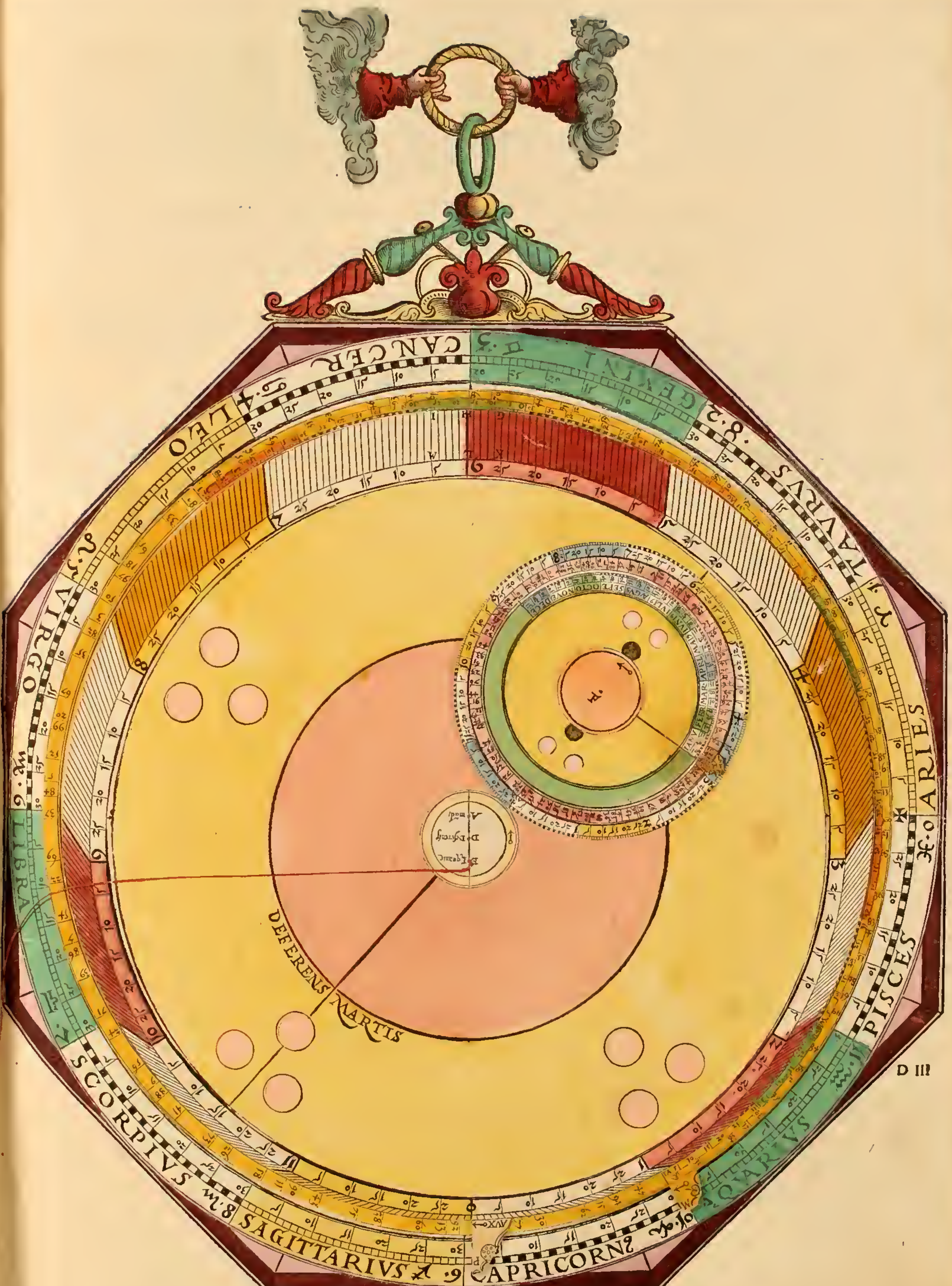
¶ Verum locum Martis in Zodiaco, filo A per ſtellam epicicli ducto videbis, Idem filum per centrum epicicli tenſum, in G H I circulo centrum verum dat. A ſectione exterioris epicicli vſq; ad indicem Y ſuperioris, numerans, Argumentum verum habebit. Centro & Argumento cuſtoditis, infra ad latitudinem opus eſſe ſcito.

Hactenus dicta, triplici cõpendio libet repetere, quorũ primum Imperatoris CAROLI natiuitas, illuſtrabit.

¶ Natiuitatis Imperatoriæ tempus æquatum, ut ſæpe auditum eſt, 1500 annos, 23 dies, 16 hor. 20 mi, continet. Hoc tempus, quia
Exemplũ CAROLI Imperatoris. poſt Chriſtum eſt, proximè antecedens minor centenariꝰ, qui eſt 1400 accipiendus erit. Illius radix medii motus, S 6 G 3 M 21, Argumẽtum verò S 3 G 15 M 3, ſub titulis accõmodis habentur. Signa ergo, gradus & minuta medii motus in Zodiaco inueſtiganda, inueſtigataq; cum indice M notanda. Quandoquidem vero à 1400 vſq; ad 1500 natiuitatis tempus, adhuc 99 anni ſuperſunt, iccirco iidem in limbo eiuſdem quærendi ſunt. Quæſitis filum A addendum, indice ſub idẽ reducto. Eodem modo cum diebus & horis, rationabiliter diſtinctis, agendum. Ibidem igitur filo & indice firmato, medius motus Martis in Zodiaco ad horam ꝓpoſitam, S 2 G 23 M 56 cernetur. Aux poſtea per 4 enunctiatum habita cum eſt, quæ G 14 M 57 ♌ habet, eadem in Zodiaco requiratur, & cũ P monſtratore firmetur. Locus inſuper circuli G H I, ab indice M tactus, obſeruetur. Tranſeũſq; in K L M circulum, punctus ibidem inuentus notetur, per quem filo æquantis educto, centrum epicicli cum cruce + augis ſupponatur. A cruce + poſt, radix argumenti ex tabula ſumpta, vbi numerata fuerit, cum indice Y ſignetur. Filum epicicli rurſus per 99 annos (& hoc in limbo ſuperioris epicicli) oſtenſore Y admoto extendatur. Vltimo filum per dies 23 hor 16 mi 20 Februarii ducatur. Cui filo, ſi denuo indicem ſubſtituis, in limbo inferioris epicicli, medium argumẽtum Martis Signorũ. 8 graduum 20 minutorum 31 patet. Iam filum A repete, quod per ſtellam

[illegible] | TABVLA MEDII ARGVMENTI MART

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annꝰ	Radices poſt Chriſtum S G M	Radices ante Chriſtum S G M
Chriſti	1 11 24	1 11 24	Chriſti	7 26 54	7 26 54
100	3 12 58	11 9 49	100	5 26 3	9 27 44
200	5 14 33	9 8 14	200	3 25 12	11 28 [illegible]
300	7 16 8	7 6 39	300	1 24 21	1 29 [illegible]
400	9 17 43	5 5 4	400	11 23 32	4 0 [illegible]
500	11 19 18	3 3 29	500	9 22 40	6 1 [illegible]
600	1 20 53	1 1 55	600	7 21 49	8 1 [illegible]
700	3 22 27	11 0 20	700	5 20 59	10 2 [illegible]
800	5 24 2	8 28 45	800	3 20 8	0 3 40
900	7 25 37	6 27 10	900	1 19 17	2 4 [illegible]
1000	9 27 12	4 25 35	1000	11 18 26	4 5 [illegible]
1100	11 28 47	2 24 1	1100	9 17 36	6 6 [illegible]
1200	2 0 21	0 22 26	1200	7 16 45	8 7 [illegible]
1300	4 1 56	10 20 51	1300	5 15 54	10 7 [illegible]
1400	6 3 31	8 19 16	1400	3 15 3	0 8 [illegible]
1500	8 5 6	6 17 41	1500	1 14 13	2 9 [illegible]
1600	10 6 41	4 16 6	1600	11 13 22	4 10 [illegible]
1700	0 8 16	2 14 32	1700	9 12 31	6 11 [illegible]
1800	2 9 50	0 12 57	1800	7 11 41	8 12 [illegible]
1900	4 11 25	10 11 22	1900	5 10 50	20 12 [illegible]
2000	6 13 0	8 9 47	2000	3 9 59	0 13 [illegible]
2100	8 14 35	6 8 12	2100	1 9 8	2 14 [illegible]
2200	10 16 10	4 6 38	2200	11 8 28	4 15 30
2300	0 17 44	2 5 3	2300	9 7 27	6 16 [illegible]
2400	2 19 19	0 3 28	2400	7 6 36	8 17 [illegible]
2500	4 20 54	10 1 53	2500	5 5 45	10 18 [illegible]
2600	6 22 29	8 8 18	2600	3 4 55	0 18 [illegible]
2700	8 24 3	5 28 43	2700	1 4 4	2 19 44
2800	20 25 38	3 27 9	2800	11 3 23	4 20 34
2900	0 27 13	1 25 34	2900	9 2 23	6 21 [illegible]
3000	1 28 48	11 23 59	3000	7 1 31	8 22 [illegible]
3100	5 0 23	9 22 24	3100	5 0 41	10 23 [illegible]
3200	7 1 58	7 20 49	3200	2 29 50	0 23 [illegible]
3300	9 3 33	5 19 15	3300	0 28 59	2 24 [illegible]
3400	11 5 7	3 17 40	3400	10 28 9	4 15 [illegible]
3500	1 6 42	1 16 5	3500	18 27 18	6 26 [illegible]
3600	3 8 17	11 14 30	3600	6 26 27	8 27 [illegible]
3700	5 9 52	9 12 55	3700	4 25 36	10 28 [illegible]
3800	7 11 27	7 11 20	3800	2 24 46	0 29 [illegible]
3900	9 13 2	5 9 46	3900	0 23 55	2 29 [illegible]
4000	11 14 36	3 8 11	4000	10 23 4	5 0 [illegible]
4100	1 16 11	1 6 36	4100	8 22 14	7 1 [illegible]
4200	3 17 46	11 5 1	4200	6 21 23	9 2 [illegible]
4300	5 19 21	0 3 25	4300	4 20 32	11 3 [illegible]
4400	7 20 56	7 1 52	4400	2 19 41	1 4 [illegible]
4500	9 22 30	5 0 17	4500	0 18 50	3 4 [illegible]
4600	11 14 5	2 28 42	4600	10 18 0	5 5 [illegible]
4700	1 25 40	0 27 7	4700	8 27 9	7 6 [illegible]
4800	3 27 15	10 25 32	4000	6 16 18	9 7 [illegible]
4900	5 28 50	8 23 57	4900	4 15 28	11 8 [illegible]
5000	8 0 25	6 22 23	5000	2 14 37	1 9 [illegible]
5100	10 1 59	4 20 48	5100	0 13 46	3 10 [illegible]
5200	0 3 34	2 19 13	5200	10 12 55	5 10 [illegible]
5300	2 5 9	0 17 38	5300	8 12 5	7 11 [illegible]
5400	4 6 44	10 16 3	5400	6 12 14	9 11 34
5500	6 8 19	8 14 29	5500	4 10 23	11 13 24
5600	8 9 53	6 12 54	5600	2 9 32	1 14 [illegible]
5700	10 11 28	4 11 19	5700	0 8 42	3 15 [illegible]
5800	0 13 3	2 9 44	5800	10 7 51	5 15 [illegible]
5900	2 14 38	0 8 9	5900	8 7 0	7 16 [illegible]
6000	4 16 13	10 6 34	6000	6 6 9	9 17 [illegible]
6100	6 17 48	8 5 0	6100	4 5 19	11 18 [illegible]
6200	8 19 21	6 3 25	6200	2 4 28	1 19 [illegible]
6300	10 20 57	4 1 50	6300	0 3 37	3 20 [illegible]
6400	0 22 32	2 0 15	6400	10 2 47	5 11 [illegible]
6500	2 24 7	11 28 40	6500	8 1 56	7 11 [illegible]
6600	4 25 42	9 27 5	6600	6 1 5	9 22 [illegible]
6700	6 27 16	7 25 31	6700	4 0 14	11 23 [illegible]
6800	8 28 51	5 23 56	6800	1 29 24	1 24 [illegible]
6900	11 0 26	3 22 21	6900	11 28 33	3 25 [illegible]
7000	1 2 1	1 20 46	7000	9 27 42	5 26 [illegible]

CANCER
GEMINI
LEO
VIRGO
TAVRVS
ARIES
LIBRA
PISCES
SCORPIVS
AQVARIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORN
DEFERENS MARTIS

quod per ſtellam epicicli directum, in Zodiaco verum Martis locum, 24 ſcz gradum 38 minutum ♉ oſtendet. Eleuato deferente, Mars Septentrionalis aſcendens pariter cernitur. Filum per centrum epicicli rurſus tenſum, in circulo G H I, Centrum verum, Signorum ſcz 10 garduum 16 minutorum 50 indicat. A cuius interſectione, in epiciclo inferiori facta, (quæ aux vera dicitur) vſque ad indicem Y ſ̃ 8 g̃ 10 m̃ 31 numerata, Argumetum verum ſunt. Centrum & Argumentum poſterius latitudini Martis inquirendæ ſeruient.

Secundum natalia regis

☞ FERDINANDI ☜

tempora, cõpendium

exhibebunt.

¶ Regem natum anno 1503 ſcimus. Quo tempore æquato, dies 9, hor. 21 mi. 51 Martii conſurgunt: Hic, quia 1500 elapſi ſunt, qui centenarios perfectos conſtituunt, radices ambæ, altera medii motus, quæ facit Signa 8 gradus 5 minuta 5, altera argumenti, quæ Signi 1 gra. 34 minu. 12 eſt, ſub titulis poſt Chriſtũ aſpiciendæ ſunt. Radici medii motus in Zodiaco habitæ, indicem M impono, filum p 2 annos eiuſdem rotæ extendo, (duo namque anni poſt 1500 integrè confecti ſunt) filoque rurſus M oſtenſorem ſubordino. Per 9 etiã diem, 20 horas, 51 minuta Martii, filum mitto, oſtenſore ſimul ſublocato, vbi tandem medium Martis motum, horæ natali conſentaneũ in præſens. Sig. 10 gra. 3 minu. 46 in Zodiaco contemplor. Noto inſuper indicis M cum circulo G H I contiguitatem. A qua iuxta lineæ ductum, in K L M circulum vſque promouens, per punctum illic oblatum, filum E dirigo, ſubtus illud epicicli centro, cruceque preciſe locatis. Poſtea radicem in tabula ad 1500 repertam, in limbo inferioris epicicli cum indice ſuperioris ſigno. Sic etiam per annos reſiduos 2, in ſuperiore epiciclo filum cum indice ſubducto, tendo. Per dies 9, deinde 21 horas, 51 mi Martii, filum idem eiuſdem epicicli ſubfirmato indice duco, & orbes inſtrumenti omnes inſtituto temporicõformes, habeo. Verum curſum Martis, qui eſt 24 gra 6 minutorum ♒ filum A in Zodiaco per ſtellam epicicli recta eductum, commonſtrabit. Deferentem ſi eleues, epiciclũ ante augis oppſitũ paulo reperies, qđ oppoſitũ, venter etiam draconis meridionalis dicitur. Mars aũt eo in loco repertus, meridionalis deſcendens, id quod literis M D manifeſtum ſit, vocatur.

FERDINANDI Regis exemplum.

Poſt verbum, ☞ cõtemplor, adhuc adde illa. Deinde Augem, quæ per enũctia: 4 conſtat, vcz g̃ 14 m̃ 59 ♌ cum indice P vbi in Zodiaco requiſita eſt, exprimo. Noto inſuper ind: &ce

☞ ¶ Centrum verum, quod eſt Signorum 5 graduum 16 minutorum 15 filum A per centrum epicicli tractũ in circulo G H I innuit. Idẽ filum in epiciclo inferiori augem veram refert, à qua ſi vſque ad indicem Y numeras, argumentum verum, quod eſt Sig. 1 gra, 19 mi 58 prodibunt. Centri Argumentique vſus ad latitudinem poſthac requirentur. ☜

Tertia ſequitur exemplificatio, rationem cum annis ante Chriſtũ opandi ſub Troiana hiſtoria præſcribens

Martis locus dirutæ Troiæ temporibus.

¶ Troiam hiſtoriæ teſtantur euerſam, anno 1149 ante Seruatorẽ mũdo datum. Iſtius numeri centenariũ ſequentem, id eſt 1200 ppo nens, tabulam ingredior. Radicem medii motus, quæ habet Signũ 0 gradus 22 minuta 25, radicemque argumenti, quæ Sig. 8 grad. 6 minut: 53 eſt, excerpens. Similiter augem in 9 gradu 5 minuto ♋ conſtitutã, ex enunctiato 4 inuentam, capio, indicemque M radici ſuperpono. Hinc 1149 à 1200 ſubducens, & reſiduos 51 reperiens, eos in limbo rotæ inferioris requiro. Per quos filum traductum, cum indice M ſubtus locato, teneo. Abſoluto itaque orbe illo, motus Martis medius ſeculo Troiani reſpondens excidii apparet. Epiciclo deinde ſimili ratione poſt radicem firmato, motus quoque verus, qui in 17 gra. 30 mi. ♉ erat, oſtenditur. Centrum verum Sig. 11 gra. 1 mi 40. Argumentũ æquatum Sig: 1 gra: 16 minu. 51 demonſtrant. Deferens poſtmodum ſi leuetur, epiciclus etiã Septentrionalis Aſcendens proximus augi æquantis & capiti draconis imminens reperitur.

ENVNCTIAT, VNDECIMVM

Martis elongationem ab ecliptica vtrinque contingentem tribus exemplis propoſitis manifeſtare.

DE LATITVDINE MARTIS nihil habeo aliud, quàm quod ſupra de Saturno & Ioue allatum eſt, afferre. Proinde citra ambãgem prioribus exemplis declarandis inſiſtam.

Exemplum Caroli

¶ Natale imperatoris tempus, Centrum æquatum Martis ſ̃ 10 g̃ 16 m̃ 50, Argumentum verum ſ̃ 8 g̃ 10 m̃ 31 tenuit. Filo iam lineæ B C impoſito, margaritaque 8 Sig: 10 gra. 31 minu: tenente, iterum in limbo filum ſuper Centrũ, quod eſt ſ̃ 10 g̃ 16 m̃ 50 feratur, & vnio latitudinem Martis 59 ſcz minutorum ſeptentrionalem deſcendentẽ oſtendet.

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

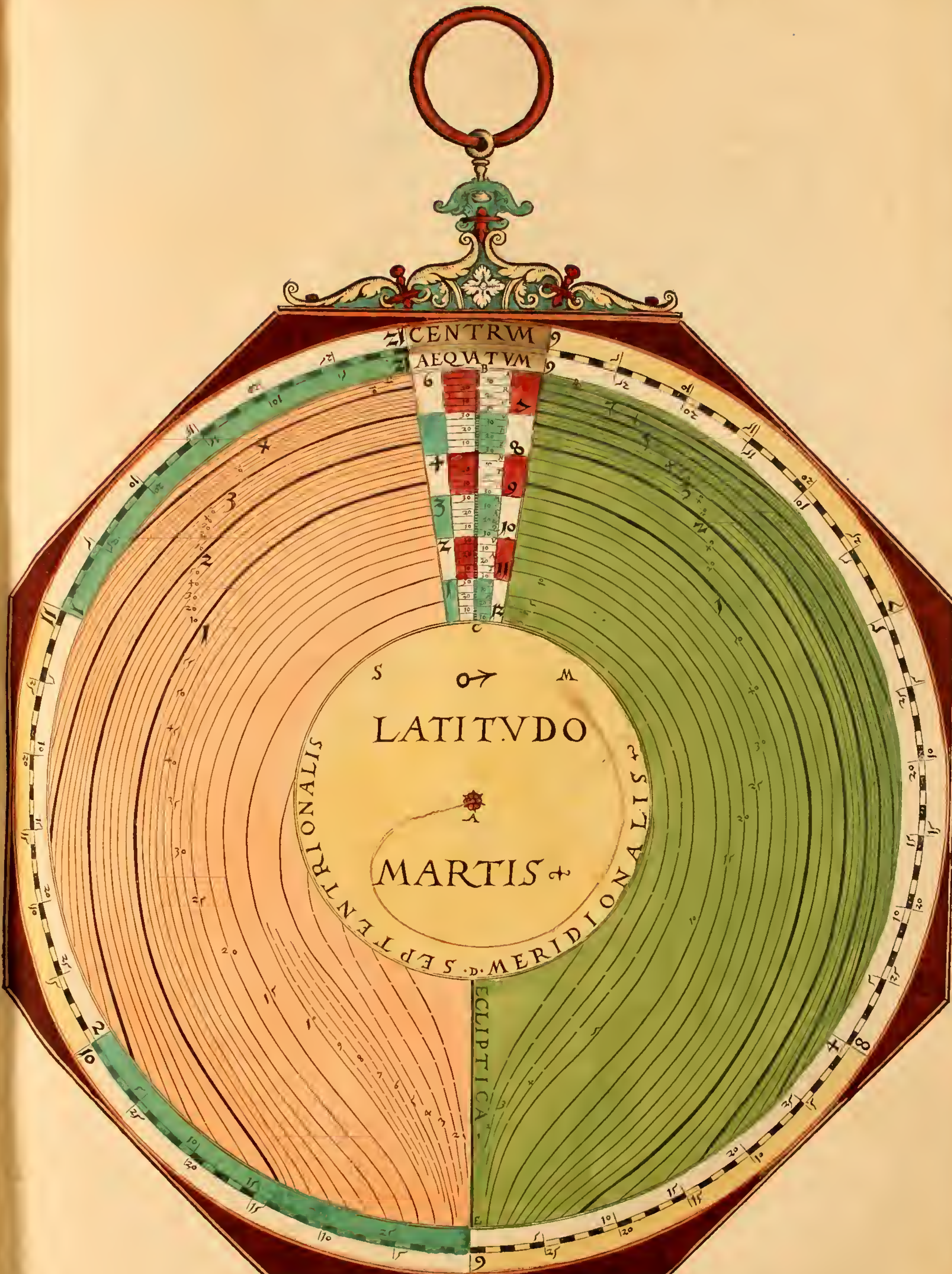
¶ Exemplum regis Ferdinandi. In natalitio FERDINANDI Centrum Argumentumque præcedenti theoremate oſtenſa, repetantur. Filo lineæ B C immiſſo, vnionem argumento, Signis ſcz 1 gra. 19 mi. 58 adiunge. Filũ vbi Centro vero, id eſt Sig: 5 gr: 16 minut. 15 fuerit ſuperpoſitum, margarita gradum 0 minutum 17 ab ecliptica auſtro inclinans interſecat. Latitudo igitur augeſcens. aſcendentẽ planetam demonſtrat. Exemplum

Exemplum FERDINANDI.

∴ dirutæ Troiæ. ∴

Dirũta TROIA, Centrũ Sign: 11 gra: 1 minut: 40, Argumentum Sign. 6 gra 16 minut. 51 habuit. E quibus latitudo Martis Septentrionalis ab ecliptica gra. 3 minut: 10 colligitur. Aſcendẽs autem, quia magis ſemp ac magis Aquilonem adlabitur, intelligitur.

Quam Mar[tis] latitudinem [ex]cidii Troiani t[em]pe obtinuerit

CENTRVM
AEQVATVM
S
M
LATITVDO
MARTIS
SEPTENTRIONALIS
MERIDIONALIS
ECLIPTICA

ASTRONOMICVM
ENVNCTIAT DVODECIMVM

Verum Solis locum omni temporis momento ſine calculis & labore perquirere.

FIGVRAE PRAESENTIS imago à præcedentibus diuerſa eſt. In hac enim & epiciclum & annos in rota M, ſicut in ſuperioribus habitum eſt, deſyderari cernis. Vnius præterea fili è centro A emiſſi vſum tantúmodo exigi. Paucis ergo Solis curſum ſcituro, tempus quodcumq; libet definiatur. quod ſi Saluatoris aduentu poſterius eſt, illius minor centenarius, ſtatim hic è tabula diſcatur, radice eiuſdem medii motus excerpta, reſidua annorum ſumma, cōpletorūq; non neglecta. Si vero Chriſto prius fuerit tempus, centenarius propoſito numero maior eligendus eſt, & ab eo propoſitum demendum, relictis ex ſubtractione numeris, qui anni reſidui vocātur, reſeruatis, radice pariter medii motus ex tabula, quæ inſcribitur ANTE CHRISTVM, notata. Radicem vbi habueris, ſiue ante, ſiue poſt Chriſtum inſcriptam, tabulam ſecundam, cui nomen eſt, ANNI RESIDVI vltra centenarium &c. intra, in qua reſiduum quæreno, ad dextram minuta & ſecunda, vel alterum ex iis occurrit, cum M litera vel A ſub inde adiuncta, quarum M minuenda, A addenda, tot minuta & ſecū radici docet. Adiectis adiiciendis vel demptis demendis, radix æquata dicitur, quæ in Zodiaco requiſita, cum oſtenſore M ſignabitur. In limbo poſt, circuli inferioris menſem, diem, & horam q̊q; ſi potes, reperta, cum filo exprime, filoq; rurſus M indicem ſubiunge. Rota ſic firmata, oſtenſorem P ad Solis augem, prius per 4 enūciatū manifeſtatā ducito, ibidem cōtactū indicis cū circulo G H I, punctumq; ex aduerſo in circulo K L M, ſitum obſeruato. Punctus ſiquidem ille, Solis argumentum, quod ab auge vſq; ad illum, in ſuperiori rotula numeratur, ſoliſq; locum in deferente apperit. Filum vero ex centro A puncto impoſitum huic puncto, verum locum Solis in Zodiaco deſignat. Prædicta vt actum nobis eſt aſſidue, adhuc manifeſtiori traditione, & ea triſaria proſequemur.

Exemplū CAROLI Imperatoris.

¶ CAROLI Quinti tempus æquatum 1500 anni, 23 dies Februarii, 16 horæ, 20 min. cum ſint, radix medii motus ſuper centenarium 1400, ſub titulo poſt Chriſtū videnda, quæ S 9 gr 18 m 34 habet. Demptis poſtea 1400 ab annis propoſitis completis, id eſt, 1499, ſuperſunt 99 anni, 23 dies Februarii &c. Anni deinde 99 in tabula, quæ inſcribitur ANNI RESIDVI &c. repetantur, quibus repetitis adherere vides M 0 Z 44 cum nota M, quæ ſubtrahenda totidem à radice motus medij admonet. Vnde S 9 G 18 M 33 reſultant, quæ ſunt radix certificata ad annum 1499. Illam autem in zodiaco quæſitam radicem, cum indice M ſignabis, die mēſis horaq; & minuto (ſi fieri poteſt) acceptis. Filū deinceps A per ea extendatur, oſtenſorq; rurſus ſub idem ducatur, & protin⁹ in zodiaco, motum Solis medium, Sig, ſcz 11 gr 12 m 27 à filo exprimi videbis. Oſtenſorem aūt P ad augem Solis, ſuperius quarto enunciato repertam, gt videlicet 1 m 11 ♋ pones, circuliq; G H I & indicis M coniungentiam obſeruabis, ab illa enim in circulum K L M promouens per lineam, locum Solis in eccentrico offendis. Iam ab auge vſq; in præſentem ☉ locum numerans S 8 G 1 M 16 offeruntur, quæ & Centrum & Argumentum Solis appellari poſſunt. Vltimo filum A per punctum illud argumenti tranſiens, in zodiaco verum locum Solis, qui eſt 14 G 23 M ♓, repreſentat.

Exemplū Regis. FERDINANDI.

¶ Tempus FERDINANDI Regis æquatū eſt, 1502 anni 9 dies Martii, horæ 21 mi 51. Radix centenarii 1500 facit S 9 G 19 M 18. In tabula reſiduorum annorū iuxta annos duos M 28 Z 41 cum litera M inueniuntur, quibus à radice media ſubtractis, ſuperſunt Sig 9 gra. 18 mi. 49. Hinc radici in Zodiaco acceptæ M indicem applica. Filum per 9 diem Martii 21 hor. 51 m extende, quod medium motum Solis, S 11 gr 26 m 45 in Zodiaco, oſtenſore M eiidem filo ſubſtituto, demonſtrat. Poſtremo P indicem augi Solis, quæ eſt gr 1 minu. 12 ♋ admouendo, punctū argumenti, vt patuit non ſemel in circumferentia K L M require, quod Sig. 8 gr 25 mi 32 contingit. Traducto autem per ea filo, locum Solis verum, gra ſcz 28 mi 55 ♓, id q intenderas, habebis.

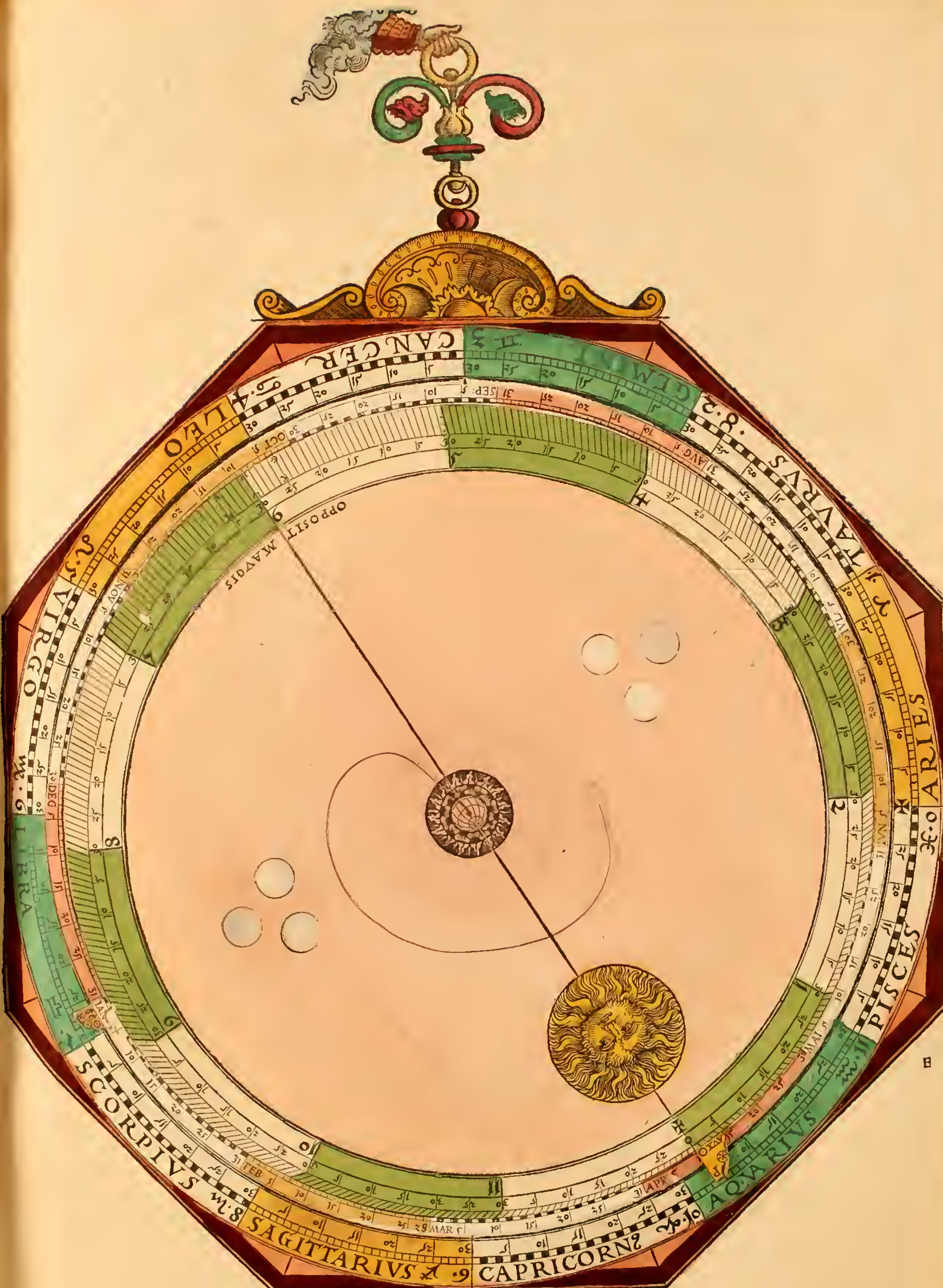
Locus ☉ qui fuierit obeūte Alexandro Macedonū re

¶ Alexandri magni obitus ante Chiſtum memoratur. Tabula temporum illum annis 311 diebus 93 fuiſſe ante Chriſti tempora docet. Centenari⁹ numeri huius maior eſt 400. Radix medii motus Solis illi centenario conueniens Sig 9 gr 5 mi 21. Anni reſidui 88. quibus mi 38 ſecū 47 adiici debent, vnde S 9 g 5 mi 59 ſubſultant. Illa in Zodiaco reperta, indice M notentur, filo quoq; per 29 diem Septē. tracto, M index rurſus ſubſtituatur. Nouiſſime aux Solis ſuper 6 g 20 mi ♊ dirigatur, & iuxta regulam prædictam agenti, Sol in 2 gr 8 mi ♎ tempore obitus Alexandri fuiſſe reperietur.

TABVLA MEDII MOTVS SOLIS

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S.	G.	M.	Radices ante Chriſtum. S.	G.	M.
Chriſti	9	8	17	9	8	17
100	9	9	1	9	7	33
200	9	9	46	9	6	49
300	9	10	30	9	6	5
400	9	11	14	9	5	21
500	9	11	58	9	4	37
600	9	12	42	9	3	53
700	9	13	26	9	3	9
800	9	14	10	9	2	25
900	9	14	54	9	1	41
1000	9	15	38	9	0	57
1100	9	16	22	9	0	12
1200	9	17	6	8	29	28
1300	9	17	50	8	28	44
1400	9	18	34	8	28	0
1500	9	19	19	8	27	16
1600	9	20	3	8	26	32
1700	9	20	47	8	25	48
1800	9	21	31	8	25	4
1900	9	21	15	8	24	20
2000	9	22	59	8	23	36
2100	9	23	43	8	22	52
2200	9	24	27	8	22	8
2300	9	25	11	8	21	23
2400	9	25	55	8	20	39
2500	9	26	39	8	19	55
2600	9	27	23	8	19	11
2700	9	28	8	8	18	27
2800	9	28	52	8	17	43
2900	9	29	36	8	16	59
3000	10	0	20	8	16	15
3100	10	1	4	8	15	31
3200	10	1	48	8	14	57
3300	10	2	32	8	14	3
3400	10	3	16	8	13	19
3500	10	4	0	8	12	34
3600	10	4	44	8	11	50
3700	10	5	28	8	11	6
3800	10	6	13	8	10	22
3900	10	6	57	8	9	38
4000	10	7	41	8	8	54
4100	10	8	25	8	8	10
4200	10	9	9	8	7	26
4300	14	9	53	8	6	42
4400	10	10	37	8	5	58
4500	10	11	21	8	5	14
4600	10	12	5	8	4	30
4700	10	12	49	8	3	45
4800	10	13	33	8	3	1
4900	10	14	17	8	2	17
5000	10	15	1	8	1	33
5100	10	15	45	8	0	49
5200	10	16	30	8	0	5
5300	10	17	14	7	29	21
5400	10	17	58	7	28	37
5500	10	18	42	7	27	53
5600	10	19	26	7	27	9
5700	10	20	10	7	26	25
5800	10	20	54	7	25	41
5900	10	21	38	7	24	57
6000	10	22	22	7	24	12
6100	10	23	6	7	23	28
6200	10	23	50	7	22	44
6300	10	24	34	7	22	0
6400	10	25	19	7	21	16
6500	10	26	3	7	20	32
6600	10	26	47	7	19	48
6700	10	27	31	7	19	4
6800	10	28	15	7	18	20
6900	10	28	59	7	17	36
7000	10	29	43	7	16	51

Anni reſidui & completi vltra centenarium	Addenda aut Subtra à radice cētenarii vel ap M	Z		Anni reſidui & completi vltra centenarium	Addenda aut Subtra à radice centenarii vel ap M Z
1	14	2	M	51	[illegible]
2	28	41	M	b52	[illegible]
3	43	2	M	53	[illegible]
b4	1	46	A	54	[illegible]
5	12	35	M	55	[illegible]
6	26	56	M	b56	[illegible]
7	41	16	M	57	[illegible]
b8	3	32	A	58	[illegible]
9	10	49	M	59	[illegible]
10	25	10	M	b60	[illegible]
11	39	30	M	16	[illegible]
b12	5	17	A	62	[illegible]
13	9	3	M	63	[illegible]
14	23	24	M	b64	[illegible]
15	37	45	M	65	[illegible]
b16	7	3	A	66	[illegible]
17	7	17	M	67	[illegible]
18	21	38	M	b68	[illegible]
19	35	59	M	69	[illegible]
b20	8	49	A	70	[illegible]
21	5	32	M	71	[illegible]
22	19	52	M	b72	[illegible]
23	34	13	M	73	[illegible]
b24	10	35	A	74	[illegible]
25	3	43	M	75	[illegible]
26	18	6	M	b76	[illegible]
27	32	27	M	77	[illegible]
b28	12	21	A	78	[illegible]
29	2	0	M	79	[illegible]
30	16	21	M	b80	[illegible]
31	30	39	M	81	[illegible]
b32	14	6	A	82	[illegible]
33	0	14	M	83	[illegible]
34	14	35	M	b84	[illegible]
35	28	56	M	85	[illegible]
b36	15	52	A	86	[illegible]
37	1	32	A	87	[illegible]
38	12	49	M	b88	[illegible]
39	27	10	M	89	[illegible]
b40	17	38	A	90	[illegible]
41	3	17	A	91	[illegible]
42	11	5	M	b92	[illegible]
43	25	24	M	93	[illegible]
b44	10	24	A	94	[illegible]
45	5	3	A	95	[illegible]
46	9	17	M	b96	[illegible]
47	23	38	M	97	[illegible]
b48	21	9	A	98	[illegible]
49	6	50	A	99	[illegible]
50	7	32	M	100	[illegible]
	Minuta & Secunda graduum.				Minuta & Secunda graduum

CANCER
LEO
VIRGO
LIBRA
SCORPIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORN
AQVARIVS
PISCES
ARIES
TAVRVS

B

ASTRONO·CAESAREVM

ENVNCTIATVM DECIMVMTERTI.

Veneris locum in Zodiaco promptiſſimè abſq; omni numerorum ratione, & quaſi opere nullo, pernoſcere.

ΦΩΣΦΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΟΣ, qui latinè Lucifer, Veſper, & Venus dicitur, eiſdem orbib⁹, quot alii planetæ, conſtat, quorum infimus cum indice M paulo diuerſior eſt à prioribus vſu. Nõ enim in limbo annos ab 1 ad 100, velut ſuperiores, imò, mẽſes & dies gerit, nec ſecus etiã ac orbis Solis regulatur, hoc modo. Radix medii motus Veneris, qui idem quoq; medi⁹ motus Solis fuit, è ſecũda tabella ſumatur, centenario minori congrua, tempe poſt Chriſtum ſtatuto. Nam ſi ante Chriſtum ſit, centenario maiori conueniens, radix accipietur, accepta reſeruatur, anni reſidui vltra centenariũ elapſi. prima tabularum ordine excipiantur, minuta, & ſecũda ibidem adſerta adimere vel addere, pro vt litera M vel A exigit, oportebit. Radixq; annis præelectis ſic omnino quadrabit. Eadem ergo radix in Zodiaco cognita, cum oſtenſore M figetur. Dies, horæ & minuta q̃tum poſſibile eſt, poſtmodum in limbo M rotæ cum filo expreſſa, oſtc-

Aux Veneris cum Sole ppe tuò eadem eſt

ſore M ſubfirmato ſtabiliantur. Augem Veneris, quæ perpætuò cũ Sole eadem eſt, P index vbi tenuerit, coitus circuli G H I & indicis M notabitur, huic loco aduerſus in circulo K L M punctus, per quẽ educto æquantis filo, & epicicli centrum & crux ✠ ſubordinabuntur, & ſic inferiorem epiciclum firmaueris. Radicem Argumenti Veneris tertia numerorum columna, ſicut medium motum ante ſolitus es, venaberis, ſuper quod Argumentum indicem Y loca. Annos quoq; reſiduos in limbo ſuperioris epicicli requires, requiſitis filum intendes, intenſo indicem Y rurſus ſuduces. Dies, horas, minuta deinde in Kalendario eiuſdem orbiculi filum exprimens, oſtenſorem ſuperpoſitum accipiat. Quo facto vniuerſam inſtrumenti machinam ſolidaueris. Filum A nunc per epicicli ſtellam ſi emittis verum Veneris locum in Zodiaco diſces

TABVLA
PRIMA

Anni reſidui & elapſi vltra cẽtenarium	Minut & Secũd graduum (M Z)	Signa additionis & diminutionis à radic	Anni reſidui & cõpleti vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum (M Z)	Signa additionis & Subtractiõis à radic	Anni reſidui & cõpleti vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum (M Z)	Signa additionis & Subtractionis à rad	Anni reſidui & elapſi vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum (M Z)	Signa additionis & ſubtractionis à radic
1	14 2	M	25	3 43	M	49	6 50	A	73	17 23	A
2	28 41	M	26	18 6	M	50	7 32	M	74	3 2	A
3	43 2	M	27	32 27	M	51	21 53	M	75	11 18	M
B 4	1 46	A	B28	12 21	A	B52	22 54	A	B76	33 28	A
5	12 35	M	29	2 0	M	53	8 33	A	77	19 7	A
6	26 56	M	30	16 21	M	54	5 47	M	78	42 46	A
7	41 16	M	31	10 39	M	55	20 7	M	79	9 35	M
B 8	3 32	A	B32	14 6	A	B56	24 40	A	B80	35 15	A
9	10 49	M	33	0 14	M	57	10 19	A	81	20 54	A
10	25 10	M	34	14 35	M	58	4 0	M	82	6 33	A
11	39 30	M	35	28 56	M	59	18 21	M	83	7 48	M
B12	5 17	A	B36	24 51	A	B60	26 27	A	B84	37 0	A
13	9 3	M	37	1 32	A	61	12 6	A	085	22 39	A
14	23 24	M	38	12 49	M	62	2 14	M	86	8 19	A
15	37 45	M	39	27 10	M	63	16 35	M	87	60 2	M
B16	7 3	A	B40	17 38	A	B64	2 13	A	B88	38 47	A
17	7 17	M	41	3 17	A	65	13 52	A	89	24 24	A
18	21 38	M	42	11 5	M	66	0 28	M	90	10 5	A
19	35 59	M	43	25 24	M	67	14 49	M	91	4 15	M
B20	8 49	A	B44	19 24	A	B68	29 59	A	B92	40 32	A
21	5 32	M	45	5 3	A	69	15 18	A	93	11 11	A
22	19 52	M	46	9 17	M	70	1 17	A	94	11 50	A
23	34 13	M	47	23 38	M	71	13 4	M	95	2 31	M
B24	10 35	A	B48	21 9	A	B72	31 44	A	B96	42 18	A
		A			A			A	97	27 57	A
		A			A			A	98	13 36	A
		A			A			A	99	0 44	M
		A			A			M	100	44 4	A

TABVLA MEDII MOTVS VENER

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Annꝰ	Radices poſt Chriſtum. S. G. M.	Radices ane Chriſtum. S. G. M.
Chriſti	9 8 17	9 8 17
100	9 9 1	9 7 33
200	9 9 46	9 6 49
300	9 10 30	9 6 5
400	9 11 14	9 5 21
500	9 11 58	9 4 37
600	9 12 42	9 3 53
700	9 13 26	9 3 9
800	9 14 10	9 2 25
900	9 14 54	9 1 41
1000	9 15 38	9 0 57
1100	9 16 22	9 0 12
1200	9 17 6	8 29 28
1300	9 17 50	8 28 44
1400	9 18 34	8 28 0
1500	9 19 19	8 27 16
1600	9 20 3	8 26 32
1700	9 20 47	8 25 48
1800	9 21 31	8 25 4
1900	9 22 15	8 24 20
2000	9 23 0	8 23 36
2100	9 23 43	8 22 52
2200	9 24 27	8 22 8
2300	9 25 11	8 21 23
2400	9 25 55	8 20 39
2500	9 26 39	8 19 55
2600	9 27 23	8 19 11
2700	9 28 8	8 18 27
2800	9 28 52	8 17 43
2900	9 29 36	8 16 59
3000	10 0 20	8 16 15
3100	10 1 4	8 15 31
3200	10 1 48	8 14 47
3300	10 2 32	8 14 3
3400	10 3 16	8 13 19
3500	10 4 0	8 12 34
3600	10 4 44	8 11 50
3700	10 5 28	8 11 6
3800	10 6 13	8 10 22
3900	10 6 57	8 9 38
4000	10 7 41	8 8 54
4100	10 8 25	8 8 10
4200	10 9 9	8 7 26
4300	10 9 53	8 6 42
4400	10 10 37	8 5 58
4500	10 11 21	8 5 14
4600	10 12 5	8 4 30
4700	10 12 49	8 3 45
4800	10 13 33	8 3 1
4900	10 14 17	8 2 17
5000	10 15 1	8 1 33
5100	10 15 45	8 0 49
5200	10 16 30	8 0 5
5300	10 17 14	7 29 21
5400	10 17 58	7 28 37
5500	10 18 42	7 27 53
5600	10 19 26	7 27 9
5700	10 20 10	7 26 25
5800	10 20 54	7 25 41
5900	10 21 38	7 24 57
6000	10 22 22	7 24 12
6100	10 23 6	7 23 28
6200	10 23 50	7 22 44
6300	10 24 34	7 22 0
6400	10 25 19	7 21 16
6500	10 26 3	7 20 32
6600	10 26 47	7 19 48
6700	10 27 31	7 19 4
6800	10 28 15	7 18 20
6900	10 28 59	7 17 36
7000	10 29 43	7 16 51

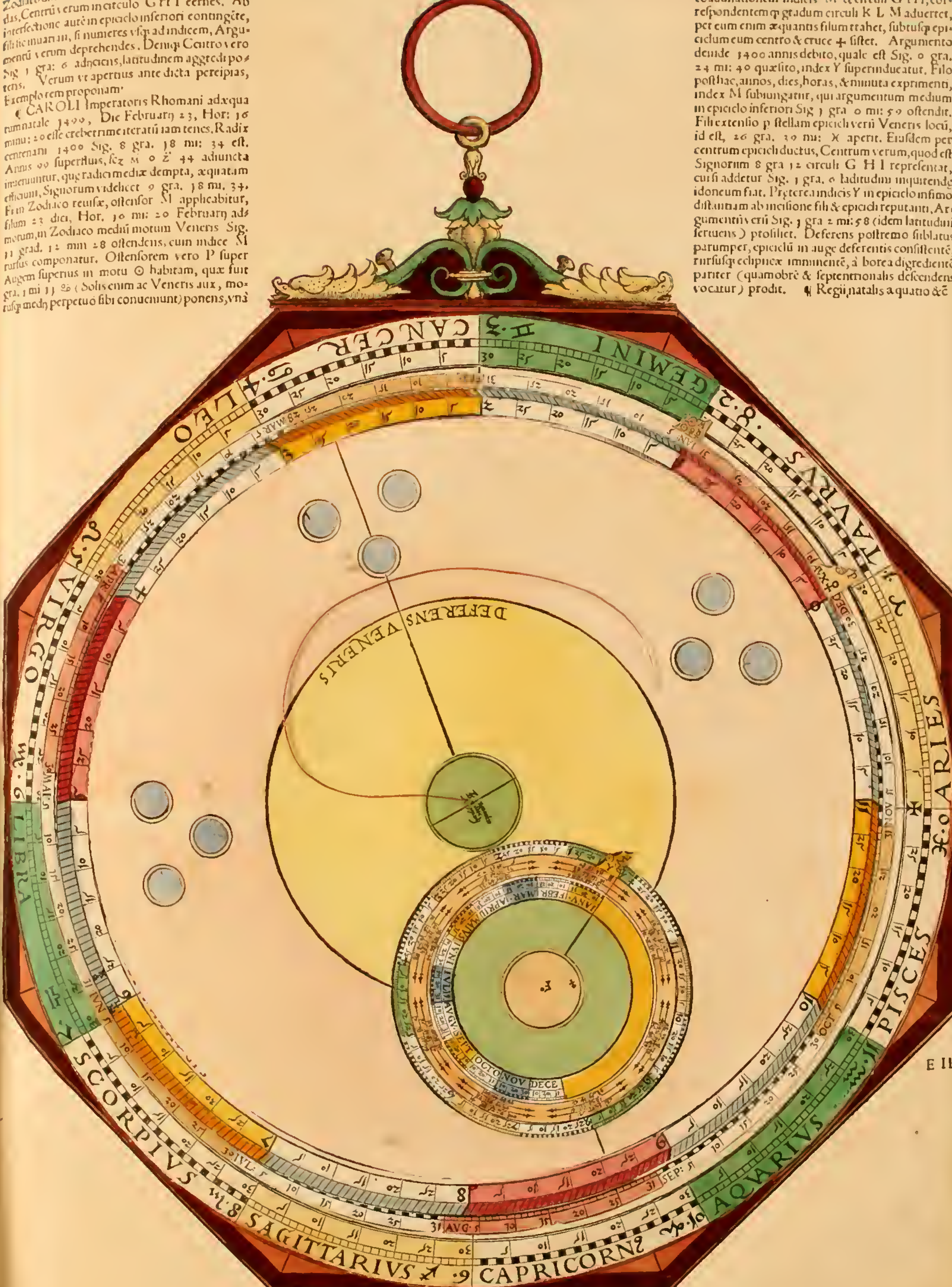
TABVLA MEDII ARGVMENTI VENER

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Annꝰ	Radices poſt Chriſtum S G M	Radices ante Chriſtum S G M
Chriſti	4 9 20	4 9 20
100	10 27 34	9 21 6
200	5 15 48	3 2 51
300	0 4 3	8 14 37
400	6 22 17	1 26 23
500	1 10 31	7 8 9
600	7 28 45	0 19 54
700	2 17 0	6 1 40
800	9 5 14	11 13 26
900	3 23 28	4 25 12
1000	10 11 42	10 6 57
1100	4 29 57	3 18 43
1200	11 18 11	9 0 29
1300	6 6 25	2 12 15
1400	0 24 39	7 24 0
1500	7 12 54	1 5 46
1600	2 1 8	6 17 32
1700	8 19 22	11 19 18
1800	3 7 36	5 11 3
1900	9 25 51	10 22 49
2000	4 14 5	4 4 35
2100	11 2 19	9 16 21
2200	5 20 33	2 28 7
2300	0 8 47	8 9 7
2400	6 27 2	1 21 38
2500	1 15 16	7 3 24
2600	8 3 30	0 15 10
2700	2 21 44	5 26 55
2800	9 9 59	11 8 41
2900	3 28 13	4 20 27
3000	10 16 27	10 2 13
3100	5 4 41	3 13 58
3200	11 22 56	8 25 44
3300	6 11 10	2 7 30
3400	0 29 24	7 16 16
3500	7 17 38	1 1 1
3600	2 5 53	6 12 47
3700	8 24 7	11 24 33
3800	3 12 21	5 6 19
3900	10 0 35	10 18 4
4000	4 18 50	3 25 50
4100	11 7 4	9 11 36
4200	5 25 18	2 23 22
4300	0 13 32	8 5 7
4400	7 1 47	1 16 53
4500	1 20 1	6 28 39
4600	8 8 15	0 10 25
4700	2 26 29	5 22 10
4000	9 14 44	11 3 56
4900	4 2 58	4 15 42
5000	10 21 12	9 27 28
5100	5 9 26	3 9 13
5200	11 27 41	8 20 59
5300	6 15 55	2 2 45
5400	1 4 9	7 14 31
5500	7 22 23	0 26 16
5600	2 10 38	6 8 2
5700	8 28 52	11 19 48
5800	3 17 6	5 1 34
5900	10 5 20	10 13 19
6000	4 23 34	3 25 5
6100	11 11 49	9 6 51
6200	6 0 3	2 18 37
6300	0 18 17	8 0 22
6400	7 6 31	1 12 8
6500	1 24 46	6 23 54
6600	8 13 0	0 5 40
6700	3 1 14	5 17 25
6800	9 19 28	10 29 11
6900	4 7 43	4 10 57
7000	10 25 57	9 22 43

Zodiaco diſces. Si idem per centrum epicicli ten-
dis, Centrũ verum in circulo G H I cernes. Ab
interſectione autẽ in epiciclo inferiori contingẽte,
fili hic iuuatum, ſi numeres vſq; ad indicem, Argu-
mentũ verum deprehendes. Denique Centro vero
Sig 1 gra: 6 adiiciens, latitudinem aggredi po-
tens. Verum vt apertius ante dicta percipias,
Exemplo rem proponam:

¶ CAROLI Imperatoris Rhomani adæqua
tum natale 1499, Die Februarij 23, Hor: 16
minu: 20 eſſe crebertime iteratũ iam tenes. Radix
centenarii 1400 Sig. 8 gra. 18 mi: 34 eſt.
Annis 99 ſuperfluis, ſez 11 0 2 44 adiuncta
inueniuntur, quę radici mediæ dempta, æquatam
efficiunt, Signorum videlicet 9 gra. 18 mi. 34.
Fini Zodiaco reuiſæ, oſtenſor M applicabitur,
filum 23 diei, Hor. 10 mi: 20 Februarij ad-
motum, in Zodiaco mediũ motum Veneris Sig.
11 grad. 12 min 28 oſtendens, cum indice M
rurſus componatur. Oſtenſorem vero P ſuper
Augem ſuperius in motu ☉ habitam, quæ fuit
gra. 1 mi 11 ♋ (Solis enim ac Veneris aux, mo-
tuſq; medij perpetuò ſibi conueniunt) ponens, vnà

coadunationem indicis M & circuli G H I, cor-
reſpondentemq; gradum circuli K L M aduertet,
per eum enim æquantis filum trahet, ſubtuſq; epi-
ciclum eum centro & cruce ✠ ſiſtet. Argumento
deinde 1400 annis debito, quale eſt Sig. 0 gra.
24 mi: 40 quæſito, index Y ſuperinducatur. Filo
poſthac, annos, dies, horas, & minuta exprimenti,
index M ſubiungatur, qui argumentum medium
in epiciclo inferiori Sig 1 gra 0 mi: 59 oſtendit.
Fili extenſio p̱ ſtellam epicicli verũ Veneris locũ,
id eſt, 26 gra. 30 mi: ♓ aperit. Eiuſdem per
centrum epicicli ductus, Centrum verum, quod eſt
Signorum 8 gra 12 circuli G H I repreſentat,
cui ſi addetur Sig. 1 gra. 6 latitudini inquirendę
idoneum fiat. Prętereà indicis Y in epiciclo infimo
diſtantiam ab inciſione fili & epicicli reputanti, Ar-
gumentũ verũ Sig. 1 gra 2 mi: 58 (idem latitudini
ſeruiens) proſiliet. Deferens poſtremo ſublatus
parumper, epiciclũ in auge deferentis conſiſtentẽ,
rurſuſq; eclipticæ imminentẽ, à borea digredientẽ
pariter (quamobrẽ & ſeptentrionalis deſcendens
vocatur) prodit. ¶ Regij natalis æquatio &c̃

Exemplū Regis. FERDINANDI.

¶ Regij natalis ęquatio 1502 anni, 9 dies Martij, Horæ 21, mi: 51 cum ſit, ſtatim ex ſecunda tabula medium Veneris motum anno 1500, centenario ſcz minori congruentē, Sig 9 gra. 19 mi. 19 capies, Ex prima tabula annos reſiduos 2, penes quos M̈ 28 Z̈ 41 inuenta radici medi motus ſurripies, vnde Sig 9 gra 18 mi 50 remanebunt, quibus ſi index M ſuperagatur in Zodiaco, diebus, horis minutiſq;, ritè applicetur, medium Veneris motum, Sig 11 gra, 26 mi. 45 veriſſimè commonſtrabit. Index P inſuper cum auge, quæ eſt gra. 1 mi: 12 ♋ (vt in Sole auditum eſt) componetur, epiciclum pariter cum Cruce ſua ordinetur, quo ordinato radicem Argumenti è tabula tertia, centenario 1500 competentem excipe. Radix aūt. habet Sig. 7 gra 12 mi' 14. Eidem indicem in epiciclo imponens, annos, dies, horas & minuta reſidua cum filo & indice, vt doctus es, pręparato. Ecce nunc oſtenſorem qui medium Argumentū Veneris in epiciclo Sig. 11 gra. 26 mi: 3 dat. Filū autem per ſtellam epicicli eductum, verum locum Veneris in Zodiaco, hoc eſt, gradus 26 mi: 3 ♓ ad tempus ſcz natiuum regis indicat. Centrum verum & ęquatum quod eſt Signorum 8 gra: 28 in circulo G H I videtur à filo A per centrum epicicli directo, cui pro latitudine habenda Sig 1 gra: 6 adiecto, idem filum in epiciclo inferiori augem veram epicicli innuit, à quo loco vſq; ad indicem Y computans, Argumentum verum Veneris, quod eſt Sig 11 gra. 22 min, 40 offeretur. Et hęc duo poſt Chriſtum motus inuenire docent, Tertium ſequens exemplum ante Chriſtum operaturū inſtruet. ¶ Vrbs Rhoma condi cępit anno 753 ante Salutem Orbi factam, 11 Kalendas Mayas, Si Lutio Tarutio Mathematico credimus, inter ſecundam & tertiam, 11 Kalendarum, idem eſt, quod 21 die Aprilis. Horę autem numerari debent ab ortu Solis inchoantib⁹, ita aſtrologica ratione horas accipiendo, 21 Aprilis dies imperfectus adhūc ſupponetur. Horas autē à meridie diei reputatur hora 19 mi: 30 ſtatuetur. Quamq̃ vero non deſint (inter quos & Plutarchus eſt) qui Rhomam non 11, ſed 12 Kalendas. May cęptam extrui autūment, id quod 20 diem Aprilis deſignat. Ea tamē res nihilo plus Taruriū quo minus in moribus deuiaſſe non tollerabiliter inſimulari queat, ſaluat, vt in pręſentibus liquidiſſimè cuiuis lecturo conſtaturum eſt. Eſto enim (quod tamen fieri prorſus nequit) vſu veniat 30 vel 40 diſſentio hoc loco, nunq; tamen huiuſmodi motuum abſorditas, qualis Tarutio accidit, in hoc noſtro inſtrumento cuiquam timenda erit. Motus igitur originem Romanę vrbis referentes hic viſurus, primo, vt ſępę monitū eſt, 753 annos proponat, quos à proximo maiori centenario, videlicet 800 auferat, ablatis vero 64 ſupereſſe completos videbit. Radix medii motus Veneris, quę Sig. 9 gra. 2 mi: 25 è tabula ſecunda, cui inſcriptio ante Chriſtum quærenda ſunt, apud annos deinde reſiduos M̈ 9 Z̈ 17 cum M litera in prima tabula inuenta, radici demenda, vnde Sig. 9 gra 2 mi: 15 ſuperabunt. Hunc numerum mox cum indice M in Zodiaco notabis. In limbo huius rotę inferioris diē 20 Aprilis, 19 ho. 30 mi: (quoniam horę & minuta à meridie viceſimę diei numerentur, inter 2 & 3 horam viceſimę primę diei, poſt Solis ortum incidunt) require, per quę filo tracto & indice M ſublocato, rotula rite ordinata erit, cui⁹ index M in Zodiaco Sig. 0 gra 21 mi 29, medium motum Veneris ſcz exhibebit. E tercia deinde tabula radix Argumenti ſummetur è regione 800 annis, quę Sig. 11 gra. 13 mi: 26 facit. Augi poſt hac per 4 Enunctiatum quęſitę, gra. 0 mi, 17 ♊ oſtenſorem P admoue. Epiciclum pariter vna cum centro ſuo & cruce ſub filū A loca, Y indicatore radici affixo, annis elapſis, diebus, horis, minutiſq; pro more diſpoſitis. Exin filum A in epiciclo Argumentum verum Sig 10 gra. 27 mi: 50. Centrum ſimul ęquatum in circulo G H I Sig 10 gra. 22 mi. 50, cui ſi addetur Sig 1 gra. 6, prouenient Sig 11 gra. 28 m: 50, oſtendet. Fili eductio per ſtellam epicicli, locum Veneris, quem hoc tempore poſſederit, in Zodiaco, 9 ſcz gra. 25 m. ♈ indicat. Quid igitū Luciū Taruriū faſcinauit, vt Venerē auderet tempore vrbis fūdatę in Scorpionem locare, Mercuriumq;, Saturnum & Martem? Cum hoc tantummodo in Saturno verum eſſe deprehendatur, qui gradus 2 mi 20 ♏ tenuiſſe tunc cognoſcitur. In Marte vero minime locum habet, qui gra. 1 mi. 15 ♋ occupauit. Neq; vero certius quicquam & Mercurio ſtatuit, quem in Scorpionem poſuit, cum hoc ex diametro pugnet. Non enim in ♏ ſed ♉ fuiſſe, & hoc 3 gra. 15 mi. cernitur. Semel aūt ex theoricis conſtat lineam Medii motus Solis, Veneris & Mercurii eandem perpetuò eſſe. Eorum itaq; trium motus cum ſit idem, facile eſt coniectari, eorundem epiciclorū centra, non procul à linea, quę à Sole centrum mundi verſus educitur, diſcere. Quod dum fit, Venerem vltra 48 gra. ſiue pręcedat, ſiue ſequatur, à Sole nunquàm elongari neceſſe eſt. Mercurium vero, quoniam epiciclo tam modico voluitur, 27 gradibus à Sole vtrobiq; poſitum, non amplius abeſſe. Qua ratione fretus igitur Tarutius Solem in Tauro, Venerem & Mercurium in Scorpione, auſus eſt collocare? Et id cum Scorpius, diametraliter Tauro opponatur, quod diſcrimen totius medii circuli, id eſt, 180 graduum eſt. Qui error, quantus ſit apud Solinum, quilibet prudens iudex eſtimet volo. In mentem quoq; hoc loco venit Iulii Firmici, qui de quadra Veneris & Mercurii libro 6 c: 14 ſcriptum reliquit, cum eadem tamen nullo vnquàm ſeculo cuiquam viſa ſit, nec videri poſſit, cum enim Venus vltra 48 gradus a Sole non recedat, Mercuri⁹ vero vltra 27, Ponantur vero vtrinq; a Sole vtriq; planetę, ita, vt alter dextram, alter leuam occupet, adhuc tamen 77 gradibus tantum diſſidere cernes. Quartus aūt aſpectus 90 gradus deſiderat, quos dum Venus & Mercurius aſſequi diſtando non poſſunt, ſequitur nullo quadram tempore Veneris & Mercurii, contra Firmici opinionem euenire poſſe. At inquis, radiali aſpectu fieri poteſt, vt Veneris Mercuriiq; quartus contingere valeat. Sed illud niſi 83 gradibus fieri, ſicut reuera fit, concedas, neſcio quem quartum dicas. At 83 gradus ſic quadrangulū creent, vt 90 Sextilem. Ad hęc Tarurio Sol in Tauro ponitur, quod nihilo ſetius nobis improbatur. At dicet aliquis in cauſa eſſe, quod non ad 12 Kalendarum (ſicut Plutarchus & alii volunt) ſed ad 11 Kalendas, vrbem fundatam eſſe conſtituerit, verum enimuero tantum abeſt, vt hoc vnius diei diſcrimen Tarurium abſoluat, (quod vinus tantum gradus differentiam arguit) vt etiam, ſi propter 30 vel 40 annorum diuerſitatem die certa excediſſet, nunquàm tamen Solem in Taurum, & multo ineptius, Venerem & Mercurium in Scorpionem tranferens, culpabilis eſſe non debeat. Ptolęmeus in 3 Magnę ſuę conſtructionis dictione tradit ea, è quibus euidentiſſimè colligitur ſuo tempore, videlicet 132 poſt natum Seruatorem, 22 Martii ęquinoctium vernale eueniſſe, vnde ſi retro eatur, vſq; ad ortum Chriſti, diei noctiſq; ęqualitas, 24 & 25 Martii fuiſſe repetitur. Ad hoc longius putanti, tempuſq; Rhomanę vrbis conſideranti, diem 29 aut 30 Martii noctem adęquaſſe liquebit. Eſto igitur 40 annis a vera vrbis fundatione deuietur, ęquinoctii tamen temp⁹ in illo annorum ſpacio idem perſiſtere fatebimur. Solem vero, cum conſtet indies non vltra gradum 1 in Zodiaco promoueri, palam eſt à 29 die Martii (in quo ęquinoctium fuit tempore conditę Rhomæ) vſq; ad 21 diem Aprilis non amplius iter, ad ſumum quodammodo, 22 gradibus Arietis emenſum eſſe. Adeo ſe ipſo clarius oſtendit Sol in Ariete & non in Tauro, dum Rhoma extrūeretur, ſe fuiſſe.

Locus Veneris tempore extructæ vrbis.

Linea Medii motus ☉♀& ☿ ꝑpetuò eadē.

Maxima Veneris & ☿ a ☉ diſtantia

Error Taruni inſignis

Aequinoctiū extructę vrbis tempore

ENVNCTIATVM DECIMVMQVARTVM

Veneris digreſſionem, id eſt, latitudinem ab ecliptica, per preſens inſtrumentum indagare.

DE LATITVDINE VENERIS tametſi plura dici poſſent, deberentq;, quia tamen papiri, vt patet ob oculos, breuitas ferre nequit, breuiores eſſe cogimur. Planetę huius latitudinem cauſantur tria. Primū, deferentis ratio efficit, quandocunq; enim epiciclus huius in capite vel cauda draconis eſt, dū iſtius deferens in ſuperficie eclipticę fertur, quamprimum vero epiciclus extra interſectiones conſiſtit, tum & deferens vna cum epiciclo Aquiloni inclinat, quam ob rem & deferentis nomine Septentrionalis iugiter manet & dicitur. Alterum aux epicicli facit, cuius diameter ſubinde a ſuperficie deferentis. Tertia latitudinis cauſa eſt, diameteri reflexio per longitudines medias tranſiens. Cæterum nil opus fuerit prolixiori informatione, qua Veneris curſum inuenire doceatis, cum idem in omnibus planetis labor ſeu modus agendi ſit. Per exempla igitur rem omnem, vt Soleo, tractaturus compendio ſum.

Cauſa latitudinis ♀ prima

Secūda cauſa

Tertia cauſa

¶ Exemplum Imperatorium poſſedit Centrum verum Sig 8 gr 13 cui addebatur Signū 1 gra 6. Signa vero 9 gra 19 ex additione prodierunt. Argumentum verum Signū 1 G̈ 2 M̈ 58 habuit, quod nunc obſeruabitur in linea B C duplici ziphra ſcriptum. Nigra quidem à Signo 0 vſq; 6, Candida vero à 6 vſq; 12. Ziphrarum vtręq; conſimiles in limbo ſignorum numeros obtinent Quoniam vero 1 S̈ 2 G̈ &c̃ Argumentū eſt, in atro ſignorū nūero à C verſus B aſcendendo ſumi debet, cui filum cū vnione adiungetur, iccirco etiam Signa Centri, quę ſunt Sig 9 G̈ 19 in eodem numerorum colore quærenda ſunt, qui in limbo exteriore ſcribuntur. Illis ſi filum ſupponitur, margarita G̈ 0 M̈ 20 attingit, Meridionalem, quę etiam propterea, quod eclipticę appropinquat, Aſcendens vocatur. Intelligitur autem hoc ex promotione fili in centro per 1 aut 2 G̈, vbi illico apparet vtrum vnio accedat eclipticę, an eandem deſerat.

Exemplū CAROLI Imperatoris.

¶ Ferdinandus Rex in Centro vero motus veneris Sig 8 gra 28 comprehendit, cui additum Sig 1 G̈ 6, Centrum ęquatum nouiſſime, ſcz S̈ 10 G̈ 4 conſtituunt. Argumentum fuit S̈ 11 G̈ 22 mi. 40, id quod in linea B C, numeroq; ſignorum albo videndum eſt, huic applicabis vnionem. Filum Signis & gradib⁹ &c̃ Centri in circūferentia interiori repertis, induces, quo facto margarita 42 M̈. id eſt Me: Aſc: latitudinem, dum ſedulo magis eclipticam adproperat, oſtendet.

FERDINANDI Regis exemplum.

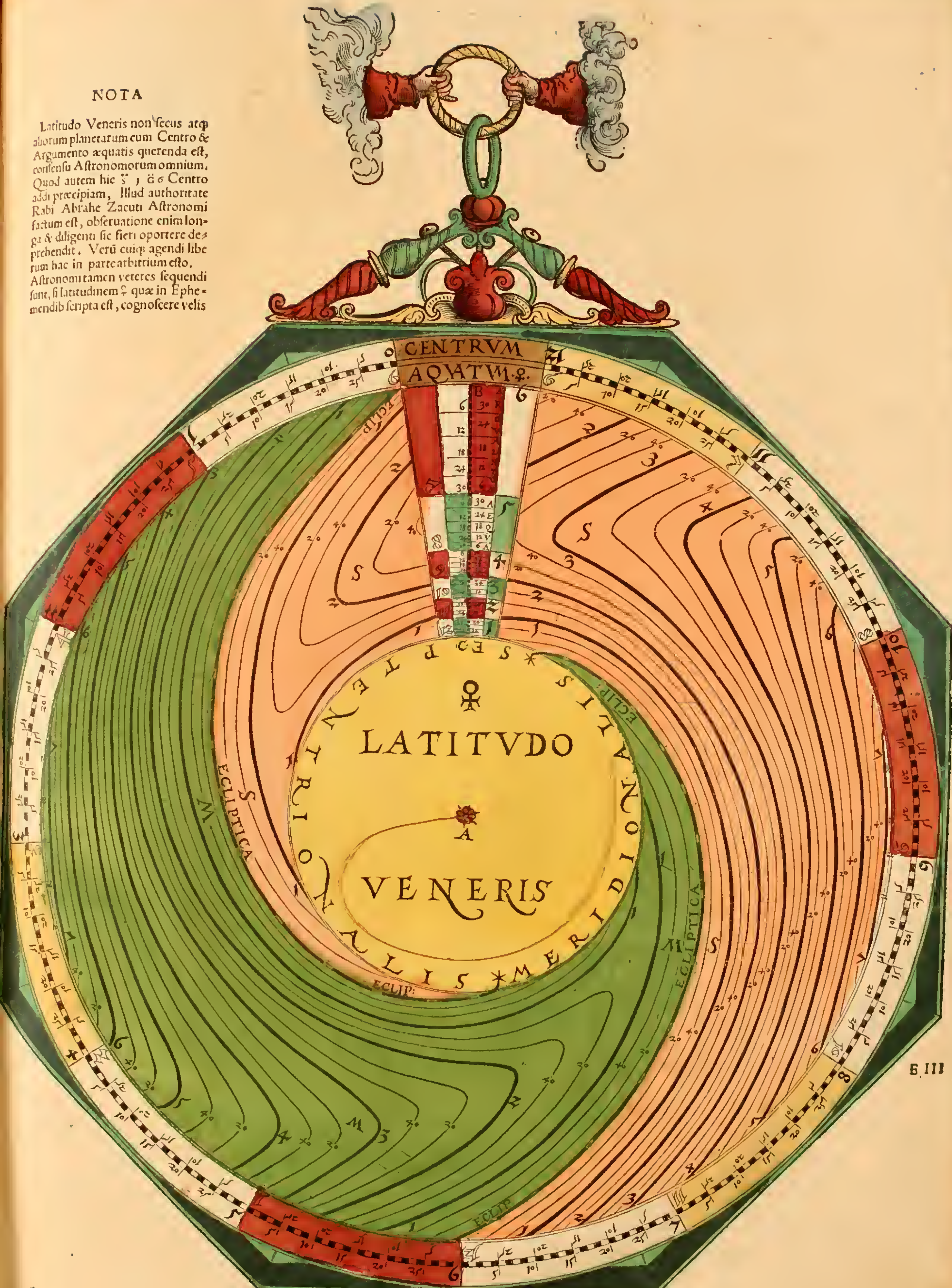
¶ Rhoma condita Centrum S̈ 10 gra 22 M̈ 50 habuit, cui additum S̈ 1 G̈ 6, verum Centrum dant, quod eſt S̈ 11 gra 28 M̈ 50. Argumentum erat S̈ 10 gra. 27 mi. 50, è quibus colligitur Venerem eo tempore eclipticę inclinaſſe per 38 minut, vnde & Meridionalis Aſcendens dicta eſt.

Latitudo ♀ extructæ vrbis tempore

Sequitur inſtrumentum latitudinis Veneris.

NOTA

Latitudo Veneris non ſecus atq; aliorum planetarum cum Centro & Argumento æquatis querenda eſt, conſenſu Aſtronomorum omnium. Quod autem hic ♀ ; ö 6 Centro addi præcipiam, Illud authoritate Rabi Abrahe Zacuti Aſtronomi factum eſt, obſeruatione enim longa & diligenti ſic fieri oportere deprehendit. Verũ cuiq; agendi liberum hac in parte arbitrium eſto. Aſtronomi tamen veteres ſequendi ſunt, ſi latitudinem ♀ quæ in Ephemendib ſcripta eſt, cognoſcere velis

ASTRONO·CAESAREVM

ENVNCTI. DECIMVM QVINTVM

Motum Mercurii ſumma facilitate, numeroſqꝫ citra exactiſſimè diſquirere.

MERCVRIVS, QVI GRAECIS ΣΤΙΛΒΩΝ radians appellatur, varius natura eſt. Nam cuiqꝫ planetarum appellit eiidem ſimilis & virtute & actu fit. Proteo illi fabuloſo, qui præſentia imitando exprimit, non diſſimilis. Si.ñ. benigniori cuipiam, vel coniunctione, vel Sextili vel Trino copulatur aſpectu, benignam & ipſe ꝓtinus naturam induit. Si cum iniquiori oppoſitionem vel quadram efficit, confeſtim & ipſe malignus euadit. Cuius motum planè admirabilem qui ſcire deſiderat, protinus ab initio ſphæras ſeu orbes, quot qualeſqꝫ ſint ſequentis figuræ, contempletur. Ante omnia rota Zodiaco proxima cum oſtenſore quodam M, qualis in Sole & Venere habita eſt, offertur, cuius limbo, nihil præter mẽſes ac dies anni inſunt, quã ordinabis hoc modo. Accipiens radicem Medii motus Solis è ſecũda tabula poſt Chriſtum, centenario minori, ante Chriſtum, centenario maiori reſpondentẽ, annoſqꝫ reſiduos vltra centenarios ex tabula prima quæres, vbi minuta & ſecunda, prout M vel A literæ hortantur, inuenta radici addes vel demes. Ex ſubtractione vel additione quod redundat in Zodiaco quæſitũ, cum indice M firmabis. Deinde ꝓpoſitum ſimiliter, in Kalendario cum filo A ſignabis, indicemqꝫ M ſubduces, quo facto, rotam primam abſolutam putabis. Succedens huic rota & anguſtior priori, indicem P cum tribus circulis geſtat, quorũ primus G H I, ad quem numeri nigricantes à Signo 1 vſqꝫ 12 referũtur, eſt. Secundus K L M dicitur, quorꝫ vtrumqꝫ hactenus inſtrumentis aliorum planetarum inſeruimus. Tertius minimuſqꝫ N O P vocatur, in quo ziphræ albo colore, contra exteriorum ordinem procedũt, vt ſi núer⁹ circuli G H I à ſiniſtra dextrorſum legiẽ, nũr⁹ circuli N O P à dextra

Mercurii iuſtuxus alteraſ

TABVLA

PRIMA

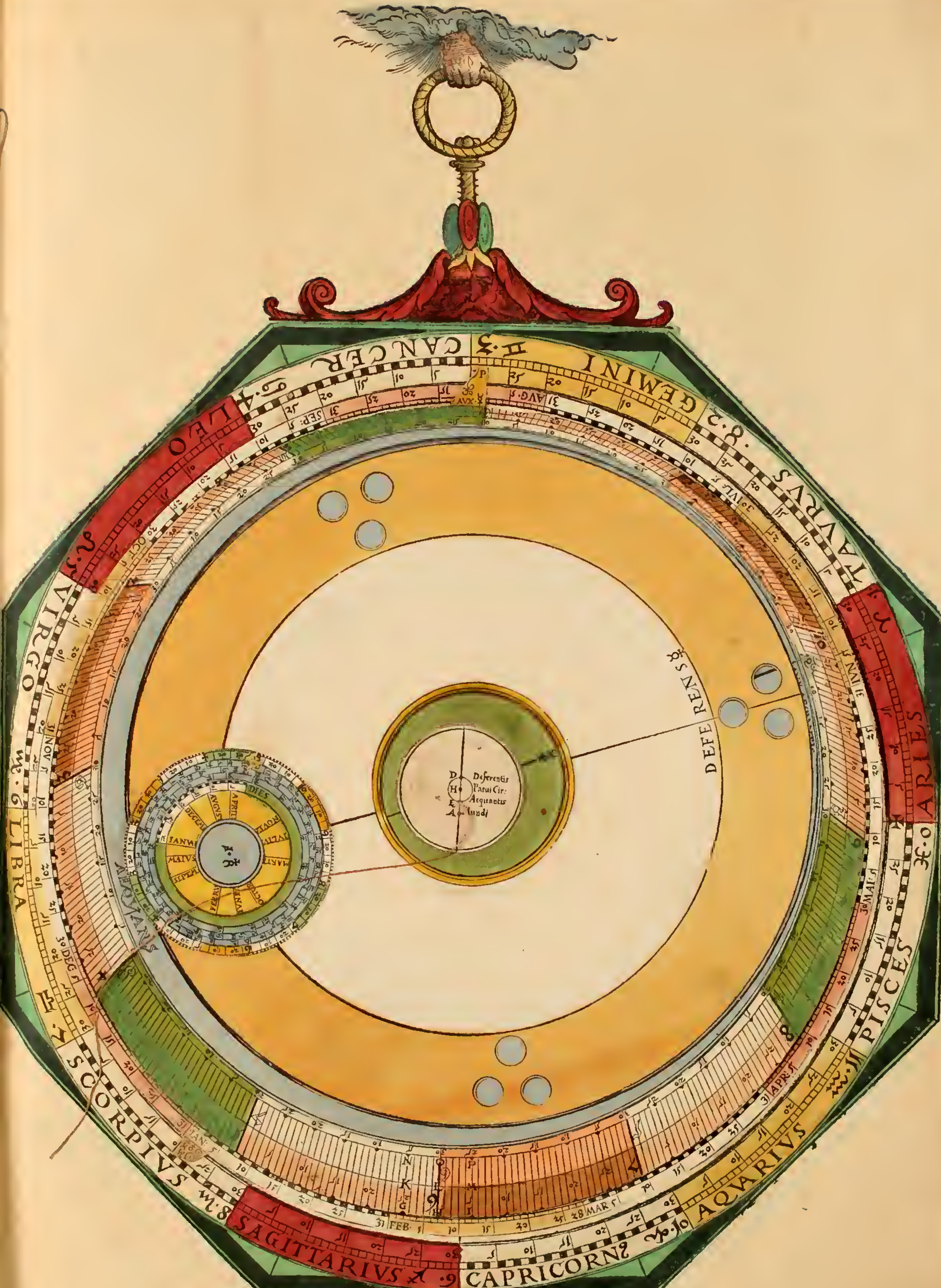
Anni reſidui & elapſi vltra cẽtenarium	Minut & Secũd graduum		Signa additionis & ſubtractionis à radic	Anni reſidui & elapſi vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum		Signa additionis & diminutionis à radic	Anni reſidui & cõpleti vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum		Signa addinonis & Subtractiõis à radic	Anni reſidui & elapſi vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum		Signa additionis & Subtractionis à rad
	M̈	Z̈			M̈	Z̈			M̈	Z̈			M̈	Z̈	
1	14	2	M	25	3	43	M	49	6	50	A	73	17	23	A
2	28	41	M	16	18	6	M	50	7	32	M	74	3	2	A
3	43	1	M	27	31	17	M	51	21	53	M	75	11	18	M
B 4	1	46	A	B28	12	21	A	B52	12	54	A	B76	33	28	A
5	12	35	M	29	2	0	M	53	8	35	A	77	19	7	A
6	26	56	M	30	16	21	M	54	5	47	M	78	42	46	A
7	41	16	M	33	10	39	M	55	20	7	M	79	9	35	M
B 8	3	32	A	B32	14	6	A	B56	24	40	A	B80	35	15	A
9	10	49	M	33	0	14	M	57	10	19	A	81	20	54	A
10	25	10	M	34	14	35	M	58	4	0	M	82	6	33	A
11	39	30	M	35	18	56	M	59	18	21	M	83	7	48	M
B12	5	17	A	B36	24	51	A	B60	26	17	A	B84	37	0	A
13	9	3	M	37	1	32	A	61	12	6	A	085	11	39	A
14	23	24	M	38	12	49	M	62	2	14	M	86	8	19	A
15	37	45	M	39	27	10	M	63	16	35	M	87	60	2	M
B16	7	3	A	B40	17	38	A	B64	1	13	A	B88	38	47	A
17	7	17	M	41	3	17	A	65	13	52	A	89	14	24	A
18	21	38	M	41	11	5	M	66	0	28	M	90	10	5	A
19	35	54	M	43	15	14	M	67	14	49	M	91	4	15	M
B20	8	49	A	B44	19	24	A	B68	2[illegible]	59	A	B92	40	22	A
21	5	32	M	45	5	3	A	69	15	38	A	93	11	11	A
12	19	52	M	46	9	17	M	70	1	17	A	94	11	50	A
13	34	13	M	47	23	38	M	71	13	4	M	95	1	31	M
B24	10	35	A	B48	21	9	A	B72	31	44	A	B96	42	18	A
			A				A				A	97	27	57	A
			A				A				A	98	13	36	A
			A				A				A	99	0	44	M
			A				A				M	100	44	4	A

TABVLA MEDII MOTVS MERCV

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S̈. G̈. M̈	Radices ante Chriſtum. S̈. G̈. M̈
Chriſti	9 8 17	9 8 17
100	9 9 1	9 7 33
200	9 9 46	9 6 49
300	9 10 30	9 6 5
400	9 11 14	9 5 21
500	9 11 58	9 4 37
600	9 12 42	9 3 53
700	9 13 26	9 3 9
800	9 14 10	9 2 25
900	9 14 54	9 1 41
1000	9 15 38	9 0 57
1100	9 16 22	9 0 11
1200	9 17 6	8 29 28
1300	9 17 50	8 28 44
1400	9 18 34	8 28 0
1500	9 19 19	8 27 16
1600	9 20 3	8 26 32
1700	9 20 47	8 25 48
1800	9 21 31	8 25 4
1900	9 22 15	8 24 20
2000	9 23 0	8 23 36
2100	9 23 43	8 22 52
1200	9 24 27	8 22 8
2300	9 25 11	8 21 23
1400	9 25 55	8 20 39
2500	9 26 39	8 19 55
1600	9 27 23	8 19 11
2700	9 28 8	8 18 27
2800	9 28 52	8 17 43
2900	9 29 36	8 16 59
3000	10 0 20	8 16 15
3100	10 1 4	8 15 31
3200	10 1 48	8 14 47
3300	10 2 32	8 14 3
3400	10 3 16	8 13 19
3500	10 4 0	8 12 34
3600	10 4 44	8 11 50
3700	10 5 28	8 11 6
3800	10 6 13	8 10 22
3900	10 6 57	8 9 38
4000	10 7 41	8 8 54
4100	10 8 25	8 8 10
4200	10 9 9	8 7 26
4300	10 9 53	8 6 42
4400	10 10 37	8 5 58
4500	10 11 21	8 5 14
4600	10 12 5	8 4 30
4700	10 12 49	8 3 45
4800	10 13 33	8 3 1
4900	10 14 17	8 2 17
5000	10 15 1	8 1 33
5100	10 15 45	8 0 49
5200	10 16 30	8 0 5
5300	10 17 14	7 29 21
5400	10 17 58	7 28 37
5500	10 18 42	7 27 53
5600	10 19 26	7 27 9
5700	10 20 10	7 26 25
5800	10 20 54	7 25 41
5900	10 21 38	7 14 57
6000	10 22 22	7 14 11
6100	10 23 6	7 13 28
6200	10 23 50	7 22 44
6300	10 24 34	7 11 0
6400	10 25 19	7 21 16
6500	10 26 3	7 10 32
6600	10 26 47	7 19 48
6700	10 27 31	7 19 4
6800	10 28 15	7 18 20
6900	10 28 59	7 17 36
7000	10 29 43	7 16 51

TABVLA MEDII ARGVMENTI MERCV

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum S̈ G̈ M̈	Radices ante Chriſtum S̈ G̈ M̈
Chriſti	1 15 12	1 15 12
100	3 27 31	11 2 54
200	6 9 49	8 20 36
300	8 22 7	6 8 17
400	11 4 25	3 25 59
500	1 16 43	1 13 41
600	3 29 2	11 1 23
700	6 11 20	8 19 5
800	8 23 38	6 6 46
900	11 5 56	3 24 28
1000	1 18 15	1 12 10
1100	4 0 33	10 29 52
1200	6 12 51	8 17 33
1300	8 25 9	6 5 15
1400	11 7 18	3 22 57
1500	1 19 48	1 10 39
1600	4 2 4	10 28 10
1700	6 14 22	8 16 2
1800	8 26 41	6 3 44
1900	11 8 59	3 21 26
2000	1 21 17	1 9 7
2100	4 3 35	10 26 49
2200	6 15 54	8 14 31
2300	8 28 12	6 2 13
2400	11 10 30	3 19 55
2500	1 22 48	1 7 36
2600	4 5 6	10 25 18
2700	6 17 25	8 13 0
2800	8 29 43	6 0 42
2900	11 12 1	3 18 13
3000	1 24 19	1 6 5
3100	4 6 38	10 23 47
3200	6 18 56	8 11 29
3300	9 1 14	5 29 10
3400	11 13 32	3 16 52
3500	1 25 51	1 4 34
3600	4 8 9	10 21 16
3700	6 20 27	8 9 57
3800	9 2 45	5 27 39
3900	11 15 3	3 15 21
4000	1 27 22	1 3 3
4100	4 9 40	10 20 45
4100	6 21 58	8 8 26
4300	9 4 17	5 26 8
4400	11 16 35	3 13 50
4500	1 28 53	1 1 32
4600	4 11 11	10 19 13
4700	6 23 29	8 6 55
4800	9 5 46	5 24 37
4900	11 18 6	3 12 19
5000	2 0 24	1 0 0
5100	4 12 28	10 17 42
5200	6 25 1	8 5 14
5300	9 7 19	5 23 6
5400	11 19 37	3 10 47
5500	2 1 55	0 28 29
5600	4 14 14	10 16 11
5700	6 26 31	8 3 53
5800	9 8 50	5 21 35
5900	11 21 8	3 9 16
6000	2 3 26	0 26 53
6100	4 15 45	10 14 40
6200	6 28 3	8 1 22
6300	9 10 21	5 20 3
6400	11 22 40	3 7 45
6500	2 4 58	0 25 27
6600	4 17 16	10 13 9
6700	6 29 34	8 0 50
6800	9 11 52	5 8 31
6900	11 24 11	3 6 14
7000	2 6 29	0 23 56

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNV
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
DEFERENS
D Deferentis
H Parui Cir:
E Aequantis
A Mundi

N O P à dextra leuorſum intelligatur. Index aũt P ſuper augem Mercurii ſupra inuentam 4 enunctiato ponendus eſt. Tertius orbis oſtenſore Q gaudet, qui centro medio Mercurii in circulo N O P applicandus eſt. Nouiſſime deferens & epiciclus, ſicut in aliis patet, adeſt. Intellectis itaq; inſtrumenti partibus, eiuſdem vſum ſolito pro more exemplis tribus aperiam.

CAROLI Imperatoris Exemplum.

¶ Imperatorem ortum audiſti tempore æquato 1500 anno, 23 die, 16 hora, 20 m̃. Radicem vero centenarii 1400, Sig. 9 gr. 18 m̃ 34. Cum annis poſtea 99 ex ſubtractione relictis, primã tabulã ingreſſus m̃ o z̃ 44 cum M litera reperies, quare hæc à radice ſubtrahens mediũ motum Mercurii ad annos 1499 elapſos Sign. ſcz 9 gra. 18 mi: 34 perſpicis, quæ Sig. gra. &c̃ in Zodiaco accepta, index M exprimere debet. Filum em̃ A iam extenſum per 23 Februarii diem, 16 horã, mi. 20, in Zodiaco medium Mercurii motum, Sig: 11 gra. 12 mi. 27 manifeſtabit. Cui loco ſi indicem M ſuperlocaueris, rotam perfectè ordinaueris. Augem poſthac, antea notam, Sig. ſcz 7 gr. o m̃ 25 in Zodiaco vbi inueſtigaueris, cum oſtenſore P firmabis, & ſecundam pariter rotulam loco ſuo reddideris. Tertiam firmaturus, vide qua ex parte index M circulum G H I contingat, qđ ſit in Sig. 4 gra. 12 minu: 2. Tot ergo Sig. grad, & m̃ in circumferentia N O P require, quibus oſtenſorem Q addens, voti compus factus es. Poſtea ab interſectione circuli G H I & indicis M, imaginare lineã vſq; ad circulum K L M productam, ibidem & punctum ſtatue, per quod filum æquantis E epicicli centro & cruce ✠ ſubornatis ducito, ſic, vt crux Zodiacum verſus vergat. Inferiore epiciclo vſq; ad finem operationis inuariato perſiſtente. Deinceps in tertia tabula radicem medii Argumenti Mercurii iuxta 1400 centenarium ſcz elapſum, vbi Sig: 11 gra: 7 mi: 27 habentur, inſpice, in inferiori q; epiciclo quæſita hæc, cum indice Y ſuperioris ſigna. In limbo eiuſdem epicicli 99 annos quærito, per quæſitos filum F trahe, indice Y ſubſtituto. Filum inſuper ad lineam Ianuario debitam extende (Ianuarius enim integer & completus eſt) rurſum q; oſtenſorem Y ſubiunge. Poſtremo filum quoque per 23 diem, 16 horas, 20 mi, quoad fieri poteſt, duc, indicem q; Y ſuppone. Quod vbi actum eſt, totus inſtrumenti labor conſumatus fuerit. Atqui nunc videri poteſt ſtellæ locus epiciclo inſitæ q̃ ꝓpinquus terræ ſit, quantũue ab ea diſtet, & huiuſmodi accidentia pleraq;. Locum aũt verum iſtius noſciturus, filum A per ſtellam educens in Zodiaco aſpicies, qui eſt 20 gr. ♓ Rotis etiam immotis Centrum æquatum Argumentũq; verum, quæ ambo filum A per centrum epicicli tractum reddit, agnoſces. Centrum æquatũ eſt Sig. 4 gra. 9 in circulo G H I. A filo vero augem inferioris epicicli exprimente, ſi numeretur ad radicem vſq; Y, ſigna ordine ſequendo Sig: 5 gra. 15 mi. 34, quæ ſunt Argumentum verum, ꝓdibunt. ¶ Quod ſi adhuc dubites, ecce alteram operandi viam.

Exemplum FERDINANDI.

Tempus æquatum Regis FERDINAMDI ſæpe dictum eſt, 1502 anni, dies 9 Martii, horæ 21 mi. 51 poſtmeridiana elapſa omnia. Anno currente 1503 Martii 10 hora 8 m̃ 47 antemeridiana. Cẽtenarius proximus eſt 1500 qui cum radicem medii motus Mercurii è tabella ſecunda excerpe, quæ Sig. 9 gra. 19 m̃ 18 facit. Vlterius adhuc duo anni reſtant elapſi, quibus cũ primam numerorum columnam ingreſſus m̃ 28 z̃ 41 inuenies, ratione M literæ ſubtrahenda. Demptis his radici, ſuperant Sig. 9 gra. 19 m̃i. 47, quæ in Zodiaco requiſita cũ oſtenſore M ſignabuntur. Filum deinde A per 9 diem Martii 21 horam 51 mi. diducas, quod in Zodiaco Sig: 11 gr 27 mi 42, medium ſcz Mercurii motũ exiſtentia referet, quibus ſi index M adiũct⁹ ſit, rota fixa pſeuerret. Per 4 enunctiatum augem Mercurii ſcies, quæ in gradu o mi. 26 m. habita, in Zodiaco nunc iterctur, cum indice q; P exprimatur. Poſthęc oſtenſoris M circuli q; G H I ſectionem inueſtiga, quæ ſit in 4 Sig. 27 gra: 15 mi. ab auge ſcz ſeu indice P numerando, vocetur q; Centrum mediũ. Signa hæc, gradus & mi: in circulo N O P accipito, indicem q; Q adde, quo perfecto tres rotulas ad votum cõſtitueris. Deferentẽ aũt cũ epiciclo firmaturus ſic ages. Lineam imaginariam ab inciſione indicis M & circuli G H I inter medios gradus duces in circulum vſq; K L M, vbi & punctum ſiſtes, per quem filo A extenſo, epiciclus cũ centro & ✠ cruce ſupponetur. Radicem poſtea medii Argumenti ex tertia tabula ſummito ad annũ 1500, quæ Radix eſt S 1 g 13 m̃ 46. Signa illa, gradus & minuta &c̃ in inferiori epiciclo numerans, cum oſtenſore Y affige. Filum F per annos 2 in circumferentia ſuperioris epicicli trahe, indice Y denuo ſubacto, Lineæ deinde Februarii (quoniam Februarius plenus & exactus q̃q; eſt) filum impone, oſtenſore Y ſub idem relato. Demum 9 diem, 21 horas, 51 minuta cũ filo abſcinde, indice Y rurſus ſublocato. Vniuerſis ſic rotulis ordinatis, verum locum Mercurii filum A in Zodiaco dabit per ſtellam epicicli directum, gra 29 ſcz ♓. Per centrum vero epicicli filũ extenſum, Centrum verũ in circulo G H I, quod eſt S 4 gra. 25 minu. 10 decernit, ſicut & in infimo epiciclo augem idem oſtẽdit. A qua auge, ſi vſque ad oſtenſorem Y numeres Si. o gr. 12 m̃ 45, quod eſt Argu. verum, intelliges. ¶ Nunc quæ ſit ante Chriſti tempora

tempora motus inueniendi forma afferendum eſt. Vrbis igitur
Rhomæ fundatio eſto in exemplum adducta, ante ſalutem exortam,
annis 753 facta. Cẽtenari⁹ inde maior capiẽd⁹, qui eſt 800, cui dem
pti 753, remittent 46 annos cũ diebus 20 Martii, horis 19 m̃ 30 re-
ſiduis. Radix medii mot⁹ centenario 800 reſpõdens Sig. habet 9 gr. 2
mi. 25. Apud annos 46 in tabula prima vides m̃ 9 z̃ 17 cum nota M,
quare ſubtrahuntur radici. Veraq; radix Sig. 9 gr. 2 mi. 15 ſuperat.
Quæratur hæc igitur in Zodiaco, quæſita cum oſtenſore M ſignetur.
Diem inſuper, horam, minutaq;, quo ſcis modo, cum filo & indice ve
rificabis, quando index medium motũ Mercurii in Zodiaco s̃ o g̃ 21
m̃ 29 refert. Item aux quæ fuit 29 gra. 31 mi ♍ cum oſtenſore P
notetur. Reliquos orbes ſecundum præcepta præcedentis exempli
ordinabis. Radix argumenti 800 annis vicina s̃ 6 g̃ 6 m̃ 46 eſt.
Poſthac epicicli, annos reſiduos, dies quoq; & horas debito more con
ſtitue, quibus rite omnibus peractis, tempore propoſito apparebit 3 g̃
15 m̃ ♉ (quæ tamen Lucius Tarutius, vt antea dictum eſt, falſo in
Scorpionem tranſtulit) poſſediſſe. Imò Taurutii ſententia Mercuri
us à Sole 180 gradibus abfuit, cum non niſi 10 gradibus 27 minu:
euariauerit, imo reuera à ☉ nunquam longius 27 gradibus diſtare
poſſit. Mediocriter Aſtronomiæ peritos non latet, Solem, Ve
nerem & Mercurium perenniter coniſictionibus mediis connecti, q̃re
fit vt Mercurius nunq̃ remotior à Sole, & maximè ob epicicli exigui
tatem, eſſe queat, quæ cauſa etiam eſt, cur tam raro apparere ſolcat.
Centrum verum Mercurii s̃ 6 g̃ 23 m̃ 15. Argumentum verum s̃ 5
g̃ 15 m̃ 43 ſunt, quæ duo ad latitudinem conſequenter cognoſcendam
obſeruari oportet.

Motus ante Chriſtum per vrbis fundat. exemplum.

Tarutii Mathematici error.

Quare ☿ raro appareat.

ENVNCTI. DECIMVM SEXTVM

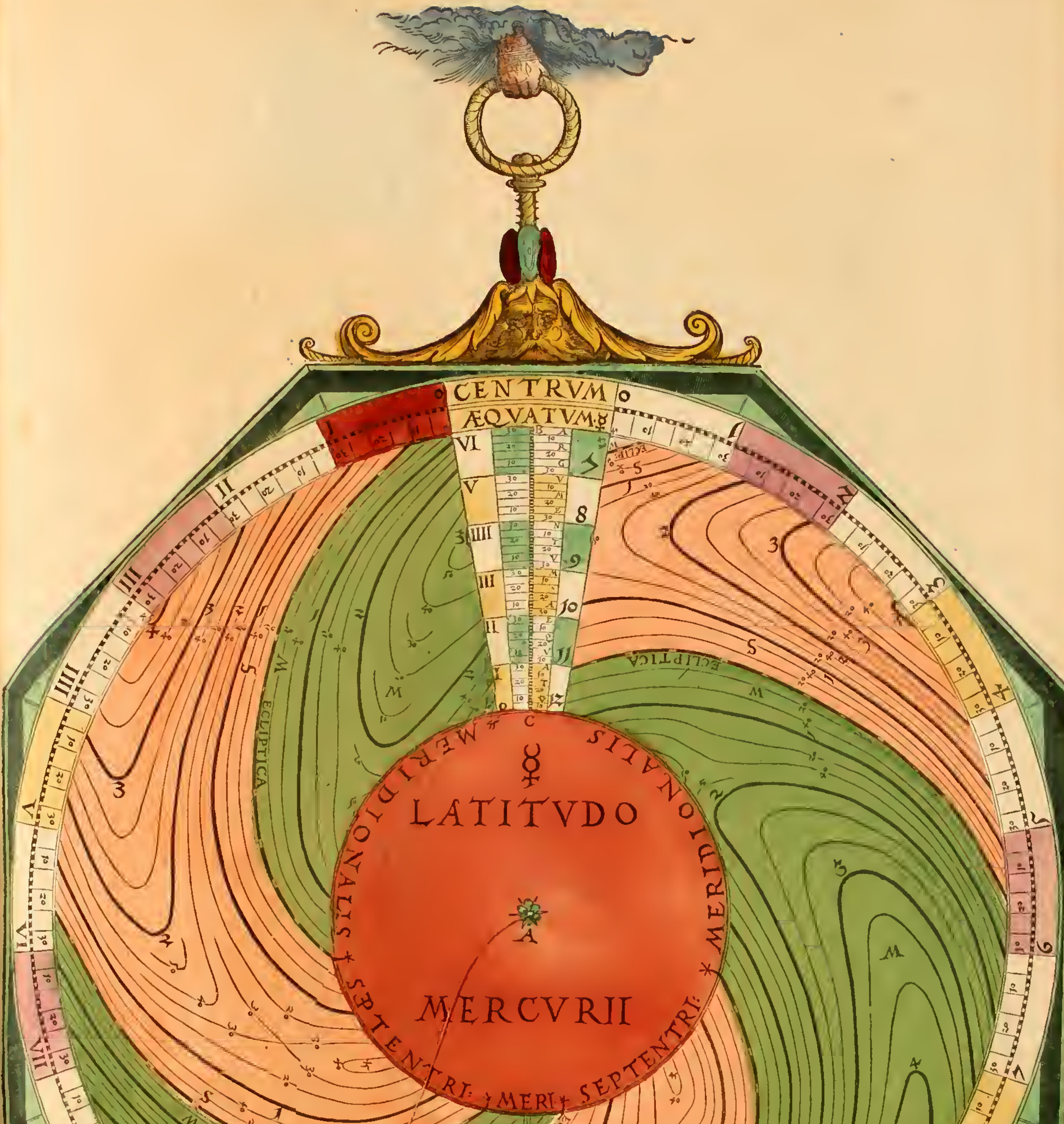
Latitudinem Mercurii confeſtim & citra calculandi onus indagare.

MERCVRIVS ET IPSE TRIplicem ſuæ latitudinis cauſam præfert, quas ſi præſentia pateretur pluribus recenſerem, verũ quia impedior, vt patet anguſtiis papiri prudens dimitto. Deferens epicicli hoc cum ſuperficie eclipticæ cõmune habet. Quod quando epiciclus in nodo caudæ vel capitis conſiſtit, tum deferentis ſuperficies, eadem cum eclipticæ ſupficie eſt. Epiciclo aũt ab interſectione digrediente, deferentis medietas illico meridiẽ verſus declinat vſq; ad ventrem draconis, quo in loco declinatio maxima 45 mi: eſt. Ab hinc enim rurſus eclipticam accedit, ad alium vſq; ventrem procedendo. Quam primum enim epiciclus nodum attigerit, ſuperficies deferentis vna cum eclipticæ ſuperficie fit, quando aũt epiciclus cũ deferente rurſus à nodo diſcedit, tum incipit iterum ab ecliptica in meridiẽ moueri. Ita Mercurii epiciclus iugiter (quando videlicet extra nodos eſt) in latitudine meridionali, ſicut Venus in ſeptentrionali pſeuerat. Quomodo aũt planeta ſecundum latitudinẽ moueatur in ſuo epiciclo, aliâs ſuſius declarabitur, cũ hæc res paucis abſolui in præſentia neq̃at. Inſtrumentũ hoc latitudinis Mercurii duodecim Signa Cẽtri bis continet, ſemel ad ſiniſtrã, vbi ſignorũ numeri ſunt eiuſmodi I II III IIII V &c̃, ad quẽ numerũ attinẽt Sig. Argumẽti ab o vſq; ad VI Signa cõpleta, iiſdem cifris alphabeticis ſcripta. Id quod è natiuitate CAROLI Cæſaris clarius deprehendes. Vbi Argumentum verum Sig. 6 gra. 15 mi. 34, & in linea B C inuenitur, quo poſtq̃ vnio perductus eſt. Centrum verum in ſiniſtro limbo quæretur, quod ſimiliter per numeros I II III &c̃ exprimitur. Quibus habitis latitudinem Mercurii die Cæſaris natali gr. 3 ſeptẽ. aſcendentẽ eſſe cognoſces. Eodem modo cum Argumentũ FERDINANDI Regis minus 6 Signis ſcz s̃ o g̃ 12 m̃ 45 ſit. In ſiniſtro latere quæritur Cẽtrũ, quod eſt Signorum 4 grd. 25 minutorum 10, vnde latitudinem gradu. 1 minutorum 5 meridionalem ſcilicet aſcendentem colligis. Similia planè in tertio quoque exemplo (quod de RHOma condita eſt) eueniunt. Hic enim pariter Argumẽtũ verum 6 Sig. non aſſequitur. Signa enim 5 gra. 15 mi. 42 Centrũ habet. Quocirca filũ cũ margarita Signa Centri leua limbi medietate exprimere debet, Signa ſcz 6 gra. 23 minu. 15. Ex quo latitudo Mercurii gra. 1 minu. 15 meridionalis deſcendens reperitur. Quando vero vſu venerit Argumentũ verum eſſe maius 6 Sig. tum in dextra limbi medietate, Centrum verum & æquatum cum filo ſup illud poſito, inueſtigandũ erit. At ſi cõtingat Argumẽtum verum Sig. 8 pciſe in ſe cõplecti. Centrũ aũt verum Sig. 5 gra. 19 mi. 20, tum in dextra medietate limbi Centrũ quærendum fuerit. Illi enim filum aductũ in area inſtrumẽti gra. 3 ad unguem quoq; exprimet, latitudinem meridionalem deſcendentem indicans. Sequitur inſtru. latitudinis Mercurii.

Exempl. CAROLI Imperatoris.

FERDINANDI Regis exemplum.

Latitudo Mercurii fundatæ vrbis.

CENTRVM
ÆQVATVM
LATITVDO
MERCVRII
MERIDIONALIS
MERIDIONALIS
SEPTENTRI
MERI
SEPTENTRI
MERIDI
ECLIPTICA

F.

ENVNCTIATVM DECIMVM SEPTIMVM

Curſum Lunæ ante poſtq; Chriſti tempora, citra calculandi operam, querere.

Stenſum eſt prius, Soli cum reliquis pla
neris, communionem eſſe nō modicam.
Tres ſuperiorum viſi ſunt epiciclos ſuos
motui Solis accommodare, Venus &
Mercurius curſus ſui medios cum Sole
pares habere, Luna pariter quiddam pe
culiare cũ Sole obtinere cernitur. Niſi
enim medium Solis præſcias, nullo pa-
cto verum Lunæ motum habiturus es.
Proinde ſphærarum extima littera M
notata, Solis nomine inſcribitur. Verũ
ne planetarum ordo negligatur, breui-
bus res tranſii (quæ pluribus ſi fiat, præſenti columna includi ne-
queat) poſtulat. Poſthabitis ergo præceptis, regulíſue generaliorib⁹, ad
exemplaré docẽdi normá, qua vti hucuſq; cõſueuimus, veniemus ¶ Di
ui igitur CAROLI tempus æquatum, annos ſcilicer 1500. dies
23. Februarij, Horas 16 M̃. 20, ex antedictis eſſe liquet. Radix
medij motus Solis ad centenarium 1400, tanq̃ plenum & perfectũ
è tabula prima capitur Sig: ſcz 9 gr: 18 M̃. 34. Eadem in Zodiaci
limbo requiſita, cum oſtendente litera. M. affigetur. Anni poſtea reli-
qui 99 in circulo R S requirentur, punctumq; inuentum e, cum
filo A dirimetur, f deinde punctum, rota paulum retro ducta, rurſus
filo ſubſtituetur. Orbe illo ſic firmato, diem inſuper 23 menſis Fe-
bruarij in Calendario ſumes, per eum locum, fili A tranſitus, in lim-
bo Zodiaci medium Solis motũ, S. 9. G̃ 7 M̃ 18, aperiet. Huic
filo, ſi denuo M indicem ſubduces, rota Solis perfectè ſita erit. Se-
quenti mox tabella radicem medij motus Lunæ centenario 1400 de
bitam ſcrutare, quam S. 3 G̃ 10 M̃ 12 habitam, in Zodiacoq;
renumeratam, cum oſtenſore P ſecundæ rotæ exprime. In limbo
eiuſdem annos 99 ſuperantes, cum filo A nota, indice P ſub illud
reduco. Tertio diem, horam & minuta, cum filo (gradus autem qui-
libet dies intra expreſſus, horam repreſentat) ſigna, indicemq; P rur
ſum ſubſtitue. Perfectis his, gradũ in rota Solis ſcz V X Y ab indice
monſtratum aſpice, gradus autem 90 M̃ 28 occurrent, ab X per
Y pergenti (ſicut .g. littera docet) totidẽ gradus ab X per V tran
ſeundo numera, terminum numeri cum puncto h ſigna, oſtenſoremq;
Q puncto ſuper pone. Quibus conſtitutis, licet oculis vſurpare, quo-
modo Sol, cum ſuo medio motu, perpetuò medium teneat, inter Lunæ
medium motum, deferentemq; augis lineam. Iam ergo deferentem
vna cum epiciclo firmaturus, filum A ſuper indicem P, deferen-
temq; cum epiciclo ſub idem duces. Eo facto, filum E per centrum
epicicli mittes, cruce vel auge eiuſdem cicli ſubordinata. Demum ex
tabula argumenti ☽ iuxta tabulam ☊, Argumenti medij Lunæ, an-
nis 1400 congruam, quere, Sig: 3 gr: 10 M̃ 12, & in inferiori
epiciclo accepta cum oſtenſore Y, alliga. In ſuperioris epicicli lim-
bo 99 annos relictos inquere. Illis inuentis filum F admoue, indi
cemq; Y ſubloca. Filum poſt hac lineæ menſis Ianuarij ſuper impo-
ne (Ianuarius etenim completus eſt) et indicem Y filo eiidem con-
iunge. Poſtremo 23 diem, 16 horas, 20 minuta, in circulo ſpi-
ram referente, intuearis, (quælibet autem dies in 6 partes diuiſa eſt,
quarum ſingulæ quatuor horas conſtituunt) filum per inuenta ten-
das, & Y indicatricem (quæ S̃ 6 gr: 11 M̃ 31; argumentũ
ſcilicet Lunæ medium in epiciclo inferiori prodit) ſubtus ſiſtas. Ve-
rum igitur locum ☽ cõtemplaturus, filum A per punctũ interioris cir
culi, verã circulationẽ exprimentis, extendes, vbi in Zodiaco G̃ 7 M̃
7 ♈, id quod queris, cernis. ¶ Regis FERDINANDI Ae-
quationem 1502 annos, 9 dies, 21 horas, 51 minuta fuiſſe di
dicimus, vnde radicem medii motus Solis, centenario 1500 reſpon
dentem, ex prima tabula ſumo, S̃ 9 gr: 19 M̃ 18, hiſq; oſtenſo-
rem Solis M adiungo. Annos reſiduos, dieſq; & horas &c̃ ſolito mo
re diſpono. Ad finem igitur medium Solis motum S̃ 11 G̃ 26 M̃
45 deprehendens, cum indice M noto. Radicem vero medii mo-
tus Lunæ, S̃ 1 G̃ 29 M̃ 22 accipiens, cum P littera in Zadiaco
ſigno. Cum annis, diebus, horis, minutiſq;, iuxta præſcripta agens,
oſtenſorem P medium motum Lunæ horę regis natali conuenientẽ,
Signa vicz 4 gra: 26 M̃ 7, inuenire video. Secari nunc circulũ
V X Y ab indice P in puncto i cernis, iuxta gradum 207 M̃ 21,
quot gradus ab X per Y numerabis, ibiq; punctum R ſcribes, &
puncto oſtenſorem Q applicabis. Iam vero filo A litteræ P ſuper
poſito, epiciclum cum centro ſubordina. Miſſo hoc, filum E per cen
trum epicicli duc, illicq; crucem inferioris cicli (Zodiacum tamen re-
ſpiciat crux ✝) ſubnecte. Ex tabula modo tertia, ſequẽtis enunciati,
quæres radicẽ Argumenti lunaris, quæ S̃ 9 gra: 28 M̃ 54, ſuper
hãc Y oſtendentẽ induces. Inſuper epiciclũ ſuperiorẽ firmabis iuxta
modum prædictum, quo, vt decet, firmato, index Y medium Argu-
mentum ☽, Signa ſcz 9 gra: 26 M̃ 39, in limbo inferioris epicicli
oſtendet. Nunc A filum per punctum lunulæ exiſtentis in vera epi-
cicli circulatione, tenſum, in Zodiaco verũ locũ lunæ dabit, gra: vicz
1 M̃ 21 ♈. ¶ Tertiũ exemplũ ante Chriſti tẽpora, hoc loco volens
prætermitto, infra vbi de eclipſib⁹ tractabitur ſuo loco reſumpturus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

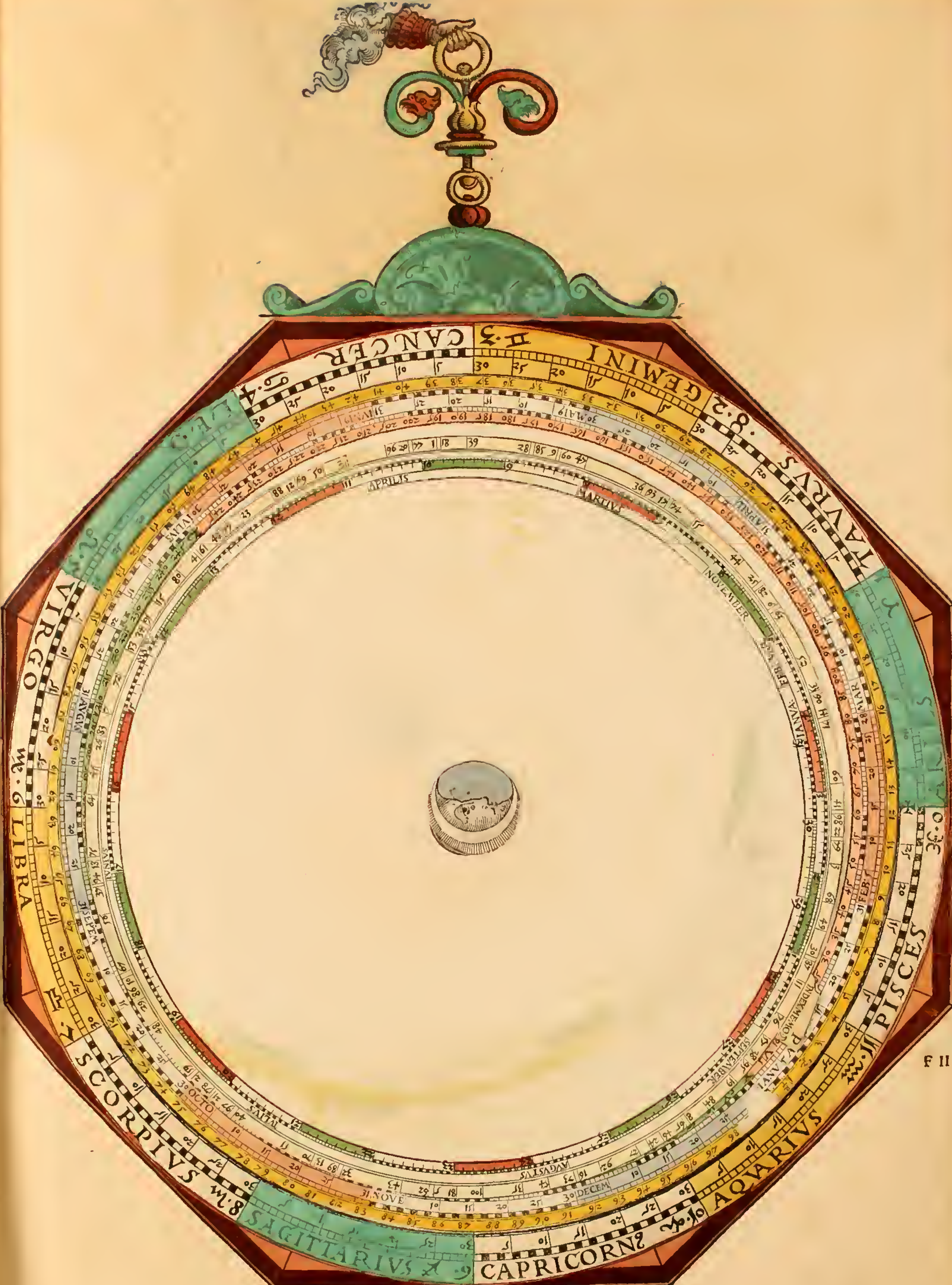
Exemplũ Regis FERDINANDI.

TABVLA MEDII MOTVS SOLIS

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum S.	G.	M.	Radices ante Chriſtum. S.	G.	M.
Chriſti	9	8	17	9	8	17
100	9	9	1	9	7	33
200	9	9	46	9	6	49
300	9	10	30	9	6	5
400	9	11	14	9	5	21
500	9	11	58	9	4	37
600	9	12	42	9	3	53
700	9	13	26	9	3	9
800	9	14	10	9	2	25
900	9	14	54	9	2	41
1000	9	15	38	9	0	57
1100	9	16	22	9	0	13
1200	9	17	6	8	29	28
1300	9	17	50	8	28	44
1400	9	18	34	8	28	0
1500	9	19	19	8	27	16
1600	9	20	3	8	26	32
1700	9	20	47	8	25	48
1800	9	21	31	8	25	4
1900	9	22	15	8	24	20
2000	9	23	0	8	23	36
2100	9	23	43	8	22	52
2200	9	24	27	8	22	8
2300	9	25	11	8	21	23
2400	9	25	55	8	20	39
2500	9	26	39	8	19	55
.600	9	27	23	8	19	11
2700	9	28	8	8	18	27
2800	9	28	52	8	17	43
2900	9	29	36	8	16	59
3000	10	0	20	8	16	15
3100	10	1	4	8	15	31
3200	10	1	48	8	14	47
3300	10	2	32	8	14	3
3400	10	3	16	8	13	19
3500	10	4	0	8	12	34
3600	10	4	44	8	11	50
3700	20	5	28	8	11	6
3800	10	6	13	8	10	22
3900	10	6	57	8	9	38
4000	10	7	41	8	8	54
4100	10	8	25	8	8	10
4200	10	9	9	8	7	26
4300	10	9	53	8	6	42
4400	10	10	37	8	5	58
4500	10	11	21	8	5	14
4600	10	12	5	8	4	30
4700	10	12	49	8	3	45
4800	10	13	33	8	3	2
4900	10	14	17	8	2	17
5000	10	15	1	8	1	33
5100	10	15	45	8	0	49
5200	10	16	30	8	0	5
5300	10	17	14	7	29	21
5400	10	17	58	7	28	37
5500	10	18	42	7	27	53
5600	10	19	26	7	27	9
5700	10	10	10	7	26	25
5800	10	20	54	7	25	41
5900	10	21	38	7	24	57
6000	10	22	22	7	24	12
6100	10	23	6	7	23	28
6200	10	23	50	7	22	44
6300	10	24	34	7	22	0
6400	10	25	19	7	21	16
6500	10	26	3	7	20	32
6600	10	26	47	7	19	48
6700	10	27	31	7	19	4
6800	10	28	15	7	18	20
6900	10	28	59	7	17	36
7000	10	29	43	7	16	51

TABVLA MEDII MOTVS LVNAE

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum S	G	M	Radices ante Chriſtum S	G	M
Chriſti	4	2	8	4	2	8
100	2	9	57	5	24	18
200	0	17	45	7	16	29
300	10	25	34	9	8	41
400	9	3	23	11	0	52
500	7	11	12	0	23	3
600	5	19	1	2	15	14
700	3	26	50	4	7	25
800	2	4	37	5	29	36
900	0	12	28	7	21	47
2000	10	20	17	9	13	58
1100	8	28	6	11	6	9
1200	7	5	55	0	28	20
1300	5	13	44	2	20	31
1400	3	21	33	4	12	42
1500	2	29	22	6	4	53
1600	0	7	11	7	27	4
1700	10	15	0	9	19	15
1800	8	22	49	11	11	26
1900	7	0	38	1	3	37
2000	5	8	27	2	25	48
2100	3	16	16	4	17	59
2200	1	24	5	6	10	10
2300	0	1	54	8	2	21
2400	10	9	43	9	24	32
2500	8	17	32	11	16	43
2600	6	25	20	1	8	54
2700	5	3	8	3	1	6
2800	3	10	56	4	23	17
2900	1	18	48	6	15	28
3000	11	26	36	8	7	39
3100	10	4	25	9	29	50
3200	8	12	14	11	21	1
3300	6	20	3	1	14	12
3400	4	27	52	3	6	13
3500	3	5	41	4	28	34
3600	1	13	30	6	20	45
3700	11	21	19	8	12	56
3800	9	29	8	10	3	7
3900	8	6	57	11	27	18
4000	6	14	46	1	19	29
4100	4	22	35	3	11	40
4200	3	0	24	5	3	51
4300	1	8	13	6	26	1
4400	11	16	2	8	18	13
4500	9	23	51	10	10	24
4600	8	1	40	0	2	35
4700	6	9	29	1	24	44
4800	4	17	18	3	16	57
4900	2	25	7	5	9	7
5000	1	2	56	7	1	19
5100	11	10	45	8	23	30
5200	9	18	34	10	15	41
5300	7	26	23	0	7	53
5400	6	4	12	2	0	4
5500	4	12	1	3	12	15
5600	2	19	50	5	14	26
5700	0	27	38	7	6	37
5800	11	5	27	8	28	48
5900	9	13	16	10	10	59
6000	7	21	5	0	13	10
6100	5	28	54	2	5	21
6200	4	6	43	3	27	32
6300	2	14	32	5	19	43
6400	0	22	21	7	11	54
6500	11	0	10	9	4	5
6600	9	7	59	10	26	16
6700	7	15	48	0	18	27
6800	5	23	37	2	10	38
6900	4	1	26	4	2	49
7000	2	9	15	5	25	0

CANCER
GEMINI
TAVRVS
VIRGO
LIBRA
SCORPIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORNVS
AQVARIVS
PISCES
APRILIS
MARTIVS
NOVEMBER
DECEM
AVGVSTVS

F II

ENVNCTIATVM DECIMVM OCTA.

Capitis, Caudæq; draconis locum, ſimiliter argumentum latitudinis Lunæ verum, latitudinemq; eiuſdem, promptiſſimè inquirere.

Tabula ergo adiuncta centenarios numeri decreti prome, minores, ſi numeri ſuma Chriſti ortum ſequatur, maioré ſi præceſſerit. Quos penes capitis locum reperies per Signa, gradus, & minuta diſtinctum, quem deinceps in Zodiaco poſtq̃ numeraueris, cum indice capitis affige. Deinde filo per annos reliquos completos ducto, oſtenſorem capitis ſubiunge, æquè cum menſe, die, hora (minuta inſtrumenti anguſtia nõ admittit) operatus, verum locum capitis index aperit, cui cauda diametraliter opponitur. Mox deinceps filum ducatur per Lunæ locum ex pronunctiato antecedenti habitum, vbi interſectio fili cum circulo interiori latitudinem Lunæ dabit, per gradus & minuta expreſſam. Graduum ſinguli 5 minuta (quo ad gradus 4 mi. 50 abſoluuntur, quos vltra quilibet gradus vnum minutum tantummodo continet) referunt. Idem quoq; filum in circulo, exteriori limbo vicino, Argumentum latitudinis Lunæ verum monſtret, illud quod eclipſes inueſtigaturo prorſus vtile erit.

Exemplum
GAROLI
Imperatoris

¶ In Imperatorio dogmate locus Capitis Sig. 6 gra. 9 mi. 54 ad centenarium 1400 repertus eſt, cui indicem Capitis impones, Per 99 annos filo extenſo rurſus index capitis ſubſtituatur. Tertio per diem 23 Februarii trahatur, oſtenſore eodem ſuppoſito, qui in Zodiaco gra. 12 mi. 15 ♊ oſtendit, verum ſcilicet locum capitis. Enunctiatum præcedens docuit Lunam in gradu 7 mi. 7 ♑ eſſe, quibus filum applicans in ciclo ouali (vt ſic dicam, quoniã ouum refert) gradus 2 mi 6, latitudinem Lunæ ſcʒ meridionalem cognoſces. In circulo autem, limbum propè, oſtendit filum Argumentum latitudinis Lunæ, ſcʒ Sig. 6 gra. 24 mi. 53. Inter limbum, circulumq; latitudinem Lunæ repreſentantem, cernuntur binæ litteræ. M D, Lunam meridionalem deſcendentem ſignificantes, quoniam magis ac magis ab eclipnca videtur diſcedere.

Exemplum
FERDINANDI
Regis

¶ Rex Ferdinandus Caput Draconis gra. 25 mi. 45 ♉ centenario videlicet 1500 correſpondens habet, cui ſi adiunxeris oſtenſorem capitis, filumq; rurſus per annos reſiduos, ſcʒ duos, perq; dies 9, Horas 21 Martii, traduxeris, indice capitis ſimul ſub filum acto oſtendit index tandem verum Capitis locum in Zodiaco, gradus nempe 13 mi. 27 ♈. Præmiſſo ex enunctiato Luna 3. gra. 21 mi. ♑ tenuiſſe diſcebatur, per quæ filum nunc miſſum, in circulo ouali latitudinem Lunæ gra. 3 mi. 24 Septentrionalem deſcendentem, velũti littere S D docent, admonebit. Idem filum in circulo proximo ipſi limbo Sig. 4 gra. 15 mi. 53, quod eſt Argumentũ latitudinis, arguit.

Veri & æquati argumenti inuentio.

¶ Hic cum nihil aliud deeſſe videatur ad õnes ꝯneſq;, & præſertim ad eclipſes quàm Argumentum Lunæ verum, (nam illud in ſuperioribus ob papiri anguſtias omiſſum eſt) oportunum nunc eſt eiuſdem meminiſſe, Verum ergo Arg. Lunæ requiſiturus, orbes primo omnes Lunaris theoricę, vt prædictum eſt, debitè formes oportet, quibus actis, ſi è centro A per epicicli medium filum dirigis, augem epicicli veram in inferiori epiciclo demonſtrat. Ab auge vera deinde ſi numeras indicem Y vſq;, Lunaræ Argumentum verum, æquatumq; perſpicis. ¶ Natiuum Cæſaris Argumentum eſt Lunæ, medium quidem, quale ſupra viſum Sig. 6 gra 11 M̃ 31. Verum S̃ 5 gra. 29 M̃ 3 ¶ In Regia natiuitate Argumentum Luna medium tenuit Signorum 9 gra 26 M̃ 39, Verum & æquatum Sig. 9 G̃ 17 M̃ 53.

TABVLA MEDII ARGVMENTI LVNAE | TABVLA VERI MOTVS CAPITS DRACO

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Anni	Radices poſt Chriſtum S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Anni	Radices poſt Chriſtum S. G. M.	Radices ante Chriſtum S. G. M.
Chriſti	6 18 21	6 18 21	Chriſti	8 28 4	8 18 4
100	1 7 4	11 29 39	100	4 13 53	1 11 13
200	7 25 46	5 10 57	200	11 29 44	5 26 22
300	2 14 28	10 22 15	300	7 15 36	10 10 30
400	9 23 10	4 3 33	400	3 1 27	2 24 41
500	3 21 52	9 14 50	500	10 7 16	7 8 50
600	10 10 34	2 26 8	600	6 3 8	11 22 58
700	4 29 17	8 7 26	700	1 18 59	4 7 9
800	11 17 59	1 18 44	800	9 4 50	8 11 18
900	6 41	7 0 2	900	4 20 39	1 5 26
1000	0 25 23	0 11 19	1000	0 6 31	5 19 35
1100	7 14 5	5 22 37	1100	7 22 32	10 3 46
1200	2 1 48	11 3 55	1200	4 8 21	2 17 55
1300	8 21 30	4 15 13	1300	10 24 3	7 1 4
1400	3 10 12	9 26 31	1400	6 9 54	11 16 22
1500	9 28 54	3 7 48	1500	1 25 45	4 0 23
1600	4 17 36	8 19 6	1600	9 11 34	8 14 12
1700	11 6 19	2 0 14	1700	4 27 25	0 28 40
1800	5 25 1	7 11 42	1800	0 13 17	5 12 49
1900	0 13 43	0 23 0	1900	7 19 8	9 27 0
2000	7 2 25	6 4 17	2000	3 14 57	2 11 9
2100	1 21 7	11 15 35	2100	11 0 43	6 25 17
2100	8 9 50	4 26 53	1200	6 16 40	11 9 28
2300	2 28 32	10 8 11	2300	2 2 31	3 23 37
2400	9 17 14	3 19 29	2400	9 18 21	8 7 46
2500	4 5 56	9 0 46	2500	5 4 12	0 21 54
2600	10 24 38	2 12 4	1600	0 20 3	5 6 5
2700	5 13 21	7 23 22	2700	8 5 52	9 10 14
2800	0 2 3	1 4 40	2800	3 21 43	2 4 22
2900	6 20 45	6 15 58	2900	11 7 35	6 28 [illegible]
3000	1 9 27	11 27 15	3000	6 23 26	11 [illegible]
3100	7 28 9	5 8 33	3100	2 9 15	9 16 51
3200	2 16 51	10 19 51	3200	9 25 6	8 1 0
3300	9 5 34	4 1 9	3300	5 10 58	0 15 8
3400	3 24 16	9 12 27	3400	0 26 49	4 29 15
3500	10 12 58	2 13 45	3500	8 12 38	9 13 28
3600	5 1 40	8 5 2	3600	3 28 30	1 27 36
3700	11 20 23	1 16 20	3700	11 14 21	6 11 47
3800	6 9 5	6 27 38	3800	7 0 12	10 25 56
3900	0 27 47	0 8 56	3900	2 16 2	3 10 4
4000	7 16 19	5 20 14	4000	10 1 53	7 24 3
4100	2 5 11	11 1 31	4100	5 17 44	0 8 24
4200	8 23 53	4 12 49	4200	1 3 33	4 22 33
4300	3 11 35	9 24 7	4300	8 19 14	9 6 41
4400	10 1 18	3 5 25	4400	4 5 16	1 20 50
4500	4 10 0	8 16 43	4500	11 21 7	6 5 1
4600	11 8 42	1 28 0	4600	7 6 56	10 19 10
4700	5 27 24	7 9 18	4700	1 22 47	3 3 18
4800	0 16 7	0 20 36	4800	10 8 39	7 17 27
4900	7 4 49	6 1 54	4900	5 24 30	0 1 38
5000	1 23 31	11 13 12	5000	1 10 19	4 15 47
5100	8 12 13	4 14 29	5100	8 26 10	8 29 55
5200	3 0 55	10 5 47	5200	4 11 2	1 14 6
5300	9 19 38	3 17 5	5300	11 27 53	5 28 15
5400	4 8 20	8 28 23	5400	7 13 42	10 12 23
5500	10 27 2	2 9 41	5500	2 29 34	2 26 32
5600	5 15 44	7 20 58	5600	10 15 25	7 10 43
5700	0 4 26	1 2 16	5700	6 1 14	11 24 52
5800	6 23 9	6 13 34	5800	1 17 5	4 9 1
5900	1 11 51	11 24 51	5900	9 2 57	8 13 9
6000	8 0 33	5 6 10	6000	4 18 48	1 7 20
6100	2 19 15	10 17 27	6100	0 4 37	5 21 29
6200	9 7 57	3 28 45	6100	7 20 29	10 5 37
6300	3 26 40	9 10 3	6300	3 6 20	2 19 46
6400	10 15 22	2 21 21	6400	10 22 11	7 3 57
6500	5 4 4	8 2 39	6500	6 8 1	11 18 6
6600	11 22 26	1 13 57	6600	1 23 51	4 2 14
6700	6 11 28	6 25 14	6700	9 9 43	8 16 25
6800	1 0 11	0 6 32	6800	4 25 34	1 0 34
6900	7 18 52	5 17 50	6900	0 11 25	5 14 42
7000	2 7 35	10 29 8	7000	7 27 15	9 28 51

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNV
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
LATITVDO LVNAE SEPTENTRIONALIS
LATITVDO LVNAE MERIDIONALIS
CAPVT
CAVDA

F III

ENVNCTIATVM DECIMVM NONVM

Aſpuctuum poſſibilitates,vt vocant,ſiue euentos poſſibiles,quatenus in Zodiaco fiunt,per inſtrumentū ſubſequens omni momento diſcernere.

Quid aſpectus & quid per eū intelligēdum.

ASpectus certa eſt ſtellarum diſtantia in Zodiaco errantiū,ſecundum quam effectus,nunc ſalutares, nunc inſalutares inutuamus. Boni enim aſpectus ſalutē Mali perniciem rebus minantur. Aſpectus numero ſunt quatuor,Sextilis,Trinus,Quartus & Diametralis. Tametſi nō deſint,quibus cōiunctio quoq; aſpectus dici mereatur, reuera tamen non eſt,quia cum diffinitione pugnat,diſtantia enim nulla dicitur.

Aſpectuū numerus.

Coniunctio,cuius Character hic eſt ☌.

Coniunctionem quamuis,vt monuimus aſpectum dicere nō liceat, quando tamen iſtius tanta neceſſitas inpendet,vt nullo aſpectu minus, imo ſolicitius obſeruanda ſit,neceſſe fuit & de illa,quantum res in præſentia exigit,pertractare. ¶ Coniunctio ergo eſt duarum aut plurīū ſtellarum in eodem Signo,gradu & minuto coadunio. Et hoc ſecundum Zodiaci longitudinem accipiendo. Si enim in latitudine conueniant pariter ſic,vt altera alteri in diametro ſub vel ſuper ponatur,tum eiuſmodi coniunctio per emphaſin quandam obſeruatu dignior alijs. Nam citra controuerſiam vehementioris efficatiei talis eſt. Ambæ huiuſmodi coniunctiones,veriſſimè ☌nes dicuntur, à gemethliacis ſtudioſè in natiuitatibus, iudicijs & directionibus quibuſcunq; animaduertendę. Quidam & precipuè illi qui aeris ſtatum,orbiſq; accidentia rimantur,coniunctionibus longe inferioribus,vti ſolent, qualis eſt,cum aliquis planetarum alteri vicinus in tantum fit,vt radiorū mutuus fiat contactus,quod quidem accidit cum planeta velocior ſegniorē aſſequitur,velūti,ſi Solem in 14 piſciumſtatuas (quo in loco tēpore natiuitatis Caroli fuit) ♀ aūt in 25 ♓ vel ☉ in 28 ♓ (qualem rex Ferdinandus natus habuit), Venerem vero in 25 ♓. Huiuſmodi radiales coniunctiones plerumq; aëris varietates cauſantur, maturioreſq; mutationum effectus. Meo ſanè iuditio,coniunctiones iſtiuſmodi modicas omnino parēre effectuum anticipationes creduntur,præter Solis & Lunæ coitus,quæ ſubinde notabiles ſunt. Planetarum radij,qui & orbes vocantur,hij ſunt. Saturnus circumcirca radios emittit ad gradus 9, Iupiter itidem ad 9, Mars ad 8, Sol ad 15, Venus & Mercurius ad 7, Luna ad 12. Hij autē radij in limbo inſtrumēti præſentis,iuxta ſingulos aſpectus vtrinq; ſuis notis proſtāt.

Coniūctio qd.

Carolus. Ferdinandus.

Quouſq; planetę radios eijciant.
♄. 9 gra.
♃. 9 gra.
♂ 8 gra.
☉ 15 gra.
♀ 7 gra.
☿ 7 gra.
☽ 12 gra.

Sextilis notam eiuſmodi habet ✱

Quid ſextilis, & quid per eū intelligēdum.

Hic aſpectus bonus eſt, imperfectam tamen amiciciam arguit, ſex aciebus in modum ſtellæ,conſtans,eò quod 60 gradus,id eſt,ſextam circuli partem poſſideat,quandocūq; enim duo planetæ per ſigna duo diſtant,ſextili aſpectu iungi dicuntur. Vnus & idem planeta vtrinq; aſpectus omnes,præter coniunctionem & oppoſitionem,habere eodē temporis momento poteſt,quod noueris ſimulac figura ſequenti rotæ volubilis indicem cancri principio adduxeris,tum enim ſextilis ſiniſter primum gradum ♑, dexter primum ♉, ſextiles vtroſq; exprimit. Hic obiter ſuccurrit,quod te latere quoq; nolim,quicunq; operam ſtudio aſtronomico,ſaltem non vanam nauare inſtituis,vt perpetuò meridiem intuearis,ſic enim aſtronomiæ ſtudium, & rectius perdiſces, & promptius tenebis. Aſtronomis ſiquidem oriens ſiniſter,occidens autem dexter,vocatur,dum enim velociores ſyderum motus potiſſimū inueſtigāt,eos neq; ortus neq; abſolutius habere poſſunt,q̄ in meridiē verſi,id quod palam faciet proximum inſtrumentum,ſi indicem illius ad principium cancri fixeris. Neq; clam te ſit Coſmographæ incubiturum,vt ſemper ſeptentrioni intentus eſſe velis. Si enim meridiem aſpexeris,nunq̄ ſcis (niſi rem ante probè & quaſi memoria tenueris) vbi futurum eſt. In inſtrumentis enim Coſmographicis,altitudo poli animaduertitur ſedulò,qua de cauſa Septentrio firmiter aſpiciendus eſt, aliàs enim abſurdum quiddam eueniet. Quicquid enim orientem reſpicit in tabulis vel inſtrumentis Coſmographicis,illud idē verſo in meridiem lectori occaſum innuere videbitur,& econtra,occaſus tabulę eſſe qui debet,orientē ſimulabit. Eādem quoq; meridiei & ſeptentrionis inordinatio ſuboritura eſt. Sicuti vero Aſtronomi cū Coſmographis hac in re pugnant,ita theologi & poëtæ diſſident. Id enim quod theologis dextrū eſt,hoc poetis leuū appellatur,quoniā theologi res diuinas peragentes,ortum ſuſpiciunt,Poëtæ contra, in ſuis cœli aut plagarū mūdi diſtinctionib⁹,occaſum intueri ſolēt,vnde Aquilonē dextrū Auſtrū vero ſiniſtrū illis eſſe oportet,id quod ex 3 Pharſaliæ Lucani clarū fit, vbi alloquitur Arabes Rhomā tranſlatos,nō amplius ſiniſtras vmbras,hoc eſt,meridionales mirari,hijs verſibus. Ignotum vobis Arabes veniſtis in orbem, Vmbras mirari nemorum non ire ſiniſtras. Hæc omnia graphicè repreſentat ſubſequens figura.

Quomodo Aſtronomiæ incubituro ſedendū ſit in ſtudio.

Quomodo coſmographię operā daturus ſedere debeat.

Mundi partes ſiue cardines, aliter theologis, aliter poëtis vſurpātur.

Trinus

Trinus aſpectus ſignum tale △

Trinus contingit quatuor ſignorum,id eſt 120 graduū,differētia, inter planetas facta,Aſpectus amiciciæ perfectæ,beneficus,adiuuās, conſentienſq; nuncupatur, vltimum illud ideo,quod planetæ huiuſmodi aſpectu ſeſe contuentes,collatis viribus,mutuo ſibi auxilientur. Dexter idem & ſiniſter,vt alii eſſe poteſt,quod apparet indice ad cancri exordium locato, vbi trinus leuus,capricornum,dexter,piſces tangit. Alter id eſt,ſiniſtræ partis,aſpect⁹ ſignorū ordine ſuccedit,alter dextri lateris, Trinus,contra ordinem nititur.

Trinus aſpectus ratio.

Quartus aſpectus ſic ſcribitur □

Quartus ſiue quadratus vel græcè τετράγωνον ſit quando tribus ſignis planetæ euariant,id eſt, 90 gradus, Maleficus & imperfectæ inimiciciæ aſpectus,vt cuius radii mutuo pugnantes,diſcordiam quādam & ſimultatem excitent,vocatur. Vtranq; partem ſicut alii occupare eodem temporis puncto potis eſt.

Quartus aſpectus quid ſit, ... de dicatur.

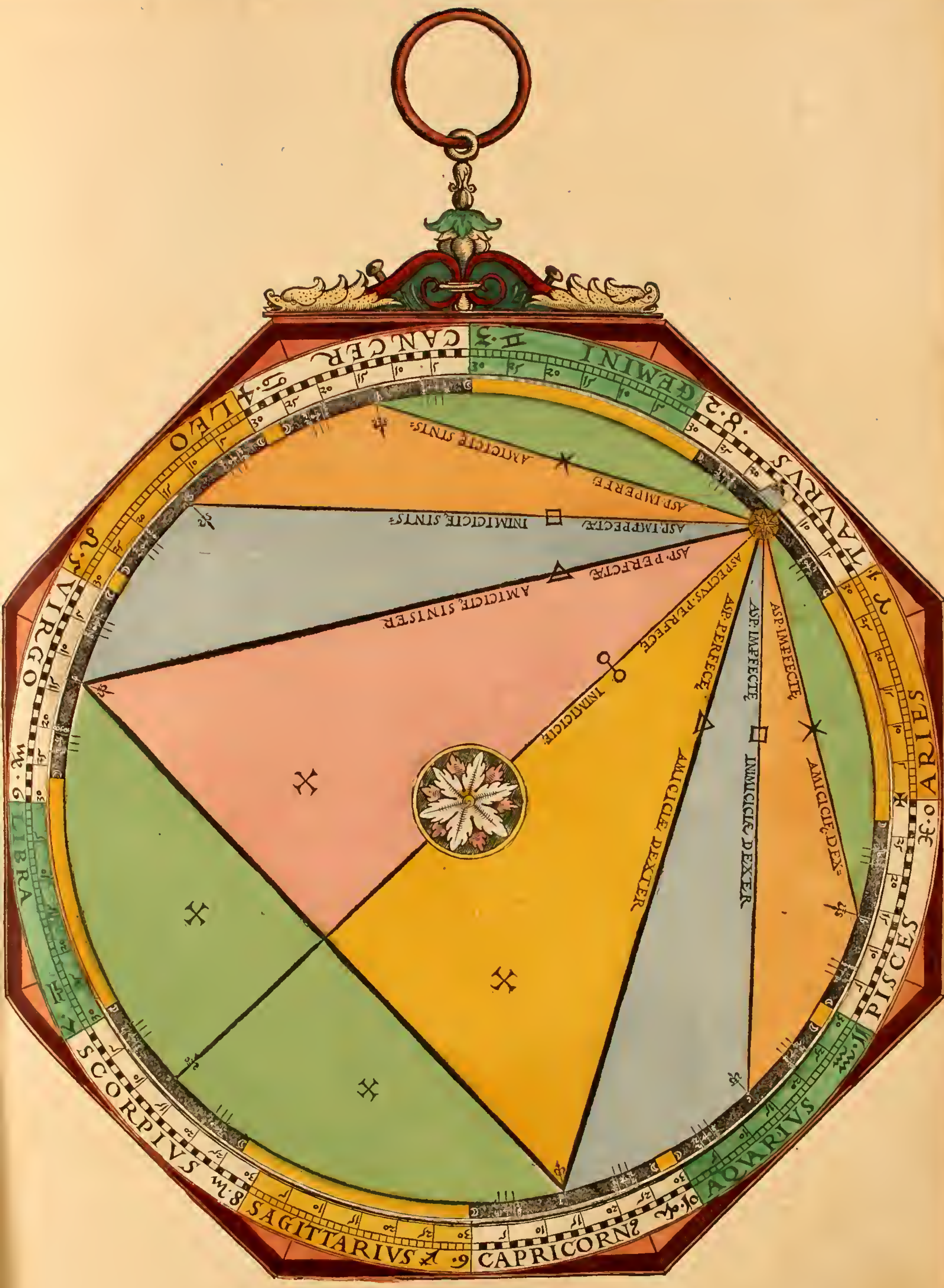
Oppoſitio ſignatur hoc modo ☍

Oppoſitus aſpectus vel diametralis radiatio fieri dicitur,quādo planetæ ex diametro in Zodiaci parte aliqua opponuntur. Hic neq; dextram neq; ſiniſtram admittit,per ſe vnus exiſtens, inimiciciam quoq; præfectam denotat. Huiuſmodi radiationem fieri contingit,ſi planetæ per 6 Signa diſtent,id eſt, 180 gradus,quod eſt circuli medium, tunc enim ſe viciſſim more vētorum oppoſitorum radiis aduerſis diuerberant. Inſtrumenti commoda quo verius intelligantur,exemplo vti preſtat. ¶ Tēpore Cæſaris Caroli,qui fuerint aſpectus,ſic diſces. Indice X Solis gradum ſigna,qui eſt 14 ♓, locum poſt Lunæ in Zodiaco require,ſcz 7 G̃ 7 M̃ ♑ ibiq; continuo ſextilem aſpectū ☽ cernes. Si enim ē cētro filū protrahas per 7 G̃ 7 M̃ ♑, manifeſte illud in area nigriuſcula inter literā b & ☽ incidet. Aſpectus autem ille radialis tantū eſt,quia Sol radios Lunæ ſaltem tangit,ſuis quoq; radiis ☽ contrectās. Conſequenter Saturni loco ſuo inſere, qui eſt 17 G̃ 40 M̃ ♉, Quatenus igitur Saturnus terminū inter ſuū cadit, hoc eſt,inter h & characterem ♄, merito Sextilē facere cum Sole dicetur. Iupiter tempore natiuitatis Cæſareæ 7 G̃ 21 M̃ ♓ tenuit, quæ ſi in Zodiaco repetas apparebit nō coniūctus cū Sole,ſed combuſtus,quia 7 G̃ tantūmodo à Sole elongatur. Mars in 24 G̃ 38 M̃ ♉ cōſtitutus,nullū cū ☉ aſpectū habet,quia ſextilis Solis aſpectus terminum radiorum ♂ nō aſſequitur. Venus 26 gra. 39 M̃ ♓ cum poſſideat,& longius abſit q̄ vt radiis ſuis corpus Solare contingat,nihilo ſecius tamen à radiis Solaribus tegitur. Mercurius proximè Solem accedit,propterea eum ☉ cōiungi ſi dicas,nō erraueris. Hoc igitur modo Solis cum planetis reliquis aſpectus ſufficienter cōtēplatus es. Nunc indicem ſuper gradū ♄ dirige ſcz 17 gra: 40 M̃ ♉, cōſiderans ſimul cui planetarū aliorū aſpectu quopiā participet,Sole excepto,qui iam examinatus eſt,cum cæteris vero planetis idem eſt agendi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

¶ In Regia natiuitate ſimiliter indicem gradui Solis 28 M̃ 55 ♓ adiunge, Secundo quemlibet planetarum ſuū in locū ſtatue,quē tēpore natiuitatis incoluit, vt lunam in primū gradū 20 M̃ ♍ ♄, in 28 gra: 36 M̃ ♊, ♃ in 5 gra: 46 mi: ♊, ♂ 24 gra: 6 mi: ♒ ♀ in 26 gra: 3 mi: ♓, ☿ 28 gra: 56 mi ♓. Quibus ita digeſtis Lunæ nullus aſpectus cum Sole, ♄ quartus, ♃ ✱, radialis tamen, ♂ itē nullus, Veneris & ☿ cōiunctiones legitimæ cernūtur. Ita Solē vbi videris eodē pacto cū ♄o, ♃e ♂te & reliquis agēdū ſcias. Hęc nimirū demōſtrationis iteratio abūde hui⁹ inſtrumēti vſum te pdocuit,proinde omiſſis plurib⁹ ad aliā aſpectuū cōſiderationē pergamus.

Exemplū Regis FERDINANDI.

ARIES
TAVRVS
GEMINI
CANCER
LEO
VIRGO
LIBRA
SCORPIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORN
AQVARIVS
PISCES
ASPECTVS PERFECE
INIMICICIE
ASP. PERFECE
AMICICIE DEXTER
INIMICICIE DEXTER
AMICICIE SINISTER

ENVNCTIATVM VICESIMVM

Lunæ ſolius aſpectus cum planetis alijs, tam retrogradis quàm directis (motu diurno & diſtantia illorum prænotis) per inſtrumentū ſequens ad horam & minutū præſagire.

Per figuram præcedentem noſſe datum eſt, vtrum die quopiam planeta fuerat cum Luna coitutus, nec ne, aſpectu aliquo, vbi enim oſtenſorem loco lunæ imponens, planetas reliquos ſecundum loca ſua in Zodiaco diſpoſueras, qui nā lineis aſpectuum, planetæ appropinqua rint, videras. Planetarū iam ſi aliquis in tantum approximet lineæ, vt in 24 horis aſſequi poſſe eādem putetur, tum iſtius planetæ locum verum præſenti & ſequēti diebus conuenientem, locumqꝫ Lunæ quærito. Motibus deinde ambobus quæſitis, vnum ab altero, minorē ſcz à maiore, ſubtrahe, niſi planeta retrogradus ſit, tunc enim motus diei ſequentis à motu diei præcedentis demendus erit. Ideo ꝙ in retrogradis motus diei ſequentis ſeduló minor eſt, eum ſubinde decreſcat, id quod in Luna ſecus eſt. Cuius motus ſequens perpetuò maior eſt præcedēte. Qualis qualis tandem ſit, ſemper (vt verbo dicam) minorem maiori ſubripe, quo facto remanet motus planetæ diurnus. Hic non prætermittatur moneo, planetarum cuiuſuis in aliud ſignum tranſitus. Locus enim planetæ ab integro ſubtrahendus tunc eſt ſigno, diſtantiaqꝫ vſqꝫ ad finem ſigni inde redundans, addenda motui, quem in ſequenti abſoluit planeta: Lunæ poſtea & planetæ diſtantia ſumetur, quæ habebitur, loco Lunæ à loco planetæ dempto, illa autem diſtantia in limbo ſequentis inſtrumenti inueſtigabitur, & cum puncto occulto ſignabitur. Si planeta directus ſit (Luna enim ſemper ob velocitatem directa manet) ſubtrahetur motus eius diurnus à motu Lunæ diurno, reſiduumqꝫ in linea F G, iuxta gradus & minuta, queretur. Linea vero à centro limborſum pergens in 9 partes, id eſt, à 9 gra: vſqꝫ in 18 diſſecta eſt, graduum ſinguli rurſus in 20 partes ſubdiuiduntur, quarum quælibet 3 minuta continet. Reſiduum ergo habitum, cum margarita ſuperinducta exprimatur. Filum poſt hac in punctum diſtantiæ antea occulto puncto obſeruatę, diſtendatur, & margarita oſtendet protinus, in inſtrumenti area, horam & minutum aſpectus, quæ ambo iuſta proportionis ratione à quouis diſci poſſunt.

> Motus planetarii diurni inuentio.

¶Sed res per exemplarem viam lucidior euadet. In die Natiuo Imperatoris Caroli proximè Iouem non longè abeſſe ab aſpectu ſextili ſiniſtro Lunæ didicimus, cum indicem X ſuper locum Lunæ aptauimus. Proinde ad ſequentem diem, ſcz 24 Februarii, locum Lunæ per inſtrumentum accepimus. Locus Lunæ in 11 gra: 48 m̃ ♑. Iouis in 7 gra: 26 m̃ ♓, repertus eſt. Cum itaqꝫ die natiuitatis propoſitæ, Luna 27 gra: 9 m̃ ♐, ♃ autem 7 gra: 12 m̃: ♓ tenuerit, motus diurnus Lunæ 14 gra: 39 mi: ♃ vero gra: 0 m̃ 14 fuerunt. Iam ergo motum ♃ à Lunæ motu, ſcz minorem à maiore ſubtrahe, reſtant 14 gra: 25 mi: quod reſiduum in linea F G cum filo & margarita expreſſum, accipe. Poſthac diſtantiam inſpice, id eſt, ſpacium illud, quod Lunæ peragrandum reſtat, donec ad Iouis locum perueniat, quod per ſubtractionem fiet. Nam facta illa, 10 gra: & tottidē mi: reſilient, quib⁹ in limbo acceptis, filū ſuper iniciatur, quo facto, margarita ſimul horas 16, m̃ .16, in inſtrumēti area prodet. Totidem horas & minuta poſt meridiem, diei natalis conſtituti, computato. In illis enim Luna ſextilem cū Ioue aſpectum obitura eſt.

> Exemplum CAROLI Imperatoris de planeta directo.

Hucuſqꝫ nobis actum eſt de directo tantū, nunc de retrogrado planeta. Lunam & Mercurium contemplanti, ad natalem Cæſaris diem apparet Luna iam diſcedere à quarto Mercurii, quoniam eadem die (diem intelligendo à meridie præcedentis ſcz 22 Februarii vſqꝫ ad meridiem natiuitatis) aſpectus contigerat viceſimo ſecundo diei, Lunæ motus compar eſt 13 gra: 4 mi: ♐, ☿rii motus 21 gra: 9 mi: ♓. Diei autem natalitio motus conueniens Lunæ quidem 27 gra: 9 mi: ♐ Mercurii vero 20 gra: 30 mi. ♓ eſt. Nūc quia ☿ retrogradari cernitur, motus eius minui ſolet. Motus Lunæ diurnus 15 gr. 5 mi, Motus ☿ diurnus gra. 0 mi. 39. Motū antea planetæ directi demptum à Luna, iam eundem, propter retrogreſſum, addes, prouenientem numerum 15 gra. 44 mi. ſcz ad lineam F G cum filo & margarita examina, diſtantia poſt hac Lunæ & ☿ 8 gra. 12 mi. in limbo cū filo exprime, quo extenſo, margaritam horam & minutum preteriti aſpectus, Horas ſcz 12 mi. 30 oſtendit.

> Exemplum CAROLI de planeta retrogrado.

☞ Documentum inſigne, ac omni aſtronomico negotio perquam vtile.

Compēri non ſemel pleriſqꝫ permoleſtum eſſe, quod authores Ephemeridum, nullibi horas & minuta ſimul aſpectibus ad nōtent, præter quàm in Solis & Lunæ coniunctionibus oppoſitionibuſqꝫ, in quadris vero, ſextilibus aut triangularibus minime, ſicut etiam in aliorum planetarum aſpectibus, in vniuerſum nullis minuta cū horis aſſignēt. Cœleſtes etenim hii figuras pro aëris ſaltem mutationibus ſtructuri, primo ſtatim limine hærent. Vtiqꝫ ad vnguem definita temporū momenta deſyderantes, neqꝫ ſatis per ſemet ad talia diſtinguenda ingenii habentes. Quocirca cōmune aliquod dogma ſeu regulā, in genere cōprehēſam, de hiis omnibus ſubdere, & hác eandē per exēpla premiſſa illuſtriorē reddere nō inane opus iudicaui. Aſpectus igitur cuiuſcūqꝫ horā & minuta nouiſſe qui optat. Principio diē quo euenturū quēpiā ſcit, proponat. Illius mox diei ſicut & ſequentis (duorum ſcz planetarum, quorum aſpectus requiruntur) inueſtiget. Motibus ambobus habitis, minorem maiori ſubripiat, quo facto, motus diurnus prouenict. Planetæ poſtea velocioris, motum à tardiore ſubtrahenn, diſtantia remanebit. Vtriſqꝫ planetis exiſtētibus directis, minor maiori dematur, altero vero directo, & altero retroēunte, motus coniungantur, quicquid autem vel ſubtractio vel additio remiſerit, illud omne in ſecūda per mulriplicationem reſoluatur, incipienti à gradibus, qui per 60 primùm in minuta, mox à minutis in ſecunda per alia 60 ſcindentur. Secunda iſta omnia per 24 diuiduntur, quotiente ſeruato, cui diuiſori nomē eſto. Poſtea diſtantia ſimiliter in ſecūda reſoluetur, que reſoluta per diuiſorem iam habitum ſecabitur, quo peracto, horas quotiēs dabit. Reſiduum denuo per 60 multiplicabitur. Rurſuſqꝫ eadem multiplicata, per diuiſorem iam dictum examinabuntur, minutaqꝫ temporis in quotiente prodibunt. Ita ergo horas & minuta vtrāqꝫ aſpectus cōtingentis cuiuſlibet exactiſſime cernis.

¶Regulam hanc Cæſarea inductione manifeſtiorem dabo, & primo per ſextilem Lunæ & Iouis, in quo motum Lunæ diurnum 14 gra. 39 mi. eſſe vidiſti. Solue igitur 14 gra. in minuta per 60, addeqꝫ 39 minuta, erunt 879 mi. quæ iterum in ſecunda per 60 ſi reſoluis, 52740 ſecunda proueniunt. His reſeruatis, ad motum quoqꝫ ♃ diurnum, qui eſt 14 mi. accedes. Multiplicata 14 mi. cum 60, procreant 840 ſecunda. Directi iam cum ſint ambo, minorem à maiori, id eſt, 840 à 52740 auferes, & reſtabunt 51900, quæ per 24 diuiſa, reddunt 2162, diuiſorem ſcz futurum. Diſtantiam nunc aggreſſus, quæ eſt 10 gra. 10 mi. in ſecunda quoqꝫ reſolues, & erunt ſecūda 36600, partiens illa in diuiſorem 2162, horas in quotiente habebis ſcz 16. In reſiduo poſt quæ heſerunt, 2018 reſolues iterum in minuta, quando reſilient 121080, ea adhuc per diuiſorem repetes, & minuta 56 quotiēs remitet. Sic igitur horas 16 mi. 56, poſt meridiem numerata, aſpectum ſextilem ☽ & ♃ præfiniunt.

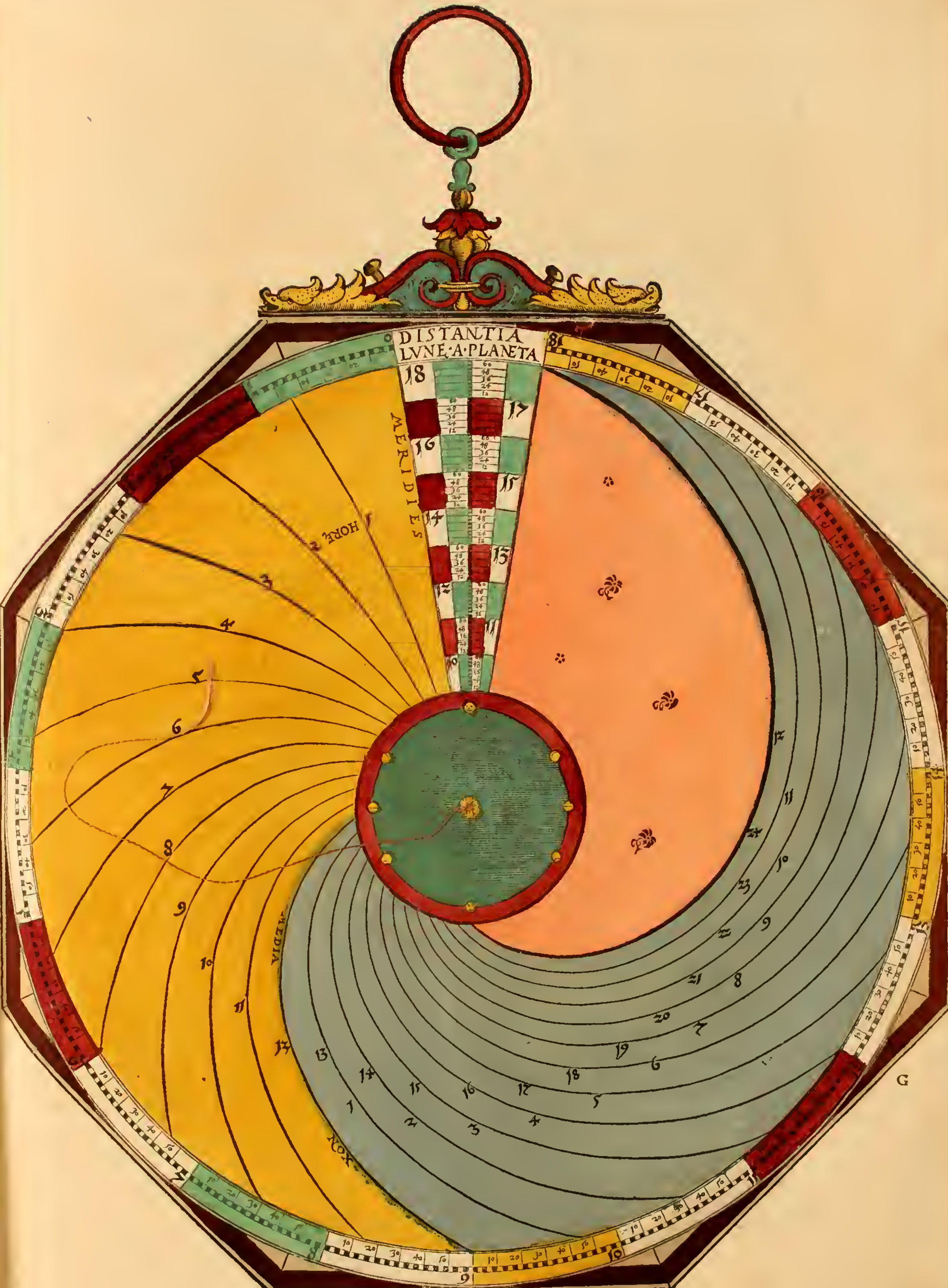
> Exemplum CAROLI Imperatoris

Nunc de □ ☽ & ☿ repetam⁹, quod eo libentius facim⁹, quia ☿ retrogradus ſit. Motus ☽ diurnus 15 gra. 5 mi. ea reſoluta, 54300 faciūt ſecunda. Motum ☿ diurnum 39 mi. ſcimus, quæ reſoluta pariter 2340 ſecunda ſunt. Mercurius autē, ex quo retrogradus eſt, vtriuſqꝫ planetæ ſecunda, iuxta regulam addenda ſunt, è quibus complicatis 56640 reſultant. Quæ poſt diuiſionem producunt 2360, qui diuiſor in poſterum erit. Diſtantia poſtmodum reſoluatur pari modo, ſcz 8 gra. 12 mi. reſoluta illa 29520 faciunt, diuiſa iam hæc, horas dant 12, et reſiduum 12002, quod in ſecunda per 60 denuo redactū, diuiſumqꝫ ſi fuerit, mi. horæ cauſabit ſcilicet 30. Horæ igitur huius aſpectus 12, mi. 30 pomeridiana apparent.

¶Sed ne prorſus à propoſito cedam, quod hactenus ſoluī, Regis quoqꝫ natalem in demonſtrationem adducam, per quem aſpectus ſimiliter diſcētur. Rex Ferdinandus 10 Martii natus ante meridiem, noſcitur. Sciturі ergo num eo die Luna planetas reliquos aſpiciat. Lunæ motum principio conſideramus, at is 20 gra. 10 mi. ♌ fuiſſe conſtat. Iam ſi prioris inſtrumenti indicem X huic gradui & minuto applicas, & reliquorum quemuis ſuo loco diſcribuas, Martem ferè oppoſiti Lunæ, qui in 23 gra. 37 mi. ♒ fertur, cernes. Quoniam vero nullam aſpectus contingentiam ita propinquam vides quam hanc, Lunæ locum ſequentis diei examinandum accipe, qui eſt gra. 2 mi. 26 ♑, Martiſqꝫ locum, eiuſdem diei ſequentis, ſcilicet 10 Februarii 24 gra, 24 mi. ♒. Motus diurnos amborum quere, prouenietqꝫ Lunæ motus diurnus, gra. 12 mi. 16. Motus autem diurnus Martis habet grad⁹ 0 mi. 47. Dempto iam Lunæ motu à Martis motu, diſtantia remanet, gra. vcz 3 mi. 27. Mars, quia directus eſt, ſubtrahitur à Luna, & relinquuntur gra. 11 mi. 29, quæ in linea F G cum filo & margarita ſignantur. Filo autem rurſus in diſtātiam, quæ facit gra. 3 mi. 27 diſtracto, margarita ho. 7 mi. 12 poſt meridiem 9 diei Februarii refert, vbi Lunæ & Martis exacta fuit oppoſitio. Anteq̄ autem finem facio, admonitum aſtronomiæ tyronem volo, vt quoties iuditium aliquod laturus eſt de rebus aſtronomicis, perpetuò ordine planetarum ſingulorum, capitis caudæqꝫ, ſicut in Ephemeridibus cernitur, curſus, ad meridies, & præſentis & ſequentis diei, colligat. Hoc enim modo quiduis expeditum, & ad manus, vt dicitur, erit.

> Exemplū Regis FERDINANDI

SEQVITVR INSTRVMENTVM

G

ENVNCTIATVM VICESIMVM PRIMVM

Omnium planetarum inter ſe aſpectus, Lunæ præter, per inſtrumentum preſens cognoſcere.

ESto nihil exigat, cur iſtius figuræ vſum iretem, cum antea ſatis ſuperq; conſtet, attamen ne longius tibi ad priora diſcur rendum ſit, iſtius quoq; inſtrumenti pra xim verbo vno aperiam. Horam minu tumq; aſpectus cuiuſcunq; intellectur' ante omnia conſidera enunctiati 19 ſubſidio poſſibilitatē eius, id eſt, an poſ ſit ſtatuto tibi die aſpectus conringere, quod fit hoc modo. Index X locis pla netarum inducitur, quando ſi planeta= rum aliquis lineas aſpectuum contige= rit vel propè ſuos fines inciderit, ab alio dicetur aſpici, ſin minus, non. Hoc acto abunde noſces q; inſtitueras. Planetarum igitur biduani curſus, vt prædiximus, id eſt, duorum dierum motus, pręparandi ſunt, è quibus verior cognitio aſpectuum ſurgit. Certus cum iam ſis de ali quo aſpectu, quocunq; tandem die futuro, eorum planetarum loca in Zodiaco luſtra. Principio illius diei & fini competentia, id eſt, meri diei præcedenti, meridieiq; ſequenti congruentia, vnde non difficulter motus planetarum diurnos venaberis. Si ſint directi vel retrogradi ambo, minorem à maiori demes, ſi alter retrorſum alter antrorſum per gat, coniunges vtrunq;. Subtractionis vel additionis reſiduum in li nea F G repetes, inuentoq; vnionem ſuperaddes. Diſtantiam mox planetarum requires & in limbo numeratam cum filo æqualiter tenſo, exprimes, quo retento, margaritæ locum obſeruabis in lineis horariis comprehenſum, illic enim & horas & minuta aſpectus facti vel futuri cernes. Id quod Cæſaris exemplo adhuc aperius diſces. Diuus Ca rolus ſemper Auguſtus Francofordiæ Mœni, anno domini 1519, die 28 Iunii, Rhomanum Imperium ſuſcepit. Quo in die aſpectus planetarios ſcire laboro, quero igitur loca planetarum vniuerſa, meri= diebus 27 & 28 diei debita (dico ſignanter 27 præcedentis & nō ſequentis, nam aſpectus antemeridianos 28 diei quęro, q; ſi pomeri= dianos velim, iam 29 diei motum cum 28 examinarem) quibus in uentis, ad inſtrumentum accedo iuxta enunctiati 19 præſcriptum, videoq; planetarum inter ſe nullas irradiationes præter ⚹ ♃ & ♀. Nunc ergo horam & minutum iſtius aſpectus ſcire geſtiens, motum ♃ ad diem 27, qui eſt gra: 11 ṁ 35 ♎, Et ad 28 diem, quo fuit gra: 11 mi: 40 ♎ ſigno. Veneris quoq; rurſum in 27 die gra: 10 ṁ 34 ♌, in die vero 28 gra 11 ṁ 46 ♌, exiſtentē inuenio excipioq;. Cuiuſlibet motum diurnum ex ſubtractione cum teneo, vt Iouis ṁ 5, Veneris 1 gra: 12 ṁ, minorem, id eſt 5 ṁ à ma iori, id eſt, 1 gra: 12 ṁ, demo, (quia directi ambo ſunt) reſidu= umq; gra: 1 mi: 7 eſſe reperiens, in linea ſimulac F G cum vnio ne ſigno. Demo poſthac locum ♀ 10 gra: 34 mi: à loco ♃ 11 gra: 35 mi: remanent 1 gra: 1 mi: diſtantia dicta, quæ in limbo dinumerata, filoq; expreſſa cum fuerit, margarita horas 21 mi: 19 poſt meridiem 27 diei demonſtrat. Quæ ſi ad noſtras horas reduco, hora 9 mi: 19 ante meridiem diei 28 Iunii aſpectum hunc, ♃ & ♀ ⚹ fuiſſe inuenio. Adeo aſtra Cæſari benigna ſe præbuiſſe, prope req; indices nemo non fatebitur. Sextilem enim & Trinum iam olim Aſtrologi dignitates, poteſtates, maieſtateſq; portēdere, certò cogno uerunt, coniieceruntq;, id quod ſi nullibi aliâs certè in electione Caroli Quinti verum eſſe certô certius intelligi potuit. Adde quod non mo do ſextilis ♃ & ♀ interſe, quorum vterq; planeta fęliciſſimus, ſed & Lunæ & Iouis ſextilis, Lunæ & Veneris coniunctio, eodem creatio= nis die concurrerint. Ita cœlum ipſum deſyderaſſe, Cæſarem Caro lum non perperàm quis affirmauerit. Idem per numeros quoq;, ſi forraſſis quiſpiam ita malit, exequi docebimus. Motus ♃ diurnus 5 mi: ſcz reſolutus, z̈ 300 efficit, ♀ motus 1 gra: 12 mi: diſſolutus z̈ 4320 conſtituit. Minore numero iam à maiori dempto, propter directionem vtriuſq; 4200 z̈. ſuperant, ea per 24 ſecta, diuiſorem 167 remittunt. Diſtātia videlicet gra. 1 mi. 1 pari proceſſu regulatur. Multiplicata enim 3660 z̈ dat, quę partita cum diuiſore, horas 21 relinquit. Reſiduum deinde 53 ſolutum pariter & diuiſum, mi. 19 reddit. Hoc peracto liquet vtrum bene nec ne, cum inſtrumento operatus ſis, Si autem vtrauis parte, ſiue inſtrumenti opera, ſiue calculi opere diuerſum euenier, cer tus eſto te erraſſe, vtriſq; vero concordantibus, neutiq̄. Hunc cano nem nemo non huius artis ſtudioſus vehementer amplexari debet, cū ad Ephemerides admirabilem vſum afferat.

Exemplum CAROLI Imperatoris

Sextilis ♃ & ♀ tempore ele ctionis Caroli Imperatoris.

☞ Recens aſpectuum in quiſitio per nu meros.

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Exemplum aliud. Die natali Regis Ferdinandi, ſcz 9 Martii ex pronunctiato 19 reperta fuit □ ♄ & ☉. Saturni motus ad 9 diem eſt gra. 28 mi. 35 ♊. Decima autem die gra. 28 mi. 37 ♊ Motus ☉ in 9 die, 28 gra. 1 mi. ♓. Decima die 29 gra. 0 mi: ♓. Motum ♄ diurnum reperis duorum mi. ☉ minutorū 59, quare minorem ſubtrahenti, ambobus ſcz directis, ſuperſunt 57 mi. Hæc requiſita, in linea F G vnio exprimat. Poſt illud di ſtantia quæ eſt gra. 0 mi. 34 in limbo accepta, cum filo ſignetur extento, margaritaq;, horas 14 mi. 22 notans obſeruetur, tantū

2 enim

enim temporis poſt meridiem vendicat ſibi □ ♄ & ☉, quod eſt 2 hora decimi diei, mi. 22 ante medium noctis. Illud idem ad huc per calculum probabo. Diſtantia ☉ & ♄ erat 34 mi. Diur ni motus amborum ☉ 59 mi. ♄ 2 mi. quæ tria precipuè neceſ ſaria moneo, vt ſcitu cognoſcas. Iam ergo quoniam directi, ſint 2 à 59 demo, & 57 relinquuntur, quæ iterum in z̈ reducta, faciūt 3420, totidem diuide per 24, & diuiſor ſurget. Similiter diſtantiam 34 per 60 multiplica, & 2040 reſoltabunt. Diſtribue eādem cum diuiſore iam noto, redundanrq; horæ 14. Reſiduum 52 rurſus multiplicatum diuide, & 22 minuta horaria prodibunt. Ita falli nō potes, quin □ hunc, hora 14 mi. 22 contingēre certò aſſerere audeas. Regulam hanc non ideo adieci, vt ea vti debeas in ſegniori bus vſq; adeo motibus, & ſibi inuicem proximis, ſed velociorum gra tia planetarum, & longiſſimè diſtantium videlicet, ne hac in parte quicq̄ omnino ad perfectam motuum indagationem deſiderari vi deretur.

¶ Enumerauimus enunctiato ſuperiore generaliora aſpectuum di ſcrimina, & ea quæ principalia vocantur. Nunc autem ſpecialiores, & ſi mauis, minus principales nominare differentias recenſebimus. Huiuſmodi autem ſunt. Combuſtio, Oppreſſio, Vacatio, Obſeſ ſio, Applicatio, Separatio, Prohibitio, Luminis tranſlatio, eiuſ demq; relatio, vel, vt ſic dicam, Redditio, Pulſatio, Receptio &c.

Combuſtio.

¶ Combuſtus planeta dicitur, qui minus 15 gradibus à ☉ hinc in de poſitus diſtat, tot enim gradibus Solaris continet orbis, tantoq; interuallo potentiſſimè radios circunquaq; ſuos diffundit.

Oppreſſio.

¶ Oppreſſus planeta vocatur, quando minus 12 gra. à ☉ abeſt, hoc autem declaratione non eget, cum ſit nemini non obuium.

Vacatio.

¶ Vacuum dicimus planetam, ratione curſus, tum enim vacuus eſt, cum ab aliquo aſpectu exit, nec in alium recta labitur, ſed omni irradiatione priuatus incedit.

Obſeſſio.

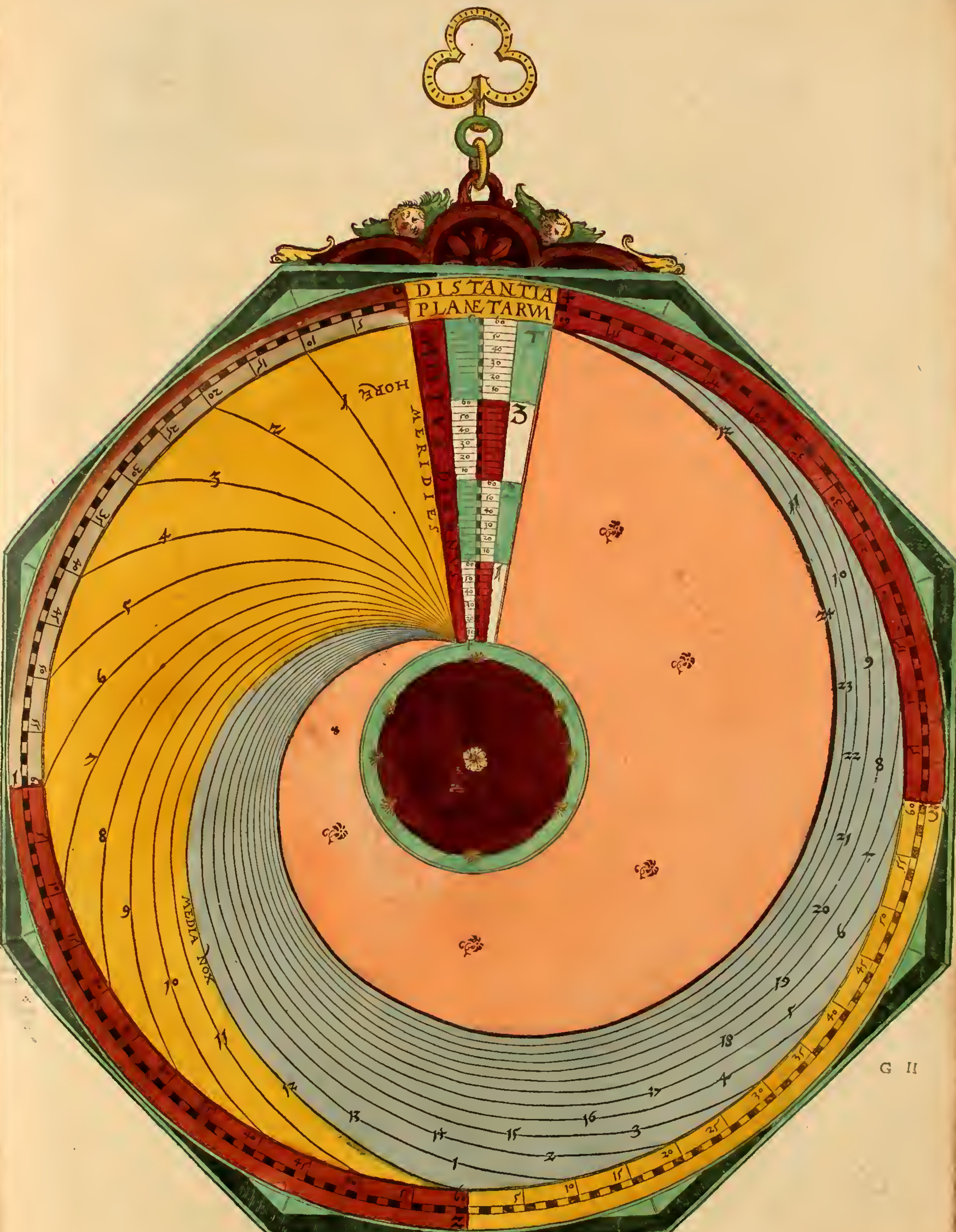
¶ Obſeſſo nomen eſt, quaſi occupato & irretito, cum ab aſpectu vnius planetæ maligniotis in alium aſpectum, maligni quoq; (mali autem planetæ dicuntur ♄ & ♂) incurrit, ita enim de vno malo in aliud defertur, quaſi inuitus. Exempli cauſa, Si ☽ cum ♂ con iuncta, à ♂ abiens in □ ♄ incidat, quale quiddam fieret, ſi ☽ & ♂ principium cancri tenērent. Saturnus autem tertium vel quartū libræ gradum, hoc pacto enim ☽ malum malo addere videretur, ideoq; obſeſſa, vocabulo apud Aſtrorum peritos recepto diceretur.

Applicatio.

¶ Applicatio contingit inter duos planetas, quoties enim inter ſedi ſtant in tantū, vt curſu citatior centro ſuo orbes tardioris pertingere po teſt, id eſt, tardioris orbē ſuo cētro attingere, tū velocior applicare ſe ſe= ori dicitur, vt Iupiter radios ſuos proiicit 9 gradibus, à quibus ſi ♂, qui ocyor in motu (ſi modo retro non erat) abeſt tanto ſpacio, iā radios ♃ contingit, eidem applicari dicitur, quia coniungi appetit Ioui. Ptolemæus tamen non niſi per 3 graduum diſtantiam appli cationem vocari concedit. Sciendum prætérea applicationem non modo in coniunctionibus, verum ſed in aliis aſpectibus vſu venire ſoleat.

Separatio.

¶ Separari contrarium priori eſt planè, Separatio fit quando pla netæ à coniunctionibus digrediuntur, velociorq; à tardiore penitus (ita vt non amplius eum radiis ſuis contingat alium) diſcedit, id eſt, ſepararur vel defluit. Quidam adhuc præciſius examinant, & ſeparari velociorem volunt, poſtq̄ vnum dumtaxat minuto à tar do remouetur. Plures adhuc recenſeri poſſint aſpectuum, vel paſ ſionum differentiæ, ſicut, Pulſatio, Luminis tranſlatio &c, ad præ ſentia autem, quia nihil faciunt, omitto. Legere ſi libet in prom ptu eſt libri Auenzre ca. 7.

DISTANTIA
PLANETARVM
HORE
MERIDIES
MEDIA NOX

ASTRON· CAESAREVM

ENVNCTIATVM VICESIMVM SECVN.

Omni temporum curſu, tam ante q̃ poſt Chriſtum, labente, Solis ac Lunæ Coniunctiones, Oppoſitiones, Quadráſue medias, vnde cognoſcitur, vel in Nouilunio Solis, vel in Plenilunio Lunæ defectus, citra laborem perſpicere.

CVM CONSTET SOLEM AC Lunam, precipuos naturæ fontes, potiſſimaſq; rerum, & naſcentium & intereuntium cauſas exiſtere, optimè vero ſuas in naturam, vires, virtutes & effectus, tum demum, cũ minimè præpediãtur tranſfundere, viciſſim cum quid obſtet eis, impediri, languere, imo & naturam corrumpere, obſtacula illa ſoliciti' conſideranda, non inutiliter iudicauimus. Quapropter ☌, oppoſitioneſq; medias, & eclipſes, quibus res mundi circa controuerſiam alterantur, diligentius hoc loco tractare placuit. Res autem illas, quia vno inſtrumento comprehendere non licebat, in plura diſcribuere coactus ſum, partim, vt nihil omnino moleſtè cogitaturis relinqueretur, partim, vt ſic exactior abſolutiorq; rei examinatio fieret. Proinde quatuor illa continuè inſequentia inſtrumẽta ſubordinauimus, continua ſerie, veluti connexa. Hora ſiquidem non ad vnguem Coniunctionis vel Oppoſitionis habita (quorum vſus in iudicijs præcipuus eſt, earum rerum ſcz, quæ mundo eueniunt) impoſſibile eſt figuram cœli veram ſtruere, multo minus autẽ iudicium certius, de rebus ſtatuere, quare non temere hoc loci curioſior eſſe volui. Coniunctionem idcirco Solis & Lunæ, aut Lunæ & Capitis Draconis, qui ſcite volet, inſtrumentum præſens conſideret, orbibus è quatuor & Calendario quodam compoſitum. Orbium primus, qui & infimus eſt, indicem X gerit, cui annos inſcriptos vides, ab vno in 100, confuſè tamen, & ordinem citra inter ſe ſignatos, cuius vſus exigitur, coniunctionibus oppoſitionibuſq; inquirendis. Secundus cum oſtenſore Z orbis patet, annis ſimiliter ab vno ad 100 præſcriptis, coniunctionibus ☽ & ☊ inueſtigãdis accommodus. Tertiam rotam Y index inſignit, in cuius circumferentia rotulæ eiuſmodi ● nigriuſculæ paſſim vna cum charactere ☌ apparent, Solis & Lunæ coitus ſignantes, quemadmodum integellæ effigies hæ ⊖ ☍nes, & corniculata lunulæ ◠, quadras luminarium repreſentant. Quartus orbis oſtenſorem Y amplectitur, Capita, Caudaſq; draconis aliquot, quorum vtendi ratio ſequitur. ¶ Solis Lunæq; cõiunctiones, oppoſitiones ſeu quadras nouiſſe

Mod' operãdi

conanti, radix ex tabula adiuncta ſumenda eſt, radix centenario proximò minori conueniens, hoc modo Leua parte centenarius requiratur prior anno propoſito, quem iuxta continuò, dies, horæ, minutaq; coniunctionis, in dextra ſcz ſeſe offerent. Eadem vero in Ianuario inſtrumenti veſtigabis, indice X primum ſuper adducto, qui inuariatus ad operationis finem vſq; ſic perdurabit. Ex ſecũda pariter tabella radicem pro ☌ ☽ & ☊ elige, vbi dies, horæ, minutaq; vicina ſumpta, prius velúti, & in Ianuario limbi requiſita, cum oſtenſore Z affige. Ambos iam orbes cum cera, aliâs non rite ſatis permanſuros, firma. Centum autem annos perpetuos rotæ ſic durare poſſint, ſi præter centenarium illum non aliud tempus quiſpiam requirat. Iam in ſuperficie rotulæ X annum propoſitum, currentemq; inſpice, per huncq; filum tende, oſtenſore Y ad Ianuarii diem, 14, vel 15 vel 16 locato, inde videndum operanti, quæ nã ● ☌ tertiæ rotæ filo proxima ſit, eaq; ſub filum ducenda, qua ſub ducta, rotas demum diſpoſitas habuerit ad votum. Quod ſi vſu veniat interim coniunctiones binas pari vtrinq; ſpacio à filo diſtare, tum pro arbitrio agere licebit, & filo ſubſtituere vtrameunq; libuerit, ſine diſcrimine. Memineris tantummodo indicem Y ſemper in Ianuarium, non autem in Februarium vel Decembrem traducendũ, poſt quod filum cuicunq; malueris coniunctioni, oppoſitioni aut quadraturæ admoue, diem enim illud futuri aut facti aſpectus confeſtim in limbo Calendarii referet. Tria ſunt tamen hoc loco animaduerſu digna. Primum, quod in anno biſextili non certò ☌ ☍

Cautela obſeruanda in anno Biſſextili.

aut □ oſtendat, & hoc à 24 Februarij vſq; ad finem anni, ea autem ratione ſemper demendus vnus eſt dies, vcz à die coniunctionis oppoſitioniſue, eo namq; dempto quæſitus reſultat. Secundum, vt ſi ☍ cum ✝ nota, Decembrẽ inciderit, nulla ſit, ſin vero in Ianuariũ, diem iam iuxta prædicta cuſtodiendũ eſſe, anni enim illius labẽtis ſcz, oppoſitio illa prima dicitur. Tertium, coniunctionem ● ☌ cum ſigno ‡ quę Decembrem incurrit, nouiſſimam anni eſſe currentis, ſeu propoſiti, quæ vero Ianuarium attingit, prorſus inutilem fore. Quæ res metodo exemplari familior fiet ita. ¶ In iudiciorium obſeruationibus Aſtronomi ſtudioſè coniunctionum ſeu præuentionum figuras, ideſt, eas, quæ proximè natiuitates anteuertunt, perſpicere ſolent, quocirca & nos luminarium coniunctionem Cæſarea genitura priorem proximè, exempli vice, perfectiori quadam via docebimus. E tabella numerali, ideſt, Radices cõtinente, principiò cõiunctionis radicẽ deſtinatam, anno currenti 1500. in quo natus fertur CAROLVS, quære. Inuenis autẽ diem 0, horam 22 minutũ 54,

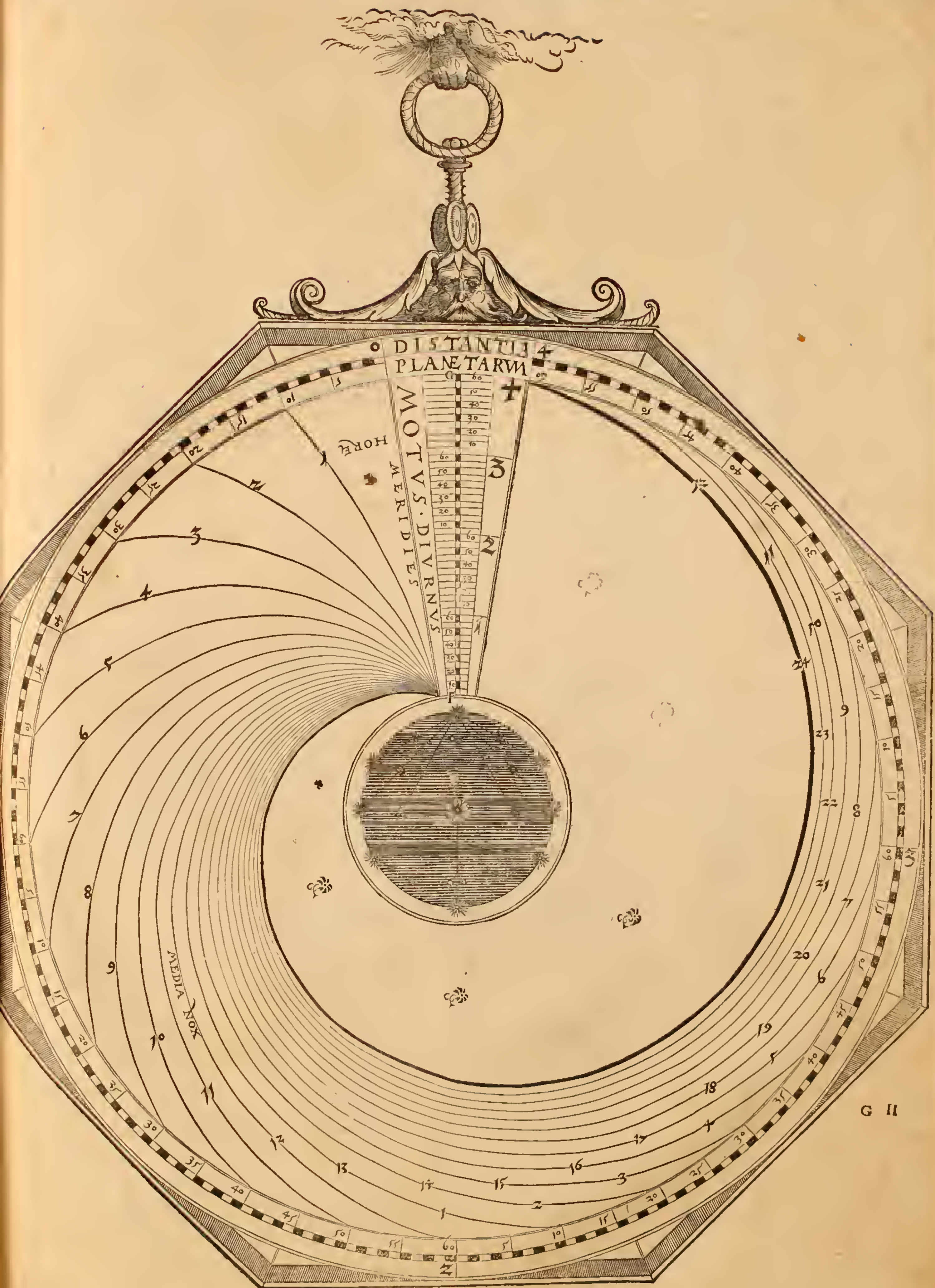
Exemplum CAROLI Imperatoris

TABVLA MEDIA RVM Coniunctionum ☉ & ☽ ☌ ☉ & ☽.

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Anni	Radices poſt Chriſtum. Dies	Horæ	Minut	Radices ante Chriſtum. Dies	Horæ	Minut
Chriſti	24	10	24	24	10	24
100	26	18	35	20	2	13
200	3	14	1	15	18	2
300	7	22	12	11	9	51
400	21	0	[illegible]	7	1	40
500	16	23	34	2	17	29
600	20	22	45	27	22	2
700	25	6	56	23	13	52
800	29	15	7	19	5	41
900	4	10	33	14	21	30
1000	8	18	44	10	13	19
1100	13	2	55	6	5	8
1200	17	11	6	1	20	57
1300	21	19	17	27	1	30
1400	26	3	28	22	17	20
1500	0	22	54	18	9	9
1600	5	7	6	14	0	58
1700	9	15	10	9	16	47
1800	13	23	27	5	8	36
1900	18	7	38	1	0	25
2000	22	15	49	26	4	58
2100	27	0	0	21	20	47
2200	1	19	27	17	12	37
2300	6	3	38	13	4	26
2400	10	11	48	8	20	15
2500	14	19	59	4	12	4
2600	19	4	10	0	3	53
2700	23	12	[illegible]	25	8	26
2800	27	20	32	21	0	15
2900	2	15	[illegible]	16	16	5
3000	7	0	[illegible]	12	7	34
3100	11	8	21	7	23	43
3200	15	16	31	3	15	32
3300	20	0	42	28	20	5
3400	24	8	53	24	11	54
3500	28	17	4	10	3	43
3600	3	12	31	15	19	32
3700	7	20	42	11	11	22
3800	12	4	53	7	3	11
3900	16	13	3	2	19	0
4000	20	21	14	27	23	33
4100	25	5	25	23	15	22
4200	29	13	36	18	7	11
4300	4	9	3	14	23	0
4400	8	17	14	10	14	49
4500	13	1	25	6	6	39
4600	17	9	36	1	22	28
4700	21	17	40	27	3	1
4800	27	1	57	22	18	50
4900	30	10	8	18	10	39
5000	5	5	35	14	2	28
5100	9	13	46	9	18	17
5200	13	21	57	5	10	7
5300	18	6	8	1	1	56
5400	22	14	18	26	6	29
5500	26	22	29	21	22	18
5600	1	17	56	17	14	7
5700	6	2	7	13	5	56
5800	10	10	18	8	21	45
5900	14	18	29	4	13	34
6000	19	2	40	0	5	23
6100	23	10	50	25	9	57
6100	27	19	1	21	1	46
6300	2	14	28	16	17	35
6400	6	22	39	12	19	24
6500	10	5	50	8	1	13
6600	15	15	1	3	17	26
6700	19	23	12	28	21	36
6800	24	7	23	24	13	25
6900	28	15	33	20	5	14
7000	3	11	0	15	21	3

TABVLA MEDIA RVM Coniunctionum ☽ & ☊ ☌ ☽ & ☊

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Anni	Radices poſt Chriſtum. Dies	Horæ	Minut	Radices ante Chriſtum. Dies	Horæ	Minut
Chriſti	23	6	33	23	6	33
100	17	1	50	2	6	8
200	10	21	5	8	10	50
300	4	16	26	14	15	33
400	25	16	49	20	20	15
500	19	12	7	27	0	57
600	13	7	24	6	0	32
700	7	2	45	12	5	15
800	0	21	59	18	9	58
900	21	22	23	24	14	43
1000	15	17	40	3	14	18
1100	9	12	58	9	19	1
1200	3	8	15	15	23	43
1300	24	8	37	22	4	26
1400	18	3	56	1	4	0
1500	11	23	14	7	8	43
1600	5	18	32	13	13	25
1700	26	18	55	19	18	9
1800	20	14	12	25	22	51
1900	14	9	30	4	22	27
2000	8	4	47	11	3	11
2100	2	0	4	17	7	53
2200	23	0	29	23	12	36
2300	16	19	40	2	12	11
2400	10	15	2	8	16	53
2500	4	10	19	14	21	36
2600	25	10	45	20	2	20
2700	19	6	2	0	0	54
2800	13	1	20	6	5	38
2900	6	20	37	12	10	21
3000	0	15	54	18	16	4
3100	21	16	17	24	20	46
3200	15	11	34	3	20	21
3300	9	6	50	10	1	3
3400	3	2	9	16	5	46
3500	24	2	32	22	10	28
3600	17	21	49	28	15	11
3700	11	17	7	7	14	46
3800	5	12	25	13	19	28
3900	26	12	50	20	0	11
4000	20	8	7	26	4	56
4100	14	3	25	5	4	31
4200	7	22	42	11	9	14
4300	1	18	0	17	13	56
4400	22	18	25	23	18	39
4500	16	13	43	2	18	15
4600	10	9	0	8	22	58
4700	4	4	18	15	3	40
4800	25	4	41	21	8	24
4900	18	23	58	0	7	58
5000	12	19	16	6	12	41
5100	6	14	33	12	17	24
5200	0	9	48	18	22	6
5300	21	10	13	25	2	49
5400	15	5	31	4	2	24
5500	9	0	46	10	7	7
5600	2	20	4	16	11	49
5700	23	20	29	22	16	33
5800	17	15	47	1	16	9
5900	11	11	4	7	20	51
6000	5	6	22	14	1	34
6100	26	6	45	20	6	17
6100	19	26	3	26	10	59
6300	13	21	20	5	10	34
6400	7	16	37	11	15	17
6500	28	17	1	17	19	59
6600	22	12	19	24	0	43
6700	16	7	36	3	0	17
6800	10	2	54	9	5	0
6900	3	22	11	15	9	43
7000	24	22	37	21	14	27

DISTANTIÆ
PLANÆTARVM
MOTVS DIVRNVS
MERIDIES
HORÆ
MEDIA NOX

ENVNCTIATVM VICESIMVM SECVN.

Omni temporum curſu, tam ante q̃ poſt Chriſtum, labente, Solis ac Lunæ Coniunctiones, Oppoſitiones, Quadráſue medias, vnde cognoſcitur, vel in Nouilunio Solis; vel in Plenilunio Lunæ defectus, citra laborem perſpicere.

CVm conſtet Solem ac Lunam, precipuos naturæ fontes, potiſſimaſq; rerũ, & naſcentium & intereuntium cauſas exiſtere, optimè vero ſuas in naturam, vires, virtutes & effectus, tum demum, cũ minimè prepediantur tranſfundere: viciſſim cum quid obſtet eis, impediri, languere, imo & naturam corrumpere, obſtacula illa ſolicitius conſideranda, non inutiliter iudicauimus. Quapropter ☌, oppoſitioneſq; medias, & eclipſes, quibus res mundi citra controuerſiam alterantur, diligentius hoc loco tractare placuit. Res autem illas, quia vno inſtrumento comprehendere non licebat, in plura diſtribuere coactus ſum, partim, vt nihil omninò moleſtè cogitaturis relinqueretur, partim, vt ſic exactior abſolutiorq; rei examinatio fieret. Proinde quatuor illa continuè inſequentia inſtrumẽta ſubordinauimus, continua ſerie, velũti connexa. Hora ſiquidem non ad vnguem Coniunctionis vel Oppoſitionis habita (quotum vſus in iudiciis præcipuus eſt, earum rerum ſcz, quæ mundo eueniunt) impoſſibile eſt figuram cœli veram ſtruere, multo minus autẽ iudicium certius, de rebus ſtatuere, quare non temere hoc loci curioſior eſſe volui. Coniunctionem idcirco Solis & Lunæ aut Lunæ & Capitis Draconis, qui ſcire volet, inſtrumentum præſens conſideret, orbibus è quatuor & Calendario quodam compoſitum. Orbium primus, qui & infimus eſt, indicem X gerit, cui annos inſcriptos vides, ab vno in 100, confuſè tamen, & ordinem citra interſe ſignatos, cuius vſus exigitur, coniunctionibus oppoſitionibuſq; inquirendis. Secundus cum oſtenſore Z orbis patet, annis ſimiliter ab vno ad 100 præſcriptis, coniunctionibus ☽ & ☊ inueſtigãdis accommodus. Tertiam rotam Y index inſignit, in cuius circũferentia rotulæ eiuſmodi ● nigriuſculæ paſſim vna cũ charactere ☌ apparent, Solis & Lunæ coitus ſignantes, quemadmodum integellæ effigies hæ ☉ ☍nes, & corniculata lunulæ ◠, quadras luminarum repreſentant. Quartus orbis oſtenſorem Y amplectitur, Capita, Caudaſq; draconis aliquot, quorum vtendi ratio ſequitur. ¶ Solis Lunæq; cõiunctiones, oppoſitiones ſeu quadras nouiſſe conanti, radix ex tabula adiuncta ſumenda eſt, radix centenario proximò minori conueniens, hoc modo. Leua parte centenarius requiratur prior anno propoſito, quem iuxta continuo, dies, horæ, minutaq; coniunctionis, in dextra ſcz ſeſe offerent. Eadem vero in Ianuario inſtrumenti veſtigabis, indice X primum ſuper adducto, qui inuariantis ad operationis finem vſq; ſic perdurabit. Ex ſecũda pariter tabella radicem pro ☌ ☽ & ☊ elige, vbi dies, horæ, minutaq; vice ſumpta, prius velũti, & in Ianuario limbi requiſita, cum oſtenſore Z affige. Ambos iam orbes cum cera, aliâs non rite ſatis permanſuros, firma. Centum autẽm annos perpetuos rotæ ſic durare poſſint, ſi præter centenarium illum non aliud tempus quiſpiam requirat. Iam in ſuperficie rotulæ X annum propoſitum, currentemq; inſpice, per huncq; filum tende, oſtenſore Y ad Ianuarii diem, 14, vel 15 vel 16 locato, inde videndum operanti, quę nã ● ☌ tertiæ rotæ filo proxima ſit, eaq; ſub filum ducenda, qua ſubducta, rotas demum diſpoſitas habuerit ad votum. Quod ſi vſu venit interim coniunctiones binas pari vtrinq; ſpacio a filo diſtare, tum pro arbitrio agere licebit, & filo ſubſtituere vtramcunq; libuerit, ſine diſcrimine. Memineris tantummodo indicem Y ſemper in Ianuarium, non autem in Februarium vel Decembrem traducendũ, poſt quod filum cuicũq; malueris coniunctioni, oppoſitioni aut quadraturæ admoue, diem enim illud futuri aut facti aſpectus confeſtim in limbo Calendarii referet. Tria ſunt tamen hoc loco animaduerſu digna. Primum quod in anno biſextili non certó ☌ ☍ aut □ oſtendat, & hoc à principio Ianuarii vſq; ad 24 Februarii diem, qua ratione addendus ſemper alius dies eſt, quo addito, demum quæſitus reſultat. Secundum, vt ſi ☍ cum ✢ nota, Decembrẽ incidetit, nulla ſit, ſin vero in Ianuariũ, diem iam iuxta prædicta cuſtodiendũ eſſe, anni enim illius labẽtis ſcz, oppoſitio illa prima dicitur. Tertium, coniunctionem ● ☌ cum ſigno ‡ quę Decembrem incurrit, nouiſſimam anni eſſe currentis, ſeu propoſiti, quę vero Ianuarium attingit, prorſus inutilem fore. Quæ res metodo exemplari familier ſiet ita. ¶ In iudiciorum obſeruationibus Aſtronomi ſtudioſè coniunctionum ſeu præuentionum figuras, id eſt, eas, quæ proximè natiuitates anteuertunt, perſpicere ſolent, quocirca & nos luminarium coniunctionem Cæſarea genitura priorem proximè, exempli vice, perfectiori quadam via docebimus. E tabella numerali, id eſt, Radices continente, principiò coniunctionis radicem deſtinatam, anno currenti 1500. in quo natus fertur CAROLVS, quære. Inuenis autem diem 29, horam 11 minutum 38, quibus

Mod' operādi

Cautela obſeruanda in anno Biſextili.

Exemplum CAROLI Imperatoris,

TABVLA MEDIARVM Coniunctionum ☉ & ☽ ☌ ☉ & ☽.

TABVLA MEDIARVM Coniunctionum ☽ & ☊ ☌ ☽ & ☊

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum Dies	Horæ	Minut	Radices ante Chriſtum, Dies	Horæ	Minut	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum Dies	Horæ	Minut	Radices ante Chriſtum Dies	Horæ	Minut
[illegible]	23	10	24	23	10	24	Chriſti	22	6	33	22	6	33
100	27	18	35	19	2	13	200	16	14	50	1	6	8
200	2	14	1	14	18	2	200	9	21	5	7	10	50
300	6	22	12	10	9	51	300	3	26	26	13	15	33
400	11	6	23	6	1	40	400	24	16	49	19	20	15
500	15	23	34	1	17	29	500	18	12	7	26	0	57
600	19	22	45	26	22	2	600	12	7	24	5	0	32
700	24	6	56	22	13	52	700	6	2	45	11	5	15
800	28	15	7	17	5	41	800	27	3	7	17	9	58
900	3	10	33	13	21	30	900	20	22	23	23	14	43
1000	7	18	44	9	13	19	1000	14	17	40	2	14	18
1100	12	2	55	5	5	8	1100	8	12	58	8	19	1
1200	16	11	6	0	20	57	1200	2	8	15	14	23	43
1300	20	19	17	26	1	30	1300	23	8	37	21	4	26
1400	25	3	28	21	17	20	1400	17	3	56	0	4	0
1500	29	11	39	17	9	9	1500	10	23	14	6	8	43
1600	4	7	6	13	0	58	1600	4	[illegible]	32	12	13	35
1700	8	15	10	8	16	47	1700	25	18	52	18	18	9
1800	12	23	27	4	8	36	1800	19	[illegible]	12	24	22	51
1900	17	7	38	0	0	25	1900	23	9	30	3	22	27
2000	21	15	49	25	4	58	2000	7	4	47	10	3	11
2100	26	0	0	20	20	47	2100	[illegible]	0	4	16	7	53
2200	0	19	27	16	12	37	2200	22	[illegible]	29	22	12	36
2300	5	3	38	12	4	26	2300	15	19	49	1	12	11
2400	9	11	48	7	20	15	2400	9	15	2	7	16	53
2500	13	19	59	3	12	4	2500	3	10	19	13	21	36
2600	18	4	10	28	16	37	2600	24	19	45	20	2	20
2700	22	12	21	24	8	26	2700	18	6	2	26	6	3
2800	26	20	32	20	0	15	2800	12	1	20	5	5	38
2900	1	15	59	15	16	5	2900	5	20	37	11	10	21
3000	6	0	10	11	7	54	3000	26	21	2	17	16	4
3100	10	8	21	6	23	43	3100	20	16	17	23	20	46
3200	14	16	31	2	15	32	3200	14	11	34	2	20	21
3300	19	0	42	27	20	3	3300	8	6	50	9	1	3
3400	23	8	53	23	11	54	3400	2	2	9	15	5	46
3500	27	17	4	9	3	43	3500	23	2	32	21	10	28
3600	2	12	31	14	19	32	3600	16	21	49	27	15	11
3700	6	20	42	10	11	22	3700	10	17	7	6	14	41
3800	11	4	53	6	3	11	3800	4	12	25	12	19	28
3900	15	13	3	1	19	0	3900	25	12	50	19	0	11
4000	19	21	14	26	23	33	4000	19	8	[illegible]	2	4	51
4100	24	5	25	22	15	22	4100	13	3	25	4	4	31
4200	28	13	36	18	7	11	4200	6	22	42	10	9	10
4300	3	9	3	13	23	0	4300	0	18	0	16	13	56
4400	7	17	14	9	14	49	4400	21	18	25	22	18	35
4500	12	1	25	5	6	39	4500	15	23	43	1	18	15
4600	16	9	36	0	22	28	4600	9	9	0	7	21	58
4700	20	17	46	20	3	1	4700	3	4	18	14	3	40
4800	26	1	57	21	18	50	4800	24	4	41	10	8	24
4900	29	10	8	17	10	39	4900	17	23	58	26	13	6
5000	4	5	35	13	2	28	5000	11	19	16	5	12	41
5100	8	13	40	8	18	17	5100	5	14	33	11	17	24
5200	12	21	57	4	10	7	5200	26	14	56	17	22	6
5300	17	6	8	0	1	56	5300	20	10	13	14	2	49
5400	21	14	18	25	6	29	5400	14	5	31	3	12	24
5500	25	22	29	20	22	18	5500	8	0	46	9	7	7
5600	0	17	56	16	14	7	5600	1	20	4	15	11	49
5700	5	2	7	12	5	56	5700	22	20	19	21	16	33
5800	9	10	18	7	21	45	5800	16	15	47	0	16	9
5900	13	18	29	3	13	34	5900	10	11	4	6	20	51
6000	18	2	40	29	18	8	6000	4	6	22	13	1	34
6100	22	10	50	24	9	57	6100	25	6	45	19	6	17
6200	26	19	1	20	1	46	6200	18	26	3	25	10	59
6300	1	14	28	15	17	35	6300	12	21	20	4	10	34
6400	5	22	39	11	19	24	6400	6	16	37	10	15	17
6500	10	5	50	7	1	13	6500	27	17	1	16	19	59
6600	14	15	1	2	17	26	6600	21	12	19	23	0	43
6700	18	23	12	27	21	36	6700	15	7	36	2	0	17
6800	23	7	23	23	13	25	6800	9	2	54	8	5	0
6000	27	15	33	19	5	14	6900	2	22	11	14	9	43
7000	2	11	0	14	21	3	7000	23	22	37	20	14	27

quibus in Ianuario perſpectis, indicem X inducis, ideo,quia natiuitas habeatur centenaria,necdum planè exacta. Poſt hæc eum filo 24 Februarii diem,natalem ſcꝫ Cæſaris ſigna, vnde cum eodem filo contra dierum ordinem procede eouſq;, donec vel ● ☌ vel ☉ ☍ occurrat, ☉ ☍ autem offertur, quæ geniture huius præuentionalis (licet ineptiori tamen aſtrologis notiſſimo vocabulo, tu ſi mauis, præcedentem dicere nil erraueris) oppoſitionaliſue, quoniã natiuitatem præcedit oppoſitio iſta, vocabitur. Per quam vbi filum traduxeris, in Diario ſiue Calendario 14 Februarii diem,quo contingit huiuſmodi oppoſitio, cernes. Quanq̃ is Biſſextilis ſit annus, non opus tamen fuerit diem demere, cum lux præuentionalis ſiue præcedentis oppoſitionis 24 Februarii non excedat, imò 14 dies, qui inuenitur, recipiendus pro eo.

Exemplũ Regis FERDINANDI

¶Regi FERDINANDO natalem ſcimus annum 1503, velut antea, index X ſimiliter, vt prius diem 0 horam 22 minutum 54 Ianuarii ſupenacet. Oſtenſorem modo Y ſuper Ianuarii diem 15 vel 16 ſtatue, & tertius annus, regius ſcꝫ, in limbo rotæ X expreſſus, idem cum filo notandus venit. Subtus vero filum proxima ☌ cum 11 ſignata, in rotula videlicet Y, ducenda eſt. Poſt hoc filum, vbi 10 diei Martii, Natalicio regis, impoſitum, ab hincq; retro ſubinde quo ad ☌ vel ☍ obueniat, ductum fuerit, coniũctio primum occurſare, filumq; ſubire, horis aliquot poſt 25 Februarii diem, videbitur. Coniunctioni huic oblatæ II aſtant, quæ præſentis anni ſecundam eſſe eandem ſignificant. Natiuitas autẽ hæc regia Aſtronomis coniunctionalis, eò quod coniunctio prima occurſarit, nominabitur. Quo deinceps ordine in annis Chriſto prioribus, agendum ſit, paulo infra habebitur.

ENVNCTIATVM VICESIMVM TERTIVM

Lunæ, Capitiſq;, vt dicitur, Draconis, ſeu Caudæ eiuſdem, propoſito, quouis & anno, & die, & menſe, coniunctionem mediam inuenire, perq; illam futura ſit, nec ne, aliqua luminarium obſcuratio, eodem temporis ſpacio, citra difficultatem aut dubium, præſagire.

EODEM QVO DIES, QVIBVS Sol & Luna coniunguntur vel opponuntur, indagaſti modo, Lunam & Caput draconis coire quoq; ſcies. Radice tantummodo alia ex præſenti tabella excepta, indiceq; Z ſuum in locum deducto. Quæ res paradigmate clarior euadet. ¶Annus 1500 Cæſari CAROLO natalis, radicem habet, dies 11, horas 23, m̃ 14, Eadem radix in præcedentis figuræ Ianuario perſpecta cum indice Z ſignetur. Quia vero annus eſt nondum plenus V quoq; index eum Z coniungatur, ſic agenti rotæ ſatis commodè ordinatæ erunt. Iam ergo filum orbiculatim omnibus inducito, & coniunctionibus & oppoſitionibus, quando ſi qua ſubincidit caudæ vel capitis Draconis linea, filo, pronunctiare futuram eclipſim in ea coniunctione vel oppoſitione potes. Horam vero futuræ cognoſcere datur nõdum, donec certus ſis, vtrum die coniunctio illa oppoſitióue noctu neueniat. Interdiu enim eclipſis Lunæ nemini fieri poteſt, ſicut neq; in nocte Sol deficere conſpicitur. Satis igitur nunc eſto cognouiſſe die ne futura eclipſis an noctu ſit. Vt 12 Maii ☍ ☉ & ☽ cernitur caudam propè, quo quidem die præſagire liceret eclipſim, niſi ex ſequentibus conſtaret oppoſitionem illam diurnam exiſtere. Itẽ licet 27 menſis eiuſdem ☌ appareat, ea tamen cum ſit nocturna nequaq̃ animaduertenda eſt, ſic & coniunctio 11 Iunii caudalis, quoniam Luna iam digreſſa longius eſt. non amplius ſperabitur. Verum 6 Nouembris ſm mediam ☍, eclipſis Lunæ omnino futura eſt, quia nocturna oppoſitio & vera, 5 die contingit. Coſiderãti reliquas anni preſentis oppoſitiones, 20 quoq; Nouembris prope caudam altera videtur, at, quoniam longius quid diſtet, neque illic eclipſis expectanda fuerit. Diuerſa in Solis eclipſi habetur ratio, vbi licet non ex amuſſi coniunctionum lineæ & capitum, ſiue caudarum conuenient, nihilominus tamen eclipſim fieri poſſibile eſt, & id ratiõe diuerſitatis aſpectus, vt terminus eclipticus ☉ demõſtrat.

Exemplum CAROLI Imperatoris

Per Draconis lineã velliget terminũ eclipticũ, quoties ſcꝫ filũ huiuſmodi ☊ terrã, id eſt, terminũ eclipticũ, ceciderit, Solis fieri eclipſim demõſtrat, Lunæ vero deliquũ, quoties filũ talẽ figurã ☋ attingit. In aliquibus vero exẽplaribus poſuimus terminũ Solis ſic ☉ Lunæ ſic ☽

Exemplũ Regis FERDINANDI.

¶Rex FERDINANDVS eandem cum Cæſare radicem obtinet proinde X & Z oſtenſores iidem perdurant. V autem rotula pro anno 3 poſita in limbo Z, & Y rota pro anno quoq; tertio in limbo X (quoniam rex 3 poſt ſequimilleſimum natus dicitur) rectè locata, rotas omnes quatuor rectè diſpoſueris. Inſtrumento itaq; ſic ordinato, filum ſingulis coniunctionibus & oppoſitionibꝰ

inſer,

inſer, vbi ſi caput aliquod vel cauda filum ſubit, luminaris alicuius defectum certo prædicere potes, velũti 27 Martii, Solis deliquiũ, niſi noctu foret, & Lunæ eclipſim 11 Aprilis, & 5 Octobris, ſi non interdiu contingeret. ¶Ante Chriſti tempora agendi ratio non eſt differens à priori, niſi quod annum propoſitum ſubtrahis à centenario maiori, quod reſiduum, anni reſidui vocantur. Radicem deinde centenarii maioris quæſitam cum oſtenſoribus X & Z ſignas. Annos vero reliquos cum Y & V indicibus exprimis, quemadmodum ſupra dictum eſt.

Ante Chriſtũ operãdi modꝰ.

ENVNCTIATI HVIVS VICESIMI SEcundi additamentum ſiue complementum.

QVANQVAM PRECEDENS ENVNctiatum ſufficienter, & per ſe ſibi conſter, nihilo ſecius tamen aliud inſuper addere libuit, immo neceſſum fuit, & hoc iccirco, quia filum prioris non adeo exacte quemuis diem coniunctionum & oppoſitionum eclipſiumq; poſſibilitates denotat, papiri vitio, quæ, neſcio quomodo, dum intercendendum paulo humores vberius conbibit, nunc laxari, nunc coarctari ſolet. In preſenti adhuc preciſius omnia cognoſci queunt. Licet vero eum ſpirali inſtrumento idem agas quod cum inſtrumento draconibus pleno, difficultas tamen non vulgatis operationi ſiue vſui eiuſdẽ incumbit. Verum quia alterum alterius requirat officium, neq; ſatis perfectè vnum ex his operetur, ideo vtrumq; ſibi oppoſita locauimus, ita, vt paginam vertere nemo cogatur, qua ratione inſtrumenta ſitum ſuum & verificationem plerũq; amittunt. Sciendũ prætereа rotulas huius duas idem efficere, quod quattuor prioris inſtrumenti faciunt, vſus tamen præſentis eſt huiuſmodi. Vbi prioris inſtrumenti rotas rectè ordinaueris ſiniſtras, ordina & preſentis duas eodem modo. Radicem eandem, coniunctionis vel oppoſitionis, qua vſus es in diſponenda rota X prioris quere in Ianuario Calendarii ibidem inſerti, ideſt, ſpiralis, primum die radicis habito, in limbo exteriori quoq; radicis horas luſtra, quilibet autem gradus horam vnam deſignat, vnde radicis minuta quoq; colligi poſſunt, per minuta illa filum traducitur, cui index X Y rotę inferioris ſubſtituitur. Deinceps in limbo eiuſdem orbis annus requiritur currens, ad quem coniunctio vel oppoſitio, vel eclipſium poſſibilitas deſideratur, annus ille eum filo ſignatur, eidemq; denuo oſtenſor X Y ſubiungitur, inferioris ſcꝫ rotæ, ita autem rota illa vltimum ſui locum ſortita eſt. Index ille cum nota X & Y ſignatur, eò quod tantum preſtat atq; illi duo prioris orbes, alter cum X, alter cum Y notatus. Ab hinc rotam diſpone ſuperiorem non ſecus ac illam, radici coniunctionis inſerens Lunæ ſcꝫ & Capitis Draconis, & hoc in Ianuarii diebus & horis. Rota hæc pariter literas gerit duas, Z videlicet & V, eadem enim agit, quæ aliæ duæ ſeorſum, altera cum Z, & altera cum V ſignare, ſuper quibus Dracones ſunt, prioris ſcꝫ inſtrumenti. Sic autem duæ illæ rotæ doſpoſitæ omnino ad vſum ſunt. His ambobus ſic ordinatis inſtrumentis, videndum in priori quanam cyfra coniunctio vel oppoſitio, quam ſcire cupis, inſigniatur, tum quando euenit, an ſcꝫ prima, an ſecunda, an tertia &c̃ ſit ab anni principio facta, per eam filum dum extendis, notat in quem menſem & diem coniunctio vel oppoſitio incidat. Simili numero aut cyfra in poſteriori require inſtrumento in rotula X Y, vel coniunctionum (quales nigriuſculæ repreſentant facies, vel oppoſitionem, cuiuſmodi flaua Lunatiſue color exprimit) filũ vero recta iſtius faciei diametro ſuperpone, quod ita extenſum in limbo exteriori coniunctionis vel oppoſitionis horã minutumq; denotat. Adhæc obſerua quo in loco filum contingat mẽſem, in quo coniunctio vel oppoſitio reperta eſt per inſtrumentũ prius, cyfra enim tunc oſtendit verum diem coniunctionis vel oppoſitionis mediæ, tam factæ quam fiendæ. Diem ita cognoſces, A filo extẽſo contra ſignorum ordinem ſiue dierum numerum retro perge, donec occurrant menſium nomina, non autem ſecundum dierum ordinem, ſic enim falli poſſis, precipuè, ſi menſium nomina primo obuenirent eorum in quibus dierum numerus incipit, Inter menſes igitur hos, menſem illum require, cuius ☌ nem vel ☍ nem priori in inſtrumento offendiſti in ſuo autem ſpirali circulo digitum tuum ad filum vſq; promoue, iuxta quod verum diem agnoſces, & hoc ſi annus currens exiſtat Communis aut Ciuilis. Idem in Biſſextili quoq; euenit, ſed à principio anni ad 24 Februarii diem dumtaxat. Poſt quem ſi fiat coniunctio vel oppoſitio perpetuò vnus dies auferendus eſt, veluti ſi filum indicet primum Martii, pro eo 29 Februarii ſummatur, aut ſi filum notet 2 Martii, pro ſecundo primus capiatur, Similimodo in reliquis agitur. Inſtrumentum hoc non factum eſt quo horas & minutã per illud indages, ſed diem tantummodo, illumq; veriſſime. Horas tamen & minuta cogniturus certò, proximum accedas inſtrumẽtum oportet. In eo enim nihil deeſt talia querenti. Præterea ſi cognoſcere cupias, vtrum in anno eclipſis aliqua, tam Solis, quam Lunæ, ſiue vna, ſiue plures ſint euenturæ, tum conſidera in priori inſtrumento quoties cauda vel caput aliquod coniunctioni aut oppoſitioni concurrat, cyfra interim diligenter notata, quota

Cur quilibet orbis geminas habeat litteras

Vſus inſtrumẽti.

dictis vel oppoſitio ſcꝫ prima cum filum dum vel oppoſitio inſtrumento bis non eſt ſiue color exprimit

Quomodo in anno Biſextili procedendum ſit,

Quo pacto cognoſcatur eclipſis futura in ☌ vel ☍.

nam

IVLIVS
AVGVSTVS
SEPTEMBER
OCTOBER
NOVEMBER
DECEMBER
IANVARIVS
FEBRVARIVS
MARTIVS
APRILIS
MAIVS
IVNIVS
ANNI CVRRENTES
ANNI CVRRENTES
VMBRA TERRÆ

¶ Cautela obſeruanda in diſpoſitione rotarum

Operandi modus huius ſecundi inſtrumenti verus quidem & certus eſt, quoties annus currens ſiue propoſitus in arcu limbi inferioris rotæ ab indice X Y procedendo ſecundum dierum ordinem, uſque ad 29 diem Ianuarii, horam 12, Mi. 44 ſiue ſtellam lunæ ſic depictam ✳☽ reperitur. Annus ille cum filo (vt prius dictũ eſt) ſignatur, eidemque denuo index X Y adducitur, qui inuariatus ad operationis finem ſic perdurabit. *Si* uero poſt primam ſiue radicalem indicis locationem annus propoſitus à ſtella prædicta (ſupputatione ſecundum dierum ordinem facta) uſque ad indicem X Y occurrat, iam dictæ ſtellæ centrum inſpice, per huncque filũ rende, cui ſubducis indicem T. Mox deinceps filum ducatur per propoſitum ſiue currentem annum, ubi interſectio fili cum circulo T diem tantũ, aut diem horamque dabit. Dies ille tandem in limbo Ianuarii requiſitus, cum filo ſignatur, eidemque denuo oſtenſor X Y ſubiungitur, ita autem rota illa ultimum ſui locum ſortita eſt. Atqui nunc mihi uideor ſatis ſuperque poſitionem rotæ X Y declaraſſe, admonens interim, ut ſimilia de rota Z V intelligantur, qualia de rota X Y prodita ſunt, intereſſe tamen hoc unum quod hic conſiderandus erit index Z V, & centrum ſtellæ iuxta 27 Ian: diem ſignatæ cũ charactere draconis ſic ✳☊

nam ſit, an prima, an ſecunda, an tertia ab anni principio, eandem enim coniunctionem ſiue oppoſitionem in poſteriori reſum mes inſtrumento, perq; eam traduces filum, quod ſi incidit termi num ecl(ipticum, ſiue in capite, ſiue in cauda illud accidat, vbicũq; tandem recta illius cyfra inuenitur, certus es de poſſibilitate eclipſis, ſi modo id media coniunctio vel oppoſitio admittit. Quomodo ve ra coniunctionum vel oppoſitionum poſſibilitas agnoſci debeat, ali bi eſt dictum. Vt vero terminos eclipticos rectius perdiſcas, ſciendũ eſt Solis fore eclipſim, quoties filum huiuſmodi areã ⊙ aut huiuſmodi ⊙ in quibus ⊙ character repetitur in cidit, & hoc in die artificiali tantum, Lunæ vero deliquium fit, quo ties filum talem ☽ aut talem ☾ figuram intro rapitur, ſed nocturna ſit illa oppoſitio oportet.

EXEMPLVM CAROLI Imperatoris

¶ Quod ſi in natiuitate Cæſarea indicem X Y dirigis ſuper diẽ o horas 22, minuta 54 Ianuarii, tum rotam hanc ſuo loco dederis, annus enim nondum elapſus eſt. Sic oſtenſorem orbis superni Z V diei 11, horis 23 minutis 14 admoue, & locata erit pro vſu totius anni. Iam ſi inſtrumentum prius inſpexeris 12 Maii die ☍ mediã comperies, quintam in ordine, quare ſi filum per quintam ☍ inſtrumenti ſecundi ducis, oſtenditur per illud in gyro Menſis Maii dies 13, hora 20, M̃ 10 fere. Verum Biſſexti ratiõe demes hic diem vnũ, & reſtabunt dies 12. Quoniam vero iuxta ☍ hanc 5 inuenitur cauda, & hoc in inſtrumento priori, eclipſis, vt fiat putandum eſt. Pro inde ſequens etiam inſtrumẽtum erit inſpiciendum, (filo ſuper oppoſitione 5 perſeuerãte) vtrum terminos Lunæ eclipticos filum comprehendat, in cauda quinta, & certe comprehendi videtur, ideo citra dubium aſſeuerãris Lunam in hac ☍ delinquere. Attamen, quia diurna illa ☍ eſt, ea propter Lunam ſub horizonte conſiſtere neceſſarium eſt, nec fieri poteſt vt nobis appareat illa eadem de cauſa. Reperitur preterea ☌ quedam in Maio, & hæc 28 die Menſis eiuſdẽ, coniunctio autem ſexta hæc eſt, ab anni principio, contingens ferè caput Draconis ſextum, quocirca filum per ſextum inſtrumenti ſequentis coniunctionem ſi educitur, idem demonſtrat diem 28 in circulo Maii, horam quoq; 14. Biſextũ propter dies 27 accipitur. Nunc ſi videatur caput draconis ſextum quoq; terminus eiuſdem eclipſis ſolaris à filo contingi cernitur, adeo vt oporteat Solis deliquium fieri, hoc autem intelligitur ſecundum ☌ mediam. Verum quia vera circa noctis medium euenit, velũti ſequentia docebũt, idcirco penes nos conſpici nequit. At 6 Nouembris die ☍ vndecima, circa draconis caput duodecimum offenditur, quam ſi per inſtrumentum ſequens examinas, filum in draconis capite 12 mo terminum eclipſis Lunaris ſcindit, ea igitur ☍ ſine dubio, quia in nocte euenit nobis, cõſpicua eſt.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI

Exemplum Regis FERDINANDI

¶ Rex FERDINANDVS eaſdem cum Cæſare radices habet natus, quapropter rota X.Y in diem o, hora 22, M̃ 54 ſtatuitur, & deinde filum per annum educitur tertium in limbo eiuſdem rotæ, rurſuſq; oſtenſor ſubducitur; & orbis ille rectificatus eſt. Superiorem pariter orbem hoc modo diſpone, adducens primo radici quæ eſt dies 11, hora 23 M̃ 14. Deinceps tertio anno. Poſt hoc inſtrumentum intuenti primum occurrit ſecunda ☍ die Martii 12 fieri, tertiam attingens caudam; Ideo videndum eſt, vtrum Lunæ eclipſis accidere poſſit. Iam ſi per ſecundam ☍ tendis filum in inſtrumento poſteriori, cernis quod idem incidat eclipſis Lunaris terminum nequaquã, ob id neq; eclipſis ſperanda eſt, hoc intelligendũ eſt, quo ad mediã ☍, quo ad verã adhuc fieri poteſt, vt terminũ incidat eclipſiſq; contingat, id quod ſequentia ſatis aperiunt. Adhuc eodẽ anno die 27 Martii ☌ tertia caput draconis quartum contrectat, quapropter ſecundi inſtrumenti filum per ☌ tertiam directum oſtendit in gyro Martii diem 27; exteriori vero in limbo horas 4. Preterea terminum ſolaris deliquii quarto in capite attingit, quamobrem certò eclipſis aſſeritur futura Solis, niſi accideret autem circa noctem mediam, ſicuti ſcies conſequenter, ob id nullam ſperaueris. Eadem ratio in reliquis eſt vniuerſis.

Enunctiatum

ENVNCTIATVM VICESIMVM QVAR.

Cognito iam eclipſis die, horam quoq; & minutũ ☌nis vel ☍nis mediæ euenientis, contemplari.

CENTENARII RADICEM PERſpice in eadẽ qua prius ſoluiſti, coniunctionis ſcz Lunæ & Solis tabula, quam mox in limbo inſtrumenti præſentis require, ab hora meridiana ſcz 12 ordiens, Inuentam ſuper Q oſtenſorem loca, Annum poſt hac reſiduum & currentem in limbo rotulæ Q querens, cum P oſtenſore ſecundæ rotæ ſigna. Nũc horam & minutũ ☌nis vel ☍nis mediæ cogniturus, redi ad priorem figuram, in qua diſtantiam eiuſdem à prima Ianuarij coniunctione, obſerua, ſi coniunctionem vis, tum eam in limbo exteriori cum numeris expreſſam veſtiga, per quam ſimulac ductum filum fuerit, horam & minutum in limbo referet. Pari ratione & oppoſitiones examinabis. Verum hic notabis, vt ſi vſu veniat oppoſitionem in Ianuario præcedere coniunctionem, eam in hoc inſtrumento, ſicut etiam in ſuperiori, cum ✝ inſignitam eſſe. Documentum huius rei ſit hoc planius.

Cautela ob[ſer]uanda qu[ando] ☍ præced[it] in princip[io an]ni.

Exemplum CAROLI

Exem[plum] CARO[LI] Imperato[ris]

¶ IMPERATORIS CAROLI radix fuit dies o hora 22 M̃ 54. In limbi igitur ambitu horas 22 M̃ 54 pomeridianas quærito, quo mox indices Q & P vtroſq; ducito. Anno o reſiduo ſuperante, & rotæ ſic omnes ſuis redditæ locis fuerint. At cũ enunctiatum viceſimum ſecundum dederit 14 Februarij natiuitatem præuentionalem, vt ducitur, quæ ſecunda eſt ☍ poſt primam anni coniunctionem, filũm per ſecundam oppoſitionem ſecundi limbi tendes, & in horarum limbo, horas 6 M̃ o videbis, tempus, quod mediæ coniunctionis verum eſt.

Exemplum FERDINANDI.

Exemplũ [Re]gis FER[DI]NAND[I]

¶ FERDINANDVS ROMANORVM Rex, quando eundem cum Cæſare centenarium poſſidet 1500 ſcz, index Q in hora 22 M̃ 54 permanet. Verum; quia natus tertio anno currenti dicitur, P oſtenſor tertio anno in limbo Q rotæ applicandus eſt. Enunctiatum 22 docuit natiuitatem cõiunctionalem eſſe, quia proximè eam anteiuerit coniunctio, 25 ſcz Februarij, quæ fuit ſecunda in ordine; propterea eadem in inſtrumento luſtranda eſt, filumq; per eandem ducendum, quod horam 15 M̃ 31 poſt meridiem, diẽ autem 25 in quo media illa coniunctio facta eſt, indicat. Non aliter actutus es in annis Chriſtum præcedentibus. Indicem enim Q ſuper radicem centenarij, P ſuper annorum reliquias inducens, Filum deinde per coniunctionem vel oppoſitionem extendis, quod extenſum, horas & minuta in limbo ſignat.

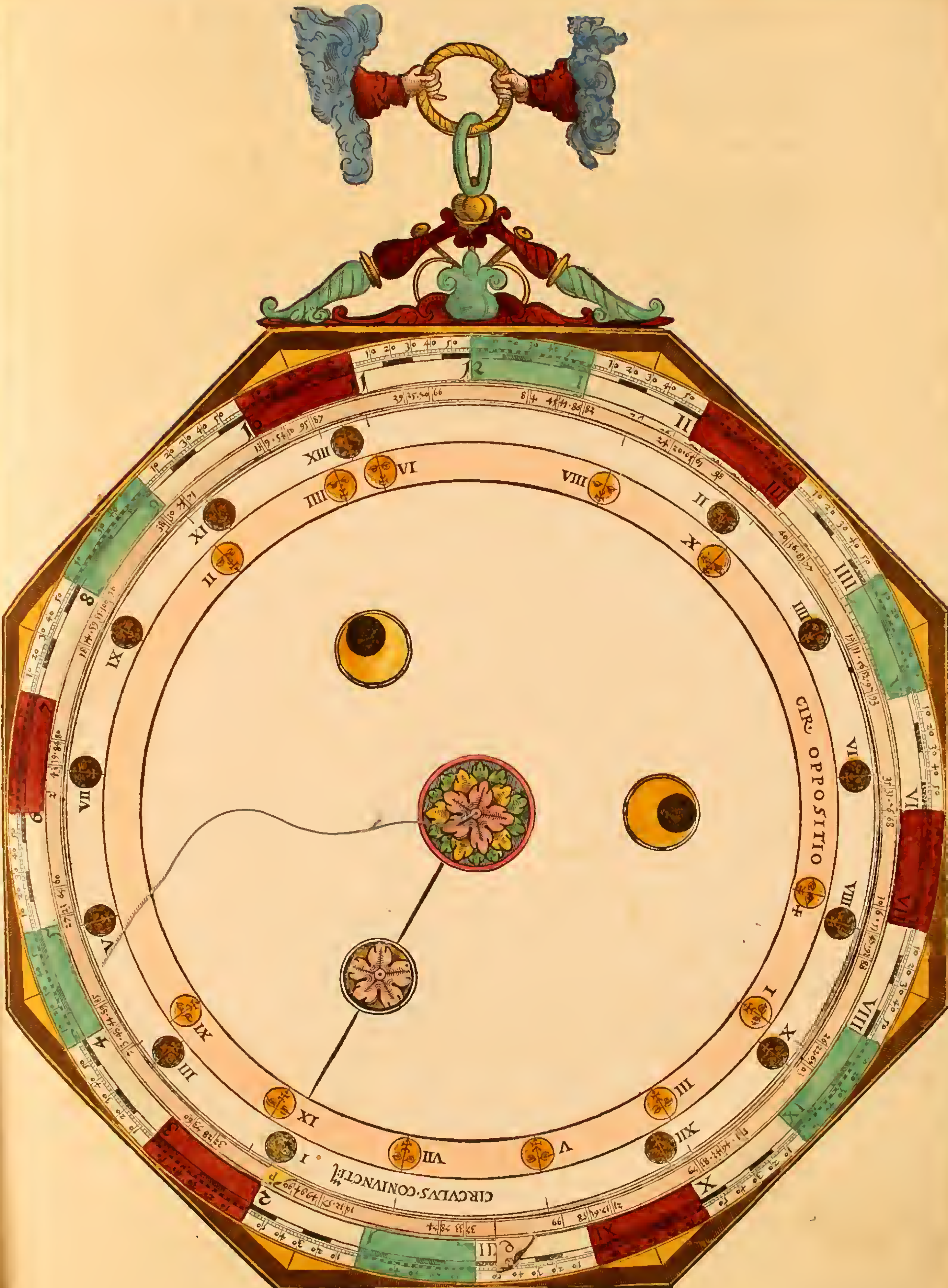
ENVNCTIATVM VICESIMVM QVIN

Argumenta Solis & Lunæ media, per quæ tempus veræ alicuius coniunctionis aut oppoſitionis diſcitur, conſequi.

SVPERIVS VBERRIME IN theorica Solis tractata eſt Argumenti medij cognitio, ad quem locum te relẽgo, breuitati conſulens. Similiter Lunæ motus, Argumentumq; eius, inſtrumentum proprium definiuit abundè, que repetenda tantum admoneo, cum pluribus ante acta perſequi, & moleſtũ legenti, & futile tradenn ſit. Sed quo exempla noſtra finem perfectiorẽ ſortiantur, pauca adhuc addentur. ¶ In Cæſaris præuentione, ſic enim loquũtur, quæ ortum eius anteibat, Solis argumentum mediũ eſſe depræhenditur ex enunctiato 12, S̈ 8 G̈ 1 M̈ 58. Lunæ Argumentum S̈ 2 G̈ 8 M̈ 18. ¶ In Regis autem coniunctione (nam ☌ natum præceſſit) 25 die, 15 hora, 31 mi. Februarii. Argumentum Solare medium, habet S̈ 8 G̈ 13 M̈ 42. Argumentũ Lunare, S̃ 4 gra. 16 M̃ 34.

Exem[plum] CARO[LI]

Exempl[ũ Re]gis FER[DI]NAND[I]

CIR. OPPOSITIO
CIRCVLVS·CONIVNCTI.

ENVNCTIATVM VICESIMVM SEXTVM

Argumentis Solari & Lunari medijs, ad mediæ coniunctionis & oppoſitionis tempus habitis, veræ quoq; coniunctionis & oppoſitionis terminos, id eſt, horas & minuta diſquirere.

Temporibus Argumentiſq; medijs inuentis per enunctiata ante dicta, vera eădem nunc indagaturus. Principio Lunæ Argumentum medium in linea huius figuræ, ſcz E F, Signũ vero argumenti tam dextra quam leua obuium require. Illud autem dextro in latere offendes argumento 6 Signis minore exiſtente, inter numeros eiuſmodi. 1. 2. 3. 4. 5. 6. In ſiniſtro autem, ſi argumento 6 Sig: maius ſit, reperies cum numeris ſignatum talibus VII. VIII. IX. X. XI. XII. Argumento Lunæ in dextra aſcendendo in Zifris. 1. 2. 3. 4. 5. 6. accepto, tum Solis argumentum, vel in modico circulo centrum propè, vel in ſiguis quæ in interna limbi parte Ziffris 1. 2. 3. 4. &c. iuxta C literam inchoantur, deſcriptis, inquirendum erit. Si in leua parte ſumitur argumentum Lunæ deſcendendo in linea E F, iam Solis argumentum inter partis extremæ ipſius limbi, Signa, quæ initiũ habent iuxta D litteram, & his numeris ſignantur I II III IIII V VI &c. requiretur. Ambobus iam Solis & Lunæ argumentis collectis, filum lineæ F E inducens, margarita argumento Lunæ ſuperlocetur, rurſusq; filum argumento Solari adiungatur, quod in limbo tum exteriori tum interiori fiet, vter eorum argumento Lunæ in Zifferis vel litteris reſponderit, confeſtim enim margarita horas & minuta addenda vel ſubtrahenda, ☌nis vel ☍nis mediæ tempori, vnde vera ☌ vel ☍ reſiliet, oſtendet. Illud autem ſic intelliges volo, quod quoties Lunæ argumentum 6 Signa non ſuperat, obſeruandum paruum illum circulum, cui aſcriptum eſt medietate altera, MINVE, altera ADDE. Iam ſi margarita (filo Solis argumentum in circulo C exprimente) propè circulum paruum ceciderit, ita, vt pingue nigrantem peripheriam, cui ter ADDE verbum ineſt, intra ſidat, tum horæ & minuta ab vnione expreſſa, ſubtrahenda ſunt à tempore coniunctionis mediæ vel oppoſitionis. Sed ſi margarita circulum extra inuenitur, neq; arcum illum cui MINVE ineſt, iuxta littera C quoq; incipientem, intrat, horæ & minuta vnionis tẽpore mediæ ☌ vel oppoſitionis addẽtur. Si vero margarita intra arcum MINVE, & limbum exteriorem inciderit, titulo MINVE vtêris. Subtractionis enim vel additionis titulum ſequẽris illum, qui Solaris argumenti circulo proximus eſt à margarita, id quod iam paruus centrum penes indicat, quamuis illius gradus, propter illorum euidentiam maiori, in limbo ſumantur. Ac ſi Lunæ argumentum in ſiniſtra queritur parte, quod fit argumento 6 Signa ſuperante, margarita huic adducta, Solis argumentũ in limbo exteriori luſtrandum eſt, inchoanti à D littera. Filo ſini argumenti impoſito, margarita horas & minuta addenda vel ſubtrahenda oſtendit. Vtrum autem facies, ſic ſcies. Titulum MINVE vel ADDE conſidera, à limbo extremo centrum verſus margaritę proximum, is enim ſequendus erit.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Cæſaris Caroli præuẽtio.

¶ Hæc hactenus præcepta illuſtrabunt paradigmata conſueta. Cæſareæ natiuitatis præuentionem fuiſſe diximus 14 Februarij, Mediç vero oppoſitionis horam 6 pomeridianam cum mi: 0. Argumentum Solare S 8, G 1 M 44, Lunaræ S 2 G 14 M 47 enunctiatum præcedens dedit. Lunæ itaq; argumentum, quoniam 6 S minus eſt, dextro in latere videndum eſt, gradus autem in linea E F, Filumq; vna cum margarita huic ſuperponendum. Argumentum Solis nunc in paruulo iuxta centrum cyclo requirendum itidem in circulo C in gradus minutaq; accipi poſſunt. Huic argumento rurſus ſi filum ſuperieceris, margarita ſimul in area 13 Horas, 23 minuta adijcienda prodit, adijcienda eò, quod paruus circulus repræſentator Solaris argumenti, proximuſq; à centro titulus eſt. Ea poſtq̃ mediæ ☍ni adieceris, horæ redundant 19, minuta 23, veraq; ☍ iam vocatur. Tempus hocce duplici ratione inſuper ratificabitur. Prima, per 5 enunctiatum, vnde æquationem dierum mutuabis hoc pacto, agens. In limbo 14 diem Februarij diſquires, per quem filum tranſmiſſum, minutum vnum in circulo æquationis abſcindit, id quod tempori poſtea inuento additum, tempus veræ oppoſitionis, æquatis diebus dictum, meridiano Ingolſtadienſi conueniens, horas ſcz 19, minuta 24, conſtituet. Secunda

da temporis verificatio eſt eiuſmodi, vt tempus ad meridianum natiuum, id eſt, Gandauenſem reducere ſtudeas, quod ita facies. Regionum in tabula Gandauum, ſimulac legeris ſub titulo ☌ ☍ & aſpectuum, Horam 0 M 39 cum M littera, conſpicis. 39 diminutis à tempore iam æquato vltima verificatio reſilict, dies ſcz 14, hora 18 M 44.

Exemplum FERDINANDI Regis.

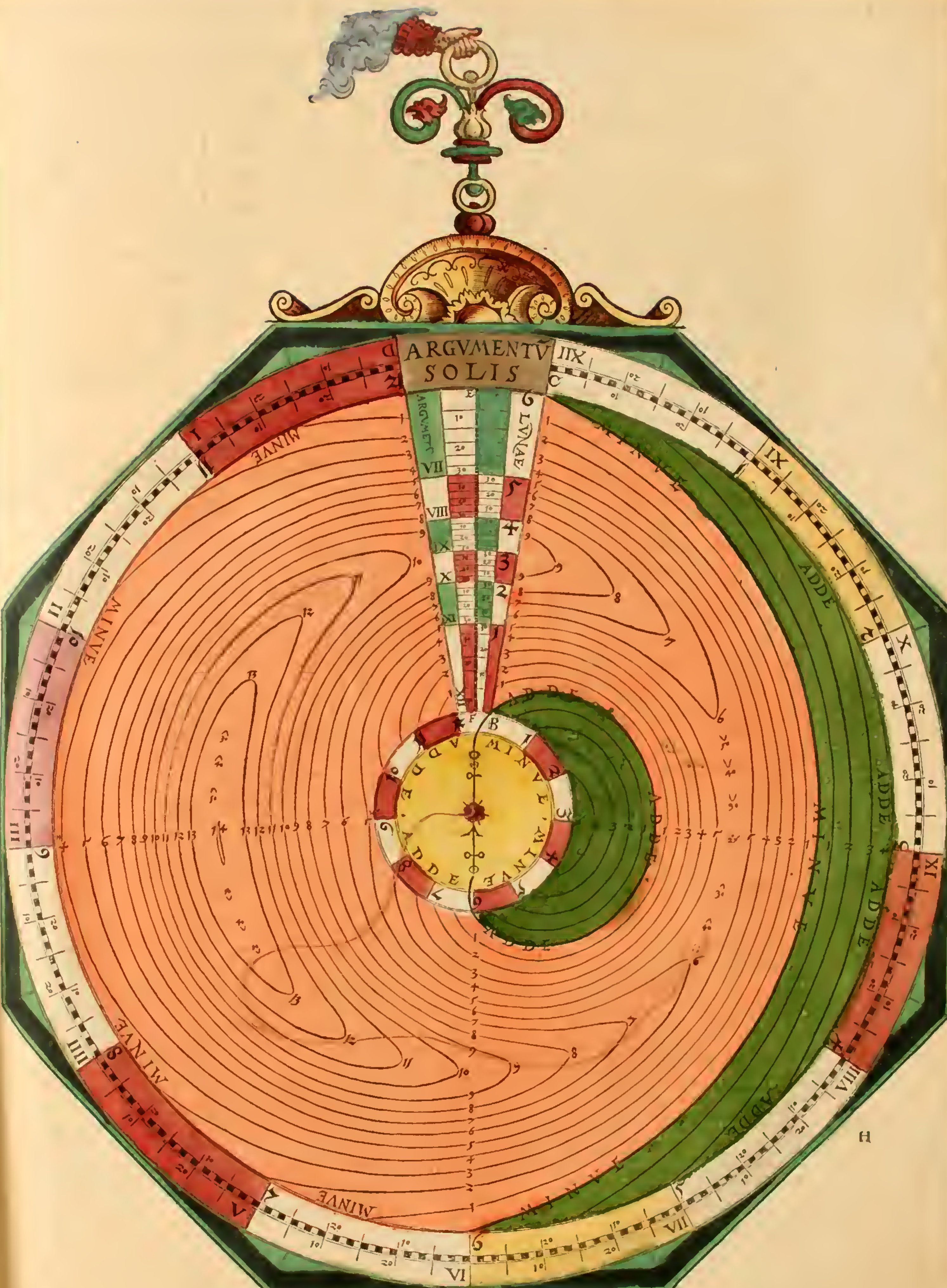
Regia natiuitas Coniunctionalis ...

¶ In Regia natiuitate, die 25 Februarij, hora 15 M 31 tempus mediæ ☌ fuit. Argumentum ☽ S 4 G 16 M 34. Illud quæras in ſiniſtro latere aſcendendo, in linea vero F G gradus argumenti, cumq; vnione eoſdem exprime. Iam paruum circulum argumenti Solis ſignificatorem non ignora, ideo cum & argumentũ ☽ & circulus ipſe pariter ambas cum numeris 1. 2. 3. 4. &c. inſcribantur, licet cyclus, quoniam & ipſe Zifferis huiuſmodi 1. 2. 3. 4. &c. conſtat, pro alio vſurpetur ob magnitudinem ſcz graduum, titulus tamen additionis, ſubtractioniſq; vltra paruum circulum accipi debet. Argumento Solis in C orbiculo S ſcz 8 G 13 M 42 ſumpto, filum per idem ducatur. Quo facto, horas in area figuræ addendas, nempe 10, M 19 vnio dabit, ſic enim titulus additionis centro vicinus exigit. Hinc dierum æquationẽ, quæ eſt 3 M 40 Z per enunctiatum 5 repete, quam ſi addis, veræ ☌ tempus ad meridianum Ingolſtadianum, dies videlicet 26, Ho: 1, M 50 habes. Adhuc æqualius vel magis conueniens Medinę vrbi habiturus præcepto Enunctiati 3 Medinam examina, illic enim ſub titulo ☌ ☍ & aſpectuum, Hora 1 M 12 cum nota M offertur. Diminutis igitur hora 1 & M 12, veræ ☌nis tempus, dies videlicet 26, hora 0 M 42, id quod quæſieras, relinquetur.

Exemplum ante Chriſti tempora ab Alexandro obeunte mutuatum.

Exemplum ante Chriſti tempora

Huius rei vt exemplum quoq; afferatur ante Chriſtum deſumptum, Alexandri magni obitum delegi, ante Chriſtum natum 311 annos & 93 dies factum. Nunc ſi ſcire velim, vtrum ☌ an ☍tio mortem hanc Alexandri proximè anteiuerit, quoq; die, hora & minuto contigerit, annos 311 dieſq; 93 ab 400 annis ſubtraho, à proximo vicz cẽtenario maiore, relinquuntur igitur 88 anni 272 dies. Huncce dierum numerum ſi à prima Ianuarij luce numero, rectè in 29 Septembris coincidere videtur. Hoc acto, radicem centenarii 400 è radicum tabula ☌nis ſcz ☉ & ☽, præſidio enunctiati 22, eximo. Quo exempta, dies 6, horam vnam, minuta 40, offert. Ea iam in Ianuario requiſita, indiceq; X expreſſa, & hoc in draconum inſtrumento. Reſiduos inſuper annos 89 (octogintaocto enim anni elapſi iam ſunt) poſtq̃ in limbo rotulæ X cõſidero, indicemq; Y ſuperloco, viceſimumſecundum imitatus enunctiatum, tum proximè præcedens 29 Septembris diem ☍tio cernitur, diem 20 incidens, eiuſdem menſis. Hæc autem ☍tio media dumtaxat fuiſſe ex enunctiato 22 conſtat, hora vicz 6 mi: 36 pomeridianos. Enunctiatum 22 iam ſæpe dictum præcepit vt indicem Q horæ vni, minutis 40, veluti radix 400 annorũ poſtulat. Indicem prætetea P anno 89 videlicet affigebam, filum adhæc nonæ ☍ni (nona enim illa ☍tio à Ianuario in ordine extiterat) tranſmiſeram, quod in limbo, horas 6, minuta 16 (iam paulo ante memorata) referebat. Per 25 deinde enũctiatum huic dici horæ & minuto, Argumentũ Solis Lunæq; competentia inueſtigaram. Solis quidem Sig: 3 gra: 19 mi: 8, cuius ratio fuit aux Solis, quæ Sig: 2 gra: 6 mi: 20 habebat. Argumentum vero ☽, Sig: 4 gra: 17 mi: 54, Quibus ambobus præparatis, diſtantiã veræ & mediæ ☍nis per hoc inſtumentum deprehendi ſic. Argumento Lunari minore 6 Signis, Argumentum Solis in paruo circulo recipiendum erat, filumq; per idem tranſmittendum, quo tranſmiſſo, margarita, quæ iuxta argumentum Lunæ iam ratificata eſt, in area inſtrumenti horas 2 mi: 36, tempori ☍nis mediæ addenda, oſtendebat. Oppoſitio hæc igitur Ingolſtadienſi meridiano ſub horam 8, minutum 52 apparuiſſe elicitur. Quod ☍nis tempus, ſi lubet, ad quemlibet alium meridianum per predicta accommodare poteris.

H

ENVNCTIATVM VICESIMVM SEPTIM.

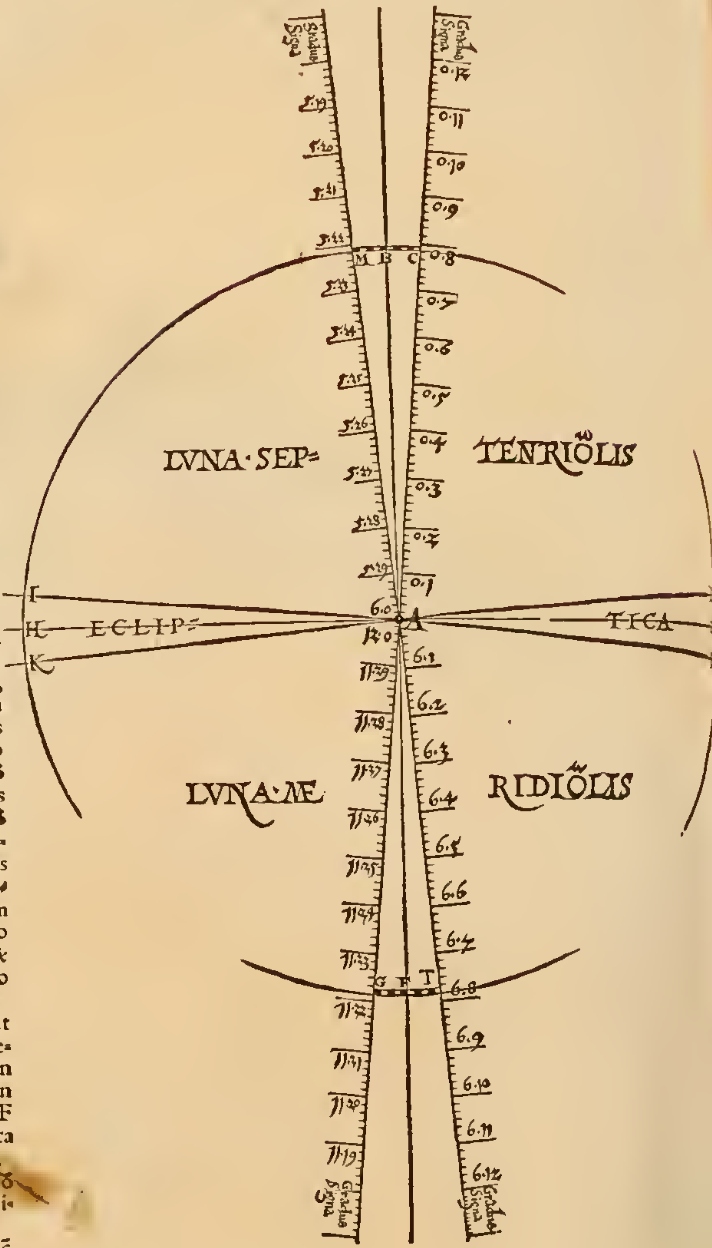
Perſpecta iam Lunæ defectus poſſibilitate, vt ſic loquar, id eſt, tempore quo poſſit contingere, per inſtrumentum enunctiati viceſimitertii. Vlterius nunc vtrum ſcilicet nec certò fiat, quantáq; eclipſis futura ſit præſenti figura perſpicere.

Ppoſitionem veram diei, quo futuram Lunæ obſcurationem præuideras, poſſibilem ſaltem, ſimulatq; perſpexeris, Argumenta Solis & Lunæ ad diem eundem per enunctiata 12 & 25 comporta. Verum quoq; Lunæ locũ, eiuſdem latitudinem, Latitudiniſq; argumentum, necnon capitis draconis locum verum per enunctiata 17 & 18 congere. His enim congeſtis, ea quæ ad eclipſes attinent, cuncta contuleris. Per inſtrumentũ q̃q; enũct: 18 eclipſis poſſibilitas, tam Solis quàm Lunæ haberi poteſt, & melius q̃ in priori, hoc modo: Vbi indicem capitis draconis rite locaueris, ad tempus ſcz veræ oppoſitionis vel coniunctionis, locum quoq; Lunæ in Zodiaco contueberis, per quem filum directũ ſi inter d & a (Luna iuxta caput draconis morante) vel inter g & c (Luna caudæ draconis vicina) ceciderit, fateri aude Lunam in illa oppoſitione defecturam. Viciſſim Solis defectum conſpicaberis in ☌ne quadã hac lege. Tempora ☌nis veræ cum filo ſigna, quod ſi inter b & c iuxta caput draconis, vel inter f & g iuxta caudam draconis feratur, contingens eſt Solis deliquium in hac coniunctione. Verũ Solis obſcurationes propter aſpectuum diuerſitates non ita ad vnguem, ſine calculandi opera, ſicut Lunæ haberi nobis potuerunt, eas tamen, deo volente, in poſterum quoq; in inſtrumenti formam redacturos nos, quo ad licebit, nõ diffidimus. Poſſibilitate eclipſis Lunaris agnita, lineam in plano aliquo præſcribe, quam H D nomina, cuius medium A ſit. Huic alia perpendicularis inducta B F dicatur. Pedem nunc circini alterum in A litera fige, extenſus alter circulum occultum pro Arbitrio ſcribat, qui idem in linea B F & punctis B F ſecetur. Eo facto Lunæ latitudinem conſidera, quæ ſi Septentrionalis fuerit, tum oportebit Argumentum eius verum eſſe 5 Signorum & 18 graduum ad minus, vſq; in 6 Signa etiam, vel Signi nullius, graduumq; 12. Iam ſi Argumentum ſit Signi nullius, diuidatur quarta B D in 18 partes ſic, primo in tres, deinde ſingulas in alias tres, poſtea quamlibet in duas, & habebis 18 portiones, quarum ſingulæ 5 gradus continent. Proximo B literæ puncto C aſcribe, rectamq; lineam à centro A per C educito. Si vero Argumentum latitudinis Signorum ſit 5, tum B H quartam diſpeſce, primæ autem poſt B literam ſectioni, M literam appone, perq; M & A centrum lineam, vt antea, diduc. Quod ſi meridionalem Lunam conſpexeris, Argumentum habens 6 Signorum, & inſuper aliquot graduum, tum ab F litera D verſus proximum punctum elige, eundem cum T litera ſignans. Argumẽto 11 Signorum exiſtente, ab F verſus H cum puncto huiuſmodi digredere, cui aſcribe G. Hac in parte nõ moueaeris quicquàm, ſi gradus aliquando Signis non adiunctos videas, obſeruatis diligenter Signis tantummodo.

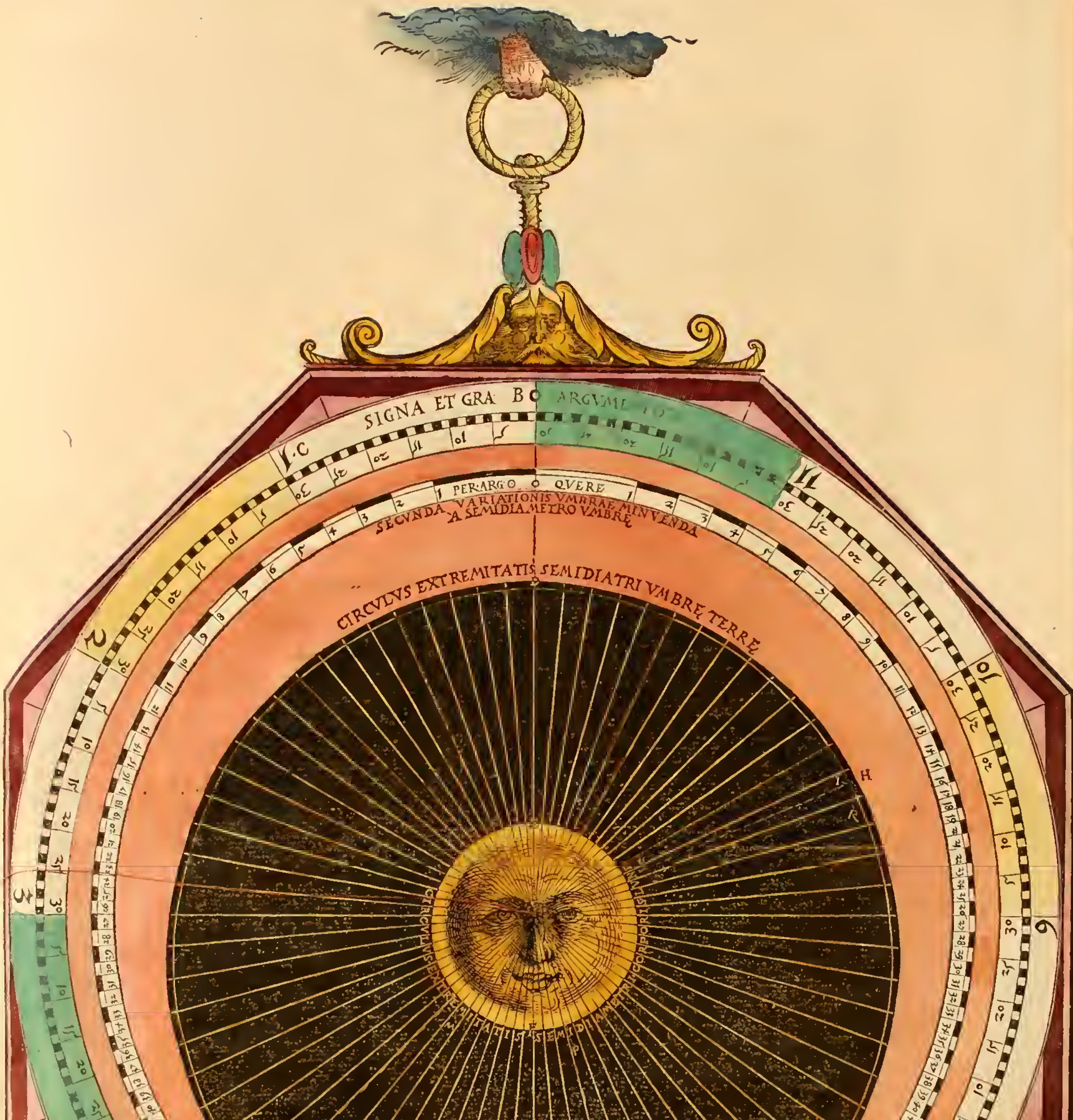
Quomodo eclipſis Lunæ in plano ſit formanda.

Hæc omniũ &c̃.

Hæc omnium præſens figura iterat, poſterius DISPOSITORIVM dicenda.

Deinde in limbo exteriori ſequentis figuræ, quæ poſt hac, inſtrumentum Semidiametrale vocabitur, Solis Argumentum veſtiga, cui filum vbi ſuperpoſueris, nota eiuſdem, & limbi interioris (quæ vmbrarum varietates per ſecunda metitur) contactum, ſecunda vero illa à filo abſciſſa, ſeorſum excipe. Argumentum deinde Lunæ perquirens, cum filo pariter tranſmiſſo ſigna, quod filum binas tibi corporis viez Lunaris & vmbræ terræ, ſemidiametros apẽrit. Filo ſic durante, circinum in centro fige, pede altero in punctũ vſq;, in quo nigrior area à filo tangitur, extenſo, illa enim extenſio ſemidiameter corporis Lunæ eſt, quam ita inuariatam reſerua. Alium poſt hac circinum fini prioris diametri iam habiti infige, Pedem alterum eiuſdem circini vſq; ad areæ fuſcæ terminum protendens, ſemidiametrum quoq; vmbræ terrenæ habebis. Aream hanc circunferentia quadam candenti circuncirca includi vides, vltra quã aliam, calami latitudine, ſuperficiem cernis, quæ in 60 ſecunda diſtributa eſt. Sed cum iam antea ſecunda varietatæ vmbræ didiceris, pedes circini pro tot ſecundorum diſtantia contrahi debent, & vera vmbræ ſemidiameter habebitur. Talem poſtea circinum in A plani prius ad hoc præparari, vbi firmaueris, circulumq; deſcripſeris, veram vmbræ quantitatem cernis, vmbræ inquàm terræ, quæ in Lunæ tranſitũ, oppoſitionis illius tempore fit. Mox in inſtrumento cui nomen diſpoſitorio, Lunæ Argumentum in lineis, ſiue A C ſiue A M, ſiue A G, ſiue A T ſit, contemplator. Loco oblato pedem circini inſere, extendaſq; alterum in argumenti punctum. Eandem poſtea circini extenſionem parato plano infer, pedeq; altero in A fixo, cum altero punctum in linea paulo antea, huic rei deputata, exprime, literaq; M ſigna. Iam circinum require, extenſum, iuxta corporis Lunaris ſemidiametrum, quem vbi fixeris in M, cumq; eodem circulum deſcripſeris, corpus Lunæ te habere puta. Ex illis nunc demum certus eſſe potes, de contingenti huius oppoſitionis eclipſi, deq; quantitate eiuſdem. Si enim corpus Lunæ totum ſub vmbram conceſſerit, vniuerſalis, ſi partim, particularis, ſin omnino non, nulla eclipſis euenit.

SIGNA ET GRA
PER ARGO
QVERE
SECVNDA VARIATIONIS VMBRAE MINVENDA
A SEMIDIAMETRO VMBRE
CIRCVLVS EXTREMITATIS SEMIDIATRI VMBRE TERRE

ECLEIPSIS CAROLI PLANA formatio.

Quibus nam opus ſit ad eclypſis præſagiendas.

QVod quidem negotium adhuc vberius conſumatiuſq; per exemplarem docendi methodum iterabimus. ¶Annum Imperatoris CAROLI 1500, ſcz natalem intuenti, defectus Lunæ accidere poſſe eodem anno, & quinto Nouembris die apparet. Tempus igitur veræ oppoſitionis illico ſcrutor, & 5 diem, 13 horas, 52 minuta Nouembris eſſe repetio. Locum autem Solis 23 G 22 M ♏. Locum Lunæ verum 23 G 22 M ♉. Argumentũ ☽ verum S 9 G 22 M 59. Argumentum Solis S 4 G 23 M 29. Argumentum latitudinis ☽ verum, S 11 gra, 24 M 39 Verum locum ☊, S 1 gra. 28 M 41. Omnia ad deſectum neceſſaria præſagiendum, perſpicio. Hijs perſpectis, in plano quodam lineas ſeſe orthogonaliter ſecantes, vt videre corã eſt, depingo. In præſentia vero Argumentum latitudinis S 11 competiens, circulum F H iuxta regulæ præſcriptum in portiones 18 diuido. Primum punctum prope F cum litera G notans, per eũdem & centrum A rectam produco/ quam tribus quoq; literis C A G inſcribo. Argumentum deinde Solis in limbo externo præcedentis figuræ quæſitum, filoq; expreſſum cum fuerit, mox à filo in circulo vmbræ 51 ſecunda abſcindi video, hæcq; ſeorſum reſeruo. In eodem poſtea limbo, externo ſcz, Argumentum Lunæ verum, Signa vicz 9 gra 22 M 59, cum filo quoque traducto repeto, quod filum circulos, corporis Lunæ in puncto B, vmbræ autem in puncto H ſcindere animaduerto. Filo itaq; ſic perſeuerante, circinorum duorum, alterum in A centro figens, in B vſq; extendendo, eundemq; ſic apertum, ſemidiametrum Lunæ ſcz referentem, ſepono, alterum in B locans, diducenſq; in H, vmbræ ſemidiametrum cognoſco. Quinquaginta vnum ſecunda prius ex vmbræ varietate collecta, reſummo, quibus reſumptis, I H lineã in 60 partes diſcretam imaginor, in qua 51 numerans, ab H incipiendo verſus I, fini numerato, R litteram addo, circinumq; ab I in R iam contraho, talemq; veram vmbræ diametrum continere pronunctio. Circini illius ſic inuariati, pedem vnum in A plani iam antea diſpoſiti inferens, cum alio circulum deſcribo, eundemq; cum O S Q R literis noto, & veram vmbræ quantitatem, quæ in tranſitu Lunæ ☍nis tẽpore contigit, cognoſco. Rurſus ab hinc diſpoſitorium illud nuncupatum ingreſſus, alterum circini pedem A literæ defigens, alterum vſq; in Argumentum latitudinis, quod eſt S 11 gra: 24 M 31 diſtãdo. Diſtenſionẽ eandẽ, plano cuidam importo, ſtilum vnum circini in A, lineæ A G, ſtatuens, alium verſus G porrectum, cum M litera ſignifico, Prioris nunc circini pro quantitate Lunari prius diducti, pedem alterũ M literæ inſerens, periferiam quandam ipſius Lunæ magnitudinem oſtendentem, deſcribo. Lunæ inquam & vmbræ diſcrimen, quanta ſcz adhuc luceat, & quanta obſcuretur, id quod punctis 10 & minutis 50 oſtenditur. Hoc autem ita iudices, ac ſi tota Lunæ diametrus, in 12 puncta findatur, quottus enim illarum partium eſt numerus, totidem punctis eclypſis fieri dicitur. Quæ res poſtmodum peculiari quadam demonſtratione docebitur. Apparet inſuper pars ima, horizonti inclinans, conſpicua ſeu luminoſa, ſuperior autem obſcura & tenebroſa. Obiter notaſſe volo, tempus hocce oppoſitionis veræ ſiue defectus medii, noſtro, id eſt, Ingolſtadienſi meridiano congruere, ſubtractis autem 39 minutis G andauo poſſe conferri. Verum ſed Lunæ quo curſum plenius viderem, quaq; ex parte occultari cæperit, plane cognoſcerem, ex puncto M perpendiculatem erigo, vtrinq; ſatis productam, indeq; circini Lunæ diametrum referentis, pedem in R ſiſtens, cum altero punctum L, & hoc in linea A T ſigno. Mox è centro A per L vtrinq; circulum qui perpendicularem à dextro latere in puncto N, in ſiniſtro autem in puncto K contingit, delinio. Punctis autem K & N circinum immittens eum, qui Lunæ diametrum exprimit, circũ N literam circulum deſcribo, principium Lunæ deficienns dantem: Patet enim vbi Luna à terræ vmbra obuelari incipiat. Eodem modo alium orbiculum circum K literam finem eclypſis illius ſignificantem, duco. Quo peracto liquet denuo, quomodo Luna à N per M vſq; ad K tranſierit. ¶Quicquid autẽ hucuſq; ſuper eclypſi Cæſarea dictum fuit, hoc totum in ſequenti figura luce clarius oculi te docere poſſunt.

QVOMODO COLOR ECLEIPSIS LVnæ ſit præſagiendus, Regula vniuerſalis.

Quantitate eclypſis perſpecta colorem eiuſdem duplici ratione, Latitudinis ſcz & Argumenti veri præſagio. Latitudinem enim ſiue meridionalis, ſiue ſeptentrionalis illa ſit, in tabula ſequenti prima conſidero, iuxta quam illico eclypſis colorem ad votum deprehendo. Vt in

Vt in deliquio Imperatorio, latitudinem 29 minutorum in tabula reſumo, qui tamen numerus, quoniam tabulæ non ineſt, proximum ei 28 videlicet deligo, iuxtãq; colorem ſcriptum, qui niger & rubens offertur, pro quæſito excipio. Argumentum vero in ſecunda tabula luſtranti, color diſtantiæ quam efficit Luna cum terra, cognoſcitur. Vt in exemplo eodem Imperatorio, vbi Argumẽtum Lunæ verum Sig: 9 gra: 22 M 59 obtinet, quæ Signa, gradus, & minuta per ſecundam tabulam requirenti non integra, ſed Sig: 9 gradus 15 reperiuntur, 22 ergo gradus eò quod 15 ſuperant, colorem Griſeum deſignant. Hæc exequuto reſtat colorum mixtura, qua commode peracta, verus eclypſis color conſtabitur. Quam rem ſi abſolutius deſyderas, colores huiuſmodi pictorũ more commiſceto, & rem ob oculos habebis.

PRIMA TABVLA de Colore eclypſium.

MINVTA LATITVDINIS LVNAE	
0 2 4 6 8 10	Nigerrima
10 12 14 16 18 20	Nigra habens in ſe viredinem.
20 22 24 26 28 30	Nigra cum Rubedine.
30 32 34 36 38 40	Nigra cum pallore.
40 42 44 46 48 50	Pallida griſea.
50 52 54 56 58 60	Griſea cum albedine.

SECVNDA TABVLA de Colore eclypſium.

SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.		
0 Signũ	0 10	Ruffa
1 Signa	20 30 10	Griſea cum albedine
2 Signa	20 30 10	Griſea
3 Signa	20 30 10	Nigra cum pallore
4 Signa	20 30 10	Nigra cum rubedine
5 Signa	20 30 10	Nigra cum viredine
6 Signa	20 30 10	Nigerrima
7 Signa	20 30 10	Nigra cum viredine
8 Signa	20 30 10	Nigra cum rubedine
9 Signa	20 30 10	Nigra cum pallore
10 Signa	20 30 10	Griſea
11 Signa	20 30 10	Griſea cum albedine
12 Signa	20 30	Ruffa

B
C
DER·SCHAT DER·ERDEN
ECLIPTICA
A
G
F

ECLEIPSIS FERDINANDI inplano figuratio,

HActenus Imperatoris exemplo propoſito Lunæ tranſitum infimum, id eſt, quomodo partem vmbræ inferiorem Luna cōſpicua perambulauerit, ſuperā autem ſui partem occuluerit. Nunc autē Regio diuerſum exponemus, ſcz qui Luna inferam faciem obſcuret, ſuperiori vero luceat, ſummam vmbram peragrans, Zenith verſus inclinata. Adeo per omnia, & a vertice, vt prouerbium habet, vſq; ad calcem huius libri hæc duo Cæſarum exempla, videre fuit, ſibi ipſis alternas vices porrigentia, ita, vt quodcunq; alteri deeſſet, alteri adeſſet. Neq; enim quicq̄ hoc modo intactū ſeu indictum hucuſq; de rebus propoſitis eſt. Annum 1503 conſideranti, quo natus Rex FERDINANDVS eſt, deliquium Lunæ nullum offertur, nocturnū, quare retro eunti, conceptionis ad diem (quoniam & hoc temporis cum natiuitate componendum eſt) rectè in medio conceptionis & natiuitatis temporum, eclipſis Lunæ contingere potis, 15 videlicet Octobris die, anni 1502 deprehenditur. Nunc ſecundum præcepta enunciatorum priorum, veri plenilunij tempus inquirenti, medietas huius defectus, id eſt, ſpacium illud, quo ampliſſimus eſſe ſolet, die prædicto hora 12, minuto 11 pomeridianis, Ingolſtadienſi meridiano conueniens euenire liquebit. Horologio idem Medinenſi collaturus, ſubtrahet horam 1 M 12, & hora 10 M 59, tempus vlnmo verificatum prodibit. Hac in oppoſitione.

☞ Quādo in vtero matris primū ſe oſtenderit 40 diebus fuit in vtero ante eclipſim.

¶ Luna gradum 1 minuta 32 ♉.
Sol vero oppoſitum tenuit.
¶ Argumentum verum Solis, S 4 G 2 M 12,
¶ Argumentum Lunæ verum S 6 G 15 M 33.
¶ Verus locus Capitis, S 0 G 21 M 9.
¶ Argumentum latitudinis verum S 0 G 10 M 23.
¶ Latitudo Lunæ Minutorum 55 fuit.

Planum modo velut antea paretur, vbi lineæ orthogonales ſeſe in puncto A diuidentes, pingantur. Latitudinis Argumentum Signi nullius cum ſit, punctum C ex figura quæ vocatur diſpoſitorium, transferatur huc, lineaq; A C G quæ ſuperius à B dextrorſum vergit, producatur. Hinc Solis Argumentum in limbo ſemidiametrorum extimo quæratur, eidemq; filum, quod in circulo varietatæ vmbræ, ſecunda 42 amputat, ea quæ ſeorſum reſeruanda erunt, ſuperimponatur. Per Lunæ poſtea argumentum verum idem ducatur filum limbo in extimo, quo perſeuerante immoto, circinus ex centro A tendatur in B, & ſic extenſus Lunæ ſemidiameter dicatur. Extenſione illa ſepoſita, alter circinus in B fixus, vſq; in Q protendatur, quod quidem circini interuallum, vmbræ ſemidiameter eſſet, niſi adhuc variantē vmbram 42 ž prius collecta oſtenderent, ea propter Q R linea in 60 ž ſcindi, & 42 ž verſus R, à Q ordienti, circinus applicari, debent. Ille ſiquidem circinus vera ſemidiameter vmbræ voabitur. Ea cum circini intercapedine poſt hac ex centro A plani tui circulus delineatus vmbram terræ, eam quæ tranſeuntis Lunæ tempore, huiuſue oppoſitionis momento fit, declarabit. Argumentum quoq; latitudinis videatur in diſpoſitorio dicto ſic. Circinus in A fixus, Argumentum vſq; latitudinis porrigatur, interſtinium circini plano inferatur, ita. Pedum vnus in A lineæ A C figatur, ſecunduſq; cū M litera notetur. Poſtea circinus ſemidiametro Lunari conueniēter diductus, reſumatur, cuius pes, alter in M ſiſtatur, cunq; altero circulus M P, qui corpus Lunæ repræſentat, circum ſcribatur, quo facto patet, quemadmodum Luna ab vmbra velari ſoleat. Circinus inſuper in O fixus, punctum verſus C ſignet, cum L litera notandū. Ex M vero deinde perpendicularis ſurgat, vtrinq; longiuſcula. Circinus pede firmato in A vno, cum alio aduſq; L prodeat. Diſtantia illa circulum vtraq; ex parte ſcindentem lineam perpendicularem in punctis K & M, deſcribat. Circum puncta K & N Lunæ quoq; magnitudo ſicut factum eſt iuxta M punctum exprimatur. Hijs enim peractis ob oculos patet, qualis ſit Lunæ per vmbram traiectus. Quot punctorum vero ſit obumbratio noſcetur diuiſa M P linea 6 in partes, hoc enim facto, quot inter P & O portiones contineantur, palā erit. ¶ Hoc in plano cui nomen Diſpoſitorio fecimus, eò quod circini operam præparet & diſponat, idoneamq; defectibus luminarium plenè exequendis, reddat, lineas quaſdam parallelas deduximus, ideo vt videas quomodo Luna variè vmbram permeet. Tametſi autem puncta M & K longius, M N vero vicinus quiddam ab ecliptica ſeparati deſiderent, ita vt obliquum cum C M A lineam conſtituant, grauioris tamen negotij foret, quam vt huic loco conueniret hoc preſtare, Cæterum in ſequentibus idem cumulatius perfectiuſq; ſuo in loco, quem ſimulac magis idoneum fuerimus nacti, præſtabitur.

Regij

REGII DEFECTVS COLOR.

Regij defectus colorem biſariam velut ante Cæſaris condiſces, ſemel hunc in modū. Luna quæ obtinuit latitudinē minutorū 55 cū his primā ingrederis tabulam, iuxtaq; eadē 55 minuta colorē Griſeum vna cū albedine ſignatū, eclipſis colorē eſſe affirmas, Sed diſtantia quoq; Lunæ à terra conſideranda eſt hic, quanto enim vicinior telluri Luna eſt tanto apparet atrior obſcuriorq;, id quod in augis oppoſito exiſtenti accidit, ſicut in auge epicicli vera exiſtens, remotiſſima à terra dicitur. Quocirca Argumentū Lunare perſpiciendū, Signorū 6 G 15 M 33, quod in ſecūda tabula requiſitum colorē nigrū viridemq; ſignificat. Has ergo duas colorū ſpecies miſcenti tibi promptum animaduertere eſt, quæ nam mixtura ſuperſit, cuius deliquiū præſens extiterit. Sic ergo omnib⁹ ages deliquiorū inueniendis coloribus.

PRIMA TABVLA de Colore eclipſium.

MINVTA LATITVDINIS LVNAE	
0 2 4 6 8 10	Nigerrima.
10 12 14 16 18 20	Nigra habens in ſeviredinem.
20 22 24 26 28 30	Nigra cum Rubedine.
30 32 34 36 38 40	Nigra cum pallore.
40 42 44 46 48 50	Pallida griſea.
50 52 54 56 58 60	Griſea cum albedine.

SECVNDA TABVLA de Colore eclipſium.

SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.	
0 Signū 0 – 10	Ruffa
20 – 1 Signa 30 – 10	Griſea cum albedine
20 – 2 Signa 30 – 10	Griſea
20 – 3 Signa 30 – 10	Nigra cum pallore
20 – 4 Signa 30 – 10	Nigra cum rubedine
20 – 5 Signa 30 – 10	Nigra cum viredine
20 – 6 Signa 30 – 10	Nigerrima
20 – 7 Signa 30 – 10	Nigra cum viredine
20 – 8 Signa 30 – 10	Nigra cum rubedine
20 – 9 Signa 30 – 10	Nigra cum pallore
20 – 10 Signa 30 – 10	Griſea
20 – 11 Signa 30 – 10	Griſea cum albedine
20 – 12 Signa 30	Ruffa

VIA·LVNAE
ECLIPTICA
VMBRA TERRĘ
ECLIPTICA
VIA·LVNAĘ
SIGNA·ET GRADVS ARGVMENTI LATITV·LVNĘ

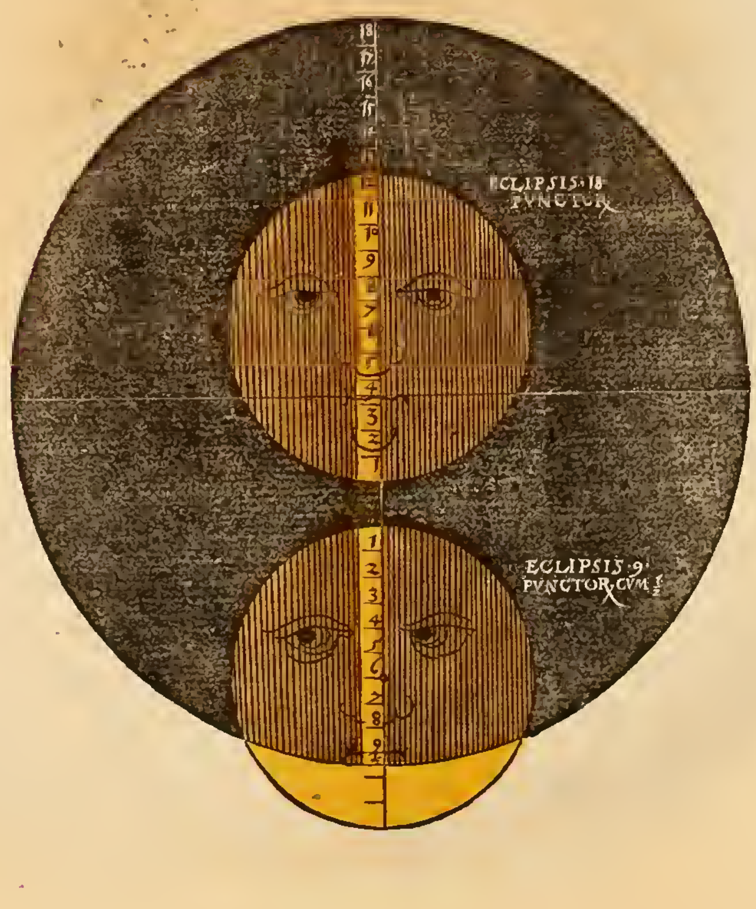
FIGVRA ECLEIPSIS PLANA coronationis Caroli.

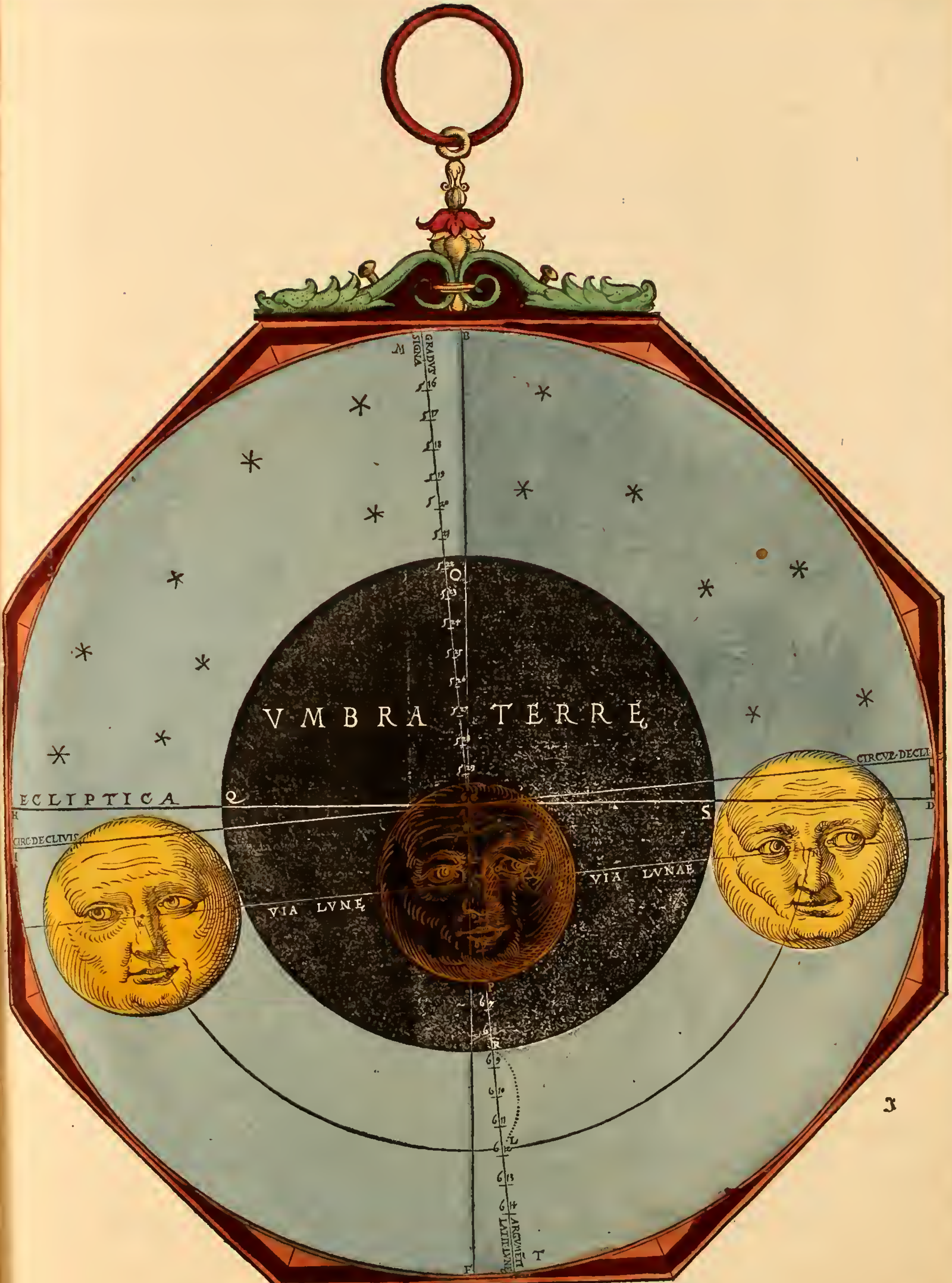
Coronatio GAROLI Bononiæ facta.

Videor itaq; michi iam ſatis ſuperq; vniuerſas ecli̇pſium rationes declaraſſe, adeo, vt nullam non quilibet per ſe quacunq; tandem ſit forma ſtatim agnoſcere, in planoq; depingere ob oculos queat. Verum adhuc amplius nequid ſummæ fidei deeſſe quis dicere poſſit, coronidem, vt dicitur, ſiue appendicē adhuc adiicere aliquam volumus. Annum coronationis (quæ Bononiæ Italiæ vrbe, dubium, an potentia, an omnigena doctrinarum copia præcellentiore, celebrata eſt) nunq̄ non memorabilem CAROLI Imperatoris Rhomanorum Quinti, annum ſcz 1530. Hunc per inſtrumentum luſtranti mihi, apparebat 6 Octobris die defectus Lunæ fieri poſſe. Relegenti igitur oppoſitionis momentum. Hora 12 M 31 meridiano Ingolſtadienſi quadrans, Bononienſi autem, additis 10 M, (quoniam orientalior tot minutis Bononia eſt Ingolſtadio) offerebatur. Tempore oppoſitionis veræ diebus non æquatis oblato, motus inſuper ecli̇pſi habendæ neceſſarii quæſiui ſunt, quales fuerunt. Verus locus ☽ 22 G 44 M ♈. Verus locus ☊ 20 G 4 M ♎. Argumentum Lunæ verum S 4 G 15 M 19. Argumentum ☉ S 3 G 27 M 18. Planum ad hæc, ſeu Papiraceum, ſeu ligneum malis, præponens, orthogonales duas in centro A coeuntes, erigo. Argumentum latitudinis principió vidés, S 6 & graduum aliquot, iccirco á puncto T, vt dictum eſt, lineam rectā M A T vocatā duco. In inſtrumēto ſemidiametrali, Solis Argumentum, quod eſt, S 3 G 27 M 18 cum filo ſignanti circulus vmbræ varietatæ 40 Z oſtendit reſeruanda. Filum deinceps Argumento Lunæ vero, Signis 4 G 15 M 19 ſuperteſum intercipit circulum areę nigrantis, internum in puncto M, externum in O, Accipienti iam diſtantiam M á centro inſtrumenti, vera quantitas ſemidiametri Lunaris exhibetur. Interuallum vero inter M & O ſemidiametros vmbræ, quo tempore Luna tranſit, dicetur, excepto quod 40 Z prius habita, ſubtrahere oporteat ab O verſus N eunti, id quod euenit in puncto L. Intercapedo illa circini iam in plano circulum faciat, qui vmbræ quantitas cum ſit, literis O S R Q inſcribatur. Poſt hæc Argumenti latitudinalis diſtantia ſumpto è diſpoſitorio dicto, in plano quoq; ab A centro incipienti extenſa, cum litera M notetur. Corporis Lunæ, ſemidiametrum quæ refert, dimēſio reſumpta, circulum, A p ex M puncto diſignet, illa enim circulus veram Lunæ quantitatem, Lunæ inquam ſub vmbra contentæ, verè oſtendit. Eandem igitur ſemidiametrum Lunæ ab R verſus T, fini L literam apponens, extende. Ex centro vero A per idem L punctum circulus fiat. Perpendicularis itidem è puncto M erigatur, ita, vt circulus ille iam ductus ex A centro perpendicularem in punctis R & N contrectet. Ex eiſdem punctis R & N circuli Lunæ quātitatem repræſentantes, deſcribantur, vnde manifeſtum fit, quando Luna ab N ad M, & ab M vſq; in K promoueat, & remotius quiddam in fine quam in principio ab ecli̇ptica diſtet. Hic vſu cum veniat, vmbram latiſſime corpus Lunæ obtegere, dictum vero prius ſit, 12 ecli̇ptices ſaltem eſſe puncta, idem repetere in præſentia cogimur. Res autem ita ſe habet. Quoties videtur vmbra 12 Lunæ ſectiones excedere, metienda eſt, quot punctis exceſſio fiat, proportione Lunaris dimenſio ſeruata. Cum autem præſens figura vmbram 6 partibus ſuperare Lunam doceat, 18 punctorum defectus fieri cenſendus eſt. Hoc autem ſic intelligitur, non q̄ Luna tot punctis conſtet, ſed ſi tot conſtaret, eam obnigrari ab vmbra poſſe, quæ res in præſenti figura ob oculos ponitur.

Quid per... eclipſi... intelligend...

FIGVRA EXEMPLARIS SEQVITVR

GRADVS
SIGNA
VMBRA TERRE
ECLIPTICA
CIRC DECLIVIS
CIRCVL DECLI
VIA LVNE
VIA LVNAE
ARGVMENT
LATITV LVNE

ENVNCTIATVM VICESIMVM OCTA.

Cuncta quæ hactenus fuere de obſcurationibus Lunæ prodita, diuerſo à præcedentibus, ſuccinctiori tamen expeditiorięꝫ opere exequi.

IN prioribus oſtenſum eſt, quomodo Lunarium defectuum puncta circuli ope inueniri queant. Illic enim vmbra terræ in plano, corpuſq; Lunare ſuper eadem exaratum, puncta oculis manifeſte quotquot eclypſis circumſcribitur, ſeſe expoſuerunt. Hic autem in præſenti inſtrumento quinq; ſimul citra circini opus omnia, ſolius dumtaxat vnionis vſu adhibito, conſequi facilius, promptiuſq; dictu licet. Quorum primum eſt id, quod iam dixim⁹, puncta ſcz defectualia id eſt, partes obſcurationum duodecimas adamuſſim contueri. Secundum, quamdiu Luna ſic obſcurata perduret, id eſt, per quot horas, quot minuta, ſeu horum alterutrum in tenebris, quod alij moram appellant, verſetur. Tertium quot horarum & minutorum ſpacium inter eclypſis principium finemq; eiuſdem vniuerſalem (ſi modo vniuerſalis ſit) ſiue ad medium vſq; intercedat. Quartum in quotnam gradibus & minutis, portionē hanc, quæ alias duratio dimidia vocatur (quam videlicet tempus caſus, ſic enim loquuntur Aſtronomi, & moræ dimidiæ coniunctio, conſtituunt) peragat. Quintum eſt, via vel tranſitus, id eſt, linea illa, quam traiectu ſuo per tenebras Luna efficit, eandem enim præſens quoq; inſtrumentum multo conſumatiorem, quàm præcedens oſtēdet.

Operandi modus. ¶Hoc itaq; organo fruiturus, verè iam enumerata quinq;, ſine dubio deprehenſurus qui eſt, agat primum omnium, vt tempus veræ oppoſitionis, Solis & Lunæ gradum, Solis Lunæq; Argumēta, Lunæ nouiſſimè latitudinem, ſtata, vt ſic loquar, omnia, id eſt, certis temporibus conſtituta, colligat. Hæc enim præter, in præſens nullo opus fore ſibi crediderit. Quanq; meo quidem iudicio proximior adhuc via ſit illa, vt per inſtrumentum draconibus variegatū, primo de eclypſis euentu, quæ poſſibilitas aliàs dicitur, periculum fiat, eodem qui præcedit die, & illo qui ſequitur, pariter examinatis, veris enim vtrorumq; dierum locis, meridianis ſcz cognitis, locis inquam Solis & Lunæ, neminem fugere puto, quas intra meridies oppoſitio propoſita ſeſe inſinuet. Hac re ad vnguem ſic animaduerſa, motus deinde Luminarium diurnos meridiebus ab vtriſq; ſumptos collige, per motus diurnos poſtea horam oppoſitionis veræ enunctiati 26 auxilio, vel alia, qua doctus es ratione, venare. Hora veræ oppoſitionis agnita, Solis Lunæq; loca certa per Signa, gradus & minuta inquire, Argumentumq; verum Lunare ex eiſdem vna cum latitudine Lunari, Solis itidem Argumentum verum luſtra. His collectis, nihil in vniuerſum operaturo defuerit, tametſi nihil Solari Lunariq; loco, hic opus ſit, præter Argumenta Solis & Lunæ, Latitudinemq; eiuſdem conſideratā. Argumentis Lunæ & Solis habitis, latitudineq; eiuſdem, mox in ſuperiori limbo à B verſus C Signa, gradus & minuta Argumenti Solaris, ſi minus eſt 6 Signis, ſi vero maius, in interiori limbo à C verſus B inquire, Argumenti Solaris loco inuento filum impone, immobileq; ſic retine. Poſt hac Signa graduſq; Argumenti Lunaris in lineis F G vel D E venare. Filum mox ex puncto S vnà cum margarita ſuper Argumenti Lunaris locum in linea F G vel D E rectifica, circunducens eundē, quoad margarita Solaris Argumenti filum tangat, tactum illum cum altera margarita, in filo A pendente ſignato, inuariatamq; margaritam A cuſtodi.

¶Iam, an Luna obſcurata ſit, & per quot puncta obumbratio fiat ſi ſcire laboras, age filum A ſuper minuta latitudinis arcus H I, & margarita in H I N O area indicat quot punctis & minutis Lunæ obſcuratio fiat, Margarita ſi Aream nigram illabitur, vniuerſalis defectus prædici poteſt, ſicut etiā tanto vniuerſali maior, quanto profundius inſidet.

Secūdus vſus ¶Minuta inſuper Latitudinis dicta, in arcu I K cum filo A nota, quod dum fit, horas minutaq; dimidiæ Lunaris moræ in area I K O P margarita oſtendit.

Tertius vſus. ¶Filum deinde vbi eſt latitudini Lunæ ſuperpoſitum in arcu K L tum in area K L P Q minuta ab vnione ſecta, ſi qua horam vltra ſunt elapſa, vel minuta tantum, totalem vſq; ad obſcurationem, ſi modo totalis fiat, apparent. Verum ſi non totalis ſit, interim tamen ab initio medium vſq; eclypſis, eadem cum minutis, vel minuta tantū (quę ambo, vt vocant, tempus caſus ſunt) oſtenduntur.

Quartus vſus, ¶Margarita ſi incidit aream K P T V, tunc tempus caſus horæ vnius minutorumq; aliquot ſemper videtur. Quod ſi margarita lineam vltra T V, verſus L Q porrigitur, tunc minuta tantummodo per Ziffras ſignata, indicat.

Quintus vſus. ¶Motus Lunæ tempore dimidiæ durationis ſic cognoſcitur Latitudinis minuta in arcu L M perquiruntur, quæſitis filum ſuperponitur, quo ſuperpoſito margarita in area L M Q R minuta motus Lunæ quotcunq; à principio defectus vſq; ad medium eiuſdem peregerit (dimidia autem duratio tempus hoc dicitur) manifeſtiſſimè oculis exponit. Illud iam in genere propoſitum omne, ſpecialius exempla elucidabunt. ¶Repetitum eſt identidem hactenus, Diuum CAROLVM anno 1500 genitum eſſe, viſus inſuper eiuſdem anni dies 5 Nouembris defectus poſſibilitatem in ſe concepti, quæ res tametſi ſatis ſuperq; manifeſtata ſit, adhuc tamen enucleatius eandem repetemus. CAROL Antea demonſtrata eſt ratio duplex, per quam & horæ & minuta oppoſitionis cuiuſlibet haberi poterāt, Vna quæ ex motu diurno, eo tamen duplici, id eſt, duorum dierum id præſtitit. Altera per inſtrumentum coniunctionibus oppoſitionibuſq; deputatum, ſuo in loco & enuntiato idem perdocuit. Præterea latitudo Lunæ inuenienda ceu ſit, non modo oppoſitionis, verum etiā omni tempore, loco Lunæ vero, capiteq; draconis præhabito, doctus es. Hoc vero in loco adhuc opus eſt Solis & Lunæ Argumentis ad vnguem æquatis, & latitudine lunari, quæ tria ſi habeas, omnia te habere ſcias, quibus cū ſi cętera abſolueris eiuſmodi ordine ſunt obuentura.

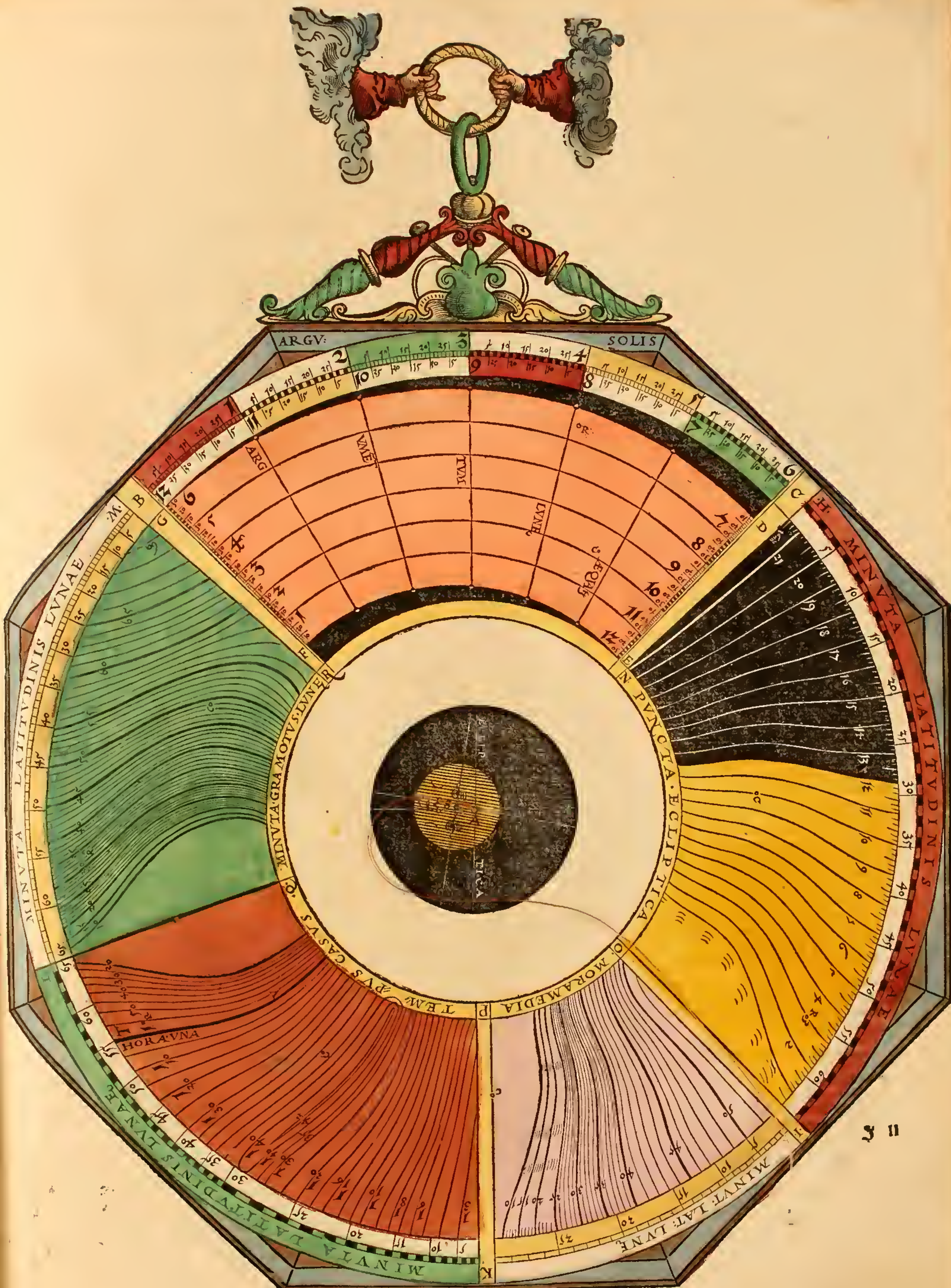
¶Tempus oppoſitionis, Dies 5 Horæ 13 M̈ 52 Nouembris tempore æquato.

¶Locus ☉ verus, 23 gradus 22 M̈ ♏
¶Locus ☽ Verus, 23 gradus 22 M̈ ♉
¶Argumentum ☉, S̈ 4 G̈ 23 M̈ 29
¶Argumentum ☽ Verum, S̈ 9 gra: 22 M̈ 59
¶Argumentum latitudinis ☽, S̈ 11 G̈ 24 M̈ 39
¶Verus locus ☊, S̈ 1 G̈ 28 M̈ 41
¶Latitudo ☽ Minuta 29.

Argumento Solari, Lunariq;, ſimiliter latitudine Lunæ perſpectis iamq; ad manum paratis, inſtrumentum ſequens accede, & Argumētum primo Lunare verum, quod eſt, Signorum 9 G̈ 22 M̈ 59 in linea D E, ſuſpenſorio Armille contiguo, quærito, inuento filum S, quod vicinum literæ A eſt, ſuperintende, & margaritam Argumento Lunæ iam enumerato applica, Alterum deinde filum ex A puncto demiſſum, Argumento Solari, S̈ 4 G̈ 23 M̈ 39 in arcu B C ſuperpone/quod ſic immotum ſiniſtra retineat, dextra vero filum S circunducito paululum, & videbis illud in C puncto, filum A dirimere, quem in locum margarita fili A ponitur, & ſic margaritam pro vſu rexeris. Poſt hac in arcu H I Lunari latitudinis minuta, quæ ſunt 29 numera, numeratis filum A ſuperpone quod ſuperpoſitum in area N H I O puncta 10 in quot Luna obſcuratur ($\frac{5}{6}$ autem totius corporis Lunæ partes ſunt) oſtendit, idem vero punctus, cum C quoq; litera notus eſt. Tempus Lunæ tenebris incluſæ, quod moram dicunt, hoc in loco querendum non eſt, cum puncta 12 vnio nondum plenè aſſequatur. Eſto autem, vt quis per obliuionem moræ tempus venetur, ſuperq; 29 minuta in arcu I K filum extendat, nullum tamen tempus moræ occurret, margarita extra lineam tempus hocce ſignificantem lata, cuiuſmodi quidpiam hoc loci C punctus refert in linea K P ſcriptus, planè enim iā vacat, nec vllam moram, vt ob oculos eſt, indicat. ¶Filo autem 29 minutis in arcu K L inducto, vnio horam 1 minuta 35 oſtendit, id quod tempus caſus (& quia defectus hic mora caret) dimidia etiā duratio vocatur. Quoties autem margarita aream K P T V inciderit, ſciendum eſt perpetuo vnam horam addendam minutis, quæ hora ſubinde cum Ziffra 1 additur. ¶Poſtremo filum quoq; in arcu L M 29 minutis inſer, & margaritam 49 minuta, eadem cum C coram notata, videbis abſcindere, tempus ſcz quod à principio vſq; ad medium deliquij Luna perfecerit. Iam ſi durationem mediam eclypſis, medio ſurripis, principium defectus, hora 12 M̈ 17 relinquitur. Quod ſi totidem, id eſt, dimidiam durationem, principio defect⁹ adieceris, finem eiuſdem, qui eſt, 15 horæ 27 M̈ habueris, Hoc igitur modo, omnia in defectu cognoſcenda quæ ſunt, conſumatiſſimè noueris.

¶Exemplū aliud. Eclypſis illa quæ ſub tēpus, quo FERDINANDVS Rex dimidiam in vtero moram ferè tranſegerat, accidit anno 1502, die Octobris 15, hora 12 M̈ 11 poſt meridiem, Ingolſtadienſi horologio quadrans, meridiano autem Medinenſi conuens, ad horam, 10 M̈ 23, medio ſcz euentus tempore intelligendo, hæc viſa eſt. Exemplū gis FERNAND Locus hic Lunæ verus erat 1 gra: 32 M̈ ♉. Locus ☉ gra: 1 mi: 32 ♏. Argumentum ☉ S̈ 4 gra 2 mi: 12. Argumentum ☽ verum Sig: 6 gra: 15 mi: 33. Verus locus ☊ Sig: 0 gra: 21 mi: 19 Argumentū latitudinis ☽ Sig. 0 gra. 10 mi: 23. Latitudo ☽ mi: 55 Septentrionalis, Hæc vbi collegeris, principio Solis Argumentum in arcu B C, Lunæ vero in linea D E luſtra, ſecundum hæc enim duo, vnio ordinatus punctui R innitetur. Nunc cum filo & margarita ſi, vt prius demonſtratū eſt, agas, ſingula cum litera R ſignata ſeſe, huiuſmodi vt ſubſcribuntur, tam in horis quàm minutis, expreſſa offerent.

¶Puncta eclyptica 3 quaſi,
¶Mora media non eſt, quia partialis,
¶Tempus Caſus minuta 56
¶Dimidia duratio, hora 1 minuta 52
¶Motus Lunæ tempore dimidiæ durationis mi: 341

ARGV:
SOLIS
ARG
VME
TVM
LVNE
MINVTA LATITVDINIS LVNAE
N PVNCTA ECLIPTICA
MINVTA GRA MOTVS LVNE
O MORA MEDIA P
TEMPVS CASVS Q
HORA VNA
MINVT: LAT: LVNE
MINVTA LATITVDINIS LVNAE

ECLEIPSES CAROLI & FERDINANDI Cæſarum.

HOC etiam in loco Quo modo viam Lunæ depingas, aliter q̃ antea docere placet. Figuram defectiuam ſimulac corpus Lunare in plano deſcripſeris, & in eadem Lunaris Argumentum latitudinis, quod diſtantiam repreſentat Lunæ ab vmbræ centro, (maximo videlicet eclipſis tempore) exiſtentem, quæ & medium eclipſis dicitur, cum M litera deſignaueris, mox motum Lunæ, quem tempore dimidiæ durationis abſoluit, ab Argumento latitudinis demes, Signa gra. & M.ᵃ ex ſubtractione relicta, rurſus in diſpoſitorio quæſito, cum puncto quodã ſignabis. Interuallum deinde puncti huius à centro diſpoſitorii cum circino acceptum, vmbræ ſuper linea A M L in A centro incipiens, inferes, quod ab M, quacunq; ſiue centrum verſus, ſiue ab illo ceciderit c ſcribes, ex quo rectam lineam dextrorſum M N lineæ parallelam, vbi duxeris, contactum eiuſdem cum L N circulo, X litera ſigna, illic enim centrum Lunaris corporis eſt, quod defectus incipientis momento fuit. Deinde motum ☽, quem durationis dimidiæ tempore habet, Argumento latitudinari defectus mediũ, iunge. Quo facto, latitudinis Argumentum fini defectuali congruens ſurget. Illud ipſum Argumentũ in Diſpoſitorio quoq; examina, eiuſq; intercapedinem in lineam A M L, circini officio tranſpone, & eandem cum d puncto nota. Inde lineam rectam M K lineæ æquidiſtantem ſiniſtrorſum trahe, interſectionem eiuſdem cum circulo L K, cum V litera (centrum enim Lunæ eſt, quod fini defectus debetur) aſſigna. Iam circulos circa V & X ſi deſcribis, circulatione legitima, V vero & X literas recta connectis linea, veriſſimum Lunæ per vmbram traiectum efficis. Puncta etiã illa duo c & d facilius hunc in modum conſequeris, gradum quemcunq; vnum aliquem in diſpoſitorio elige, in quo tandem minuta, quot in Lunæ motu dimidiæ durationis tempore ſunt, numera, ſecundum tot minuta pedes circini extende. Circini deinde ſic inuariati, pedem vnum in M ſiſte, alio duo vtrinq; puncta ſigna, quorũ alterum cum c, alterum cum d nota, è quibus duobus pũctis ita præparatis, iuxta prius dicta, parallelæ ducendæ ſunt &c.

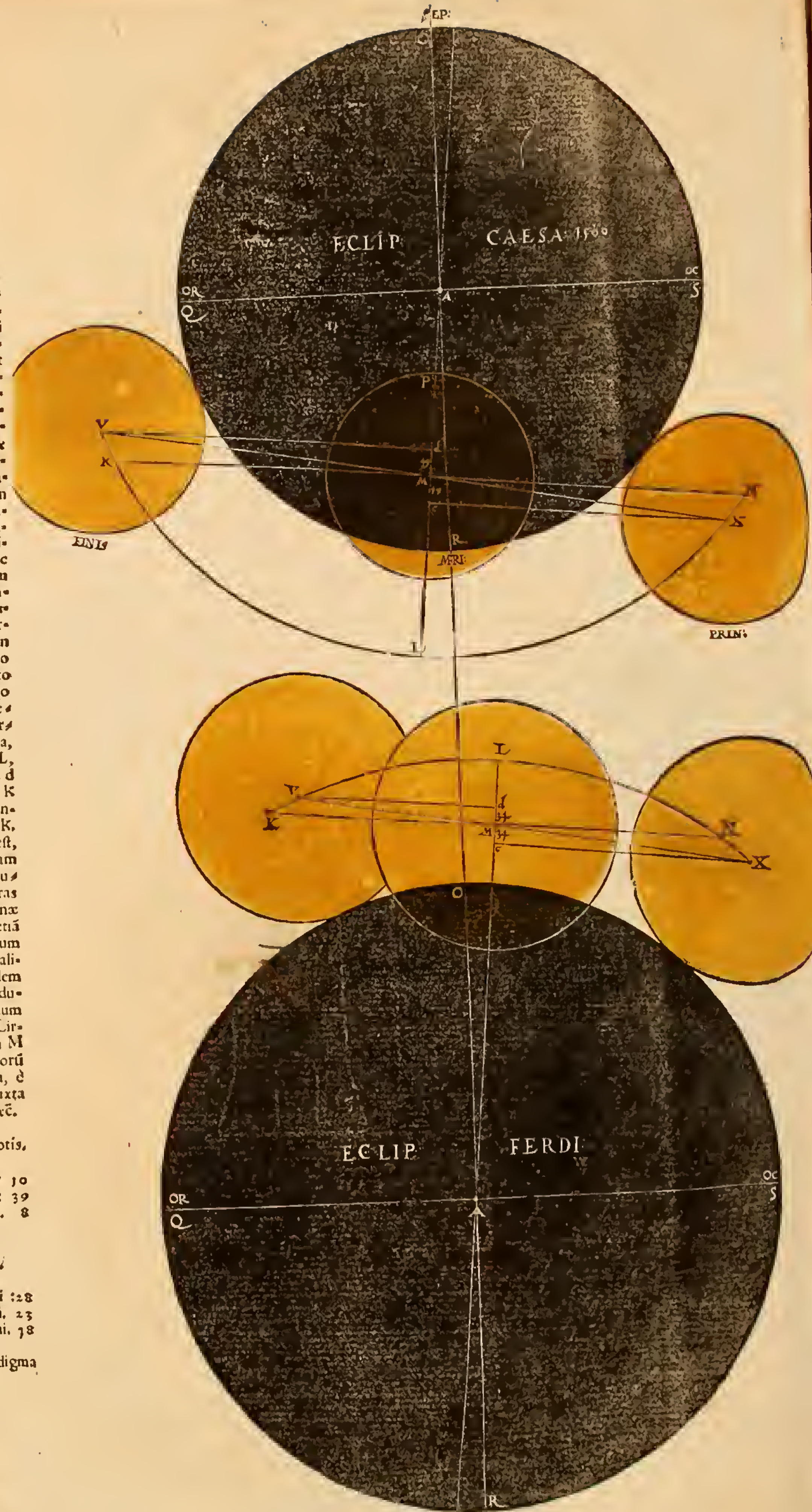
Argu: lati: ☽ in Exemplo Imperatoris.

¶ In prin: eclipſius S̄ 11 Ḡ 24 mi: 10
¶ In Medio eclip: S̄ 11 Ḡ 24 mi: 39
¶ In fine eclipſis: S̄ 11 Ḡ 25 mi. 8
¶ Motus Lunæ minutorum 29

Argu: lati: ☽ in exemplo Regis.

¶ In princi: eclipſis S̄ 0 gr: 9 mi: 28
¶ In Medio eclip. S̄ 0 gr. 10 mi. 23
¶ In fine eclipſis S̄ 0 gr: 11 mi. 18
¶ Motus Lunæ minutorum 55

Paradigma

PARADIGMA TERTIVM

PARADIGMA TERTIVM, Lunaris deliquii eſto, Anno 1530 facti / quando Cæſarea CAROLO Corona Bononiæ impoſita, Regia vero maieſtas, FERDINANDO Aquiſgrani delata eſt, Rhomani ambo Imperii inſignia, fratribus his Imperatoribus digniſſima: Hoc deliquium ſi nuper tradita ratione tractare malis, & tranſitum Lunæ per tenebras, via nuper oſtenſa, diſpicere, cęteraq; quę in defectu conſiderantur, adamuſſim cognoſcere velis, hæc ſubſtripta tibi propone, qualia ſunt.

¶ Argumentum Solis Sig: 3 gra. 27 mi: 18
¶ Argumentũ ☽ Verũ Sig: 4 gra. 15 mi. 19
¶ Latitudo Lunæ minutorum 14

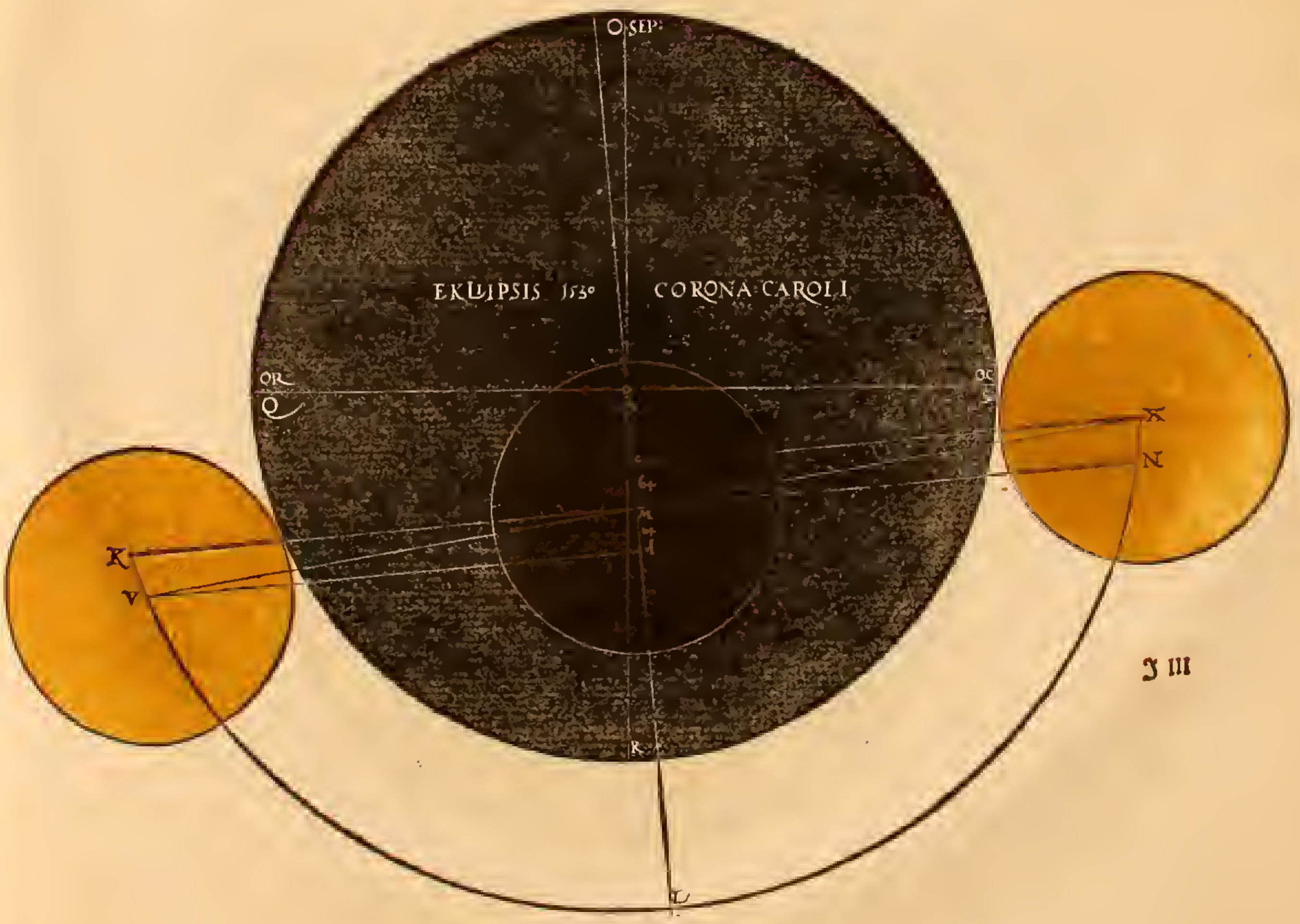
Pro Solis igitur & Lunæ Argumentis, margaritam ſi direxeris, viamq; Lunæ recta linea, vt dictum eſt, iam expreſſeris, latitudinis Lunaris auxilio omnia hæc ſubiuncta reperies.

¶ Puncta ecliptica 16 mi. 36
¶ Moram mediam minutorum 44
¶ Tempuscaſus Ho: 1 mi: 8
¶ Dimidiam durationem Ho: 1 mi: 52
¶ Motum Lunæ minutorum 64

HVIVS ECLIPSIS

HANC

SVME IMAGINEM

ENVNCTIATVM VICESIMVM NONVM.

Hiſtoriarum ante & poſt Chriſti tempora lapſus, eclipſiũ exemplis, qualia ſubiunguntur perfectè emendari poſſe.

QVo videas penitus quidnam eclipſiũ cognitio, virtutis, præſtãtiæ, vtilitatiſq; in ſe complectatur, aliquot ante Chriſtum exempla, vnde cernius quàm ex prioribus commodum conſpici queat, adiungere coactus ſum. Nemo ignorat, rerum, hiſtoriarumq; traditores in enumerandis tum mundi, tum vrbis cõditæ annis, tantum non, vt dicitur, cœlo ipſo excidere. Qui quidem error quantum tenebrarum, ignorantiæ, dubij, confuſioniſq;, in omni alia hiſtoria iudicanda intelligendaq; importet, doctorũ eſto iudicium. Inde enim fit, vt ſi cuiuſpiam rei, memorabilis ſaltem, lectorem chriſtianum commonefaciant, quæ vrbem conditam, aut præceſſerit, aut non ita multo poſt, ſubſequuta ſit, ipſis conſtare, nullo modo poſſint. Quod quidẽ tam grande malum, ſola eclipſium cognitio emendare, & in melius vertere poteſt. Per eclipſes enim, omnia certos in annos reduci poſſunt, Chriſtum præcedentes, non minus, quam ſequentes. Hiſtoricus autem certum ſemel tempus rei geſtæ nactus, reliqua per ſe, tam ante quàm retro elapſa geſtorum ſpacia, colligere valet. Quæ omnia exemplis vbertimè patebunt.

Inſigne lunaris defect' excẽplum è Plutarcho allatũ.

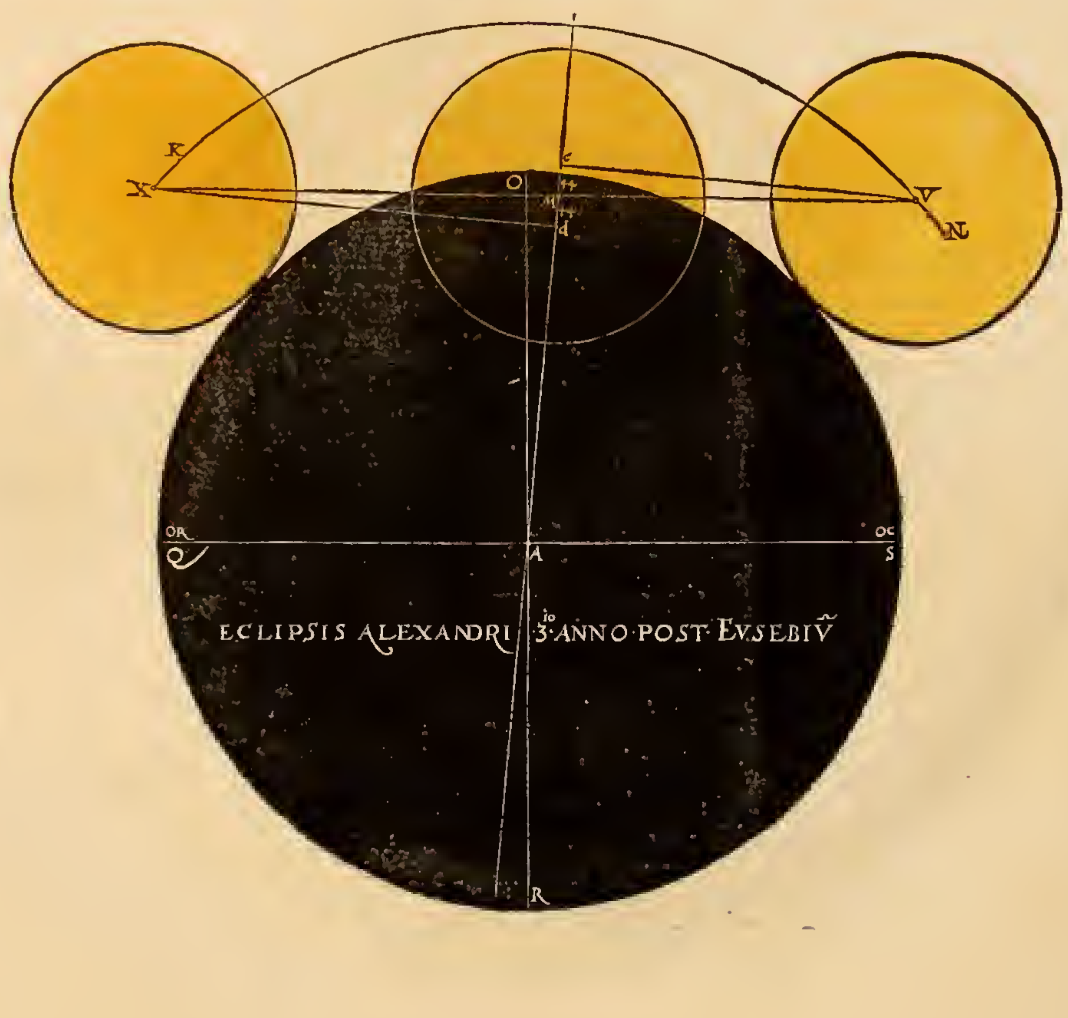
¶Plutarchus in vita Alexandri autor eſt, menſe Iunio, quando Athenis myſteria inchoarentur, Lunam defeciſſe, anno eodem, quo Alexander Darium Perſarum regem vicit. Factum id eſſe teſtatur Euſebius ſeptimo regnantis Darij anno. Verum hic dubitatur, quo anno regnum cœperit. Euſebius ait anno mundi 4871 Darium debellatũ, quare ſi 4871 dempſeris à 5199 (tot enim annos Euſebius à condito Orbe ad Chriſtum numerat) tum 328 relinquuntur. Vnde totidem annis Chriſtum præcedẽtibus, Darius ab Alexandro vinci debuit Euſebio. Verum id ſecus multo eſſe deprehenditur. Eſto autẽ Euſebius, vel Chronographorum alius quiſcunq; ſit, 18 integris annis, vel retrolapſus, vel 12 anteuectus à vero deuiet, in Darij obitu, (hoc adiecto vno, quod ſub Darij mortem anni eiuſdem luna defectum menſe Iunio paſſa ſit) nunq̃ vel vno die errare ego quidem potero, ſicut ex ſequentibus abundè ſatis conſtaturum confido. Euſebianum vero in præſentia annum, ſcz 328 intuenti, nulla prorſum eclipſis euenire in Iunio, imò complutibus annis, neq; prioribus, neq; poſterioribus vllũ inćidiſſe defectũ in Iuniũ cognoſcis. Verũ anno quidẽ ante Chriſtũ 326 currente & incompleto accidiſſe Lunaris obſcuratio, die vcz 28 Iunii palam fit. Eandem igitur, quũ Euſebius 328 ante Chriſtũ anno contigiſſe aſſerat, conſtat eundem duobus annis integris à veritate declinare. Quam rem qui planè aſſequi velit, ſic aget melius. ¶Centenarius maior annorum 400 eſt, Radix coniunctionis Ianuarij ☉ & ☽ eſt, dierum 6, ho: 1, M 40. Radix præterea ☍ ☽ & ☊ dies 19, hor. 20, M 15 habet. Quæ vbi quis operaturus collegerit, & indices X & Z diſpoſuerit, cumq; hijs annos perluſtrauerit, nullam defectus oportunitatem, præterquàm in anno prædicto 326, vbi draconis Caput, vna cũ ☉ & ☾ ☍ 28 Iunij diem monſtrat, reperiet. Sed hoc, ſi oſtenſores ſecundũ annos reſiduos, ſcz 75 vltra 400 inſtituti fuerint, vſuuenire ſolet. Oppoſitionẽ veræ oppoſitionis luſtranti, videntur inter mediam & veram oppoſitionem horæ 11 M 25 ſubtrahenda. Quibus ſubtractis, oppoſitio vera in 28 Iunii diem, horam 8, M 39 incidere, iuxta caudam draconis conſpicitur. Reliqua nũc ad indagandã eclipſim ſunt neceſſaria hæc.

Error Euſebii

¶Argumentum Latitudinis, quod eſt S 6 G 7 M 20
¶Lunæ Latitudo M 38 Z 15
¶Capitis Draconis motus S 2 G 23 M 56
¶Argumentum Lunæ, verum S 8 G 27 M 22
¶Verus locus ☉ G 1 M 16 ♋
¶Verus Lunæ locus G 1 M 16 ♑
¶Aux ☉ Signorum 2 gra 6 M 20
¶Argumentum Solis S 0 G 25 M 51
¶Vmbræ variatio Z 3 cum dimidio.

Ex hiis omnibus eclipſim illam colligis, quæ infra depicta eſt. Illa tamen Ingolſtadienſibus apparuit hora 8 M 39 poſt meridiem, quam qui meridiano vrbis Aſſiriæ Gangamelis, vbi Darius ſuperatus eſt, conferre velit, horas 3 M 12 in tabula regionum iuxta vrbis nomen reperta addat, & hoc ideo, quia ortui incumbit, tot horis & minutis ſupra Ingolſtadium. Tribus autem horis & 12 minutis Ingolſtadio adiectis, hor: 11 M 51, tempus quo Gangameli deliquium hoc viſum eſt, prodibunt. Quod ſi iuxta enunciati præſentis doctrinam neceſſaria defectus quælibet perquiſiueris, Lunæq; tranſitum decenter aſſignaueris, ſubornata huiuſmodi omnia deprehendes, vt ſunt.

¶Principiũ Eclipſis Dies 28 hor. 10 M 26 ¶Puncta 7 M 15
¶Mediũ eclipſis Dies 28 hor. 11 M 51 ¶Tẽp' Caſus ho: 1 M 25
¶Finis Eclipſis Dies 28 hor: 12 M 16 ¶Motus Lunæ M 44

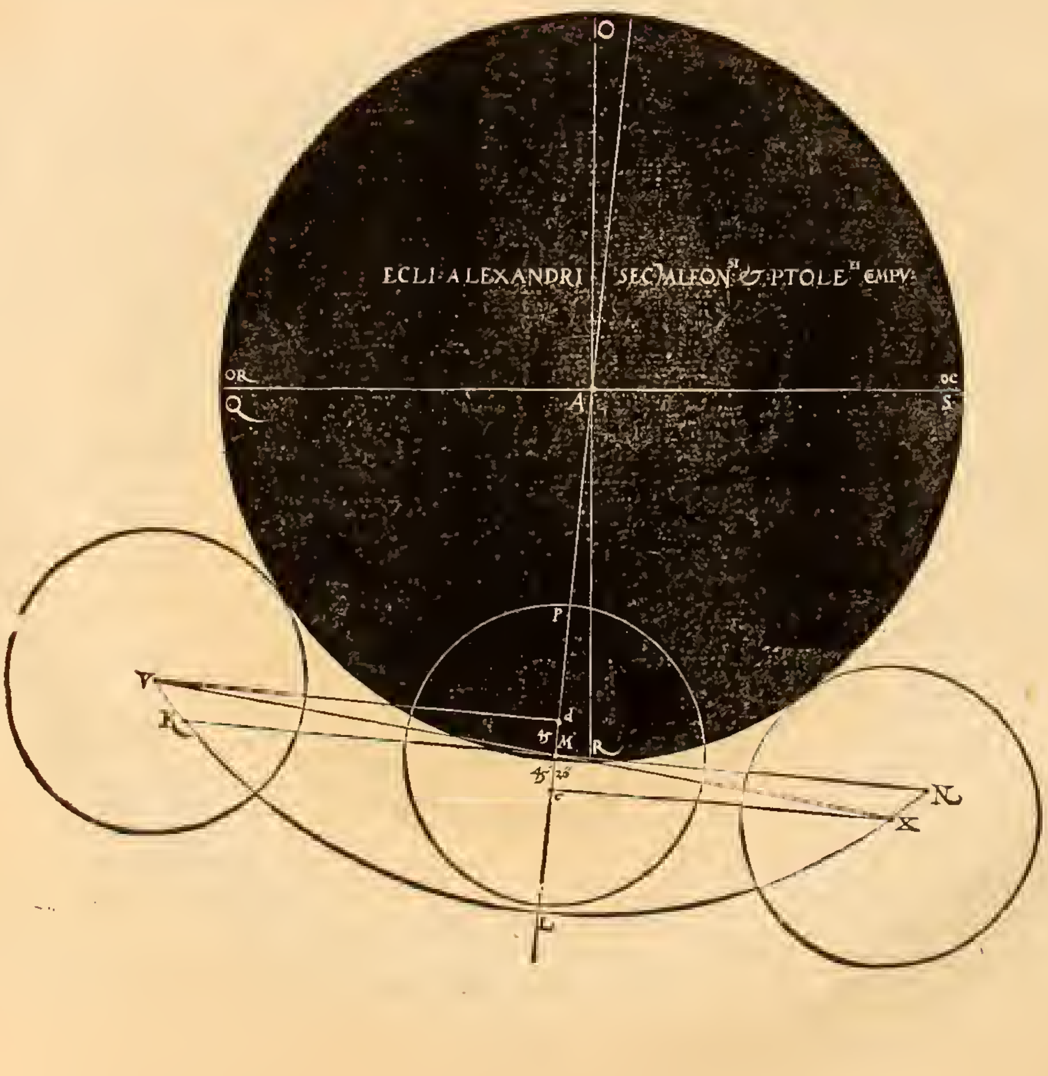
VErum quod in ſuperioribus dixerim, eclypſin nullam in Iunio reperiri, niſi 12 poſt Euſebium anno, illud ſic iudices volo. Duodecimo poſt bellũ Perſicum anno, Euſebio authore, Chriſti tempora verſus, Lunæ quidem deliquium punctorum 6 vigintiq; minutorum, 18 Iunij, hora 11 M̈ 32, poſt meridiem accidiſſe. Alfonſum vero eundem annum Darij ſuperati ab Alexandro terminum in ſuis eris ſtatuiſſe, id quod liquet, vel hoc Argumẽto, quod ab Alexandri obitu ad Chriſtum annos 311 & 93 dies elapſos aſſerat. Alexander autem, quoniam 5 ante mortem ſuam anno, ſicut hiſtoriæ vnanimiter aſſentiunt, Darium deuicit, quinq; 311 connumerati, 316 redundant. Totidem ergo annis Chriſto prioribus & complens, iuxta Alfonſum, Darius ab Alexandro debellatus eſt. Sed duodecim anni hij, ſunt ſequentes & Chriſto propinquiores, illoq; quem Euſebius ſtatuit computo poſteriores. Nouem autem annis ad Chriſtum Alfonſus magis ac ego accedit. Sed quæſo cui nam horum potius fidas? Alfonſo ne? verum hic ſuæ computationis rationem nullibi manifeſtam producit. Euſebio ne? qui hiſtorias tam accurata ſequela connectit, vt incredibile ſit eum poſſe tot annis, nimirum 12 falli, tribus tamen annis idem Euſebius quoq; excidit, quos per incuriam omiſſos, vt veri ſimile eſt, ego dubio procul omni rectè cognoui. Proxima enim eclypſis eſt noſtra Euſebio, cum hiſtoriæ teſtentur, Darium eclypſis tempore in Iunio deuictum. Quamuis autem Euſebius computator accuratiſſimus extiterit, nihilominus tamen ab anno vero lapſus eſt, cum neq; illo quem Darij capti annum autumat, neq; in duobus ſequentibus ſed tertio, quem nos cognouimus, deliquium in Iunio eueniat. Sed eſto videar Euſebium his velle ab erroribus vindicare curioſius, Alfonſo tamen nihil quidquàm detractum per ea, quis putet, propterea quod ſui computi rationem nuſquàm alleget. Illud ſiquidem à nullo vnquàm exactum iri præuidit, ſatis tutum ratus, ſi in hoc Ptolomeum ſibi ducem præſtitueret, eundem quoq; rationes ſuas ab Alexandri Magni obitu numerantem. Mos enim gentibus fuit regum ſuorum tempora iam defunctorum obſeruare, non aliter, quàm nos à Saluatore Chriſto nato annos metimur. Subinde enim 463 annos poſt Alexandri mortem in ſuarum vſq; obſeruationum tempora, quæ poſt Saluatoris noſtri natiuitatem 152 anno ceperant, Ptolomeus tertia magnæ ſuæ conſtructionis dictione numerare videtur. Vnde ſatis clarum eſt, Alfonſum pariter à morte Alexandri, quæ 311 ante Chriſtum memorata eſt, rationes ſuas vna cum Ptolomæo deduxiſſe. Ptolomæum vero ſi hoc in loco imitari volũmus, ſicut certe velle debemus, cuius citra dubium ſupputatio vera eſt, tanq̃ illius, qui ob certitudinem anni (quia non ita longo tempore poſt Alexandrum vixit) & propter obſeruationis diligentiam, (in hunc enim temporis fontem ſiue originem cætera omnia tempora direxit) falli neutiq̃ potuerit. Hunc inquàm, ſi imitari volũmus, quid ni Alfonſus quoq; ſequendus eſt? Sed hic quid agas tertio poſt Euſebium anno? in quo pariter eclypſis Lunæ nulla ex parte, priori ſub Alfonſi tpora factæ, diſſimilis reperitur. Euiſdẽ enim eſt magnitudinis omnino, (quemadmodũ & præcedẽs & ſequens figura oſtendit) cuius illa, quæ Alfonſi annum incidit, nec non eodem tempore contingens eſt. Verum rem vtut ſe habeat, iudicare longius deſino, cum inſtituti præſentis non ſit, hiſtorias ad plenum emendare, ſed viam tantummodo aliquam ad illud conficiendum, indicare, & præſtruere. Olim, ſi Deus vitam conceſſerit, hiſtorias ex integro retractaturi, eclypſiumq; rationibus verè firmaturi ſumus, vbi & hanc, & alias iterabimus. Ad propoſitum igitur reuertamur.

Darius ab Alexandro debellatus ſecundũ Alfonſum.

Supputatio huius Eclypſis.

¶ Anno cur: ante Chriſtum 317 biſextili.
¶ Dies 18 Iunij hor: 11 M̈ 30 in merid: Gangameli.
¶ Motus ☽ 45 M̈ 20 Z̈
¶ Tempus Caſus hora 1 M̈ 23.
¶ Puncta eclypтica 6 M̈ 20.
¶ Verus locus ☉ G̈ 22 M̈ 31 ♊ ☽ in ♐.
¶ Argumentum ☉ S̈ 0 G̈ 16 M̈ 33.
¶ Argumentum ☽ Verum S̈ 8 G̈ 12 M̈ 26.
¶ Argumentum lati: ☽ S̈ 11 G̈ 22 M̈ 7.
¶ Latitudo ☽ mi: 41 Z̈ 27.

Enunciatio

ENVNCTIATVM TRICESIMVM.

Hiſtoricos errores per obſcuratæ Lunæ paradigma aliud, Chriſti tempora præcedens videlicet, euidentius adhuc diiudicare.

Liuius vno die ſegni⁹ eclipſim S. Galli tradit atq; euenit.

Liuius libro quarto Decadis quintæ ſcribit, Caium Sulpitium Gallum exercitui Lucii Aemilii Pauli, quando Perſeum Macedoniæ regem vltimum in Samothratia debellauit, captiuumq; Rhomam duxit, Lunæ eclipſim prædixiſſe futuram, ne ſcz ob eam rem militibus terror incuteretur, cum adhuc nondum notæ eſſent eclipſium Lunariū cauſæ vulgo, Solem enim deficere iā olim nihil miraculi afferebat, ſicut author eſt Plutarchus in vita Nitię ſed nō itidem Lunæ. Futurum autem ea nocte, quā pridie Nonas Septembris ſequeretur Gallum prædixiſſe, Liuius aſſerit, id quod nequaq̄ ita eſſe certo certius diſcere licebit. Cōtingit autē non ea nocte quā pridie, ſed quam tertio Nonas dies dicta ſequuta eſt (ac ſi dicas, ea nocte factam eclipſim, quæ præceſſit diem Lunæ, non ea, quæ diem Martis anteiuit) Impoſſibile enim eſt Liuii tempus potuiſſe eclipſim admittere, aut aliud præter hoc noſtrum, eſſe poſſe. Et hoc ideo, cū in proximis decem & nouem annis, neq; prius neq; poſterius, eclipſis Lunæ vlla in hunc diem incidiſſe viſa ſit. Plinius quoq; meminit eiuſdem deliquii, libro naturalis hiſtoriæ ſecundo, capite 12 ſed paulo diuerſius, vt qui diem non abſolutè expreſſerit. Annum itaq; & diem iſtius defectus præſagiturus, obſerua primum, quo anno Perſeus vixerit. Ille autem iuxta Euſebium, anno 5024 creati mūdi Macedoniæ præfectus eſt, Olimpiadis 151 anno tertio, qui numerus ſecundum hunc 175 annotum ante Chriſtum natum foret. At quando Perſes Imperium decennale obtinuit, palam eſt illum à Lucio Paulo deuictum eſſe, anno ante Chriſtum 165. Verum nec illud quidem ſic ſe habet. Quin iuxta eclipſis euentum, anno 172 currente Chriſto priore, captus Perſeus inuenitur. Illud quod accipies hoc modo. Si à Chriſti ortu retro numeraris 171 annos integros, plenoſq; (annum autem natiuitatis connumerare oportet) & præterea, Decembrem, Nouembrem, Octobrem menſes, vſq; ad Septembris tertium diem retrorſum abiens adieceris, tum annum verum exitus Perſei tenebis. Huiuſmodi autem temporis ratiotinatio, minime gentium reſponſura hiis eſt, qui annales hiſtoriarum ſucceſſus oſtendere nituntur, dum in vrbe condita, non parum, vt dixi, diſſentiunt.

Perſeus regnare cæpit annis ante Chriſtū 175 ſecūdum Euſebium.

Manifeſtò cōuincitur Euſebius ſex annis in regno Perſei aſſerendo deuiare.

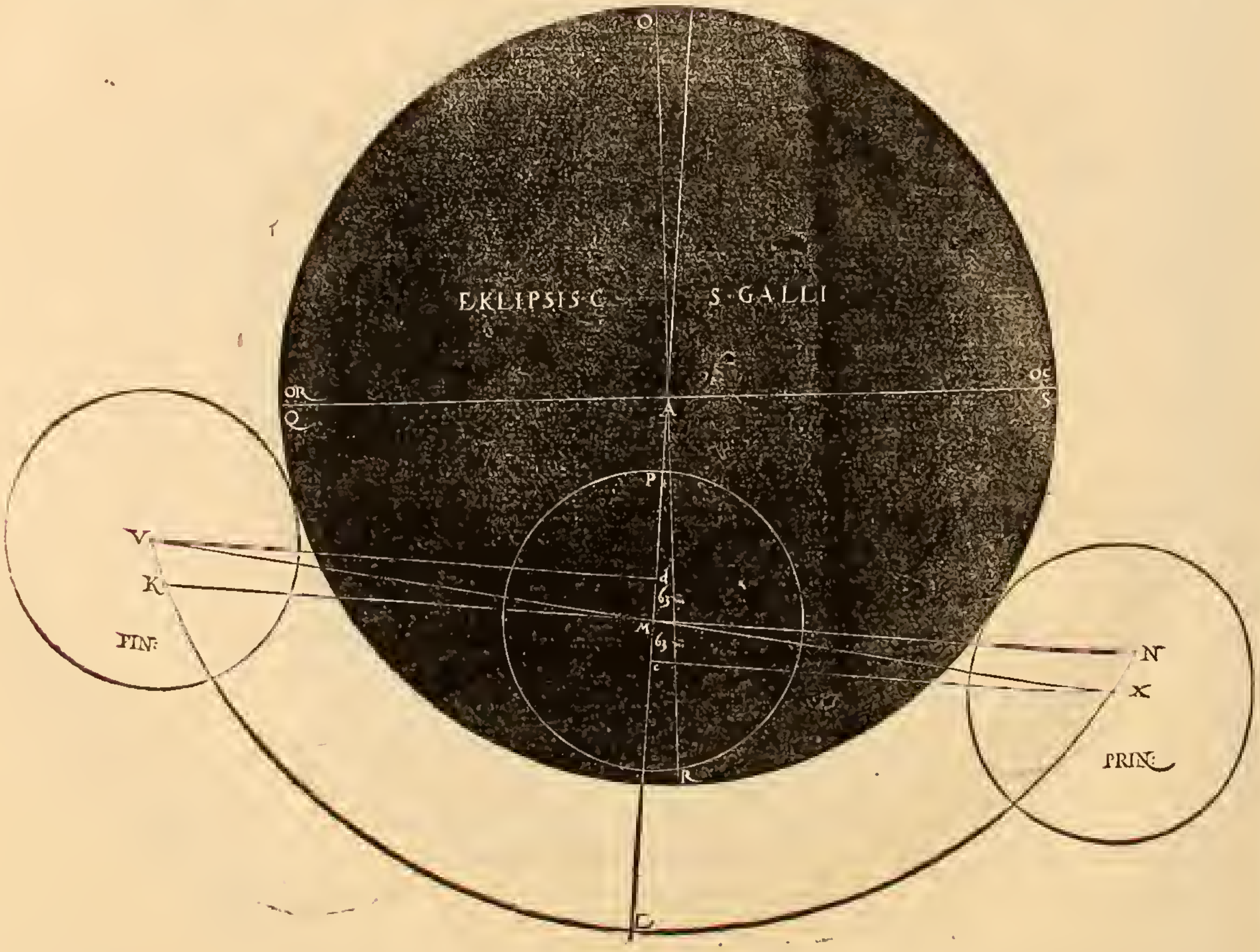
Preſens exemplum intellectuti, annum principiò 165, in quo Perſeus cecidit, ſecundum Euſebium proponamus. Ille enim ſit nec ne verus, hac ratione non fugiet nos. A centenatio maiore 200 ſubducimus 165, & relinquuntur 35. Radicem nunc ☌ ☉ & ☽ ad annum 200, quæ eſt dierum 14 horarum 18 minutorum 21 Radicem itidem coniunctionis ☊ & ☽, quæ habet dies 7 Horas 18 mi: 50 inſpicimus. Indices X & Z in inſtrumento draconū ſuper eaſdem radices deducimus. Similiter V & Y annuatim, donec oppoſitio aliqua in Capite vel Cauda eueniens occurrat, promouemus. Illud autem in ſecundo tertio vel quarto Septembris diebus contingere debet. Neq; vero annus, ita agentibus nobis, preter 29 poſt hunc alius quiſquam obuenit, qui horum dierum aliquē eclipticum habeat. Viginti nouem ergo annis ab 200 ſublatis, 171 reſtant, quibus ſi menſes reliquos, vſq; ad tertium diem Septembris retro euntes adiicimus, verum eclipſis annum pronūctiamus. Quinimo, ſi 20 aut 30 Annos, vltra citraq; examines ſtudioſiſſimè, nunquàm tamen Lunæ defectum eundem ad diem fieri reperias. Ad diem dico ſignatè, noctem etiam includens, Luna namq;, vt dictum eſt, interdiu defectum pati non dicitur. Poſt radicem ergo annorum 200, oppoſitionem mediam anni 29 quærens in Septembri, dies duos horas 17 mi: 6 offendis. Inter veram & mediam oppoſitionem, horas 4 mi: 25 ſubtrahenda vides, illiſq; ſubtractis, horas 12 mi 41, tempus veræ oppoſitionis remanere cernis. Reliqua ad eclipſim quæ deſiderantur, hæc ſunt.

Perſeus, iuxta Euſebium capitur anno ante Chriſtum, 165.

Perſeū captū eſſe eclipſis docet anno ante Chriſtū 172.

¶ Locus ☽ verus	Sig: 11	gra. 6	Mi. 38.
¶ Locus ☊ verus	Sig: 11	gra. 11	Mi. 49
¶ Argumentum ☉	Sig: 3	gra. 0	Mi. 31
¶ Argumentū lati. ☽	Sig: 11	gra. 24	Mi. 50
¶ Aux ☉	Sig. 2	gra. 8	Mi. 30
¶ Argumentū ☽ Medium	Sig: 6	gra. 4	Mi. 13
¶ Argumentū ☽ Verum	Sig: 6	gra. 3	Mi. 28
¶ Latitudo ☽			Mi. 27 Meridionalis aſcen.
¶ Variatio vmbræ			Ż 26

Ex hiis

Ex hiis deliquium inueſtiganti, ceu præceptum eſt, eādem qua infra ſubſcribitur forma ſe offert, quæ repræſentat.

¶ Puncta 12 M̈ 30.
¶ Dimidiam quoq; Moram M̈ 16.
¶ Tempus caſus horam 1 M̈ 28.
¶ Motum ☽ dimidiæ durationis tempore M̈ 63
¶ Dimidiam durationem Hor: 1 M̈ 44.
¶ Principium eclipſis Hor: 10 M̈ 57 poſt meri:
¶ Medium Eclipſis Hor: 12 M̈ 41.
¶ Finem eclipſis Hor. 2 M̈ 25 poſt medium noctis.

Tempus veræ oppoſitiōis poſtremo, Macedonicum ad meridianū (Perſeo ſcz in eodem debellato) referendum foret, niſi in Samotraria idem captus eſſet, quapropter Samathracico meridiano vti quoq; maluimus. Ex regionum itaq; tabula, horam 1 M̈ 32 reperta, veræ oppoſitionis tempori Ingolſtadiano addentibus, Horæ 14 M̈ 13 pomeridiana, quæ fuerunt medium eclipſis tempus Samothratię, prodibunt. Ex hijs vtiq; liquet, ſex annis Euſebium in aſſerenda Perſei captiuitate/ & Macedonici Imperij fine, tardiorem eſſe. Quod vero Liuius dicit eclipſim hanc conſpectam à ſecunda noctis hora, quartam vſq; eſſe, putandum eſt, non ita exacte numeratas, hoc in loco horas à Solis occaſu incipienti Liuio, ſed à crepuſculo verius, ſicutiferè ſit penes vulgum, cuius opinionem fortaſſe imitatus eſt, & preſertim milites, quorum obſeruatio potior in cæde quam cœlo, mens intentior pilo quàm polo, contemplatioq; abſolutior in armis quàm aſtris poſita eſt. Quo circa, quod negligentia militari cōmiſſum hic eſſe reor, nihil nos moueat penitus, ſed potius horam 12, qualis certe fuit, cum minutis 29, pro deliquii principio deſummamus.

Euſebii error de fine Macedonici Imperii ſtatuentis.

Quomodo Liuius intelligendus de horis eclipſis.

HISTORIAE DEPRAVATAE EXEMplum adhuc aliud è Plutarcho ſumptum,

PLVTARCHVS IN VITA Niciæ ducis Athenienſium tradit, Niciam iam à Syracuſanis, quos aliquandiu oppugnarat, quodamodo circūuētum, noctu cum ſuis abitum deſtinaſſe, nimirum 13 antequàm caperetur die vna cum Demoſthene, ſicut ex hiſtoria colligere eſt. Verum hic forte fortuna eadem nocte Lunam deficere contigiſſe, indeq; vehementius adeo Niciam omneſq; milites turbatos, cum propter cauſæ ignorantiā, grande aliquod malum ſibi portendi vererentur. Anaxagoras enim tunc temporis primum cœperat de Lunæ motibus vera tradere, quæ vulgo adhuc ignota erant &c̄. Sed hæc Lunæ obſcuratio, quonam tempore euenerit, inquirendum reſtat, hoc enim eſt quod inſtituimus. Euſebius in cronicis ſuis bellum hoc geſtum eſſe ſcribit anno mundi 4782, hic numerus annum ante Chriſti incarnationē 417 fuiſſe demonſtrat, ſiue olimpiadis 90 mæ, annum ſecundum, quod nequaq̄ ſe ita habere, res ipſa oſtendet, verum anno poſt hunc tertio, 414 ſcz ante Chriſtum labente necdum plenō, die Septembris 8, quando non ita multo poſt occaſum Luna per quartam ſui partem, id eſt, ad puncta tria obumbrata eſt, mòx poſt ortum ſuum. Annus Euſebii defectum nullum continet, neq; etiam poſteriores aliquot, neq; priores illo, adeo, vt alius pręter hunc noſtrū eſſe nullus queat. Meminit præterea Plutarchus Niciæ paulopoſt à Syracuſanis iuxta fluuium Aſinārum capti, his verbis. Erat dies 24 tus menſis, quem illi Carnium, Athenienſes μεταγειτνιῶνα vocant, latinis vero Maium arbitror appellari. Hoc in loco me verboſiorem eſſe cogit Plutarchi interpres, dum bis in præſentia inpingit grauiter, parerga & ad textum nihil pertinentia ingerens, quę propoſitum noſtrum, niſi confutentur, euertant maximè. ¶ Primus itaq; error eſt in hoc, vbi dicitur, Erat dies viceſimus quartus mēſis &c̄, vbi legendum viceſimus ſeptimus, minime autē viceſimus quartus, grecum enim exemplar per τετράδα φθίνοντος, quartum quidem ſignificat, ſed eum qui ante finem menſis eſt diem. Athenienſes enim decenos quoſlibet & vltimos dies cuiuſcunq; menſis (in tres enim decurias omnem menſem diſtribuerunt) retro numerare ſoliti ſunt. φθίνοντος, id eſt, deficientis, Lunæ nimirum vel menſis appellantes, ſic vltima dies ἔνη καὶ νέα, ideſt vetus & noua, penultima δευτέρα, ideſt, ſecunda deficientis, antepenultima τρίτη, ideſt tertia, pro antepenultima τετάρτη, ideſt quarta φθίνοντος dicebatur. Vnde conſtat τετάρτην φθίνοντος

Metus Niciæ ob eclipſim viſam.

Quando bellū Niciæ geſtum ſit.

Taxatur Plutarchi interpres primo.

quam

quam Plutarchus τετράδα vocat, viceſimum ſeptimum, non viceſimū quartum, menſis diem eſſe. ¶ Secundus error vbi dicitur. Latinis vero Maium appellari arbitror. Illa enim verba Plutarchi non ſunt, ſed cōmentū omnino tranſlatitium, inſtituto q; noſtro, ſi concedamus, aduerſiſſimum. Quæ autem tranſlatorem illum cauſa impulerit cur Methagitnionem Maium vocaret, meo iuditio eſt iſta. Ariſtoteles libro ſexto de hiſtoria animalium ſcribit, vrſos coire menſe Elaphibolione, ferre autē vterum diebus 30, poſt partum vero menſe tertio, vere iam exiſtente (ſic enim verba ſonant, ἤδη τοῦ ἔαρος) è ſpecu prodire. Plinius item libro naturalis hiſtoriæ octauo, capite 36 refert, vrſorum coitus hyemis initio fieri, partus autem 30 die. Si itaq; coēunt vrſi hyemis initio, vt ſcribit Plinius, oporter vt menſis Ἐλαφηβολιών ſit hybernorum primus autem hyemis initium, quare ſi Ariſtoteli Plinioq; audiens, omnes ordinatim menſes Graiorum examinas, Elaphibolionem q; ordine nono repertum Decembri latino, qui & ipſe principium hyemis eſt, confers, Hecatambeonem Aprili, Methagitnionē Maio, coincidere neceſſe eſt. Verum iſta menſium græcorum ſcz cum latinis collatione, interpres vſus eſt, perinde atq; noſtro tempore bellum hoc geſtū foret. Noſtro enim æuo Sol Capricornū ingreditur (vnde verum hyemis initium computamus) decimo Decembris die, quamobrem interpres nonum græcorum menſem Elaphiboliona Decembri, Munichiona Ianuario, Thargiliona Februario, Scirrhophoriona Martio cōtulit &c̄. Atqui lōge aliud erat Ariſtotelis ſiue belli tēpore, quod idē eſt, ac præſentia eſtimare. Belli nāq; ſiue Ariſtotelis quod fere idē fuit ætate, Sol Capricornū introiit, nō in decimo, ſed vltimis Decembris diebus. Ita potius pro anni exordio Ianuarius erat eligendus, ἐλαφηβολιών q;, dicendus. Quod ſi feciſſet, videre poterat anni Attici principiū in Iunium vſq; proferri. Præterea ſi conſideraſſet Athenienſes auſpicari annos in nouiluniis ſaltem, indeq; fieri, (ſicut & belli tempore euenit) vt interdum anni origo in Iulium vſq; progrederetur, facile intellexiſſet Methagitniona menſem ſecundum Auguſto Septembriq; coincidere poſſe. Quid quod Ariſtoteles illud ipſum aſtruat, libro de animalium hiſtoria octauo, vbi de ceruis tractat, quos palam teſtatur menſe Boidromione & Memactirione coitus celebrare. Hoc autem fit nobis in Septembris initio Sole iam decimumquintum Virginis gradum, iuxta ſtellam quæ Leonis cauda dicitur, occupante. Sed Ariſtotelis æuum conſideranti, apparet circa Septembris medium ferè factum eſſe, cum Sol primum virginis gradū in Septembris initio teneret, & ideo Boidromionem menſem vlterius quiddam, imò ex Septembre in Octobrem vſq; prorogatum eſſe, ſimiliq; ratione methagitniona menſem in Auguſto captum, in Septembri demum finiſſe. Præterea Plutarchum innuiſſe Methagitnionis nomine Septembrem, tam clarū eſt, vt aſſertione non egeat alia, niſi vt eiuſdem verba trutinentur ſincerius, inquit enim. Tunc quando Nicias abitum pararet ſuæ profectionis, cauſam propoſuiſſe hanc maximam, quod videlicet Autumnus incipiens grauaret iam, aërq; ſubinde corruptior, peſtem (moriebantur enim iam tum non pauci militum) præſentaneam inueheret, imò poſt pauca ſubiungit author idem. Siquidem cum eſſent relicti, ſcz poſt ſtragem, in loco depreſſo, & ante tot, & ſub dio prius in Sole & æſtu deficiebant. Dehinc ſuperueniente autumnalium noctium gelu, ipſa mutatione contrariorum valetudinem contrahebant &c̄. Adde quod Thucidides hiſtoriæ græcæ accuratiſſimus ſcriptor, idē cum Plutarcho ſuper hoc bello, quod Thucidide viuo geſtum eſt, ſentiat. Cuius verba, ne forte quis fucum putet, ſubiunxi. Cum enim de Nicia iam fugiente, & iuxta collem Lepada obſeſſum loquitur, libro Peloponeſiaci belli, ſeptimo, ſub finem ferè, in hæc verba excurrit. Verum cum à tot viris è loco eminenti ferirentur, facilius enim ſuperne tela vibrabantur, nec poſſent perrumpere, retro ſe recæpere, atq; quieuere, cum preſertim extiterent tonitrua, pariter & imbres, qualis anni tēpore in autumnū vergente fieri conſueuere. Vnde exteriti ſunt, & eò vehementius, quod exiſtimarēt in ſuū exitium iſta omnia fieri, &c̄. Quibus dictis, quid manifeſtius eſt belli tempus Autumnale, vt Plutarchus quoq; aſſerit, fuiſſe aſſeuerantibus? Satis ergo conuictum arbitror, hoc loco, non Maium per Methagitnionem accipi, ſed Septembrem verius oportere. Quando vero ſcribitur Niciam viceſimo ſeptimo die captum eſſe, factum id conijcitur decimo tertio poſt eclipſim die. Athenienſes enim, vt infra paulum copioſius dicetur, menſium ſuorum dies, iuxta Lunæ ætates numerare ſoliti ſunt. Præterea μεταγειτνιών menſis ſecundus Atticis fuit, vnde cuiuis promptum intelligere, principium anni illius, proxima poſt æſtiuum Solſtitium coniunctione inchoaſſe, eo enim tempore Solſtitium æſtiuale vltimus Iunij vel primus Iulij dies continebat. Autumni vero principium ingreſſus Solis in Libram penultimo Septembris die conſtituit. Cum ergo eclipſis illa preſens Autumni exordio vicina extiterit, octauo enim Septembris viſa eſt, â quo die retro adhuc 15 ſi numeres Methagitnionis principium habebis, à quo adhuc 30 diebus retrogreſſus ἑκατομβαιῶνος menſis, ideſt, primi caput, quod eſt 26 Iulii dies offenditur. Ea autem die Nouilunium primum, Solſtitium æſtiuale ſequens, fieri ſolitum eſt. Iam ſi in Methagitnione menſe numerentur 27 quo Nicias ſe dedidit, dies idem eſſe 20 Septembris deprehendetur. Poſtremo Atthicos menſium ſuorum numeros

Arguitur Plutarchi interpres ſecundo.

Quale Athenienſes anni principium conſtituerint, ex Ariſtotele colligitur.

Per Metagitnionem plutarchi non Maius ſed September intelligendus.

Lunæ

ASTRONOMICVM CAESAREVM

Lunæ ætatib⁹ aptaſſe, id eſt, ſecundũ nouilunia diſpoſuiſſe ſciendũ eſt.
Quæ quidem res probatione nõ eget, Nam idem author Plutarchus
Calendas, Nonas & Idus, Lunæ accommodaſſe græcos non ſemel
teſtatur, & præcipuè in vita Romuli, cum ait. Nunc igitur Rhoma-
notum Calendæ nulla re cum græcis conueniunt. Illum autem diem
quo Rhomulus vrbi fundamenta iecit trigeſimum rectè diem fuiſſe
perhibent, in coq; Lunam ex congreſſu Solis defeciſſe &c̃. Ex quibus
liquido conſtat grçcos ſecundum Lunæ tempora dies ſuos numeraſ-
ſe, Obiter vero admonuiſſe volo, mendam textui ſubeſſe, vbi dicitur
Lunam ex congreſſu Solis defeciſſe, legendum autem Solem ex con
greſſu Lunæ defeciſſe. Hoc enim verba grçca manifeſte innuũt, quæ
ſic habent, καὶ σύνοδον ἐκλειπτικὴν ἐν αὐτῇ γενέσθαι σελήνης πρὸς ἥλιον
quæ

quæ ſi interpreteris, nihil omnino aliud ſonant, quam eodem die Lu-
nam cum Sole coiiſſe eclipticè, vnde clarum eſt, non Lunam, ſed
Solem obuelari oportuiſſe, quando Lunæ ſphæra longe inferior So
lari eſt. In priorẽ ſententiã Thucidides quoq; loquitur, belli Pelopo-
neſiaci libro ſecũdo, vbi inquit. Eadẽ quoq; æſtate Calendis Lunarib⁹
hoc eſt, interlunio (quo ſolo tempore creditur poſſe contingere) Sol
defecit, ſecundum meridiem, nonnullis interuenientibus ſtellis. Idem
adhuc pluribus in vita Solonis Plutarchus exequitur, dicens. Qui
vero deinceps ſequeretur dies eam νουμηνίαν, id eſt Calendas appel-
lant &c̃. Similia pleriſq; in locis refert. Quicquid autẽ hucuſq; ſuper
menſibus, anniq; Atthici principio dictum fuit, hoc totum inſequen-
ti diario Luce clarius oculi te docere poſſunt.

MENSIVM GRAECORVM LATINORVMQVE COLLATIO

¶MENSES LATINORVM

IVLIVS — Solſtitiũ æſtiuum contigit primo Iulii die belli tempore.

26	d	vii	Calendas	Auguſti
27	e	vi	Calendas	Auguſti
28	f	v	Calendas	Auguſti
29	g	iiii	Calendas	Auguſti
30	A	iii	Calendas	Auguſti
31	b	pridie calendas		Auguſti

Sol intrabat Leonẽ

KALENDAE AVGVSTI

AVGVSTVS

2	d	iiii	Nonas	Auguſti
3	e	iii	Nonas	Auguſti
4	f	pridie. Nonas		Auguſti
5	g	NONAE		Auguſti
6	A	viii	Idus	Auguſti
7	b	vii	Idus	Auguſti
8	c	vi	Idus	Auguſti
9	d	v	Idus	Auguſti
10	e	iiii	Idus	Auguſti
11	f	iii	Idus	Auguſti
12	g	pridie Idus		Auguſti
13	A	IDVS AVGVSTI		
14	b	xix	Calendas	Septembris
15	c	xviii	Calendas	Septembris
16	d	xvii	Calendas	Septembris
17	e	xvi	Calendas	Septembris
18	f	xv	Calendas	Septembris
19	g	xiiii	Calendas	Septembris
20	A	xiii	Calendas	Septembris
21	b	xii	Calendas	Septembris
22	c	xi	Calendas	Septembris
23	d	x	Calendas	Septembtis
24	e	ix	Calendas	Septembris
25	f	viii	Calendas	Septembris
26	g	vii	Calendas	Septembris
27	A	vi	Calendas	Septembris
28	b	v	Calendas	Septembris
29	c	iiii	Calendas	Septembris
30	d	iii	Calendas	Septembris
31	e	pridie Calendas		Septembris

Sol introiuit Virginẽ

CALENDAE SEPTEMBRIS

SEPTEMBER — Principium Autumni

2	g	iiii	Nonarũ	Septembris
3	A	iii	Nonas	Septẽbris
4	b	pridie Nonas		Septẽbris
5	c	NONAE		Septẽbris
6	d	viii	Idus	Septẽbris
7	e	vii	Idus	Septẽbris
8	f	vi	Idus	Septẽbris
9	g	v	Idus	Septẽbris
10	A	iiii	Idus	Septẽbris
11	b	iii	Idus	Septẽbris
12	c	pridie Idus		Septẽbris
13	d	IDVS SEPTEMBRIS		
14	e	xviii	Calendas	Octobris
15	f	xvii	Calendas	Octobris
16	g	xvi	Calendas	Octobris
17	A	xv	Calendas	Octobris
18	b	xiiii	Calendas	Octobris
19	c	xiii	Calendas	Octobris
20	d	xii	Calendas	Octobris
21	e	xi	Calendas	Octobris
22	f	x	Calendas	Octobris
23	g	ix	Calendas	Octobris
24	A	viii	Calendas	Octobris
25	b	vii	Calendas	Octobris
26	c	vi	Calendas	Octobris
27	d	v	Calendas	Octobris
28	e	iiii	Calendas	Octobris
29	f	iii	Calendas	Octobris
30	g	pridie Calen.		Octobris

Sol ingreſſus ẽ Librã

CALENDAE OCTOBRIS

¶MENSES GRAECORVM

ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝ — Primus menſis

● KALENDE Hecatombeonis — Principium anni atheniẽſis Siculæ cladis tempore.

2	iiii	Nonarũ
3	iii	Nonarũ
4	pridie Nonas	
5	NONAE	
6	viii	Idus
7	vii	Idus
8	vi	Idus
9	v	Idus
10	iiii	Idus
11	iii	Idus
12	pridie Idus	
13	IDVS	
14	xviii	Calendas
☺	xvii	Calendas
16	xvi	Calendas
17	xv	Calendas
18	xiii	Calendas
19	xiii	Calendas
20	xii	Calendas
21	xi	Calendas
22	x	Calendas
23	ix	Calendas
24	viii	Calendas
25	vii	Calendas
26	vi	Calendas
27	v	Calendas
28	iiii	Calendas
29	iii	Calendas
30	pridie Calẽdas	

ΜΕΤΑΓΕΙΤΝΙΩΝ — Secundus menſis

●	KALENDE	Metagitnionis		νουμηνία
2	iiii	Nonarũ		δευτέρα ἱσταμένου
3	iii	Nonarũ		τρίτη ἱσταμένου
4	pridie Nonas			τετάρτη ἱσταμένου
5	NONAE			πέμπτη ἱσταμένου
6	viii	Idus		ἕκτη ἱσταμένου
7	vii	Idus		ἑβδόμη ἱσταμένου
8	vi	Idus		ὀγδόη ἱσταμένου
9	v	Idus		ἐννάτη ἱσταμένου
10	iiii	Idus		δεκάτη
11	iii	Idus		πρώτη ἐπὶ δέκα
12	predie Idus			δευτέρα ἐπὶ δέκα
13	IDVS			τρίτη ἐπὶ δέκα
14	xviii	Calendas		τετάρτη ἐπὶ δέκα
☺	xvii	Calendas	Eclipſis Lunæ fugiente Nicia	πέμπτη ἐπὶ δέκα
16	xvi	Calendas		ἕκτη ἐπὶ δέκα
17	xv	Calendas		ἑβδόμη ἐπὶ δέκα
18	xiiii	Calendas		ὀγδόη ἐπὶ δέκα
19	xiii	Calendas		ἐννάτη ἐπὶ δέκα
20	xii	Calendas		εἰκάς
21	xi	Calendas		δεκάτη φθίνοντος
22	x	Calendas		ἐννάτη φθίνοντος
23	ix	Calendas		ὀγδόη φθίνοντος
24	viii	Calendas		ἑβδόμη φθίνοντος
25	vii	Calendas		ἕκτη φθίνοντος
26	vi	Calendas		πέμπτη φθίνοντος
27	v	Calendas	Dies captiuitatis Niciæ & Demoſthenis	τετάρτη φθίνοντος
28	iiii	Calendas		τρίτη φθίνοντος
29	iii	Calendas		δευτέρα φθίνοντος
30	pridie Calẽdas			ἕνη καὶ νέα

ΒΟΗΔΡΟΜΙΩΝ

●	KALENDE	Boidromionis	νουμηνία
2	iiii	Nonas	
3	iii	Nonas	
4	pridie nonas		
5	NONAE		
6	viii	Idus	
7	vii	Idus	
8	vi	Idus	

ORDO ET NOMINA
Græcorum menſium

Primus	Ἑκατομβαιών
Secundus	Μεταγειτνιών
Tertius	Βοηδρομιών
Quartus	Μαιμακτηριών
Quintus	Πυανεψιών
Sextus	Ἀνθεστηριών
Septimus	Ποσειδεών
Octauus	Γαμηλιών
Nonus	Ἐλαφηβολιών
Decimus	Μουνυχιών
Vndecimus	Θαργηλιών
Duodecimus	Σκιρροφοριών

EXEMPLIFICATIONIBVS ISTIVSMODI pauca hactenus oſtenſum volo, quomodo eclipſium Lunarium ſubſidio hiſtorias ab erroribus, qui in eis, annorum ratione, perperam aſſignata, paſſim offeruntur, vindicare liceat. Simili aliquando via, deo fortunante, Solis quoq; deliquia peculiari volumine propoſito tractatum, in quo opera dabitur ſedula, numquid vrbis fundatæ tempora vere & citra diuinationes, quibus iam olim caligamus, agnoſci queant. Solis enim eclipſes ad hoc præcipue intelligendum deſideriantur, neq; vero verius quicquam infallibili motuum cœleſtium ſucceſſu eſt. Poſtremum eſt, & quaſi parergum, vt eclipſes quas ſuſtiſſime deſcripſi, oculari quoq; obſeruatione contuendas doceam. Cū multi ſint, qui varie varijs videndi inſtrumentis vtantur, omnibus tamen perperam. Alij enim in peluı aqua referta, Alij ſpeculis, Alij ſimplici papiro perforata, Alij aliter obſeruare eclipſes ſolent. Tantum vero abeſt, vt hi veram defectus magnitudinem diſcernant, vt inſuper his rationibus grauiſſime viſum percellant. Eclepſim itaq; Solarem conniturus, vitrea non amplius quàm duo fragmenta, qualibus feneſtræ muniuntur ſpiſſiora, palmæ latitudinem æquantia deſummat, bicoloria tamen, altero rubro, altero viridi, flauo, purpureo, cœleoue exiſtente. Colorum differentias ipſa experientia ſtatim docebit. Deinde ſolium papiri candidioris tenuiſſima acu perforatum, binis vitris inſerat, ceraq; vel bitumine conglutinet. Tempore deinde eclipſis oculis prætendat, aciemq; recta per foramen in Solem delinquentem collimet, Sic enim fiet, vt Solem nihilo ſecius, quam ſi Lunam intueatur, innoxie cernat. Quæ quidem res indies comprobari poteſt, maxime autem tunc, vbi Solem & Venerem, aut Solem & Mercuriū coniungi corporaliter, ex ſuperioribus animaduertiſti. Nam ſi eandem coniunctionem per vitra, ſuo tempore obſeruabis, citra obſtaculum, citraq; noxam viſus, planetam ſub Solis corpore, quacumq; tandem in parte lateat, manifeſto conſpicabis.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM PRINVM

Formas eclipſium pro arbitrio, quaſuis nunc minores, nunc maiores effigiare.

PRESENS INSTRVMENtorū ſtructura poſtulare videbatur, figuras paulo ampliores, quàm cuilibet fortaſſis probari poſſint, eaſdē ſuo promiſtituto, nūc minores, nūc maiores effingere volenti, quam ob rem ne omnino quid de ſumma fide quis in me requirat, adieci, quo nā pacto figuras ſingulas pro arbitrio formare quis queat, exiguas, grandes & mediocres, idq; per figurā eclipſis, quàm C. Sulpitio animaduerſam prædiximus. Propoſita igitur hac eclipſis deſcriptione, primo lineam rectam in plano, vt lubet prolixam tende, cuius extremorum vnum cum Y, alterum cum A & M inſigni, Mox è puncto A ſiue M orthogonalem, A R vocatam, erige. Circini deinde pede altero in A centro eclipſis fixo, alterū in R vel O vſq; promoue, quæ circini intercapedo, ſemidiametrus vmbræ cū ſit, eandē perpēdiculari inſerito, A R vero nominato. Circinū rurſus A literæ centri ſez vmbræ defixū, in M produc, idēq; circini ſpaciū, (quia refert centrorū ☽ & vmbræ diſtantiā) perpēdicularē indem ſuperloca. Simili modo cū c & d age. Semidiametrū præterea lunarem, ſcilicet M P eandem in perpendicularem transferto. Quibus peractis, in linea Y A quacunq; lubet, punctum Y ſigna, ex eodemq; lineas in ſingula puncta perpendicularis A R emitte. Poſtmodo in linea Y A punctum elige alium Z, vnde ſi orthogonalem educis ſurſum, omnes ex Y puncto ductas lineas ſcindi ab eadem conſpicies, quæ quidem linea quanto Y puncto vicinior eſt, tanto arctiores figuras cauſatur, lineæ enim quæ concurrunt in Y, ſubinde breuiores, tum vmbræ, tum lunæ diametros menſurtur, quale quid etiā facit vera lunaris centri ab vmbræ cētro diſtantia. Secundum hanc ergo diuiſionis proportionem, defectuales figuras, repetitis prioribus, depinge. At ſi figuras præſentibus maiores deſideras, lineas ex Y vltra A R lineam prolonga, punctumq; Z longius ab A remoue, ſic enim lineæ in Y coeuntes maiores etiam diametros in perpendiculari oſtendent.

Enunctiatum

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SECVN.

Coniunctiones magnas, id eſt, Trium ſuperiorum planetarum ♄, ♃, ♂, coitus, nullo non tempore, poſt vel ante Chriſtum præfinito, facilitate mira indagare.

PTOLEMEVS TESTATVR PLAnetas eſſe miniſtros quoſdā generationis & corruptionis humanæ, ſeu potius mundi huius. Errantes ſiquidem nunc ſurſum nunc deorſum, nunc prorſum nunc retrorſum, nunc longè, nunc propè ecliptricam efficere rerum ſub ſe poſitarum, diuerſiſſimos effectus, ortus interitusq;, cauſas inducere. Trium ſuperiorum errores ſiue curſus maxime obſeruādos, docet, horū enim præcipuos in rebus effectus fieri ſolere, quales ſunt, Regnorū, Religionū, Bellorū, Poteſtatum tranſlationes mutationesq; &c. quam rem vt omnium peritiſſimè iudicans quinquageſimo verbo non temere Aſtrologū obſeruare admonet, dicens. Ne prætermittas centum & decem nouem coniunctiones, in his enim poſita eſt cognitio eorum, quæ fiunt in mundo & generationis & corruptionis &c. Quas coniunctiones cum tanti faciat, tantus aſtrorum iudex, ſimiliter & alius omnis aſtrologorum cœtus, nos quoq; non prætermittendas in præſentiarum duximus, imo vt de illis non nihil quoq; doceremus ob id coacti ſumus. Coniunctiones magnæ quadruplices ſunt, Maximæ, Maiores, Minores & Mediæ. Maxima eſt ♄ ♃ & ♂. Maior ♄ & ♃. Minor ♃ & ♂. Media ♄ & ♂ Qui iam rimabitur futuram alicuius anni coniunctionem magnam, principio planetarū, quorum coniunctionem quærit, è proxime ſubordinata tabula, ſic vt planetarum duorum vel trium quotcunq; inſtituit, radices colligat, centenarijs annorum præfinitorum competentes, hoc modo. Chriſtum ſequente annorum numero Radix centenario proximò conueniat, anno Chriſtum præcedente proximi maioris centenarij radix eligatur, id quod fiet, ſi ex non completo centenarius per adiectionem annorum plurium completus conſtituetur. Ibi autem cuſtodiendum eſt complementum, Nam illud hoc loco reſiduum, vel reſiduos annos appellabimus. Hoc vbi ritè peractum eſt, index M inferioris rotæ ſuper radicem ♄ locetur, in limbo numerus reſidui inueſtigetur. Filo poſtea per illum traducto index M rurſus ſubſtituatur. Similiter omnino cum reliquis agetur oſtenſoribus, primo radici, poſt annis reſiduis eos adducendo. Vltimo ergo filum primo Ianuarij menſis diei in Kalendario ſez Saturni admoue, idemq; ad finem vſq; decembris perducito, Quod ſi incidat filum in rota ♄ ni Iouis & ♂ eodem die omnium Calendariorum, certum eſt eodem die futuram eſſe, aut fuiſſe coniunctionem trium planetarum mediam, quæ maxima dicitur. Vſu venit non nunq̄ vt

Coniunctionū magnarū vires.

Coniunctionū appellationes.

ſilum in ♄ni & ♃uis eundem diem exprimat, & eſſet coniunctio Magna. Interdum ♄no & ♂te cõuenit, que media vocatur, ſicut etiam in ♃uem & ♂tem aliquando ſilum coniungit, & minor dicitur. Res omnes ex ſubiuncta exemplificatione liquidior erit. ¶ Cæſar Carolus ortus anno 1500 ſæpe dictus eſt, quo in anno coniunctio necne magna euenerit ita ſcies. Saturni Radicem ad centenarium 1400 elige (quoniã 1500 adhuc imperfecti ſunt) quę eſt Sig 9 gra. 12 mi. 38. Radicem itidem ♃ quę Sig. 5 gra. 3 mi. 29 habet. Item Martis Radix, quæ eſt Sig: 6 gra. 3 mi. 31 ſumatur, Hinc ſi indicem M Radici Saturni iungis, filumq; per annos 99 reſiduos trahis, Indicẽ rurſus filo ſubdis. Modo eodem cum oſtenſoribus aliis operatus, filum per primum Ianuarij diem educito, Saturni ſcz in rota. Deinde paulatim cum filo in ſingulos dies progrediens, primum Ianuarij diem cernes. Primum quoq; diem in Kalendario Martis à filo eodem abſcindi videbis, quocirca, non dubitanter dicto die Saturni & Martis coniunctionem mediã in 23 gradu 53 M̃ ♉ cõtingentẽ, affirmare potes, Quia vero ♃ filo non ſubeſt, nihil cum reliquis participare in præſenti coniunctione dicitur. Media coniunctione habita facile eſt veram ex enunctia: ſuperiorib⁹ inuenire, ſequitur vero illa 10 Februarij die. Quauis media cõiunctio interdũ prior interdũ poſterior, vera eſſe ſoleat.

Exemplum CAROLI. Imperatoris.

¶ Regis FERDINANDI ortus anno 1503 memoratur, cuius cẽtenarij ſcz 1500 radix eſt 2 S̃ 6 G̃ 6 mi: 34 Z̈. ♃uis Sig: 0 gra: 3 mi: 47, ♂ autẽ S̃ 8 gra: 5 mi: 5. Indice iam cuiuſuis planetæ proprię radici decenter connexo, filo per 2 ſuperſtites annos miſſo, rurſuſq; ſub filum oſtenſore cuiuſlibet redacto, nulla ſuperiorum triũ coniunctio hoc anno 1503 eueniſſe cõſpicitur. Quapropter oſtenſores porrò agendi in 1503 plenum ſcz annum, vbi offeretur media proximus Saturni & Martis copula ſuccedenti, id eſt, 1504 anno, die autem 8 Ianuarii futura. Sed vera illarũ planetarũ ☌ iã præteriiſſe videtur, anno vcz Regis natali 1503 die Octobris 25, facta. Aperte autem ibi videre eſt, quomodo media ☌ veram ſequatur, quæ in priori exemplo pręcedere viſa eſt.

Exemplũ Regis FERDINANDI.

¶ Verum ne ignoretur modus operandi ante Chriſti etiam tempora, Tertium dogma huiuſmodi eſto. Dicitur anno 24 ante Diluuium coniunctio magna Saturni & Iouis in ♈ extitiſſe, quod verum ſit nec ne, cognoueris hac via. Præſtituens 3101 annos. (tot enim annis diluuium Chriſto prius fuit) Adiicio illis 24 vnde 3125, vcz annus currens in quo iſta ☌ contigit, redeunt. Numerũ igitur hunc cum 75, centeſimum ſupponens maiorem ſcz 3200. Radicem modo Saturni, quæ habet S̈ 5 gra: 13 mi: 6, veſtigo. Radicem pariter Iouis, quæ eſt Sig: 7 gra 11 mi: 35, accipio, Exinde vero oſtenſores diſponens ſingulos, filumq; per annos 75 reliquos, cum oſtenſoris ſubiugatione trahens, fide certiſſima, coniunctionem mediã 18 die, Hora quaſi 11 pomeridiana menſis Martii, & hoc in Arietis ſigno/eueniſſe deprehendo.

Ante Chriſtũ operandi modus.

Sequuntur tabulæ radicum mediorum motuum, Saturni, Iouis & Martis, ad centenarios completos ante & poſt Chriſtum.

TABVLA MEDII MOTVS SATVRN | TABVLA MEDII MOTVS IOVIS | TABVLA MEDII MOTVS MARTIS

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. C. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.
Chriſti	2 14 5	2 14 5	Chriſti	6 0 32	6 0 32	Chriſti	1 11 24	1 11 24
100	7 7 33	9 20 37	100	11 6 45	0 24 19	100	3 12 58	11 9 49
200	0 1 1	4 27 9	200	3 12 58	7 18 6	200	5 14 33	9 8 14
300	4 24 29	0 3 41	300	9 19 11	2 11 53	300	7 16 8	7 6 39
400	9 17 58	7 10 13	400	2 25 24	9 5 40	400	9 17 43	5 5 4
500	2 11 26	2 16 45	500	8 2 37	3 29 27	500	11 19 18	3 3 29
600	7 4 54	9 23 16	600	1 7 50	10 23 14	600	1 20 53	1 1 55
700	11 28 22	4 29 48	700	6 14 3	5 17 1	700	3 22 27	11 0 20
800	4 21 50	0 6 20	800	12 20 16	0 10 48	800	5 24 2	8 28 45
900	9 15 18	7 12 52	900	4 26 29	7 4 35	900	7 25 37	6 27 10
1000	2 8 46	2 19 24	1000	10 2 42	1 28 22	1000	9 27 12	4 25 35
1100	7 2 14	9 25 56	2100	3 8 55	8 22 9	1100	11 28 47	2 24 1
1200	11 25 42	5 2 28	1200	8 15 8	3 15 56	1200	2 0 21	0 22 26
1300	4 19 10	0 9 0	1300	1 21 21	10 9 43	1300	4 1 56	10 20 51
2400	9 12 38	7 15 32	1400	6 27 34	5 3 30	1400	6 3 31	8 19 16
1500	2 6 7	2 22 4	1500	0 3 47	21 27 17	1500	8 5 6	6 17 41
1600	6 29 25	9 28 36	1600	5 10 0	6 22 4	1600	10 6 41	4 16 6
2700	11 23 3	5 5 8	1700	10 16 13	1 14 51	1700	0 8 16	2 14 32
1800	4 16 31	0 11 39	1800	3 22 26	8 8 38	1800	2 9 50	0 12 57
1900	9 9 59	7 18 11	1900	8 28 40	3 2 25	1900	4 21 25	10 11 12
2000	2 3 27	2 24 43	2000	2 4 53	9 26 12	2000	6 13 0	8 9 47
2100	6 26 55	10 1 15	2100	7 11 [illegible]	4 19 59	2100	8 14 35	6 8 12
2200	11 20 23	5 7 47	2200	0 17 1	11 13 45	2200	10 16 10	4 6 38
2300	4 13 51	0 14 19	2300	5 23 3	6 7 32	2300	0 17 44	2 5 3
2400	5 7 19	7 20 51	2400	10 19 4	1 1 19	2400	2 19 19	0 3 28
2500	2 0 47	2 27 23	2500	4 5 55	7 25 6	2509	4 20 54	10 1 53
2600	6 24 26	20 3 55	2600	9 22 1	2 18 53	2600	6 22 29	8 8 18
2700	11 17 43	5 10 26	2700	2 18 24	9 12 40	2700	8 24 3	5 28 41
2800	4 11 12	0 16 58	2800	7 24 37	4 6 27	2800	20 25 38	3 27 9
2900	9 4 40	7 23 30	2900	1 0 50	11 0 14	2900	0 27 13	1 25 34
3000	1 28 8	3 0 2	3000	6 7 3	5 24 1	3000	1 28 48	11 23 59
3100	7 21 36	10 6 34	3100	11 13 16	0 17 48	3100	5 0 23	9 22 24
3200	11 15 4	5 13 6	3200	4 19 29	7 11 35	3200	7 1 58	7 20 49
3300	4 8 32	0 19 38	3300	9 25 42	2 5 22	3300	9 3 33	5 19 15
3400	9 2 0	7 26 10	3400	3 2 55	8 29 9	3400	11 5 7	3 17 40
3500	1 25 28	3 2 42	3500	8 8 8	3 22 56	3500	1 6 42	1 16 5
3600	6 18 36	10 9 14	3600	1 14 21	9 16 43	3600	3 8 17	11 14 30
3700	11 12 24	5 15 46	3700	6 20 34	5 10 30	3700	5 9 52	9 12 55
3800	4 5 52	0 22 17	3800	11 26 47	0 4 17	3800	7 11 27	7 11 20
3900	8 29 20	7 28 49	3900	5 2 59	6 28 4	3900	9 13 2	5 9 46
4000	1 22 49	3 5 21	4000	10 9 33	1 21 51	4000	11 14 36	3 8 11
4100	7 16 17	10 11 53	4100	3 15 46	8 15 38	4100	1 16 11	1 6 36
4100	11 9 45	5 18 25	4200	8 21 39	3 9 25	4200	3 17 46	11 5 1
4300	4 3 13	0 24 57	4300	1 27 52	10 3 12	4300	5 19 21	9 3 26
4400	8 26 41	8 1 29	4400	7 4 5	4 26 59	4400	7 20 56	7 1 52
4500	1 20 9	3 8 1	4500	0 10 18	11 20 46	4500	9 12 30	5 0 17
4600	6 13 37	10 14 33	4600	5 16 31	6 14 33	4600	11 24 5	1 28 42
4700	11 7 6	5 21 5	4700	10 22 44	1 8 20	4700	1 25 40	0 27 7
4800	4 0 34	0 27 36	4800	3 28 57	8 2 7	4800	3 27 15	10 25 32
4900	8 24 2	8 4 9	4900	9 5 10	2 25 45	4900	5 28 50	8 23 57
5000	1 17 30	3 10 40	5000	2 11 23	9 19 41	5000	8 0 25	6 22 23
5100	6 10 58	6 17 12	5100	7 27 36	4 13 28	5100	10 1 59	4 20 48
5200	11 4 26	5 23 44	5200	0 23 49	11 7 15	5200	0 3 34	2 19 13
5300	3 27 54	1 0 16	5300	6 0 2	6 1 2	5300	2 5 9	0 17 38
5400	8 21 22	8 6 48	5400	11 6 15	0 24 49	5400	4 6 44	10 16 3
5500	1 24 50	3 13 20	55·0	4 12 28	7 18 36	5500	6 8 19	8 14 29
5600	6 8 18	10 19 52	5600	9 28 41	2 12 23	5600	8 9 53	6 12 54
5700	11 1 46	5 26 24	5700	2 24 54	9 6 10	5700	10 11 28	4 11 19
5800	3 25 14	1 2 56	5800	6 1 7	3 29 57	5800	0 13 3	2 9 44
5900	8 18 42	8 9 28	5900	1 7 20	10 23 44	5900	2 14 38	0 8 9
6000	1 12 10	3 15 59	6000	6 13 33	5 17 31	6000	4 16 13	10 6 34
6100	6 5 39	10 22 31	6100	11 19 46	0 11 18	6100	6 17 48	8 5 0
6200	10 29 7	5 29 3	6200	4 25 59	7 5 5	6200	8 19 22	6 3 25
6300	3 22 35	1 5 35	6300	10 2 12	1 28 52	6300	10 20 57	4 1 50
6400	8 16 3	8 12 7	6400	3 8 2	8 22 38	6400	0 22 32	2 0 15
5600	2 19 31	3 18 39	6500	8 14 39	3 16 25	6500	2 24 7	11 28 40
6600	6 2 59	10 25 11	6600	1 10 52	10 10 12	6600	4 25 42	9 27 5
6700	10 26 27	6 1 43	6700	6 27 5	5 3 59	6700	6 27 16	7 25 31
6800	3 19 55	1 8 15	6800	0 3 18	11 27 46	6800	8 28 51	5 23 56
6900	9 12 23	8 14 47	6900	5 9 31	6 21 33	6900	11 0 26	3 22 11
7000	[illegible] 6 51	3 24 18	7000	10 15 43	2 5 20	7000	1 2 2	1 20 46

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNꝰ
SAGITTARIVS
SCORPIVS
VIRGO
LEO
IANVARIVS
FEBRVAR
MARTIVS
APRILIS
MAIVS
IVNIVS
IVLIVS
AVGVSTVS
SEPTEMBR
OCTOBER
NOVEMBR
DECEMBER
CONIVNCTIO·MAIOR·HIC·SCITVR·QVANDO·FIAT·

ENVNCTIATVM TRICESIMVM TER.

Ex hora Natiuitatis cognita, tempus Moræ infantis in vtero reperire, & conſequenter conceptionis horam cognoſcere.

RATIONE SIMVL ET EXperiẽtia comprobatũ eſt, foetus quidẽ alios ſeptimo, alios octauo, alios nono, alios decimo vel circiter menſe, poſt cõceptionis tẽpus naſci, neq; geniruras ei rra vllas cõſiſtere, neq; vltra porrigi. Intra illos enim terminos nati, ſimile quid cum fructibus maturis, qui vltro labũtur, faciunt, minores autem ſeptem menſibus partus tanq̃ crudi & imperfecti, & velũti poma immatura violentia quãdam à ſtirpibus auulſa, ex vteris ruunt, vnde fit, vt ante ſeptimum menſem nunq̃ aut rariſſimè viuus lucem foetus ſubeat. Septimo etiam menſe naſci dicuntur illi qui in Nouilunijs aut Plenilunijs aut poſtridiæ illorum concepti ſunt. Eiuſmodi igitur naſcendi fines naturæ cum viderent ineſſe aſtrologi, diligentius inde putantes tempus quo foetus vtero in cluditur, à ſeminis vſq; iactu, in partes tres diſtribuere voluerunt, vocantes eaſdem manſiones ſeu moras. Sic, vt prima diceretur, (quam 288 dies conſtituunt) mora maior. In qua naſci infantem, cum luna horizontem paulo ante ſubierit, adhuc ad finem Sextæ domus hereat, contingit. Secunda manſio vocata eſt media, quæ 258 diebus perficitur, poſt totidem enim dies in hac partus æditur, luna rectè horoſcopum tenente. Tertia manſio 273 dies continet, Minor dicta. In hac oritur foetus cum luna horizontem eſt iam à parte occidentis ſubitura. Quoties igitur oblata natiuitatis hora locus Lunæ ex iam dictis aliquis non fuerit, intellectu promptum, quod Manſio etiam diuerſa à prioribus eſſe debeat, velut infra declarabitur. ¶ Abortiuos omnes ſeptimoq; menſe natos hoc noſtro dogmate, quo videlicet moram in vtero perquirere docemus non teneri prædicimus. Sed tñ eos qui 9 aut 10 menſe, vt pater, & rectè fieri ſolet, educuntur. Si igitur fidem habemus peruetuſto rerum cęleſtium traditori Hermeti, perpetuó gradus ille cœli qui tempore natiuitatis eſtimatæ (eſtimatam voco, in qua non ad punctum vſq; ſeu minutum venitur) horoſcopum tenuit, idem cum eo eſt gradu, quem luna conceptionis momento occupat. Et econtra gradus Lunæ qui natiuitatis tempore exiſtit, idem conceptionis hora aſcendens erat. Qua ſententia non pauci Arabum fuerunt, gloriantes ſe, experientia teſte, ſufficienter rem firmaſſe. Illis tamen Ptolemæus refragari 51 Centiloquii ſui aphoriſmo videtur his verbis. In quo ſigno luna eſt geniture tempore, illud in conceptu fac aſcendens, & in quo ſigno inuenta fuit ☽ in conceptu, illud aut eius oppoſitũ fac aſcendẽs in partu, in quibus Ptolemæũ nõ de gradu ſed ſigno, loqui certũ eſt, nõ nulli tamẽ ſunt, quibus videtur nõ modo ſignũ, quod Luna tempore geniture incoluit, aſcendens fuiſſe conceptus, verum ſed idem ſignum horoſcopum conceptus aut oppoſitũ occupaſſe. Hac nos qualiſqualis tandem ſit controuerſia poſthabita communem viam indagandi moram foetus in vtero materno ſequemur. Horoſcopum primo natiuitatis cuiuſq; ratificaturi per quẽ genethliaci corporum ſymptomata ſeu accidentia ſcrutari ſolent. Quemuis igitur ſequenti figura vſurum, eſtimatæq; geniture aſcendens firmaturum, aut moram nati in vtero promptè cogniturum, admonitum volo, quo primum omnium ea quanta poteſt diligentia horam & minutum geniti percontari ſtudeat, id enim natiuitatis hora eſtimata dicitur, obſtetrices namq; & alii, plerũq; de hora ſexta vel ſeptima interrogati, reſpondere, inter ſextam & ſeptimam, ſolent aut de tertia vel quarta, inter tertiam & quartam contigiſſe referũt, & ſimilia. Ad queſtionem igitur figura cęleſtis erigenda erit, vt ſi quis inter 6 & 7mam dicat, figura ad ſextam horam & 30 M̃ extruatur, vn ſi dicatur 6 horæ propius tempus accedere, ad 6 horam & 20 M̃, Si vero vicinius 7mæ Horæ reſponſum eſt, ad horam 6 M̃ 40 figura conſtituatur. At ſi perfectam temporis rationem audias iam in nullo ſollicitus ad eandem eriges. Qua erecta primum aſcendens, deinde locum lunæ contemplaberis, gradum & minutum aſcendentis in ſuccedentis inſtrumenti Zodiaco queres, indicemq; Q cui inſcribitur ASCENDENS, eidem inuento impones. Poſthac filum per lunæ locum in Zodiaco duces, & filum in limbo exteriori rotulæ inferioris diem & horam mora oſtendet. Idem filum retine inuariatum, diemq; moræ eidem ſubſtitue ſuperioris rotæ, & index illius rotæ R diem conceptus in Kalendario dabit, vbi ſtude vna cum die horam quoq; conceptionis cognoſcere, Diem moræ ſuperioris rotulæ inter triginta dies (quia dies minoris moræ ſex 258 vſq; 288 ſignati ſunt) his verbis DIES MORAE, venaberis. Dierum quilibet quatuor partes gerit, quarum ſingulæ 6 horas notant, præter q̃ in extremo rotæ mobilis & infimi, vbi dies quilibet 24 partes continet. Quocirca opus hic eſt animaduerſione, quam horam filum orbis infimi contingat, eandem enim ſeu diem ſeu horam in rota ſuperna inquires, filoq; ſubdes.

Mora maior dierum 288.
Mora media dierum 258.
Mora minori dierum 273.

Abortiui huic regulæ eximũtur.

Varie opiniones de mora inuenienda.

Cõmunis moræ inquirende ratio.

Hora dieq; conceptionis repertis, horæ eædem vel minutis quoq; ſi potes locum Lunæ reſpondentem luſtra, id quod ex inſtrumento Lunæ notum erit. Locus ſiquidem ille Lunæ, verus Horoſcopus temporis natiui dicetur. Horoſcopo habito figuram cœli alteram (cui nomen figuræ cœli per conceptionem verificatæ erit) poſtremo extrue. ¶ Canonis præmiſſi documentum tale ſit. Quoniã Imperator diuus Carolus Gandaui genitus eſt, Thema cęleſte meridiano illi ſiue polari loci eius eleuationi conueniens, temporiq; natiuitatis ſcilicet Horis 15 M̃ 44 pomeridianis conſentaneum erige. Ibi autem nihil omnino tempus æquari poſtulat. Aſcendens igitur huius eſt 9 G̃ 31 M̃ ♑, cui oſtenſorem Q adiungens, filũ per locum Lunæ, qui eſt G̃ 7 M̃ 7 ♑, diriges. Et illud in limbi extremitate dies Moræ 272, horas 19, minuta 12 oſtendet. Eoſdem dies, Horas &c̃. in ſuperiori rota cum inueſtigaueris ſub filum protinus reduc, quo facto index R in Kalendario rotæ infernæ 27 diem Maii, Horam 8 M̃ 32 ante meridiem, anni nempè præcedentis 1499 natiuitatem cæſaream commonſtrat. Illa autem hora lunam poſſidiſſe 17 G̃ 21 M̃ ♑ cernis. Id quod verũ hui⁹ geniture aſcendẽs eſt. Cõmunis autẽ hic operãdi modus dicitur. Nunc quid ego ſentiã beneuolus non calumniator adiungam. Mihi quidem longe conſultius eſſe videtur, ſi latitudinem Lunæ conſideremus, locumq; Lunæ ab ecliptica mutuemus illum, qui tempore natiuitatis, vna cum Luna circulum poſitionis eundem efficit, non autem longitudinis gradum, hoc enim pacto Luna præciſe in aſcendentem venit, Horizon quoq; eundem poſitionis circulum conſtituit. Media itidem adamuſſim 273 dierum cum ſit rectè ſicut ante factum in 27 diem Maii, Horam 3 M̃ 44 ante meridiem incidit, Lunaq; in 14 G̃ 28 M̃ ♑, reperitur, quam pro aſcendente agnoſces. Regi FERDINANDO Natalis Medina vrbs, vt ſæpe iam dictum eſt. In hora natali ſex 8 M̃ 47 antemeridianis, Luna gradum 1 M̃ 20 ♍ occupauit. Aſcendens ipſum gradus 2 M̃ 45 ♊ fuit. Iam Q index aſcendenti ſuperillatus filumq; loco Lunæ adductum cum ſit ipſum in limbo rotæ Q Moram Regis, dies videlicet 280, Horas 12 M̃, 10 indicabit. Quã Moram vbi requiſieris in rota ſuperiori filoq; ſubſtitueris ab indice R protinus diem 2 Hor: 11 M̃ 37 Iunii, anni 1502 deſignari videbis, quod tempus concepti Regis certum eſt. Huic tempori locus Lunæ reſpondens, qui eſt gradus 25 M̃ 42 ♉, aſcendens natiuitatis omnino fuerat. Quanq̃ vero pleraq; aſtrologorum pars hunc modum ſequatur, putauerim tamen eſſe tutius verum Lunæ locum, (quandoquidem mora nati conceptuſq; hora per mediũ Lunæ motum indagatur) accipere, & imitari. Hoc enim modo licet vel per mediam horam lapſus fiat non tamen vltra 16 M̃ cõtingit errare in loco Lunæ. Proinde conceptionis die habito, gradum Lunæ pro aſcendente ad horam eſtimatam ſuppone. Per gradum autem Solis horam quære, qua ſex Lunæ gradum in aſcendente contingit eſſe, ea ad minutum quæſita Lunæ locum ad idem momentum conſidera, hunc enim gradum meo iuditio pro aſcendente rectè vſurpabis, qualis in imperatoria natiuitate gra: 11 M̃ 44 ♑, in regia vero genitura, gradus 27 M̃ 55 ♉ fuit.

Exemplum CAROLI.

Alius indagandæ moræ modus diuerſus à communi.

Exemplũ Regis FERDINANDI.

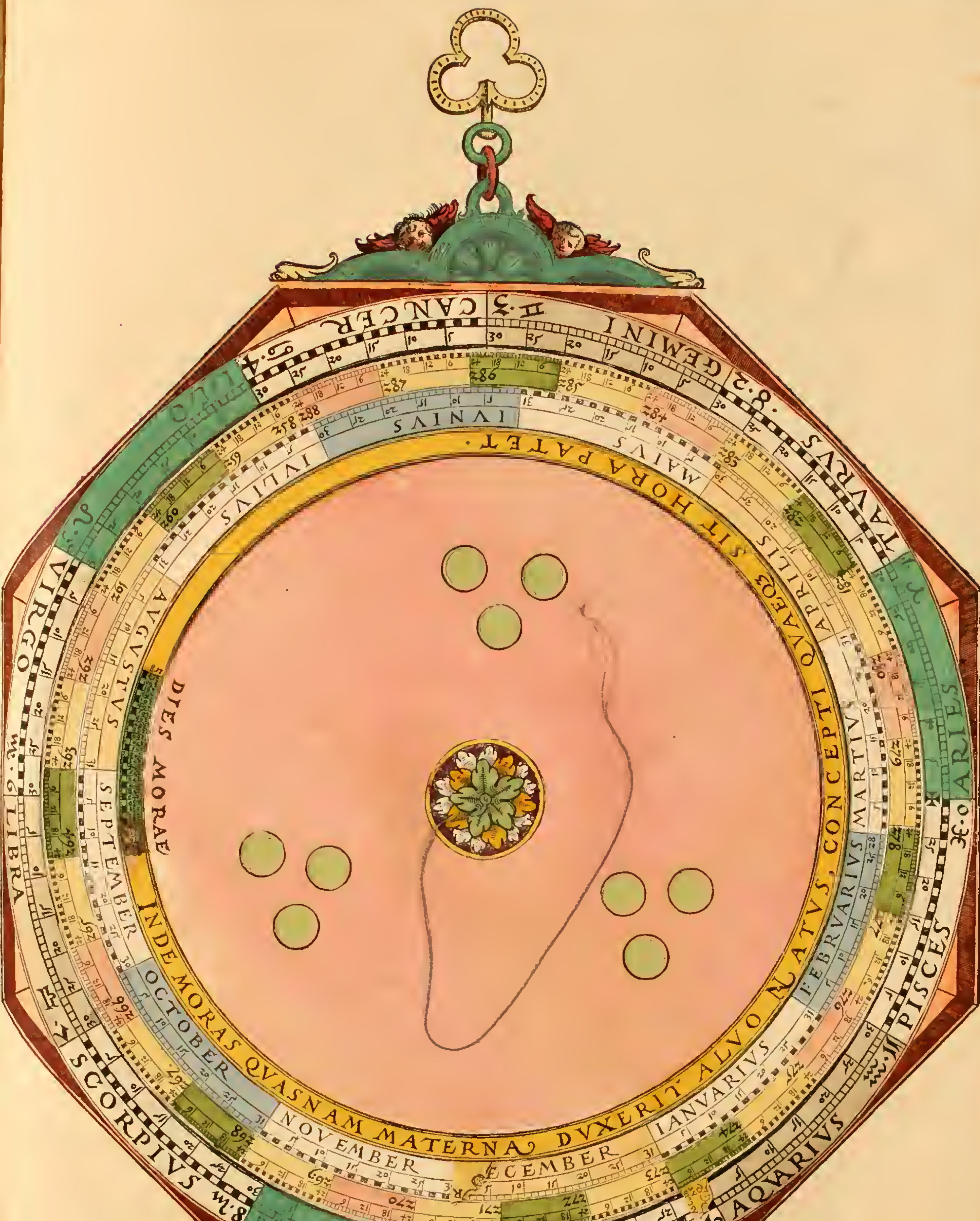
ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVAR.

Fortunæ, vt dicuntur, rerumq; omnium quatitum ad aſtrologiam attinet, partes, præſenti figura expeditò noſſe.

HOC IN LOCO PARS NIhil eſt aliud, q̃ duorum ſignificatorum rei cuiuſdam in Zodiaco diſtantia, ſecundum ordinem ſignorum numerata, eiuſdemq; ſecundaria ab horizonte incipienti per Zodiacum iterata dimenſio. Significatores autem planetas intelligo rei cuiuſuis iudicandæ præſides. Horum ſi ambo qualitatibus vel appellationibus conueniunt, vt in Calido, Frigido &c̃. aut Maſculinitate, diurnitate &c̃. iam præſtantiori dominium vel pars defertur, quæ ab illo, non ab inferiore, mutuanda eſt. Hii ſi in ſignificatione impares ſint, vt altero diurno altero nocturno, iam pars à diurno per diem, à nocturno per noctem ſumitur, quanq̃ Abumaſar neget partem eligendam niſi ex duobus ſimul rem aliquam ſignificantibus. Prudentiores aſtrologorum ſanctimonia quadam & veneratione maxima, ea quæ ad partes attinent coluerunt, arbitrantes ita fieri oportere, cum omnia quæ vitam noſtram tuentur à loco ſeu partibus fortunæ potiſſimum deriuari ſoleant. Solem enim & Lunam, quoniam actiones, loca, tempora viciniſſima omnia teneant, non inmerito naturæ parentes eſſe voluerunt. Lunam enim materiam præparare, Solem formam inducere, Hanc noctem, illum diem gubernare, Alteram corpus, alterum animum vegetare &c̃ rationibus firmiſſimis aſſeruerunt. Obſeruatum amplius antiquis Soli aſcendentem deberi eadem ratione, quando aſcendens vel horoſcopus non ſecus atq; Sol vitam humanã tueatur.

Quid ſit pars fortunæ.

Hora … Simile

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
IVNIVS
MAIVS
IVLIVS
AVGVSTVS
SEPTEMBER
OCTOBER
NOVEMBER
DECEMBER
IANVARIVS
FEBRVARIVS
MARTIVS
APRILIS
INDE MORAS QVASNAM MATERNA DVXERIT ALVO NATVS, CONCEPTI QVAE SIT HORA PATET.
DIES MORAE

Simile iudicium de Luna ferentes. Nam illi quoq; ſuum horoſco-
pum vel aſcendentem tanquàm cum Sole non paruam communio-
nem habenti, pauloq; inferiora Sole oriendo preſtanti, aſſignarunt.
Aſcendens vero Lunæ eatenus à Solis horoſcopo in ecliptica dire
metunt, quatenus Luna à Sole differt, ita vt aſcendens vtriq; pari
interuallo, quo Sol & Luna ſeparantur, differrent. Aſcendentem au

Per partē fortunæ intelligēdum aſcendēs Lunæ.

tem Lunæ fortunæ partem vocarunt, ideo quia Lunæ ſit, corpus,
opes, formam, huiuſmodiq; accidentia ſignificare. Partis fortunatę
ſeu fortunæ locus ſecundiori aſpectu vteris vna cum luminatium fe-
licitate præſagium optimum eſt, quod idem in cæteris partibus di-
ſcernendis conſilium erit. Pars autem fortunæ omnes alias excellit
quemadmodum & luminaria ipſa quæ huic præſunt, reliquos plane
tas ſuperant. Partis character eſt ⊕ At triplex eſt partium inqui
ſitio. Prima planetarum, Secunda domorum, Tertia rerum aliarum.
Vltima in reuolutionibus annorum mundi vtimur, vnde caritatem
annonæ, vel vilitatem, abundantiam, defectum & huiuſmodi, præ

Inueniēdi partem fortunæ modus.

noſcimus. Fortunæ igitur partem in præſentia habiturus organi
ſubordinati membra conſidera. Rotam primo infimam & mobilem
vides, cui index cum inſcriptione ASCENDENS ineſt, in rotula
illa Signa duodecim ſcribuntur, per quæ duorum locorum in Zodia
eo diſtantiæ ſummuntur, ſi index gradui iungitur illi, à quo diſtantiā
computare vis, Altera deinde eſt rota, mobilis, ſuperior priore, oſtē
ſorem T gerens, & characterem ⊕ qui non modo fortunæ, ſed
etiam aliarum rerum partes repreſentat, quamobrē inſcribitur IN-
DEX PARTIVM. Hic vbi ſuper locum illum, à quo nume-
rans incipit, ſiſtitur. Huius inſtrumenti vſus manifeſtus eſt, vt lo-
cum partis ſi diurnum aliquem inquiris, principio Solis gradum in
Zodiaco perſpicito, cui indicem ASCENDENS applica, oſtenſo-
rem vero alium Lunæ loco in Zodiaco adduc. Poſtea indices vtroſq;
inuariatos ſimul promoue, donec ASCENDENS index gradum
Zodiaci aſcendentem contingat, & index partium extemplo locum
partis fortunæ indicabit. Locum partis nocturnum habere volens,
indicem rotæ inferioris ſuper locum Lunæ, ſuperioris autem ſuper
locum Solis ponat. Deinde vtrumq; ſimul, ſalua diſtantia, quoad
inferior aſcendentem gradum in Zodiaco teneat, circum agat, ſic
enim ſuperior index partis locum dat. Quamuis autem Arabes &
præcipua aſtrologorum pars, iſtum partis nocturnæ modum efferāt,
Ptolemæus tamen in 88 Centiloquii ſectione, & preſertim in libro
Apoteléſmatum reprobare videtur. Perpetuò enim à ☉ in ☽,
nec econtrario, tam diu quàm noctu partes eligenti pergendum do
cet. Hanc diuerſitatem admonuiſſe obiter volo, non in hoc, vt Ara
bum conatus improbem, ſed quos nunq̃ non reuereor, ſed ut quid
Ptolemeus hoc in loco quoq; ſentiat iudicaturo relinquam.

Exemplum CAROLI, Imperatoris.

¶ Imperatorius natalis Aſcendentem in 9 G̈ 31 M̈ ♑ habuit
Gandauiano ſcz Horizonte, dum ☉ 14 G̈ 34 M̈ ♓, ☽ vero
7 G̈ 7 M̈ ♑ obirent. Partem fortunæ collecturus inde, rotulæ
inferne indicem ad locum ☽ ducito (tempus enim eſt nocturnum)
ab hinc oſtenſor T ſuperior ☉ locum demonſtrat, ambobus po-
ſtea æqualiter diſtātes promoue (quod cōmode facies, ſi cera vtramuis
connectas) quouſq; aſcendentis index gradum 9 M̈ 31 ♑, qui
eſt horoſcopus natiuitatis, teneat. Ibi enim confeſtim oſtenſor par-
tium fortunæ partem G̈ ſcz 16 M̈ 58 ♓ ob oculos dabit, & hoc
ſecundum Arabes, ſed Ptolemæum ſequens 3 gra. 4 mi. ♏ vi-
debis. Sed nondum videtur ſatis factum fortaſſis, niſi natiuitatem
etiam diurnam cernas.

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Regem igitur Ferdinandum proponas natum ſub aſcendente 9
G̈: ♊ Medinæ Hiſpaniæ Hora 8 mi: 47 ante meridiem. Quo
nomine à ☉ in ☽ cum parte fuerit eundum. Indicem proinde infe
riorem, aſcendentis nempe ad ☉ gradum, qui eſt 28 gra: 55 mi:
♓ ſiſte. Superiorem vero ad ☽ locum ſcz gra: 1 mi: 20 ♍.
Quo facto rotas vtraſq; manu leuatas circumduc, donec aſcenden
tis index horoſcopum Regis, qui eſt gra. 2 mi. 45 ♊ contin-
gat. Et fortunæ partis partē oſtēſor gra: ſcz 6 mi 35 ♏ indicabit.
Paulo ante diximus triplicē eſſe partiū inuentionem, quarum ſingu-
las nunc oſtendere tempeſtiuum eſt. Quoniam autem fortuna pars,
quæ & Lunæ dici poteſt, omnes alias dignitate ſuperat, frequentio-
riq; reliquis omnibus in vſu ſit, merito hic quoq; primum locum ſi-
bi vendicat, vt tanquàm argumentum cum cæteris partibus agen-
di ſe præbeat. Quoniam vero futurorum pars, quæ 44 Solis dici
tur, prima ſtatim omni in negotio ſe offert (nam ſi Iouis partem in-
ueſtiges, Solis pars ſiue futurorum præſcienda venit) volo hanc etiā
priorem declarare, vſumq; huius inſtrumenti per hanc apertiorem

Futurorū partiū inuentio.

reddere. Futurorum itaq; pars in die ſumnitur à ☽ in ☉, noctu
contra, hoc autem ſemel intelligas volo de omnibus in vniuerſum
partibus, vt à gradu Lunæ vſq; Solis ad locum, iuxta ſignorum ſuc-
ceſſum pergas, totidemq; inſuper gradus aſcendenti addas, ad ho-
rumq; finem futuri partem ſtatuas. Hic ſane modus eruendæ par-
tis priori contrarius eſt totus. In priori namq; à ☉ in ☽ verſus
ibatur indexq; primus Solis gradui connectabatur, quod preſens
cum Luna facit &c̄ veluti noctu numeratur in præſenti à ☉ con-
tra lunam, quod in priori à Luna in Solem fieri ſoluit. Reliquum
oſtenſorum negotium & operandi munus idem cum prædictis, ſi mo-
do principium an Sol an Luna ſit bene cuſtodiatur.

Aliorum quoq; planetarum partes, vel partium loca in Zodiaco ſic
inueniuntur.
¶ Pars ♄ queritur à loco eius ad partem fortunæ in die, noctu cō-
tra Iouis accipitur in die à parte futurorum in locum ♃, noctē con
trario, & aſcendenti adiicitur, hoc eſt enim barbare, partes proiicere.
¶ Pars Martis ſiue audaciæ interdiu à Marte in gradum partis for
tunæ, capitur nocte è conuerſo, additurq; aſcendenti.
¶ Pars Veneris ſummitur in die à ⊕ in partem futurorum, noctu
è contra, iungenda aſcendenti.
¶ Pars Mercurii interdiu à parte futurorum ſummitur, in partem
fortunæ, noctu ex diuerſo, & iungitur horoſcopo.

QVOMODO DVODECIM DOMORVM. coeli partes in Zodiaco numerandæ ſunt.

Primæ domus partes

Pars aſcendentis ſeu vitæ ſumitur in die á ♃ in Saturnum è re-
gione noctu, conferturq; aſcendenti, eo quod idem ſit diſcrimen Io-
uis & Saturni, quod aſcendentis eiuſq; partis, vel quod equo ſpacio
diſtant & Iupiter & aſcendens (ſecundum ordinem ſignorum nume
rando) quo Saturnus & pars inuenta. Et hæc eſt generalis quædam
partium omnium ratio.
Pars Hilech accipitur in die à gradu coniunctionali (ſi natiuitas
fuerit coniunctionalis) vel à gradu præuentionali (ſi natiuitas fuerit
præuentionalis) vſq; ad gradum ☽ & proiicitur ab aſcendente.

Secundæ domus partes.

Pars ſubſtantiæ in die & nocte, à domino domus ſubſtantiæ in
gradum & minutum domus ſubſtantiæ, & proiicitur ab aſcendente.

Tertiæ domus partes. (ditur aſcendenti.

Pars fratrum in die à Saturno in Iouem, nocte econuerſo, & ad-
Pars beneuolentiæ fratrum in die à ☉ in ♄, in nocte econuer
ſo, q; ſi fuerit ♄ ſub radiis, accipitur in die à Sole in ♃, in nocte
econuerſo, ſemper intellige adiectionem ad aſcendentem.

Quartæ domus partes.

Pars patris in die a Sole in ♄, noctu econtra.
Pars mortis in die a Saturno in ♃, in nocte econuerſo.
Pars Auorū in die a domino domus Solis in ♄, in nocte ecōtra.
Pars parentū ſiue cognationis in die a ♄ in ♂ in nocte econtra
Pars hereditatum, tam die q̃ nocte à Saturno in ☽.
Pars nobilitatis nati in die a gra: ☉ in gradum exaltationis ſuę.

Quintæ domus partes.

Pars filiorum in die a ♃ in Saturnū de nocte a ♄ in Iouem.
Pars ſcientiæ filii in die ac nocte a ♂ in Iouem.

Sextæ domus partes.

Pars azemene in die a Saturno in Martem, noctu econuerſo.
Pars ſeruorꝫ in die a Mercurio ad lunam, nocte a luna in ☿.
Pars egritudinis a domino 8uæ domus ad gradum domini aſcen
dentis & adde ad gradum octauæ domus.

Septimæ domus partes.

Pars coniugii virorum die ac nocte a Saturno in Venerem.
Pars coniugii mulierum die ac nocte a Venere in Saturnum.
Pars contentionum in die à Marte in Iouem in Nocte econuerſo.

Octauæ domus partes.

Pars mortis in die ac nocte a ☽ in gra: 8 domus, & additur deſu
per quod ambulauerit ♄ in ſuo ſigno, & computatur ab initio ſigni
in quo eſt Saturnus. (nocte econuerſo.
pars planetæ interficientis in die a domino aſcendentis in ☽ in
Pars anni in quo timetur nato mors vel afflictio ſeu impedimentū
die ac nocte a ♄ in dominū domus coniunctionis vel præuentionis.
Pars carceris in die a Saturno in partē fortunæ, in nocte contra.

Nonæ domus partes.

pars peregrinationis die ac nocte a dño domus 9 in G̈ dom⁹ 9.
Pars itineris per aquā in die a ♄ in 15 gra: ♋ in nocte cōuerſo.
pars religionis in die a Lunæ in Mercurium, in nocte econtra.
Pars itineris in terra a dño 9 domus vſq; ad principiū 9 dom⁹.

Decimæ domus partes. turno in Lunam,

pars regionis vel regni, & quid operis faciet natus, die ac nocte a Sa
Pars regis & regni, in die a Marte in Lunam, in nocte econuerſo.

Vndecimæ domus pars.

Pars amicorum die ac nocte a Luna in Mercurium.

Duodecimæ domus partes.

pars inimicorum die ac nocte a dño domus 12 in gra. domus 12
Pars electionis regis accipitur hora electionis in die a ♃ in Satur-
nū, in nocte econuerſo & computatur ab aſcēdente reuolutiōis anni.
Pars pacis exercituum die ac nocte a Luna in Mercurium.

SEQVVNTVR NVNC MVLTIPLICES VARIARVM rerum partes, quarum in annorum mundi reuolutionibus vſus eſſe ſolet nō paruus, vnde rerū precia & annonæ conditiones iudicantur.

pars ordei a Lunæ in Iouem	Pars oliuarum a Mercurio in ☽
Pars Lentis a Marte in Saturnū	Pars vuarum a Saturno in ♀
pars Fabarum a Saturno in ♂	Pars Siliginis a Luna in Iouem
Pars Milli a Saturno in ♂	Pars vini a Saturno in Venerem
Pars Ceparum a Saturno in ♂	Pars Croci a Mercurio in Satur.

HAEC ROTA DAT VARIAS RERVM COGNOSCERE PARTES
PARS FORTVNAE
CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNV
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO

L ij

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVINT.

Aureum numerum, feſtorum mobilium, vt paſchatis, Pentecoſtes &c̃. Clauem (vt vocant) ſiue mauis radicem, per inſtrumentnm hoc ſubſequens citra difficultatem vllam perſpicere.

Aurei numeri inuentor quis ſit.

AVREVS NVMERVS SIVE CYclus Decennalis à Chaldeis primus inuentus eſt, Romam deinde ab ijſdem miſſus, qui Rhomanis vbi cognitus eſt tantum vtilitatis cum ſumma facilitate complecti, eundem in ſua Diaria ſeu Calendaria tranſtulerunt, aureis literis deſcribentes, vnde factum eſt, vt poſteris ab omnibus aureus appellaretur numerus. Continet autem in ſe annos 19 Solares, eò quod poſt tot annorũ ſpacium coniunctiones oppoſitioneſq; omnes Lunæ & Solis in idem redire conſueuerint. Quem vero poſterioribus aureus ille numerus non illud quod creditur, preſtare poſſe animaduerſus ſit, non magis hunc aureum quàm argenteum aut plumbeum dici conſuerunt, imò dignum qui planè tolleretur iudicarunt. Eſto autem huic coniunctionum oppoſitionumq; negotio ſit inhabilior, non tamen iccirco ſtatim (nam in aliis vſum non poſthabendum ſui prebet) abijciendus erat. Cyclus itidem qui dicitur clauium totidem annos 19 complectitur, quorum ordo quottannis mutari ſolet, neq; debito proceſſu pergere. Per hunc cyclum feſtorum mobilium tempora, præſidio aurei numeri, annuatim futura eliciuntur. ¶Anni cuiuſpiã propoſiti aureum numerum vel cyclũ clauium ſcituro, ante omnia centenarius decreti temporis, tanquàm integro numero imperfectior aut minor, ex tabula coram deſcripta capiatur, & hoc tempore poſt Salutis ortum habito, literam alphabeticam cominus repertam, in ſuccedenti rota, cui litere ab A vſq; T inſunt, contueatur, & cum oſtenſore X ſignetur. Annos poſt hae præſtitutos in circulo ſpirali (qui annos ab 1 vſq; 100 gerit) legatur, quo lecto, lineas intra binas à centro eductas, limborſum pergenti, cyclus vel aureus numerus in limbo extimo conſpicitur, ſicuti & interiori centrorſum redeunti cyclus clauium manifeſtabitur. Quod ſi ante Chriſti tempus idem cupias, ita ages. Millenarium vna cum centenario propoſitum tuum excedente in tabella queres, ab illo propoſitum demens, reſiduum in ſpirali reuolutione venabẽris, vnde recta intra lineas tranſgreſſo in externo limbo aureus numerus, in interno cyclus clauium, occurret.

Operandi modus.

¶Iſtius rei methodum certam accipe. Ortus eſt Imperator Diuus CAROLVS Quintus anno 1500 poſt Chriſtũ, 1500 ſumpta ex tabula, literã A ſecũ habere cernũtur. A literæ index adiunctus, qui idem centenariũ preciſe denotat, Aureum numerum oſtendit 19, Cyclum feſtorum 38. Imperatorium hocce exemplum obſcurius paulo adhuc eſſe videtur, eò quod præciſè in centenarium incidat, quo circa adhuc altero tanquàm maniſeſtiori agendum eſt.

Exemplum CAROLI. Imperatoris.

¶Regem FERDINANDVM natum audiuimus anno 1503 à Chriſto. Centenarius minor 1500 in tabula literam A indicat, cui index ſi adiungitur, in circuloq; voluminoſo 3 annus, velũti reſiduum inſpiciatur, & aureus numerus 3 in limbo extimo, cyclus clauiũ 34 in intimo apparebunt. Cyclus ſeruetur, paulopoſt feſtis mobilibus inquirendis idoneus.

Exemplũ Regis FERDINANDI.

¶Tertium exemplum. Rhomano Imperio cum IVLIVS Cæſar præeſſet, annus ante Salutem 45 agebatur. Huic tempori aureum numerum cyclumq; clauium competentem dum cupio, primum è tabula quæ inſcribitur ante Chriſtum, numeri propoſiti maiorem centenarium ſcz 100 eximo, propè centenarium 100 E literam videns, eam cum indice mobilis orbiculi ſigno. Hinc à 45 anno directè aſcendenti in limbo primo 3, id eſt, aureus numerus, in ſecundo 34, qui eſt cyclus clauium offertur, quæ duo eo tempore, licet horum alteri' vſus non fuerit, eſſe tamen poterant. Si nunc aureum numerum ad annum 100 in quo Chriſtus orbi natus eſt quæres, vnitas quę tunc pro cyclo decennali habita eſt, proueniet.

Aureus numerus IVLII Cęſaris tempore Chriſtum antecedentis.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEXT.

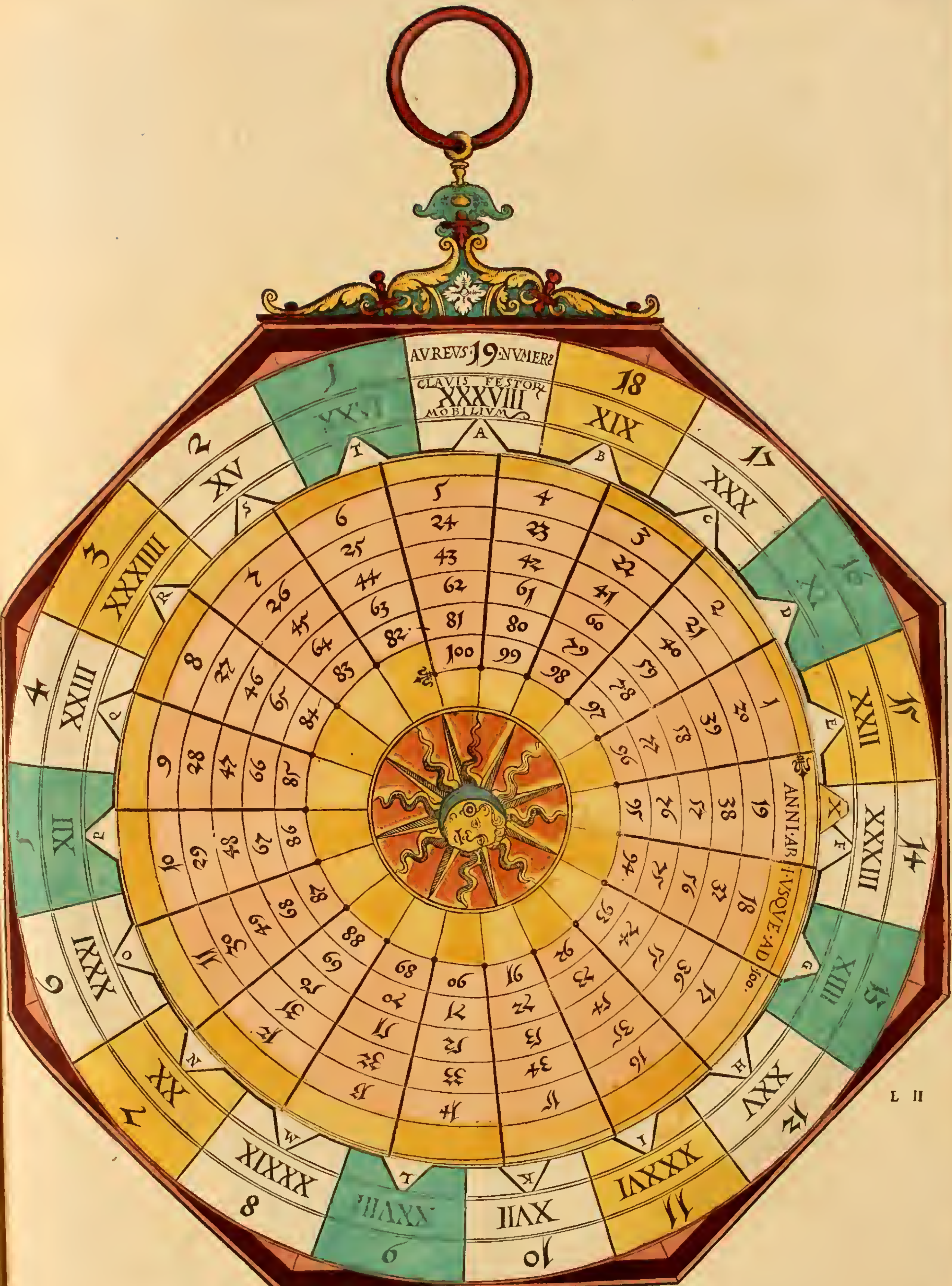
Cyclum Inditionis Rhomanæ omnibus annis competẽtem dicto citius inuenire.

ΚΥΚΛΟΣ GENERALE VOCAbulum eſt ſpacij quod in orbem redeat, Cyclus ille Inditionarius quindecim annos includit, qui tria luſtra conſtituũt, adhuc Rhomanis non minus quàm olim frequenti in vſu habita, vt paſſim & in cancellijs, vt vocant, ſeu melius ſcribarum contubernijs, & notariorum inſtrumẽtis ſiue codicillis videre eſt. Origo cycli huius eiuſmodi. Romanis vniuerſo ferè orbi dominantibus, & ob id ęgre tributa annua à ſingulis gentibus Rhomam referre valentibus, tria temporum diſcrimina, quę ſcz pendendis tributis limites forẽt, deputati ſunt, quodlibet autem temporis ſpaciũ 5 annos complexum fuit, ita, vt in primi luſtri fine aurũ vrbẽ adferretur ab omnibus, pro maieſtate nimirum Rhomani populi, ſplendoreq; imperij aſſerẽdis ſignificandiſq;. Secundo luſtro peracto, id eſt, anno decimo argentum, ſtipendijs militum impenſum. Tertius autẽ luſtri terminꝰ, es & ferrum, pro armorũ reparatione exegit. Iccirco & illud apud gentes Rhomanorũ edictum percrebuit de Inditionis anno omnibus codicillis, libellisue inſerendo, (vt videlicet maniſeſtior vberiorq; Inditionis memoria nationibus redderetur) quo ſine inditionis numero, irrita ſeu fide omnĩ priuata inſtrumenta ſingula, non ſecus atq; noſtra ſine ſigillis inualida ſunt, haberẽtur. Sub finem cuiuſlibet quinquennii comportato ſimul à gentibus Rhomam cenſu, Rhomani cum omnigena ſacrorũ pompa orbẽ luſtrare ſoliti ſunt. Habiturus cyclũ quottannis addo 3 propoſito annorum numero (tertia enim inditione iuxta Dioniſium Abbatem Chriſtus natus eſt) ſummamq; collectam per 15 partire, ſic enim in reſiduo cyclus apparebit. Illud adhuc clariore manuductione intelligas ſic volo. ¶CAROLVS Cæſar anno 1500 eſt ortus, quibus addantur 3, proueniunt 1503, quæ diſtributa per 15, quotientem 100 reddunt, illum abiiciens 3 quę reſtantia pro cyclo vero Inditiõis pone. ¶Regi FERDINANDO natalem eſſe annum 1503 nouimus, cui 3 adiecta cum fuerint, diuiſaq; reliqua per 15, Inditio 6 (poſthabitis in quotiente 100) prodibit. ¶Item cyclum huic 1539 debitũ habiturus addo 3, p̃deunt 1542, quæ per 15 diuidens inuenio in quoto 102, quæ omitto, vt antea dixi, quoniam nihil aliud quam tot Inditiones à natiuitate domini effluxiſſe, nempe quindecies centenos duos annos admonent, 12 autem reſidua huic anno inditionem cõpetere indico. Notandum eſt ſemper eſſe 15 cyclum vbi ex diuiſione nihil redundat. Principium Inditionis cuiuſuis diẽ Septembris primũ habet, propterea quod id tempꝰ Rhomani aptiſſimum tributis & perſoluendis, & rhomam congerendis exiſtimarunt, ideo quod labores & opere colendæ telluris vbiq; gentium hoc tempore ſint remiſſiores pauciore ſq;, meſſe ſcz iam omniũ peracta.

SEQVITVR TABVLA RADICVM CYCLI DECEMNOVALIS SIVE AVREI NVMERIANTE ET POST CHRISTVM.

TAB VLA AVREI NVMERI ET CYCLI INDI IONIS.

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annꝰ Chriſti	Radices poſt Chriſtum annis labẽtibus reſpondẽtes. T	Chriſti	Radices ante Chriſtum annis labentibus conſentaneæ. T
100	O	100	E
200	I	200	K
300	D	300	P
400	S	400	A
500	N	500	F
600	H	600	L
700	C	700	Q
800	R	800	B
900	M	900	G
1000	G	1000	M
1100	B	1100	R
1200	Q	1200	C
1300	L	1300	H
1400	F	1400	N
1500	A	1500	S
1600	P	1600	D
1700	K	1700	I
1800	E	1800	O
1900	T	1900	T
2000	O	2000	E
2100	I	2100	K
2200	D	2200	P
2300	S	2300	A
2400	N	2400	F
2500	H	2500	L
2600	C	2600	Q
2700	R	2700	B
2800	M	2800	G
2900	G	2900	M
3000	B	3000	R
3100	Q	3100	C
3200	L	3200	H
3300	F	3300	N
3400	A	3400	S
3500	P	3500	D
3600	K	3600	I
3700	E	3700	O
3800	T	3800	T
3900	O	3900	E
4000	I	4000	K
4100	D	4100	P
4200	S	4200	A
4300	N	4300	F
4400	H	4400	L
4500	C	4500	Q
4600	R	4600	B
4700	M	4700	G
4800	G	4800	M
4900	B	4900	R
5000	Q	5000	C
5100	L	5100	H
5200	F	5200	N
5300	A	5300	S
5400	P	5400	D
5500	K	5500	I
5600	E	5600	O
5700	T	5700	T
5800	O	5800	E
5900	I	5900	K
6000	D	6000	P
6100	S	6100	A
6200	N	6200	F
6300	H	6300	L
6400	C	6400	Q
5600	R	6500	B
6600	M	6600	G
6700	G	6700	M
6800	B	6800	R
6900	Q	6900	C
7000	L	7000	H

AVREVS 19 NVMERꝰ
CLAVIS FESTORV
XXXVIII
MOBILIVM
ANNI A B I VSQVE AD 100.

L II

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEPTIM.

Cyclum Solarē, Literam dominicalem, annumq; Biſextilem, Interuallum & concurrentes, per inſtrumentum præſens velociſſimè conſequi.

Solaris vnde dicatur.

CYCLVS SOLIS COMPREHENdit 28 annos. Solaris vocat⁹, nō ideo, quia Sol tāto tēporis interuallo curſum ſuū pficiat ſigniferū peragrādo, ſed qđ in 28 annis varietates vniuerſæ quæ in litera Solari, id eſt, dominicali, anno Biſextili, diebuſq; concurrentibus eueniunt ad ſua principia priſtinumq; ſtatum reuertuntur. Aequo annorū curriculo Biſextilis vna cum communi anno nullas non ferias ſeu dies hebdomadæ occupant, id eſt, tanto annorū lapſu omnes literæ Calendarii dominicales fiunt, ex biſextilibus duobus integra ſeptimana conflatur. Annus autem Solaris diebus 365 conſtar Iulio Cæſari primum obſeruatus, Huius principium cum à meridie ſummas, ſequentis anni principium veſperi poſt meridiem cæptum eſt eiuſdem diei quo prius cæpit, Secundus annus media nocte auſpicabitur eiuſdem diei, aliquid amplius iam promouens, Tertius non eundem magis diem ſed auroram ſequentem exordio ſuo vendicabit, ſicut & quarto anno eiuſdem diei meridies rurſus principium dabitur, quamobrē dies integra intercalatur quarto quouis anno, id quod fit 6 Kalendas Martii, iterumq; annus incipit in eiuſdem diei meridie velūt antea. Intercalatio iſta nullibi commodius fieri poteſt, quàm in Februario, eò quod menſis ille omnium breuiſſimus ſit, quam obrē Sexto Kalendas Martias, qui eſt 24 Februarii dies hoc conſieri aſſolet. Scribitur autem ſexto Kalendas bis, literaq; F bis repetitur, quam ob cauſam annus intercalaris etiam Biſextilis vocatur, quaſi Bis ſex Kalendas Martias habens. Illi vero duo dies pro vno numerari ſolent. Tanta autem intercalationis huiuſmodi neceſſitas incumbit, vt niſi fieret, dies natiuitatis Dominicæ aliâs in ſpacio 728 annorum in diem Ioannis Baptiſtæ reciſurus, reliqua vero feſta per dimidium annum euariatura ſint. Quanq̄ autem ſingulis quatuor annis intercalatio iteretur, nihilominus tamen, quia annus non ad vnguem adeo 365 dierum & 6 horarum eſt, ephemeris ſeu Calendarium, ſicut videre licet, adhuc inemendatum nobis durat, velut in ſequentibus dicetur fuſius. E cyclo Solari, literam dominicalem, annos & Cōmunes & Biſextos, Dieſq; cōcurrentes venamur.

Annus Biſextilis quis ſit & vnde dicatur.

Operandi modus.

¶ Per figuram ſequentem indagare qui cupiet ea, primum è propinqua hic tabula propoſiti numeri centenarium minorem anno poſt Chriſtum accepto eliget. Numerus huic centenario collateralis Solaris cyclus vocabitur, eundem in inſtrumenti limbo extremo ſeu ampliori videns cū indice X exprime. Annum poſt hac in circulo ſpirali propoſitum require, ab inuento limbum vſq; extimum recta traiicito, in quo numerum cycli Solaris in interiori literam dominicalem reperies. Si litera dominicalis vna dumtaxat offenditur, annum dices communem, ſi duplex, annus biſextilis nuncupabitur. Prior autem ſeu ſuperior literarum dominicalis erit à anni principio in 24 Februarii diem, Secunda vel inferior à 24 die Februarii in finem anni vſq;. Quemadmodum anno nati Redemptoris noſtri repetiuntur 9 prope radicem (qui numerus ſi Dioniſio abbati, cognomēto exiguo, fidem habemus) eo tempore Cyclus Solaris extitit. D C literæ dominicales, quarū D vſq; ad Matthiæ feſtum dominicas docuit, C ad anni exitum.

Exemplum CAROLI. Imperatoris.

¶ CAROLI Imperatoris nati Centenarius eſt 1500, quo in tabula perſpecto 25 iuxta Cyclus ſeſe Solaris exhibet, quem numerū 25 in limbo exteriore quęrenti E D literæ dominicales offerentur, indicantes CAROLVM eſſe anno Biſextili genitum.

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Regē FERDINANDVM anno currenti 1503 natum nouimus. 1500 centenarius dat 25, vt antea, in tabula, quæ in limbo quæſita, index X ſignet, in circuloq; ſpirali 3 reliquis annis inuentis, ab hiis directè ad limbum exteriorem promouendo, ibidem 28 cyclus videlicet Solaris, in proximo litera dominicalis A inuenietur.

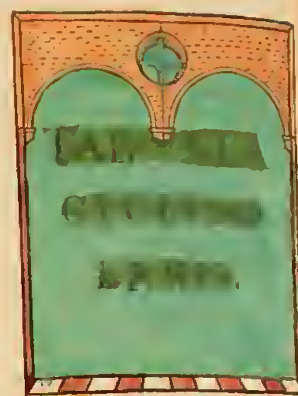
Rhomæ cōditæ cyclus Solaris, litera dominicalis, interuallum & cē quę extiterunt.

¶ Quo pacto & ante Chriſtum ſit agendum vno exemplo docebēris. Tempus igitur Romæ conditæ 753 anni completi ante Seruatorem fuiſſe feruntur. Centenarius inde maior 800 acceptus, & in tabula examinatus 21 collateralia dabit, quibus in limbo quæſitis, index X ſublocabitur, 753 deinde ab 800 ſubtracta 47 relinquunt annū currentem, in quo vrbs extrui cæpit. In circulo igitur gyroſo 47 requiſita, ſupra ſe cyclum Solarem 12, literamq; Dominicalem G huic numero congruum oſtendent. Biſextilem annum alia quoq; ratione & expeditiſſima potes ſcire ſic. Si propoſitum annorum numerum per 4 diuidas & nihil redundet, annus propoſitus Biſextilis eſt, ſed hoc in annis poſt Chriſtum numeratis. Ante vero hoc pacto agis. Propoſitum à centenario maiore demes, dempti ſummam deinde per 4 ſecabis, velūti in hoc priori vrbis fundatæ exemplo patet, in quo Rhoma tertio anno poſt Biſextum condita videbatur, cum enim 753 annos poſt fundationem ſeſe ad Chriſtum elapſos ab 800 ſubtrahas, 47 remanent, quibus diuiſis per 4 ſuperſunt 3, quæ annum tertium poſt Biſextilem fuiſſe indicant, Retro ergo à Chriſto computanti, 754 anni completi occurrunt. Literę Dominicalis ſubinde variatæ cauſa eſt duplex. Vna quod in anno Biſextili 24 die Februarii, f, f, litera bis confeſtim iteretur, vnde contingit neceſſariò, ſequentes literas vniuerſas integro diei ſpacio tranſponi, velūti hoc exemplo. CAROLVM Cæſarem anno Biſextili ortum accepim⁹ 24 Februarii, quo die literæ incipiunt diuerſificari ſiue mutari dominicè, Viceſimoquarto enim die f litera apparet, diem Lunæ referens, quoniam E dominicalis in 24 vſq; diē fuit. Quādoquidē aut intercalaris nomine F litera 25 diei quoq; tribuitur, f hoc loco dies Martis appellabitur, tametſi g hucuſq; Martis ſignaturā geſſerit. Qm̄ autē annus ita totus vno die nunc ſuper aggregato procedat, nō illepide à germanis ain Schalt iar dicitur, Schalten enim Germani ꝓpriè vocāt, qđ latini circūloquētes, manus ꝓmouere vel ꝓtrudere, vel vt ſic dicā, pagere vocāt, fur ſchiben, Shaltē enim & furtſchibē idem diuerſis natiōibus eſt. Alterā cauſam efficit finis anni principiūq; A litera ſignatum vtrumq;. Sequela ſiquidē literarū A A duarū facit vt dominicalis nō variari non poſſit, ſicut in anno Biſextili apparet, vt Anno Domini 1502 dominicalis litera B habita eſt, oportuit ergo literā A diem Saturni poſſediſſe, eſt autē A litera diei 31 Decēbris. Cū itaq; nouiſſima Decembris Sabati dies ſit, neceſſario primā ſequentis anni (in quo nat⁹ eſt rex FERDINANDVS) qui ſemper ab A incipit dominicā diē fuiſſe cōuincitur, ideoq; A litera quæ in anno FERDINANDI dominicalis eſſe debebat, mutata eſt. Cū iā pleràq; de dominica die meminerimus, nō videbatur abs re eſſe, ſi adhuc maniſeſtiora de eadē feſtiuitate dominica in ſequētib⁹ ſui vſum frequētiorē exhibitura in pręſentia tractarem⁹. Chriſtiana itaq; eccleſia, quod Iudei Sabarū, dominicū diē nominauit, a Saturni in Solis diē digreſſa nō temere, cū enim Solis die Chriſt⁹ & nat⁹ ſit & mortis victor, nos eodē die vitę triumphans reſtituerit, qs miretur! nō potius hūc diē quàm Sabbati! in quo nihil tale nobis euenerit colere quid cū Iudeis feſtiuitate nō participaremus! à qbus omnis noſtra religio abhorrere merito debet. A Iudeis autē dies Solis prima Sabbati vel feria prima, antiquitus dies Solis, ſicut & nobis (der Sonnentag) appellatur, veluti Iudei rurſus ſecundā Sabbati, quā veteres diē Lunę, nos (den Montag) dicimus. Reſtat nūc vt dicamus de internullo breuibus. ¶ Interuallū ſpaciū eſt, dierq; illud quod inter natiuitatis feſtū & dominicā Eſto mihi vel Quinquageſimā intercidit, reliqui vero dies à natiuitate vſq; ad proximā dominicam CONCVRRENTES nominantur. Cū autē per literas dominicales hacten⁹ interuallū & feſta mobilia inueniri ſolita ſint, alium hoc loco inquirēdi modū præſcribā, ita vt ſe vltro & ſine negono quęrētis offerāt. Cōcurrentes tantūmodo per regulā inuenire docebo. Regula. Literam dominicalem intuere, quæ ſi A eſt, cōcurrentem o eſſe ſcito, Si B tū cōcurrens eſt 1 &c̄. vt patet hoc verſu.

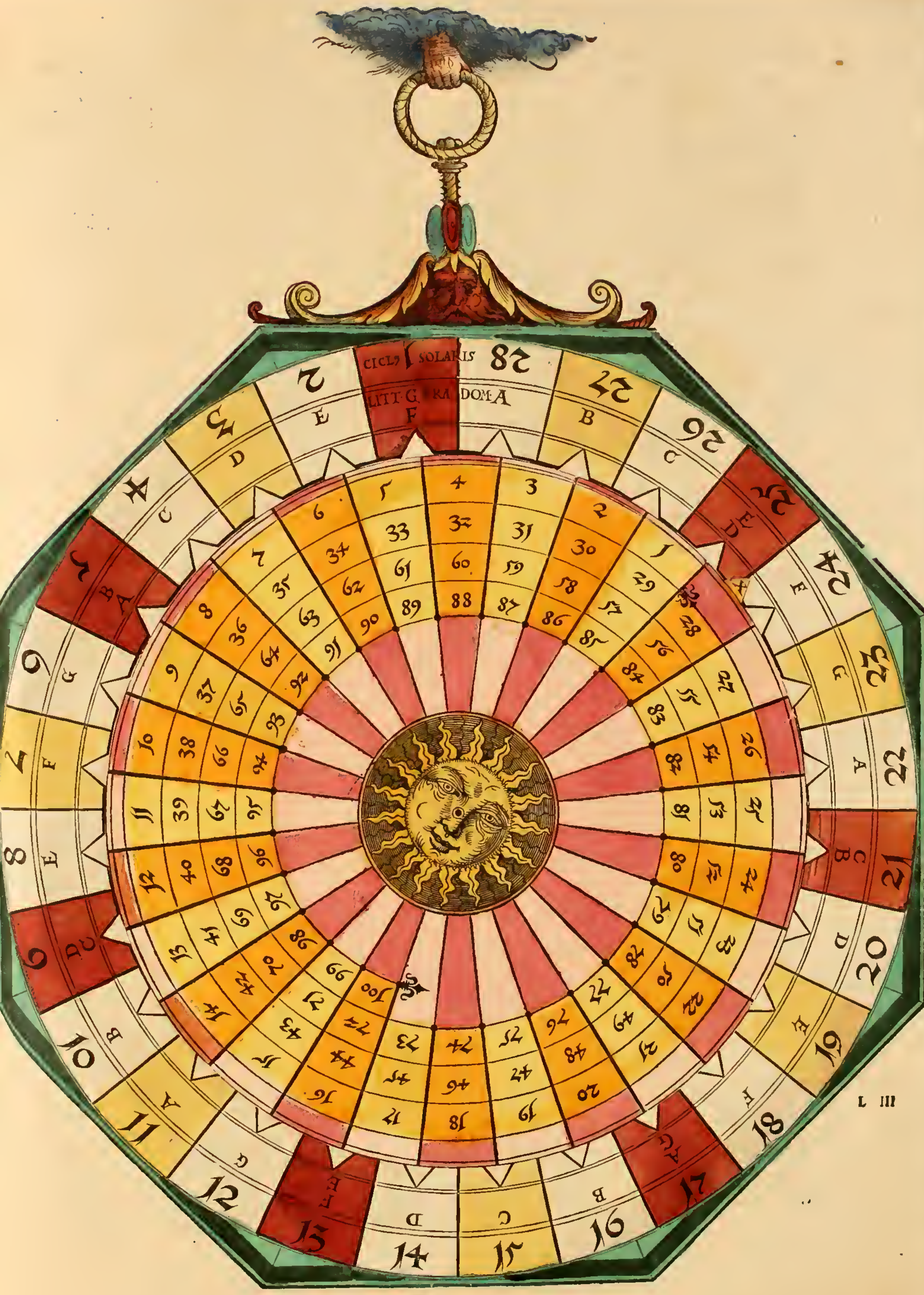
A o. B 1. C 2. D 3. E 4. F 5. G 6.

Hoc adiecto de anno Biſextili, cuius litera dominicalis prior ſedulo accipi debet ſecunda neglecta. Quod ad feſta mobilia & interuallum attinet, in ſequenti enunctiato tranſigetur, vbi de paſchate verba fient.

SEQVVNTVR RADICES CENTENARIORVM CYCLI SOLARIS.

Centenarii annorum ante & post Christi aduentum. Anni Christi	Radices poſt Chriſtum annis labētibus reſpondētes.	Christi	Radices ante Chriſtum annis labentibus conſentaneæ.
	9		9
100	25	100	21
200	13	200	5
300	1	300	17
400	17	400	1
500	5	500	13
600	21	600	25
700	9	700	9
800	25	800	21
900	13	900	5
1000	1	1000	17
1100	17	1100	1
1200	5	1200	13
1300	21	1300	25
1400	9	1400	9
1500	25	1500	21
1600	13	1600	5
1700	1	1700	17
1800	17	1800	1
1900	5	1900	13
2000	21	2000	25
2100	9	2100	9
2100	25	2200	21
2300	13	2300	5
2400	1	1400	17
2500	17	2500	1
2600	5	2600	13
2700	21	1700	25
2800	9	2800	9
2900	25	2900	21
3000	13	3000	5
3100	1	3100	17
3200	17	3200	1
3300	5	3300	13
3400	21	3400	25
3500	9	3500	9
3600	25	3600	21
3700	13	3700	5
3800	1	3800	17
3900	17	3900	1
4000	5	4000	25
4100	21	4100	9
4100	9	4200	21
4300	25	4300	5
4400	13	4400	17
4500	1	4500	1
4600	17	4600	13
4700	5	4700	15
4800	21	4800	9
4900	9	4900	21
5000	25	5000	5
5100	13	5100	17
5200	1	5200	1
5300	17	5300	13
5400	5	5400	25
5500	21	5500	9
5600	9	5600	21
5700	15	5700	5
5800	13	5800	17
5900	1	5900	1
6000	17	6000	13
6100	5	6100	15
6200	21	6200	9
6300	9	6300	11
6400	25	6400	5
5600	13	6500	17
6600	1	6600	1
6700	17	6700	13
6800	5	6800	25
6900	21	6900	9
7000	9	7000	21

CICL9 SOLARIS
LITT G RA DOM A

ENVNCTIATVM TRICESIMVM OCTA.

Paſcha & reliqua feſta mobilia, Cyclo clauium, literaq; Dominicali habitis, cognoſcere.

Exo. c 12

LEGITVR EXODI c 12 Dixiſſe Dominũ Moyſi & Aaroni in Aegypto, Menſis iſte vobis principium mẽſium, primus erit in mẽſibus anni. Loquimini ad vniuerſum coetum filiorum Iſraël, & dicite eis &c̃, paulopoſt. Eſt enim phaſæ, id eſt, tranſitus domini. Leuitici quoq; 23. Menſe primo quartadecima die menſis ad veſperum phaſæ domini eſt, & quintadecima die menſis huius ſolennitas azimorũ domini eſt. Et Numeri c 28. Menſe autem primo, quartadecima die menſis, phaſæ domini erit, & quintadecima die ſolennitas. Septem diebus veſcentur azymis, quarum dies prima, venerabilis & ſancta erit &c̃. Deutro. 16. Obſerua menſem nouarum frugum, & verni primum temporis, vt facias Phaſe domino deo tuo, quoniã in iſto menſe eduxit te dominus deus tu' de Aegypto nocte &c̃. Et Eſdre 1 cap. 6 Fecerunt autem filij tranſmigrationis Paſcha quartadecima die menſis primi. In Paralipomenon 2 cap. 35 Fecit autem Ioſias in Hieruſalem Phaſæ domino, quod imolatũ eſt quartadecima die menſis primi. Ioſephus quoq; clariſſimus hyſtoriæ ſcriptor, libro 3 Antiquitatum iudaicarum cap. 12 in hunc modũ ſcriptum reliquit. Menſe autem Xantico, qui apud nos Niſan appellatur, id eſt, anni principium quartadecima Luna Soli oppoſita in Ariete, quo menſe liberati ſumus à ſeruitute Aegyptiorum, Sacrificium quod nunc egredientes ex Aegypto fecerunt imolare nos annis ſingulis, quod Paſcha dicitur &c̃. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azymorũ quæ ſeptẽ diebus celebratur, in qua azymis veſcuntur. Hęc Ioſephus.

Leuitici. 23

Numeri. 28

Deutrono' 16

Eſdre. 1 cre. 6

Parali. 2 c. 35

Ioſephus 3.

Matheus 5

Euangeliſta Mattheus teſtatur 5, Chriſtum non veniſſe qui legẽ ſolueret, ſed adimpleret, iccirco appropinquante paſſionis tempore legitimum paſcha, quod lex 14 die primi menſis ac veſperi, quãdo azymorum dies initium ſumit, celebrandum non neglexit, immò opportuniſſimè veriſſimè q; cum ſuis cælebrauit. Teſtantur hoc Euengelij ſacroſancti aſſertores. Mattheus 6 & 20 cap. vbi ait. Prima die azimorum &c̃. acceſſerunt diſcipuli ad HIESVM dicentes. Vbi vis paremus tibi commedere paſcha &c̃. Veſpere autem facto diſcumbebat cum diſcipulis ſuis. Marcus itidem, Lucas & Ioannes paſchatis tempus ſatis aperte oſtendunt. Sed quorſum hæc inquis? Eò, bone lector, quo intelligas paſchale feſtum & Iudeis & primitiuæ poſt hac aliquandiu eccleſiæ in 14 primi menſis cultum fuiſſe, quod nobis nequaq̃ ſit ea quàm ſubdam ratione. Euſebius namq; eccleſiaſticæ hyſtotiæ compilator libro 5 cap. 23 tradit diſceptationem ſeueriſſimam inter epiſcopos aſiaticos ortam, eos qui primã Synodum in Cæſarea Paleſtina conſtituerunt, Primam inquam poſt illam cuius acta apoſtolica meminerunt, vtrum ſcꝫ Paſcha 14 menſis primi, iuxta legem Moyſi celebrari debeat. Ibi Theophilum Cæſareæ Præſulem, imperante ſic Victore Rhomano Pontifice, conſtanter concluſiſſe, non amplius cum Sabatarijs Iudeis 14 primi menſis die, ſed potius dominica paſchatis feſtum Chriſtianis honorandum eſſe. Vnde Theophilus idem Concilij Cæſarienſis præſes, quoniam id ab omnibus pariter approbatum erat, palam omnibus eccleſijs ſcriptum promulgauit Conſtitutum ſcꝫ eſſe, vt intra 12 Kalendas Aprilis, & 11 Kalendas Maij, Paſcha celebretur, neq; cuiquam tranſgrediẽdi hos terminos vel citra vel vltra facultatem concedi, & bene profectò, quoniam tunc temporis 11 Kalend: Aprilis, id eſt 21 die Marrij contingebat æquinoctium, poſt quod, ſi 14 Luna accidat, Paſchalis feſtiuitas vſq; in 20 vel 21 diem Aprilis transferri poteſt, hoc modo. Si enim oppoſitio id eſt, 14 Luna in 13 aut 12 Kalen: Aprilis incidat, tunc alterius decimæquartæ tempus expectandum eſt, quod non prius quàm 19 aut 20 Aprilis euenire ſolet, qui & termin' Thephili eſt. De Luna quoq; præceptum non eſt poſthabendum, quo iubebantur Iudei lunas 7 poſt 14 continua feriarum conſecratione obſeruare. Quocirca cum inter 11 Kalen. Aprilis & 12 Kalen: Maii plenilunium ſiue decimaquarta offertur (poſt æquinoctium ſaltem) tum proxima Dominica poſt oppoſitionem eligitur in Paſcha. At ſi contingat Lunam plenam dominicæ incidere, proxima poſt eam dominica accipitur, tanquam adhuc ſacrificata, ea ratione, qua Moſes 7 perpetuas luces ſanctiſicatas affirmauit. Hoc autem fit, ne cum Iudeis paſcha idem veneremur, qui eodem die illud adorant. Fit autem & nobis dies ſancta, à dominica enim vſq; ad alteram non niſi ſeptem dies numerãtur, ita vt & nos ſacrata die vna ſcꝫ ex 7 Moſaicis Paſcha honorem'. Cõmuniter iam latinos, græcos & hebreos paſcha celebrandum poſt ęquinoctiuum decreuiſſe vides, Quod decretum ſequuti patres Nicenæ Synodi æquinoctum 12 Kalen: Aprilis, Paſcha vero 11 Kalendas, id eſt, ſequenti die poſt, vſq; ad 5 Aprilis procedendo conſtituerunt. Nam ſi 11 Kalen: Aprilis dominica occurrat, iam Paſcha in proximam dominicã, quæ 5 Kalen: Aprilis 28 ſcꝫ Martii die erit, prolongabitur. Idem poſt hos Anthiocheni, Cæſarienſes, Alexãdriniq; conuentus ſtabilierunt, & confirmarunt. Ad iſtã igitur equinoctii ſupputationem, quæ in 21 Martii relata eſt, Dioniſius ille Rhomanus abbas Kalendarii ſui baſim iæcit, perinde atq; fixum, nec vnquam variabile ſit æquinoctii tempus futurum. Ob eam vero cauſam, neq; Paſchatis feſtum hactenus ante 21 Martii diem, ſicut olim ſoluit, celebratum eſt, neq; in poſterum (& hoc contra Nicenei Concylii decreta, niſi mos eccleſiæ annorum iam multitudine deprauatior redditus, caſtigetur, veraq; æquinoctii ratio incatur) celebrabitur. Quanquàm vero ſacræ literæ nihil ęquinoctii meminerint, ſed tantũ primi menſis, nihilo ſecius tamen intelligere datur primũ eſſe menſem illum, cuius oppoſitio, id eſt, plenilunium cum ęquinoctio coincidit, aut proximè ſequitur, cum illud apoſtolorum iam olim ſententia comprobatum legatur, quibus ſancitum eſt, ante æquinoctium vernum Paſcha colere nemini vt liceat. Aequinoctium autem, quod tempore Synodi præfatæ contigit, à noſtro iam 11 diebus diſtare palam ſit, cum illud 21 Martii euenerit, noſtrum 10 præſens contingat, & poſt paucos annos 9 die quoq; futurum ſit.

Primum Chriſtianorum concylium vbi & quãdo habitũ ſit.

¶ Cauſas erroris in celebrando paſchate, vnde totius Rhomani Calendarii ſequitur confuſio, abſolutiſſimè didiceris ex Natali Regis Ferdinandi, proponẽs in exemplum 1503 annum. Illico enim vides ſequenti die poſt natiuitatem, quod eſt 11 Martii, æquinoctium, 12 vero plenilunium, & in ipſo plenilunio Dominicam accidiſſe, qua occaſione Paſchatis feſtum, iuxta Theophili ſtatutũ proxima dominica ſequi debuerat, hoc eſt, 19 Martii. Verum ex ſententia eccleſiæ 29 diebus integris dilatum, 16 Aprilis ſacratum vides. Vnde oculis vſurpare licet errorem Calendarii manifeſtum, vtq; paſcha non ſecundum Moyſen poſt 14 primi menſis, ſed poſt plenilunium menſis ſecundi, quod planè alienum videri quæat, imò quod adhuc amplius, eo tempore, quo Sol 5 gradum Tauri occupat, qui immundus dicitur, celebratum tempore regis Ferdinandi ſit. Quod æquinoctium ſubinde anticipet in cauſa eſt Trepidario octauæ ſpheræ, & quantitas anni Solaris hunc vſq; in diem nondum ſatis cognita. Hyparchus enim annum 365 dies, 25 M̃, 12 ſecunda habere prodidit. Iulius Cæſar 365 dies, 6 horas, ad unguem, quod à vero longe abeſt. Ptolemæus 365 dies, 5 horas 55 M̃, 22 Z̃ annum facere aſſerit. Alfonſus anno 365 dies, 5 horas, 49 M̃, 16 Z̃ (quem ſi ſequaris, quomodo quarto quouis anno diem intercales non video) ineſſe pronũctiat. Anticipatio autem æquinoctii in annis 132 propè variatur per vnum diem. Proxima Calendarii corrupti cauſa eſt, illa ſcꝫ, quia coniunctiones oppoſitioneſq; luminarium, iuxta Dioniſii Cyclum ſupponantur, cum tamen haud ita longo temporis proceſſu, certitudinem ſuam obtinere valeant. Conſuetudinem eccleſiæ ſequutus, cyclos pręmiſi, per quos paſcha nunc inueſtigare diſces, quomodo ſemper quidem vti poteris, ſi modo præſens eccleſiæ ritus, vt nunc eſt, ſeruetur.

Error celebrationis paſchatis demonſtratur per exẽplũ Regis FERDINAN. D.I.

Variæ obſeruationes ſuper anni quãtitate.

¶ Cyclum Clauis paſchalis enunctiatum 35, literamq; dominicalem enunctiatum præcedens, edocuerunt, per quæ duo feſtum paſchale nunc diſcetur. Numerum ergo Clauium in limbo interiori, quem penes NVMERVS CLAVIVM maiuſculis, vt liquet, habetur literis inſpice. Quem viſum cum indice Z rotæ volubilis vexillum gerentis, ſigna. In limbo deinde exteriori literam Dominicalem prius inuentam, proximè, poſt indicem, iuxta dierum ordinem obuiam quære, & eidem indicem adiunge, ſic, vt litera cum oſtenſore non occulatur, ſed linea fiducie eiuſdem indicis tantummodo mediam alteram inter literam dominicalem præſentem & proximam antecedentem, contra dierum ordinem puta, ſitam contingat. Illum etenim diem Chriſtiana conſtitutio generali quadam obſeruatione paſchalem tuetur. Feſta poſt hac mobilia ſuis in locis ordinatim apparent. Demonſtratio ocularis eſto.

Quomodo feſtum paſchale ſit inueſtigandum.

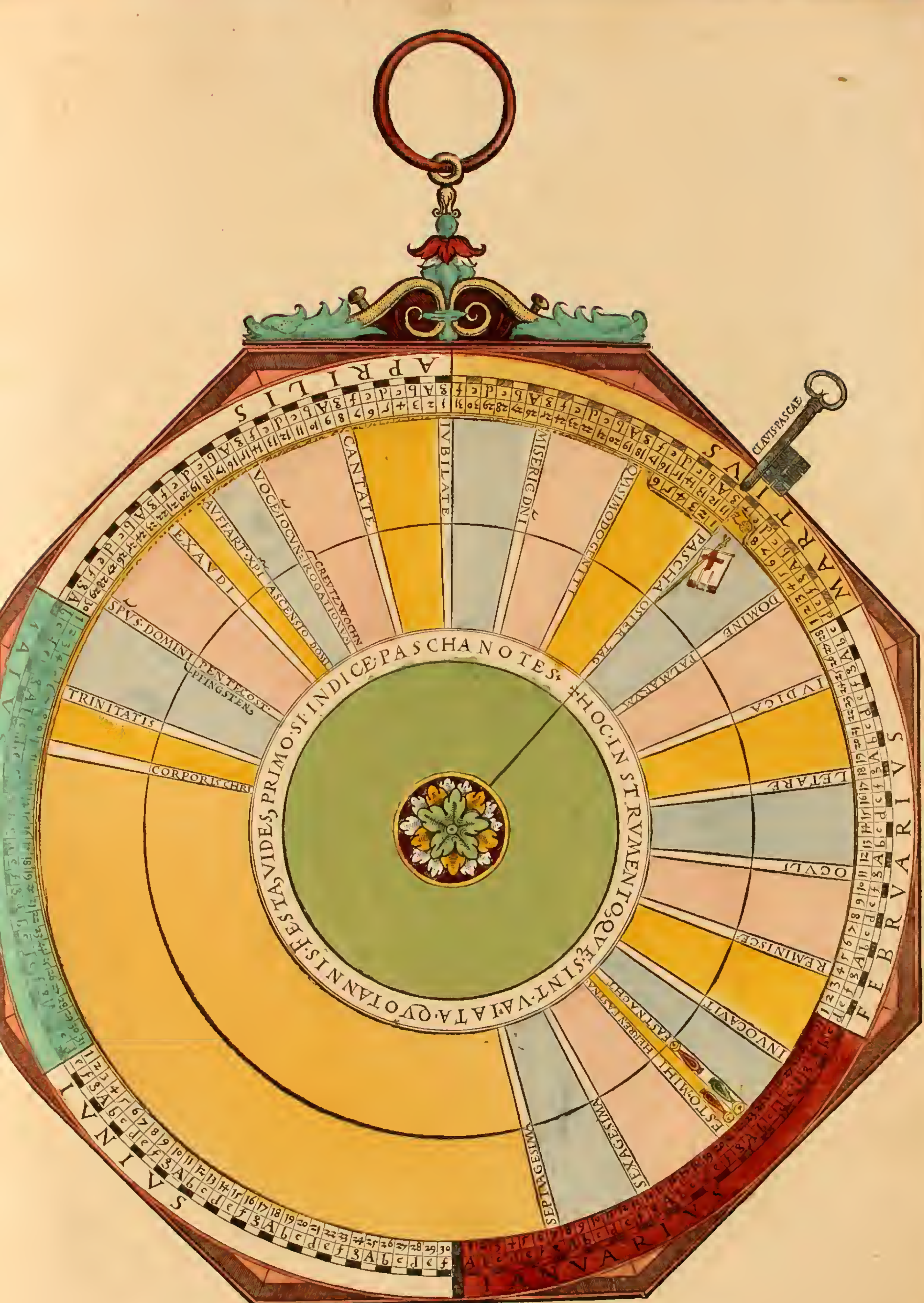
¶ Diuus CAROLVS ſemper Auguſtus anno 1500 currente genitus, cuius litera dominicalis E D, Cyclus autem Clauium 38 fuit. Nunc 38, qui eſt numerus penultimus limbi interioris cum indice notetur, quoniam vero E iam litera dominicalis eſſe deſiit in Februario (ſicut anni Biſextilis ratio exigit) index modo non in E ſed in D literam 19 diei Aprilis vicinã transferendus eſt. Ita vt c & d literas, dies autem 18 & 19 per medium diuidat. Quo facto, paſchale cum reliquis feſtis orbiculatim ſuis nominibus expreſſis, liquebit, ſola Septuageſima ibi aduertenda fuerit, quæ in anno Biſextili non eo die, quem Septuageſimæ nomen attigit, colitur, ſed in eo qui hũc ſequitur.

Exẽplũ CAROLI Imperatoris.

HIS FESTORVM INVENTORVM ordo eſt anni 1500 currentis.

Septua.	16	Febr:	Iudica	5	Apri.	Cãtate	17	Maii
Eſtomihi	1	Mar.	Palmarum	12	Apri.	Rogationũ	24	Maii
Quadra	8	Mar.	Paſcha	19	Apri.	Aſcẽſio dñi	28	Maii
Remi.	15	Mar.	Quaſimodo	26	Apri.	Exaudi	31	Maii
Oculi	22	Mar.	Miſerico. dñi	3	Maii.	Pentecoſte	7	Iunii
Letare	29	Mar.	Iubilate	10	Maii.	Trinitatis	14	Iunii

In præſentia feſtum paſchale iuxta obſeruationes eccleſiæ videtur 19 Aprilis exigére, cum idem ſi Moyſen & patrum ſanctiones ſequi malîmus 15 Martii celebrari, aut ſecundũ Theophili dogma in proximam dominicam ſequentẽ (quæ eſt 22 Martii) tranſponi debeat. Quod idem obſeruare coacti eramus, ſi equinoctium verum amplecti voluiſſemus. Sed hic apparet paſcha per 35 dies vltra debitum terminum dilatum eſſe, impurumq; in menſem, cui Taurus præfuit (die enim

APRILIS
MARTIVS
FEBRVARIVS
IANVARIVS
CLAVIS PASCAE
HOC·IN STRVMENTO·QVE·SINT·VARIATA·QVOTANNIS·FESTA·VIDES·PRIMO·SI·INDICE·PASCHA·NOTES
IVBILATE
MISERIC DNI
QVASIMODO GENITI
PASCHA
CANTATE
VOCEM IOCVN
ROGATIONVM
CREVTZWOCHN
ASCENSIO DOMI
AVFFART XPI
EXAVDI
SPVS DOMINI PENTECOST
PFINGSTEN
TRINITATIS
CORPORIS CHRI
PALMARVM
IVDICA
LETARE
OCVLI
REMINISCE
INVOCAVIT
ESTOMIHI
SEXAGESIMA
SEPTVAGESIMA

enim paſchali tunc Sol ♉ gradum 8 poſſedit, cum tamen in Arie-
te nobis illa feſtiuitas ſit peragenda) incidiſſe.

Paſcha in ariete cælebrandũ

¶ Regis FERDINANDI natalis eſt 1503, huius anni litera do-
minicalis A, Cyclus clauium 34 ſcitur. Iam ſi index Z ad 34
in limbo interiori ſtatuas, literæq; A proxime ſequenti in exteriori
limbo oſtenſorem denuo adiungas, 16 Aprilis dies oſtendetur. Vi-
tato interim ne A litera eum indice obtegatur. Quod vbi peractum
eſt, feſtorum omnium mobilium circularis extat deſcriptio.

Exemplum Regis FERDINANDI.

QVORVM TALIS EST SERIES

Septua.	12	Febr.	Iudica	2	Apri.	Cãtate	14	Maii
Dñica Eſt.	26	Febr.	Palmarum	9	Apri.	Rogañões	21	Maii
Quadra.	5	Mar.	Paſcha	16	Apri.	Aſcenſio	25	Maii
Reminí.	12	Mar.	Quaſim.ge.	23	Apri.	Exaudi	28	Maii
Oculi	19	Mar.	Miſericordi.	30	Apri.	Pentecoſte	4	Iunii
Letare	26	Mar.	Iubilate	7	Maii.	Trinitatis	11	Iunii

Paſcha iam denuo menſi ſecundo inſeritur, ideo quod æquinoctiũ
ſecundo poſt Natalem FERDINANDI Regis contigerit. Tertio
poſt ☍ (oppoſitio autem vera non media attendi in Paſchali celebra
tione debet,) quæ iccirco nunc 12 Martii ſecundum patres, ſecun-
dum Theophilum & ęquinoctii ſolidam rationem 19 Martii ſancti
ficanda foret. Verum quia eccleſiaſtica conſuetudo 16 Aprilis eli-
git Dioniſium imitans, cuius æquinoctium 21 Martii dies eſt, fit vt
ſimiliter in 35 dies paſcha vltra debitum finem producatur, Soleq;
in 5 Tauri gradu, impuro dicto, exiſtente colatur. ¶ Neq; vero
nos tantum hic fallimur, cum & Iudeis ipſis, quamuis egregiè ſapien
tes ſibi hoc loco videantur, æquinoctii ignorantia imponat. Non
enim in primo, legi obtemperantes, ſed ſecundo menſe contra Moſen
& edicta ſua paſcha adorant. Aequinoctium etenim ſtatuentibus 13
vel 14 Martii contigit hoc preſenti 1539 anno, vt 11 Aprilis pa
ſchali ſolennitati vacarunt, cum aliâs ſi exquiſitam æquinoctii com-
putationem ſequerentur, legi ſuæ conuenienter 12 potius Martii
pompas illas paſchalés peregiſſent. Ita 30 integris diebus verũ ſu-
pergredientes falſi ſunt. Poteſt etiam alia de cauſa paſchatis minus
ſtato tempore per omnem orbem culn varietas accidere, præter Mo-
ſaicam traditionem & eccleſiæ. Diuerſitas namq; meridianorũ non
vltimam paſchatis variandi occaſionem per regiones diuerſas indu-
cit. Telluris enim globoſitas efficit, vt à Sole tota terra ſimul & vno
momento illuſtrari nequeat, que res diem cauſatur. Verum dimidia
tantum parte dies, altera nox, & econtra, dum fit non vlnima feſtiuita
ris huius venerandæ varietas contingere poteſt. Cuidam enim terræ
parti luminarium oppoſitio videri poteſt, cuidam minime, vni poſt me
ridiem, alteri poſt noctis medium, ex quo fit, vt hic oppoſitionem ad
diem Solis, ille ad diem Saturni nonnunquàm conſpiciat. Cui in die
Saturni apparuit, ſequenti Dominica feſtum inſtat, Cui die Domini-
ca cernitur oppoſitio, is mox octaua ſequenti ſollennitatis ſacra perã-
git. Quæ res locum haberet, ſi non vniuerſalis quædam eccleſiæ con
ſtituno per orbem euulgaretur. Sed quoniam hæc & huiuſmodi ne-
mini non per ſe obuia eſſe poſſunt, verbo attigiſſe ſatis ſit.

Iudeorum error in celebratiõe paſchatis.

Quomodo paſchale feſtum variatur ratione diuerſitatis meridianorũ.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM NONV.

Quibus anni temporibus, diebus, horis & minutis æqui
noctia contingãt preſentiſſimè contueri.

CVM HACTENVS PERMVL-
TA ſuper erroribus paſchalib⁹ egerim
æquinoctii nomine, oportunũ videtur
oſtendere nunc quomodo poſſis omni
tempore eueniẽs illud cernſtimus agno
ſcere. Illud autem quo fœlicius confie-
ri queat, figuram per quam hoc pręſta
re iuxta dies, horas & minuta noſtro
more computata liceat, exhibui, ordi-
ens ab anno Chriſti 1300 vſq; ad 3000
æquinoctia inſtrumentum complecti-
tur. Neq; ſane ideo, quia ita opus fore
crediderim, ſed quod palam facerem in tanto temporis ſpacio vernale
æquinoctium in Februarium vſq; retro ceſſurum, & quo vel ſic ſaltem
maturius Kalendarii emendandi deſyderium eccleſiæ inducatur. In-
ſtrumenti partes igitur primum, poſtea vſum accipe. Infima & inmo
bilis huius figuræ rota limbo conſtat vno, circulis pleriſq; cõſerto, qua
rum ſinguli in partes 14 diuiſi tranſuerſalibus interſtincti lineis ſunt.
Sectionum quęuis 14, diem refert, qui ſunt 27 & 28 Februarii,
& duodecim Martii. Huius limbi extremitas alba nigraq; ſpacia vicif
ſim gerit, quorum alba dies, atra noctes denotant. Iuxta lineam ſpa
cium candens tranſeuntem vides, M literam ſubinde adiunctá, quæ
meridiei nota eſt. Linea nigrum diſſecans, mediam noctem ſignifi-
cat, N litera oppoſita. In ſpacio illo obſcuriori C & R literæ
reperiuntur, C occaſum, R ortum innuens. Sub dicto colore duo
decim gradus ſemper habentur, duodecim horas noctis ſignantes, ſi-
militer ſub candido 12 horæ diei continentur, in vicem iam albe, iã
atræ. Nox enim æqualibus eum die horis participat, quoniam dies
illi

lege. æquinoctia per inſtrumentum cõplexus. Neq; &c̃.

lege. Infima & immo.

Inſtrumenti partium ſumaria enarratio.

lineis nõ liemcis

illi æquinoctiali congruunt tempori. Numerus ille horarum tertio in
ſpacio centrum verſus de 3 in 3, à meridie in mediam noctem, rur-
ſuſq; à media nocte in meridiem, noſtro pro more ſcribitur. Quarta
huius limbi area dierum in ſe numerum vnà cum nominibus ſuis con-
tinet, vt, an dies ſit Februarii, an Martii ſciatur. Interim limbi parte
indices quidam occurrunt cum annis Chriſti ſinguli uoti ab vno cen-
tenario in alium, quorum primus 1300, nouiſſimus 3000 annos,
(omnes à Chriſto nato intelligendo) geſtat. Rota poſt hæc omnia vo
lubilis quinq; oſtenſores amplexa cernitur, primus oſtenſorum B, ſe
cundus C, tertius D, quartus E, quintus F literis inſigniuntur.
Quilibet horum 20 annos ſub ſe connnet, ita, vt omniũ ſuma 100,
qui integer centenarius eſt, conſtituat. In ventre autem iſtius inſtru-
menti filum prominet, vniuerſali vſui accommodum. Et hæc de in-
ſtrumenti partibus ſufficiunt. Inquiſiturus quem diem anni præſtitu
ti æquinoctium vernale vendicet, indicem rotulæ fixæ inſpiciat, mi-
norem centenarium anno vel annis propoſitis gerentem. Huic dein
de reperto, indicem alium mobilem ſuperiorem ſuperlõcans, in cuius
ſuperficie quadrangula propoſitum currentem annum vltra inferio
ris indicis centenarium offendet. Sicq; rotulam hanc meridiano In-
golſtadienſi quadrantem, habebit. Quo facto annum propoſitum in
area numerorum requiret, vbi ſuper iuxta poſitam lineolam filum ex
tendens, Menſem, diem horamq; æquinoctii vernalis in inferioris lim
bo rotæ contuebitur, ante vel poſt meridiem eueniens vel euenturum.
Quod ſi exquiſitum aliquem centenarium aut præciſum deligas, ad
quem æquinoctium inueſtiges, nullo iã amplius eſt opus labore. Nã
indices per centenarios diſtincti, neminem latent, per quos filum du-
ctum ex centro, dicto citius ęquinoctii tempus vel elapſum vel elapſu-
rum manifeſtat. Quod ſi meridiano alio reſpondens æquinoctium de
ſideras, vel loco alteri, locum è tabula regionum in tertio enunctiato
poſita ſumme, qui ſi orientalior eſt Ingolſtadio, horas & minuta eius in
uenta in præſenti inſtrumento numera, à linea meridici incipiens, id
eſt, à 12 (lineam dico cum M litera notatam) verſus R, per inuẽ
tas horas ſeu minuta filum dirige, indice ſuperioris orbis ſub idem fir-
mato. Rurſuſq; filum lineæ anni currentis vltra centenarium ſuper-
induc, & continuo in limbo rotæ inferne, diem, horam & minuta tem
poris ęquinoctii vernalis extabunt. Iam ſi tres tantum dies ho. 0 M̃
42 numero dierum Martii (in quo æquinoctium cõtingit) adieceris,
diem, horam minutaq; Autumnalis æquinoctii, quod in Septembre
accidit, habebis. Si vero locus occidentalior Ingolſtadio offertur. Ho
ræ & minuta eius per tabulam regionum inuenta, C verſus numera
ri poſtulabunt, filo & oſtenſore, vt dictum eſt, diſpoſitis, Multo hoc
idem per exempla manifeſtius euadit. ¶ Imperatoris Quinti CA
ROLI annus 1500 natalicius ſcribitur. Qui numerus, quoniam
per ſe centenarius eſt, minore opus opera fuerit. Filum itaq; mox ſu-
per M oſtenſorem rotulæ inferioris (vbi 1500 habentur) ponis,
quod in limbo decimum diem Martii, horas 6 minuta 28 poſt me
ridiem (meridiani ſcz Ingolſtadienſis) aperit. Cum autem Ganda-
uum, vt ſupra, Cæſaris natale ſolum ſit, iam per tertium pronunctia-
tum ex tabula regionum Gandauum requirendum erit. Quod illic
occidentalius Ingolſtadio 39 minutis inuenitur, quapropter indicẽ
B ſuper oſtenſorem M induces, numerabiſq; 39 minuta retro oc-
caſum verſus, per quæ filum traductum, mox in limbo diem 10 Mar
tii, horam 5, minuta 49 pomeridiana, in quibus æquinoctium ver
nale accidit habitantibus ſub meridie Gandauienſi indicabit. His die
bus, horis & minutis addenti tres dies, hora 0, M̃ 42, prodibunt
13 dies, 6 horæ 31 M̃ Septembris æquinoctii autumnalis tem-
pus. ¶ Alia demonſtratio lucidioris intellectus grana ſit iſta. Inſu-
la Iucatan nomine auſpiciis diui CAROLI inuenta ad Chriſtianæ
fidei ſanctimoniam conuerſa, diſtans ab Ingolſtadio occidentem ver
ſus horis 6 M̃. 40 Ibi ſi ſcire laboras quando diei nox fiat par, hoc
1539 anno, tum oſtenſorem B literæ M connecte, ab ipſo B oc
caſum verſus, horas 6 M̃. 40 numerans in limbo exteriori rotu-
læ mobilis, filumq; per ea diducens, in limbo exteriori rotæ immo-
bilis diem Martii 10 horas 10 Minuta 12 ante meridiem tem-
pus æquinoctii Iucatani cernes. ¶ Regi FERDINANDO an-
nus 1503 natiuus fuit, oriundo in Medina Hyſpaniæ vrbæ, cente-
narius eſt 1500, quare B ſuper M inferatur, occaſus ratione,
quia Medima Ingolſtadium hora 1 M̃ 12 ſuperat, hora 1 M̃ 12
verſus occidentem à B in limbo mobilis rotæ quęrendæ erunt, per
quæ filum trahetur, indexq; B ſub idem reducetur. At filum per li-
neam tribus annis proximam directum, in limbo immobilis rotulæ
diem Martii 11, horam 10 M̃ 43 ante meridiẽ oſtendit. Eo ipſo
igitur minuto Sol principium Arietis ingredi Medinæ incolis dici po-
teſt. ¶ Verum ne quid deeſſe conqueri poſſis, loci orientalioris intel
ligendi viam quoq; aperiam. Hieruſalem Ingolſtadio eſt orientalius
horis 2 minutis 24, quo loco ſi ſciturias æqualitas diei & noctis quo
die & hora anni natalis ſupradicti regis ſcz Ferdinãdi, qui eſt 1503
euenerit, tum impone B, vt noſti, literæ M, numerando cõtra oriẽ
tem à B duas horas 24 minuta, & hoc in mobilis rotæ limbo, filũ
per ea duc, indice B ſubducto. Iam ſi filum lineæ trium annorum
infers, tum illud in limbo fixi orbis 11 Martii, horas 2, M̃ 19
pomeridiana, horologio Hieroſolymitano cõgruenna, aperiet. Quo
niam autem ſola B litera hucuſq; vſi ſimus, non abs re fuerit adhuc
altero dogmate rem planiorem reddere. Eſto vero tale. Aequinoctiũ
vernale ad annum Chriſti 1598, ſi noſſe velis meridiano Ingolſtadiẽ
ſi eon-

Quomodo æquinoctii dies annuatim ſit inueſtiganda.

Vt Aequinoctium meridiano reſpondens alii reperiatur quàm Ingolſtadienſi.

inferne, dies & hora legẽdum, nõ diem & horam &c̃.

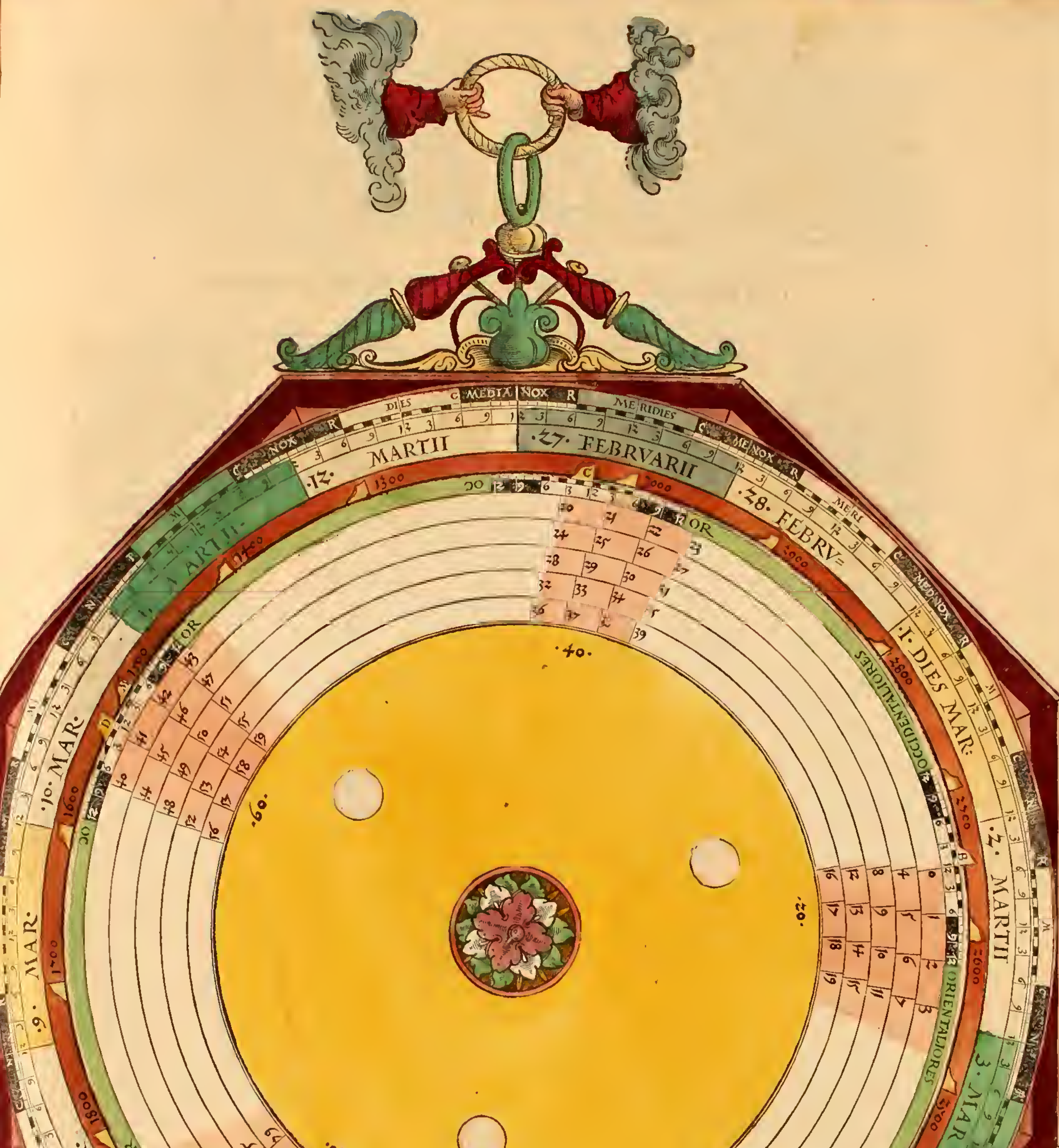
Exemplum CAROLI Imperatoris.

Iucatan Inſula occidental

nomine & auſpiciis diui C inuẽta ad Chriſtianeq; & ...

Exemplũ Regis FERDINANDI.

Quomodo æquinoctium Regiõibus orientalioribus inueniendum

MEDIA NOX
MERIDIES
DIES
MARTII
·27· FEBRVARII
·12·
·28· FEBRV=
·1· DIES MAR·
·2· MARTII
·3· MAR·
·4· MAR·
·5· MAR·
·6· MAR·
·7· MAR·
·8· MAR·
·9· MAR·
·10· MAR·
OCCIDENTALIORES
ORIENTALIORES
ORTVS
OCCASVS
·40·
·60·
·80·
·100·
·20·

MI

ſentaneum, 98 annos penes oſtenſorem F inuenis, ideo F literam indici M centenarii 1500 applica, filumq; ſuper lineam 98 annorum dirige, quod in inſtrumenti limbo diem Martii 10 horã 0 m̃ 55 poſt meridiem indicabit. Cui ſi numero adijcias tres dies, horam 0 minuta 42, redundabunt dies 13 hora 1 m̃ 37 Septẽbris, quo tempore æquinoctium Autumnale futurum erit. Ita ni fallor abundè inſtructus es, quo pacto ſit æquinoctium duplex quotannis indagandum, indem & paſcha ſecundum eccleſiæ ritum. Cum vero concilijs viſum ſit Chriſtianis paſcha nobis cum Iudeis celebrandum non eſſe, non inconſultum videtur huius rei quoq; paucis meminiſſe. Iudeis lex Moſaica præſcribit, Luna decimaquarta menſis primi honorandum paſchale feſtum, id quod ipſi, propter ignorantiam æquinoctii in 13 vel 14 Martii ab illis tranſlati, neutiquam preſtare poſſunt. Ad hoc æquinoctium licet nihil dubii ingerat, traditionibus tamen propriis irretiri ſolent. Nam ſi 14 luna in ſecundam feriam, id eſt, diem Lunæ incidit, tum paſcha die Martis exequi ſolent, & ſi diem Mercurii plenilunium occupat, Iouis diem in paſcha recipiunt, aut ſi Luna 14 die Veneris occurrit, tam cum paſchate in Saturni diem tranſeunt. Id quod nulla ſcriptura eos iubet aut cogit, ſi proprijs conſtitutionibus non ita ſtrictè deuouerentur, Lunæ enim, Mercurii Venerisq; dies effugere ne feʒ paſcales fiant perpetuò, neſcio qua ſuperſtitione laborant. Sed vt oculis deprehendere queas Iudeorum quotannis paſcha ſequentem ſubordinaui methodum, per 160 annos certa ſupputatione examinatam.

TABVLA PASCHATIS IVDAICI AD CENTVM SEXAginta annos ſequuturos ſupputata.

Anni	dies						
1540	23 Martii die Martis	1580	31 Martii die Iouis	1620	8 Aprilis die Saturni	1660	17 Martii die Saturni
1541	12 Aprilis die Martis	1581	21 Martii die Martis	1621	27 Martii die Martis	1661	4 Aprilis die Iouis
1542	1 Aprilis die Saturni	1582	8 Aprilis die Solis	1622	16 Martii die Saturni	1662	25 Martii die Martis
1543	20 Martii die Martis	1583	28 Martii die Iouis	1623	5 Aprilis die Saturni	1663	12 Aprilis die Solis
1544	8 Aprilis die Martis	1584	17 Martii die Martis	1624	25 Martii die Iouis	1664	2 Aprilis die Saturni
1545	28 Martii die Saturni	1585	4 Aprilis die Solis	1625	29 Martii die Martis	1665	21 Martii die Martis
1546	18 Martii die Iouis	1586	24 Martii die Iouis	1626	1 Aprilis die Saturni	1666	10 Aprilis die Martis
1547	5 Aprilis die Martis	1587	13 Aprilis die Iouis	1627	22 Martii die Iouis	1667	30 Martii die Saturni
1548	24 Martii die Saturni	1588	2 Aprilis die Martis	1628	8 Aprilis die Martis	1668	17 Martii die Martis
1549	13 Aprilis die Saturni	1589	22 Martii die Saturni	1629	29 Martii die Solis	1669	6 Aprilis die Martis
1550	1 Aprilis die Martis	1590	9 Aprilis die Iouis	1630	18 Martii die Iouis	1670	26 Martii die Saturni
1551	22 Martii die dominica	1591	30 Martii die Martis	1631	7 Aprilis die Iouis	1671	16 Martii die Iouis
1552	9 Aprilis die Sabati	1592	18 Martii die Saturni	1632	25 Martii die Solis	1672	2 Aprilis die Martis
1553	30 Martii die Iouis	1593	7 Aprilis die Saturni	1633	16 Martii die Saturni	1673	22 Martii die Saturni
1554	18 Martii die dominico	1594	26 Martii die Martis	1634	3 Aprilis die Iouis	1674	11 Aprilis dia Saturni
1555	6 Aprilis die Sabati	1595	15 Martii Saturnis	1635	24 Martii die Martis	1675	1 Aprilis die Iouis
1556	26 Martii die Iouis	1596	3 Aprilis die Saturni	1636	10 Aprilis die Solis	1676	19 Martii die Solis
1557	16 Martii die Martis	1597	22 Martii die Martis	1637	30 Martii die Iouis	1677	7 Aprilis die Saturni
1558	3 Aprilis die Solis	1598	11 Aprilis die Martis	1638	20 Martii die Martis	1678	28 Martii die Iouis
1559	23 Martii die Iouis	1599	31 Martii die Saturni	1639	7 Aprilis die Solis	1679	18 Martii die Martis
1560	11 Aprilis die Iouis	1600	20 Martii die Iouis	1640	28 Martiis die Saturni	1680	3 Aprilis die Saturni
1561	1 Aprilis die Martis	1601	7 Aprilis die Saturni	1641	16 Martii die Martis	1681	24 Martii die Iouis
1562	21 Martii die Saturni	1602	27 Martii die Saturni	1642	5 Aprilis die Martis	1682	14 Martii die martis
1563	8 Aprilis die Iouis	1603	17 Martii die Iouis	1643	25 Martii die Saturni	1683	1 Aprilis die Solis
1564	28 Martii die Martis	1604	5 Aprilis die Iouis	1644	14 Martii die Iouis	1684	20 Martii die Iouis
1565	17 Martii die Saturni	1605	24 Martii die Solis	1645	3 Aprilis die Iouis	1685	7 Aprilis die Martis
1566	4 Aprilis die Iouis	1606	29 Martii die Saturni	1646	21 Martii die Saturni	1686	30 Martii die Martis
1567	25 Martii die Martis	1607	2 Aprilis die Iouis	1647	10 Aprilis die Saturni	1687	19 Martii die Iouis
1568	13 Aprilis die Martis	1608	22 Martii die Martis	1648	28 Martii die Martis	1688	5 Aprilis die Iouis
1569	2 Aprilis die Saturni	1609	9 Aprilis die Solis	1649	18 Martii die Saturni	1689	26 Martii die Martis
1570	21 Martii die Martis	1610	29 Martii die Iouis	1650	6 Aprilis die Saturni	1690	15 Martii die Saturni
1571	10 Aprilis die Martis	1611	19 Martii die Martis	1651	27 Martii die Iouis	1691	4 Aprilis die Saturni
1572	29 Martii die Saturni	1612	5 Aprilis die Solis	1652	14 Martii die Solis	1692	23 Martii die Martis
1573	19 Martii die Iouis	1613	27 Martii die Saturni	1653	2 Aprilis die Saturni	1693	11 Aprilis die Martis
1574	6 Aprilis die Martis	1614	15 Martii die Martis	1654	23 Martii die Iouis	1694	31 Martii die Saturni
1575	26 Martii die Saturni	1615	4 Aprilis die Martis	1655	12 Aprilis die Iouis	1695	21 Martii die Iouis
1576	15 Martii die Iouis	1616	23 Martii die Saturni	1656	30 Martii die Martii	1696	7 Aprilis die Martis
1577	4 Aprilis die Iouis	1617	10 Aprilis die Iouis	1657	19 Martii die Iouis	1697	27 Martii die Saturni
1578	23 Martii die Solis	1618	31 Martii die Martis	1658	8 Aprilis die Iouis	1698	17 Martii die Iouis
1579	11 Aprilis die Sabati	1619	20 Martii die Saturni	1659	27 Martii die Solis	1699	4 Aprilis die Martis
						1700	23 Martii die Saturni

PRIMAE PARTIS CONCLVSIO

QVO VIDEAS, Lector amice, me omnino tui verè colẽdi natũ, pro huius aſtronomici parte prima claudenda, theorema quoddã ſubieci, in quo velùti præſenti arena ob oculos cernere queas, ad quid aſtrorũ motus hactenus per totã hãc operis partem, fuſiſſimè traditi, conferant. Tale autem eſt, quod quam maximè humanitati prodeſſe valeat, cuius iuuandæ gratia, nihil non paratus ſubire perpetuò ſum. Dies autem Criticos, id eſt, iudiciales, quorum præcipuus apud medicos vſus in curationibus exiſtit, nondum præſentes, ſed inſtantes inuenire ſolerter docet. Vnde ni fallor, liquere prudẽtibus ſat poteſt, quam aſtronomiæ ſcientiæ non tantũmodo voluptati, verumetiam vtilitati humanæ ſeruire ſoleat. Quod theorema, licet ſuccinctum ſit, nihil tamen in eo, ad meliorem aſtronomiæ declarationem, deſiderari à quoquam putauerim.

ENVNCTIATVM QVADRAGESImum & vltimum.

Dies Criticos, id eſt, iudiciales, medicis in morbis iudicãdis neceſſarios, per inſtrumentum hoc ſubnexum, citra operam computi inuenire.

APud omnes in confeſſo eſt, aſtra quædam diuinæ virtutis eſſe inſtrumenta, per quæ vniuerſum illud gubernari credimus. Syderum enim opera, effectus ſeu inclinationes, ſeu influentias dicas, diuinæ prouidentiæ quædam eſſe documenta, quis eſt qui neget? cum nihil non in hoc mundo iuxta aſtrorum diſpoſitiones affici videamus, quamuis omnia in deum referri ſoleant, Quemadmodum autem non ſecuri, operis cuiuſpiam ſtructuram tribueris, ſed fabro, qui hac vtitur, ſic aſtrorum effectus, qui motus eorundem conſequuntur, non ipſis aſtris, ſed deo, illa regenti, gubernãtiq; cauſæ, velùti primariæ, aſcribere debemus. Huiuſmodi aſtrorum curſus & motus multiplices, nobis, cum Deus Optimus Maximus patefaciat, cœlumq; ipſum librum tanq̃ apertum, in quo futura per ſtellarum & luminarium tranſcurſus ſignificantur, recludat, pauca & nos ſuper hiis, quæ ex eo nobis libro collecta ſint, dicere inſtituimus, & maximè de hijs, quæ ad humanã pertinere ſalutem videntur, qua in parte licet medicinæ vigilantibus in primis commodare queamus, non ſolum tamen hijs, verum ſed alijs quoq; rationem ſuæ valetudinis habituris ſaltem non poſtremam prodeſſe animus eſt. Tametſi illorum gratia medicorum præcipuè, qui aſtrorum expertes ſunt, factum

ctum putauerit hoc nobis aliquis, nec immerito, fatemur enim, noſtrum namq; conſilium ſecuti, certius & præſentius mederi laborantibus poterũt. Quanta enim vis ſit dierum iudicialium, quos Criticos vocant, nemo doctorũ ignorat. Quanta etiam neceſſitas obſeruãdæ Criſis medico incumbat, tũ alii, tũ Ptolemæus, naturæ ſciẽtiſſimus autor 60 Centiloquii ſui dictione hortatur, hiis verbis. Super ægrotis criticos dies inſpice, ac Lunę peragrationem in angulis figurę 16 angulorũ. Vbi enim eos angulos bene affectos inueneris, bene erit lãguẽti, cõtra malè, ſi afflictos inueneris. Hactenus Ptolemæus cuiꝰ verba, quoniã nõ nihil obſcuritatis in ſe habẽt, aſtronomiæq; tirõibus nõ vſq; adeo obuia ſunt, euidẽtiora planioraq; reddã. Sciẽdũ ergo primo quid vocabulum CRISIS ſignificet, κρίσις græcè, latine iudicium, velox & vehemens in morbo motus eſt, ad ſalutem vel ad pernitiem. Vehemens idcirco, quia ſæuis ab accidentibus contingit. Morbi enim tunc & naturę pugna excitatur acerrima, nec vllum aliud morbi tempus Critico grauius exiſtit. Criſis autem perfecta nulla eſſe poteſt, in qua non ſit ſenſibilis materiei delinquentis expulſio, ex quo conſtat in morbis ſine materia contingentibus nullam fieri criſim. Dierum ad morbos diiudicandos pertinentium quadruplex differentia eſt. Critici enim ſunt & Indicatiui, Intercidentes & Vacui. ¶Criticus dies qui & Decretorius vel Radicalis vel Iudicatorius appellatur, eſt tempus illud, quo natura conſurgit ad humorum peccantium ſiue expulſionem ſiue permutationem. ¶Indicatiuus vel Indiciarius dies eſt, qui ſignum dat futuræ criſis, quo die & hora, qualiſq; fieri debeat, apparet enim in eo omnino indicium aliquod futuri iudicii, per quod certi ſumus de ſalubritate vel periculo ſequentis criſis. ¶Intercidẽtes dies illi ſunt, qui & interpolares ſeu prouocatorii dicuntur, in quibus humor nociuus naturam prouocat ad pugnam. Ideo intercidentes dicti, quia inter criticos & indicatiuos cadant. Criſis in eiſdem euenit nonnunq̃, ſed per accidens tantum, vt, ratione virtutis vel medicinæ, vel alterius cuiuſpiam ſymptomatis. ¶Vacuus dies ſeu Medicinalis dicitur, in quo natura prorſus quieſcit, neq; quidquàm diſſidii inter morbum & virtutem naturalem concitatur, adeo, vt per diẽ vacuum tutò curationem, moliri liceat. Priuſq̃ vero praxim ipſam criſis aggrediamur, alia videntur præmiſſu neceſſaria. Primo, nullum non ſignum peculiarem quandam naturæ partem, quantum ad qualitates attinet quatuor, ſibi vendicare. Aries, Leo & Sagittarius, quia calidi & ſicci flauam bilem tuentur. Taurus, virgo & Capricornus, quia frigidi & Sicci, nigræ bili reſpondent. Gemini Libra & aquarius calidi & humidi Sanguinem imitantur. Cancer Scorpius & piſces frigidi humidiq; pituitæ aſſimilantur. Proximum eſt ſcitu, Signo cuilibet planetam dominari, vnde domini nomen retulit, vt arieti & Scorpioni Mars, Tauro & libræ Venus. Geminis & Virgini Mercurius, Sagittario & piſcibus Iupiter, Capricorno & Aquario Saturnus, Cãcro Luna, Leoni Sol, domini ſunt. Signorum præterea quodlibet hominis partem ſibi peculiarem arrogat, quod idem faciunt domus cœli, id quod ſequẽs figura innuit.

♈	reſpicit	Caput	Prima	domus	Caput
♉	reſpicit	Collum	Secunda	domus	Collum
♊	reſpicit	Manꝰ & brachia	Tertia	domus	Ma. & br.
♋	reſpicit	Pectus	Quarta	domus	Pectus
♌	reſpicit	Cor	Quinta	domus	Cor
♍	reſpicit	Inteſtina	Sexta	domus	Inteſtina
♎	reſpicit	Renes	Septima	domus	Renes
♏	reſpicit	Pudibunda	Octaua	domus	Pudibũda
♐	reſpicit	Femora	Nona	domus	Femora
♑	reſpicit	Genua	Decima	domus	Genua
♒	reſpicit	Suras	Vndecima	domus	Suras
♓	reſpicit	Pedes	Duodecima	domus	Pedes

Hoc loco notãdum obiter, partem illam corporis non eſſe ferro violandam, quouis modo, quoties Luna ſignum partis illius perambulatè Ptolemæo teſte. Membrorum diuiſiones per Signa obſeruentur ſtudioſè, quocunq; enim in loco figuræ ſignum fuerit, nihilominus tamen proprietatem genuinam partis ſignificandæ, obtinet. Simile quiddam & cum planetis fieri ſolet, horum etenim ſinguli quoq; naturas ſeu temperamenta ſecundum qualitates quatuor exprimũt.

Saturnus	ſignificator	&	autor	Melancholiæ
Iupiter	ſignificator	&	autor	Sanguinis
Mars	ſignificator	&	autor	Bilis
Sol	ſignificator	&	autor	Bilis
Venus	ſignificator	&	autor	Phlegmatis
Mercurius	ſignificator	&	autor	Spiritus & ſanguinis
Luna	ſignificator	&	autor	Pituitæ

Planetarum quilibet ſingulare quoddam Signum poſſidet, in quo conſtitutus, exaltari, & in eius oppoſito cadere dicitur. Vt

Saturnus	exaltatur	in	Libra	cadit	in	Ariete
Iupiter	exaltatur	in	Cancro	cadit	in	Capricorno
Mars	exaltatur	in	Capricorno	cadit	in	Cancro
Sol	exaltatur	in	Ariete	cadit	in	Libra

Venus exal. in ♓, ca. in ♍, ☿ exal in ♍, cadit in ♓. ☽ ex; in ♉ ca. in ♏.

Ad hæc duodecim ſigna trifariam dici ſolent, Mobilia ſcꝫ fixa & Communia. Luna etenim in morbi alicuius principio mobiliũ ſignorum aliquod tenente, contingit morbum illum cito terminari, & contra, ſi in ſigno fixo eſt Luna morbi ortu, produci eundem ferè videmꝰ, ſicut in Communi Luna cum ſit initio affectus, plerumq; mutari, in aliumq; tranſire eundem.

Signa Mobilia	Aries, Cancer, Libra, Capric.	Signa fixa	Taurus, Leo, Scorpiꝰ, Aquari.	Sig. Cõ.	Gemini, Virgo, Sagittari., Piſces

Neq; vero minus planetarum ſinguli ſingula humani corporis mẽbra, morboſq; diuerſos innuere ſolent,

♄ Saturnus veſicam, lienem & aurem dextram intuetur, affectus vero Cancrum, Podagram, Elephanciaſim, & melancholicos huiuſmodi omnes.

♃ Iupiter habet morbos omnes qui ex ſanguine abundãtiore aduſtioreq; proueniunt.

♂ Mars fel, pudenda, Teſtes, aurem ſiniſtram & epar, Febres acutas, Eryſipelata, Morpheam, Apoſtemata interna præcalida, ſignificat.

☉ Sol poſſidet cerebrum, viſum, neruos, Cor, Latus dextrum, Hypocondria dextra, omnem calidum affectum, quales ſunt febres ardẽtes & tertianarum ſpecies.

♀ Venus Renes & nucham obſeruat, morboſq; pudendorum quoſcunq; & maximè à frigore cauſatos indicat.

☿ Mercurius Pulmones reſpicit & linguam, animi affectus quoſlibet, Phantaſmata, Somnia, mentis alienationes, & huiuſmodi.

☽ LVNA Matricem & muliebria colit, Menſtrua, Catharros, Morboſq; frigidos & humidos, vt Apoplexiam, Paraliſim, Conuulſionum ſpecies, Epilepſiam &c̃ indicat.

¶Notandum eſt inſuper planetam ſub radiis vocari donec inter 15 & 12 gradum à Sole reperitur, à 12 vero gradu Soli propinquantem combuſtum iam dici, debiliſſimiq; effectus eſſe, tantoq; imbecilliorem, quanto proximior Soli fiat, imò impeditum vocabulo non inuſitato apud Aſtrologos vocari. Item retrogradum planetam ab omni virtute deſtitutum eſſe ſcias. Luna cum fuerit in via, vt dicitur, Lactea vel combuſta, quod eſt à 19 gradu ♎ vſq; 4 ♏, tum eãdem virtutis propè deiectæ videtur.

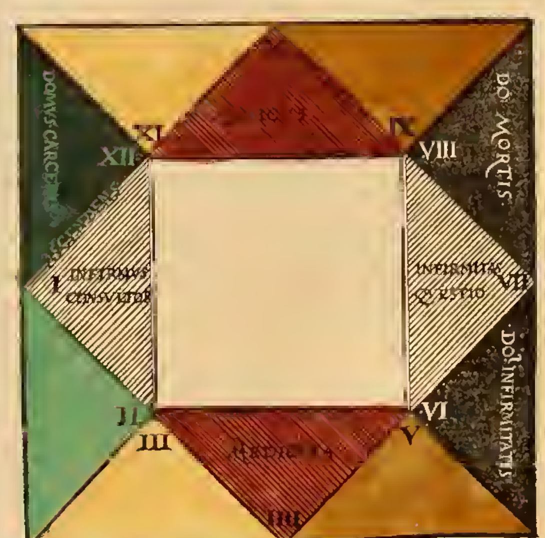
Combuſti planetæ quando dicuntur,

Retrogradi.

¶Errantium quiuis ſumma vtitur poteſtate ſi domos vel 10 vel 11 vel 7 vel 5 tenuerit, liber ſaltem ab iniquiori aliorum contuitu vel commertio, vt dictum eſt. Iidem vero imbecilli dicuntur, quando 12 6 aut 8 domum occupant.

¶Item dominus 12, 6 & 8 domus, quocunq; in loco figuræ conſiſtat, nihilo ſecius damnum importat omnibus quibuſcunq; tandem aſpectu ſuo participat.

SEQVITVR FIGVRA QVAE OCVLIS EXPONIT DOMVS MEDICATVRO conſiderandas.

DE DOMIBVS COELI

¶ Domus cœli prima dominuſq; eiuſdem, egrum, interrogatorem ſiue conſultorē perpetuò referunt, Septima vna cum domino Morbū, Decima vna cum domino Medicum, qualis ſcz & qua fortuna morbo ſit occurſurus. Quarta & dominus eius Medicamen, quem ſcz vſum affecto ſit allaturum, ſignificat. Sexta octaua & duodecima, loca morborum referunt. Quocirca quandocunq; planeta melior aliquem ex quatuor angulis incoluerit, ſiue dominus anguli cuiuſuis ex illis fortunatior, liber, potens, nec impeditus extiterit, tum anguli iſtius fœlicius iuditium conſequitur, ſin minus, contra fiet.

Vnde Criſis auſpicanda ſit.

¶ Tempus nunc ad Criſes vocat. Nunc enim & quales ſint & quo pacto futuræ præſciantur, dies inſuper Indicatiui & Vacui & Intercidētes quomodo noſcantur docebimus. Studioſiſſimè ergo expiſcaberis à laborante principiò quonam temporis momento, peius habere ſenſerit, id quod vlterius morbi principium vocabitur, aliâs inuaſionis hora dicta, tempuſq; eſt, quo eger ſe laborare percipit, vtpote, ſoliris operationibus impediri ſentientibus, quod quidem in morbis acutis, & his qui ſubito inuadunt animaduerſu facile eſt. Atqui cum ſoleat 7 14 viceſimoq; primo diebus, ſubinde pugna quædam inter morbum & virtutem noſtram oriri, dies eos vocarunt Aſtrologi Criticos. Alios autem Criticis interſertos, in quibus pariter, ſed remiſſior pugna contingere viſa eſt, Indicatiuos dixerunt. Adhuc etiam alios ab illis Iudiciariis & Indicatiuis, in quibus inbecille admodum naturæ & morbo certamen impendēret, aduertentes, Intercidentes nominarunt. Motum enim lunarem hac in re ſicut in omnibus, (vt cuius occaſione humores & omnia hæc infima vehementiſſimè affici ſcirent) ſcrutantes nimius, 16 angulos in Zodiaco lunares, in quibus Luna conſiſtens naturæ ſuppetias contra morbum debellandum ferret, deprehenderunt. Nihil vero eſt, quod te moueat hoc in loco, quod Arabes non imitemur, qui particionem hanc angulorum in æquatore, non autem in Zodiaco, & id cum Ptolemæo, vt ipſi putant, ſtatuunt, cum re vera Ptolomæus id nunq̃ ſomniarit, nedum ſenſerit. Hic mihi ſi fidem non habes, Pontanum alioſq; relege. Angulorum autem ſinguli $22\frac{1}{2}$ gradus habent, veluti ſequens figura diſtinctè apērit, in qua primo index quidam cum ſigno X occurrit, qui gradui Lunæ in affectus principio adducitur, vnde linea quædam albicans per centrum inſtrumenti, in quo cum alia rectos angulos efficit ducta limborſum procedit. Binæ illæ lineæ inſtrumētum in 4 partes ſecant, locáq; Criſium in Zodiaco monſtrant. Criſes illæ ob diſcrimen aliarum atre pinguntur, in quolibet medio duarum Criticarum alia eſt Indicatiua nomine. Deinde inter Criticam & Indicatiuam ſemper interponi ſolet alia, Intercidens dicta. Ita quælibet ex his quarta 4ᵗ in angulos partitur, quos ſi connectas 16 cernes, quemlibet eorum interuallo $22\frac{1}{2}$ graduum ab alio ſeparatum, quod interuallum, Vacuū dicitur, dum à Luna peragratur.

Inſtitutio inſtrumenti pro Criſi indaganda.

¶ In diebus ergo iam dictis qui futuros noſſe deſiderat, indicem X loco Lunæ, quo ad fieri exacte datur adiungat, loco inquam quem Luna morbi inchoati tempore coluit, ſic enim facto reliquos omnes tam Criticos quàm Indicatiuos & Intercidentes (filo lineis ſingulatim admoto) ob oculos in Zodiaco per grădus & minuta ſignatos cernet. Natura enim hac in parte curioſior eſt, neq; morbum prius aggredirur quam auxilii tempus preſto ſit, id quod potiſſimum quadraturæ & oppoſitiones afferre ſolent, Quarti enim & oppoſiti aſpectus ideo

Qua ratione Criſis contingit,

Criſim efficere verè ſolent, quod his temporibus non amplius humori à principio peccanti Luna adſit, ſed aduerſaria huic inueniatur, naturamq; potius ſtimulet, oppugnatrix morbi vetius.. Illos autem Lunæ aſpectus non ſolum obſeruabis quadram ſcz & oppoſitionem, ſed etiā alios qui Indicatiuos & Intercidentes cauſant, ſemper tales intelligendo à morbi incipientis gradu factos, quoniam & tunc Luna quid futurum de Criſi, id eſt, an ſalùbris nec ne, euentura ſit, oſtendit, id quod perſectius iudicabitur tum demum, ſi figuram cœli ſecundum illud tēpus extructam perſpexeris. Si tempus poſt hac Criticum, Indicatiuum vel Intercidens ſcire velis, vide quo die Luna gradus illos ingreſſura ſit, qui à lineis dierum illorum oſtenduntur. Sic, meridiem eiuſdem diei inſpice, quo in loco Lunam habeat, que rēs per organum Lunæ vel per Ephemerides æque ſciri poteſt, loco Lunæ ad meridiem accepto, aduerte num gradus Criticos vel Indicatiuos &c̄. eum ſuperet nec ne, ſi enim excedit, tum hora Criſis vel Indicationis poſt meridiem eueniet, quapropter in quot gradibus fiat exceſſus notandum eſt, pro quolibet gradu horam 1 m̃ 52 vel ſi mauis ſimplicius, horas 2, & pro dimidio gradu horam vnam vel 4 m̃ minus, ſi ad vnguem vis, computando, ſic enim proximè aut perfectè horam inueneris, qua natura cum morbo certamen ſirinitura. Si vero locus inſtrumenti meridie requiſito minor inueniatur, ſimiliter graduum numerum in horas ante meridiem partire, vno gradui duas vel 1 cum 52 m̃ tribuens, & prôpe verum horam Criſis vel Indicationis &c̄. habiturus es, & hoc ſecundum Lunæ motum medium: Quod ſi exactius adhuc deſideras, motum Lunæ diurnum diei propoſito debitum quærito, vnde facilimè proportionum regula horam inuenies hunc in modum. Primo locō motum diurnum, Secundo loco 24 horas, Tertio vero diſtantiam lóci Indicatiui à meridie ponas, vt, motus diurnus dat 24 horas, quid diſtantia? Perfecta regula, quotiens horas & minuta re-

Quomodo Criſis hora ſit inquirenda.

mittit. Hac obſeruata cautione interim, ꝙ ſi diſtantia ſit ante meridiem, quoties demat ur (vt ſi prodeant horæ 3 ante meridiem, iam ſubtrahantur à 12, & dicatur hora eſſe 9 ante meridiem) Pomeridianus vero per ſe relinquitur, quotiens quicquid ereat & à meridie nuncupatur. Quandoquidem vero Luna non æqualem indies motum peragit neceſſe eſt, dies quoq; Criſium inter ſe variari, nec in eundem ſemper diem certò incidere, frequentius tamen 7mo, & 14 ſecunda Criſis apparet, & ratio eſt, quod tam crebro illi de morbis præſertim acutis indicent □ & ☍, quorum alter in 7mo, alter in 14to die ferè contingunt. Eſt etiam tertia Criſis, quæ 20 die ſepius aut 21 accidit, propter quadram aliam. Diebus itaq; Criticis omnibus habitis (quod de Criticis loquor, idem de aliis quoq; indicatiuis & intercidentibus dictum volo) figuram cœli erige cum planetis & ſtellis fixis, præſertim inſignioribus in Zodiaco vel propè hunc ſitis, in eadem collocatis. Hoc facto locum ante omnia Lunæ contuēre, eius accidentia ſingula memoria excipiens fideli, ſcz aſpectus, paſſiones, ſecundum omnium aliorum planetarum motus, vtrum beneuolos, maleuoloſq; ſuſtineat. Simile iudicium de ſtellis fixis fac. Hæc etenim ſi omnia decentes fuerint ſortita locos, Criſim proculdubio bonam naturamq; morbo præualituram portendent. Si impeditiorem Lunam videris, omnia contraria & infauſta, naturamq; morbo ſuccubituram iudicabis. Niſi cum indiciis præſentibus morbi materia pugnet, aut aſpectuum infortunia in Haitz, id eſt, ſimilitudinibus ſuis conſiſtant, id quod ſalutis exemplum potius eſſe ſolet, quanq̃ per accidens, vt ſi affectus ſit flegmaticus, id eſt, Frigidus & humidus, Luna vero radiatione quadam communicet Marti calido & ſicco planetæ, vel econuerſo. Aut ſi in morbo bilioſo Luna frigidius & humidius aſtrum incolat, Planeta enim tunc eſto per ſe obeſſe ſoleat egritudini, ſua tamen natura aduerſatur adeo, vt virtuti naturali contra morbum potius auxilietur. Simile quiddam de proſperioribus ſtellarum tam fixis quàm errantibus cæteris ſtatuitur. Nam ſi harum aliqua morbo in craſi, id eſt, temperatura diſconuenit natura ſua, criſim remorari videtur, quam tamen ob genuinam bonitatem non omnino tollit. Iudicium eſt par in omnibus 16 figuræ angulis, vno animaduerſu, ſcz quod in criticis angulis pugnæ vehementiores oriri quàm in aliis ſoleant, propter euidens diſſidium ſignorum, quod ratione qualitatum & ſexus in quadris & oppoſitionibus habent. Mediocre autem in Indicatiuis, & quaſi nullum in intercidentibus diſcrimen reperire eſt, quare leuiſſima his poſterioribus, naturæ & morbi prouocatio ſentitur, niſi forſan accidens aliquod grauioris luctæ cauſam inſerat, quemadmodum ſi luna planetis vndiq; iniquioribus preſſa, locoq; deiecto & infauſtiore circumſepta per talem intercidentem eſſet, indicatiua autem figura Lunam rurſus benigniorem per omnia exhiberet, tum enim hæc dies alia fœlicior eſſe cur non poſſit? Re ipſa Indicatiui & Intercidentes aſpectus dici nequeunt, quia tamē viciniores aſpectus quàm alia loca ſunt, icirco cum à Luna permeantur non infrequenter natura inſurgere egritudines aduerſum, materias earum digerendo coquendoq; conſueuit. Non prætermittendū hoc quoq;, ſcz in die cretico plerumq; egrum mori, Luna cum aliquo planeta maligniori coniuncta vel aſpectu infœliciori participante, & maxime conſimili in temperamento planeta cum morbo exiſtente. Contrarium porrò ſi planetis & ſtellis fixis ſecundioribus ſaltem iungatur, fieri. Fit & aliquando Criſis 5 die, Luna ⚹ occupante, vndecimo quoq; △ Lunari exiſtente. Sed his quas iam enumerauimus potiſſimum rationibus nempe accidentium vſu ueniunt. Neq; vero repugnat illud Hypocratis, Quartus index Septimi, vbi quartum & non quintum nominat Hypocrates. Cum etenim ille de criſibus præcepta regulari quadam methodo vellet aſtrorum imperitioribus non omnino ignoranda tradere, ſeptimum autem & 14 Criticos tanq̃ inſigniores exprimere conaretur, per quartos incedere tutum iudicauit, ideo factum ſanè vt quartum potius quàm quintum interſerere Criticis vellet, ſicut etiam 11 potius quam 10 eadem de cauſa, quanq̃ trinus tam in 10 quam in 11 incidat, & per conſequens etiam criſis. Eodem modo 20 dixiſſe Hypocratem putaueris & non 21, cum tamen non minus 21 q̃ 20 iudicia eueniant. Porrò Criſes mutari ſolent non modo ſyderum ratione, vti audiuimus, ſed aliarum quoq; rerum quæ medicis numero ſex ſunt, quæ diſtichum eiuſmodi comprehendit.

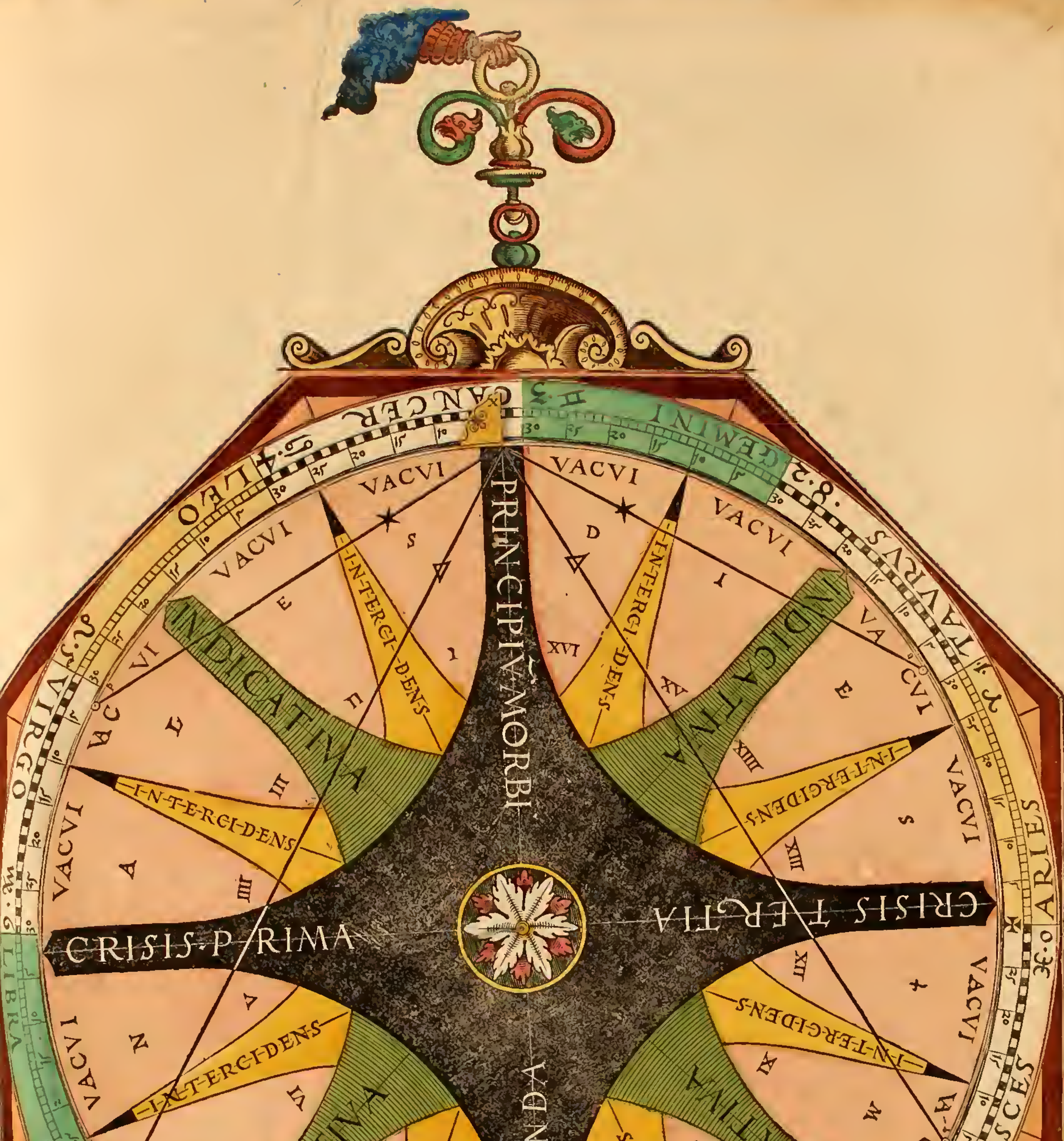
Quomodo ex figura Criſis cognoſcatur ſalubris vel inſalùbris.

Materies, Virtus, Medicus, Symptoma, Miniſter,
Sydera, tot criſes euariare ſolent.

Cauſæ variationis Criſis.

¶ Sed quomodo ſingula fiant non eſt præſentis inſtituti docere, vbi præter aſtronomica nihil promittimus. Ad propoſitum igitur reuertentes reliqua percurramus. Luna vel in morbi principio, vel in Criſi quacumq; aſpectu carens alio ſimpliciter neq; bonum neq; malum ſignificat, verum in huiuſmodi aliquo tempore ſi cuiq̃ planetarum conſpiciatur naturam eiuſdem tam æqui quàm iniqui, ſequi ſolet, infirmo quidlibet ingerens. Quod ſi morbi principium Lunam obtineat aliquo aſpectu participē, nō autē in die Critico poſt, criſim impediri cōtingit. Egritudinis initio ſi Luna quatuor angulorū aliquē occupet, tū aſcēdēs iudiciū certū in ſignificato qualicūq; fuerit cōſtituit.

Paſſa

PRINCIPIV̄ MORBI
CRISIS PRIMA
CRISIS SECVNDA
CRISIS TERTIA
INDICATINA
INDICATINA
INDICATINA
INDICATINA
INTERCIDENS
INTERCIDENS
INTERCIDENS
INTERCIDENS
INTERCIDENS
INTERCIDENS
INTERCIDENS
INTERCIDENS
VACVI
CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
ACQVARIVS
CAPRICORN
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO

M III

Paſſa veto eclipſim Luna, criſis tempore, indicium eſt malæ. Eodem
tempore ſi planetam ſub radijs Solaribus conſtitutum inſpiciat Lu-
na, nihil definiendum erit, quia pauloplus nihilo/ imò nihil omnino
virtutis hic aſpectus obtinet, ſimiliter in Criſibus iudica, niſi Satur-
nus aut Iupiter aſpiciantur, qui 6 gradibus à ☉ elongati & orien-
tales, tum vnà vim ſuam oſtendere poſſunt, ſicut & ſi Mars, quem ta-
men oportet 30 gradibus ad minus à Sole diſtare orientalem, reli-
quos autem ad 15. Nam ſi eorum aliquis cum Luna aſpectum effi-
ciat remonor 15 gradibus à ☉, ſignum non bonũ fieri ſolet. Tres
illi, occidentales ſi ſunt, id eſt, poſt Solem occidunt, remotiores 15
gradibus, prauum quiddam ſimiliter teſtantur. Venus & Mercurius
ſoli orientales & minus 15 gradibus à Sole remoti, iniquiores ſunt
ſignificatores. Hoc temporis ſi fiat ſignum aſcendens Aries vel Li-
bra, & Luna angulorum aliquem poſſideat, certiſſimam criſim in □
vel ☍ Luna progreſſa afferet. Luna itidem aucta lumine, morbo
incipiente, Soliq; aut Marti ſimul conſpecta, ſignificat egrum pericli-
taturum letaliter, tunc quando □ vel ☍ ſui gradus attigerit, Sed
ſi aucta lumine Saturnum intueatur, tũc in □ vel ☍ cõſpecta poſt,
egritudinem adaugebit, ita tamen, vt eger ſit euaſurus, tametſi egrè.
Quod ſi numero & lumine ſimul aucta Saturnũ intueatur Luna, nul-
la infirmitatis variatio eſt ſequutura, illa □ am vel ☍ nem efficiente.
Non poſthabendum quoq; illud egrotum ſubinde grauari diebus qui-
buſcunq; Lunam aliquot infauſtius lumen aſpicit, & eo grauius affici,
ſi lunam contingat in termino aſpectus infortunati conſiſtere, veluti
eundem poſtea ægrum ſaluari rurſus & reuelare contingit, ſecundo
aſpectui rurſus accedente Luna. Luna ſub inini tempus creſcens, ſi-
gnum fit morbum in □ to vel ☍ to, ſaluniferis tantummodo radiis
præſentibus finitum iri, infortunatis vero accedentibus ægrum leta-
liter omnino affectum iri. In huiuſmodi figura cœli ad morbi prin-
cipium
cipium erecta, ſeptima domus diligenter inſpiciatur, in ea enim pla-
neta malignior ſi locetur, aut alius radijs ſuis eum comprehendat, vel
ſi dominus domus infœlicior ſit, quoniam medici ſignificator, qui do
minus eſt 7 mæ domus pari videtur, notabit laborans medicum præ
ſentem deſerendum, & aliũ deligendum, Coniunctio ☽ & ♄ in oc-
cupans morbi principium, eundem longiorem fore præſagit. Initiũ
affectus ſi Lunam cum Marte vel alio calido & ſicco ſydere, & maxi-
mè cum ſue fortitudinis receptione conuenientem habeat, morbo iti-
dem calido & ſicco exiſtente, certus ſis eundem iri auctum poſt, ſecus
vero, ſi frigiditate morbus præpolleat. Fieri poteſt vt ♃ et ♀ licet be
neuoli prædicentur, ægro tamen officiant, idq; ſi in natiuitatibus labo
rantium, loca morborum, id eſt, ſextam 8 & 12 domos incoluerint.
Per hæc autem ex natiuitate certius de morbi ſtatu aſtrologum iudica
re poſſe nemo non videt. Deinceps Lunæ, Solis, & aliorum planeta
rum beneficia, id eſt, optimas eorundem in angulis conſtitutiones bre
uiter abſoluemus. Primus eſt ſoelicitatis ſtatus, cum beneficæ ſtellæ
fortunæq; ipſe cũ Luna in angulis cõiunguntur, Secũdus, ſi beneficis
irradiatiõib' à beneficis ſtellis illuſtrãtur. Terti' ſi à fortunis ipſis bene
ficiſq; ſtellis corpore vel lumine circũdãtur ante vel retro. Quartus ſi
autoritatib' fortunarũ fuerint collocati Luna vel Sol vel planete vel an
guli, vt in ſuis finibus, domiciliis, altitudinibus, triãgularitatibuſq; &c̃.
Quintus ſi in ſuis ſimilitudinibus, quas Haitz vocant Chaldei, repe-
riuntur. Sextus ſi in cardinibus vel ſuccedentibus. Septimus ſi œco
deſpotes anguli, id eſt, loci dominus quem hoſpitatorem dicunt, bene
etiam affectus ſit. Tot ſunt conditiones vel ſtatus, vel conſtitutiones
euentuum proſperiorum, totidemq; præſagiorum malorum contra-
riæ diſpoſitiones inueniuntur. Adde morbos acutos & veloces Lu-
næ, Cronicos vero, id eſt, eos qui longiori tempore durant ſiue tardos,
Solis curſum imitari. Et hæc de Criſibus, diebuſq; criticis dicta ſuffi
ciant.

ASTRONOMICI CAESAREI
PARTIS PRIMAE
FINIS.

Meteoroſcopion planum Apiani:

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM CONCINNATI PARS SECVNDA.

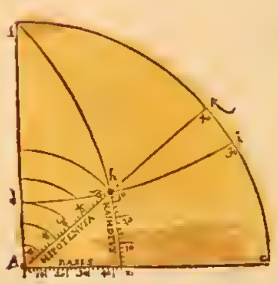
ASTRONOMICI HVIVS PARS altera totius primi mobilis commoditates ſeu vſus completitur, quæ omnia prius per inſtrumentũ, meteoroſcopiũ planum nuncupatum, oſtẽduntur, poſt demonſtrationibus geometricis firmiſſimè approbantur, & hoc ſubſidio ſinuũ cordarumq́ꝫ computi. Admonitum tamen lectorem pium hic volo, ne omnes meteoroſcopii præſentis vſus arbitretur ſimul tradi, coſmographicos nempè proprio in volumine eſt viſurus vbertim, vbi etiam diſcet non modo per hoc & iſtiuſmodi meteoroſcopia plana, queuis huius negotii deprehendi poſſe, verum etiam per numerale quoddam meteoroſcopium inſuper adhuc adiectum. Præter hęc tamen ſiquis deſideret meteoroſcopiorum à me repertorum vulgatorumq́ꝫ ſtructuras, ſeu fabricam, illum ad planiſphærium noſtrum relego, vbi præter illud, & alia ſcitu digna, omnium penè aſtronomicorum repetiet inſtrumentorum ſtructuras, vt ſic loquar, ſiue compoſitiones. Sed quamuis nemo non cordatiorum reliqua primi mobilis commoda, ex iam proximè ſequenti triangulorum enunctiato ſufficienter hauſerit, nihilominus tamen adhuc rem magis apertam rudioribus eſſe cupiens, obſeruationes quaſdam cometarum pro colophone ſubnexui.

ENVNCTIATVM PRIMVM

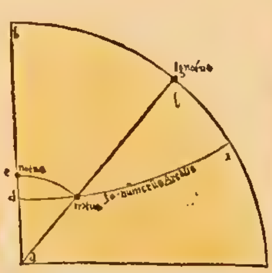
Inſtrumenti partes ſummatim eiuſdemq́ꝫ vſum omnem breuiſſimis colligere.

Organum

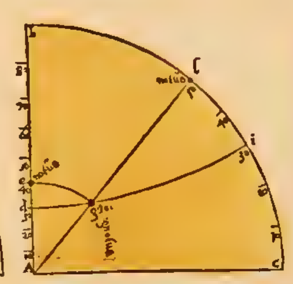
ORGANVM HOC CVI NOmen meteoroſcopio eſt, eo quod ea quæcumq́ꝫ in ſublimi conſiderantur, in hoc veluti ob oculos ponimus, quatuor partibus conſtat. Lateribus duobus, limbo & area. Per hæc enim quatuor, ſphęrici trianguli negotium omne, vſus, cõmoda vniuerſa ad vnguem patent, cuius equidem trigoni ſingula commoda quadrantibus quinq́ꝫ, oſtenſurus ſum clare, eandemq́ꝫ exemplis euidentiſſimis approbaturus, ſimulac inſtrumenti membra declarauero. Sciendum itaq́ꝫ duplicem additum ad hoc organum patere, quorum primus arealis, ſecundus lateralis dicitur. *Ingreſſus inſtrumenti duplex. Arealis. Lateralis.* Arealis in inſtrumenti area, Lateralis in linea A B ſeu limbo B C abſoluitur. Duo autem ad ingreſſum huiuſmodi deſiderantur, per quæ alia duo velut adhuc incognita eliciuntur. Adhæc, quia in omni trigono rectangulo ſphærico quinq́ꝫ ſcitu neceſſaria ſe offerunt, idcirco duplici opus eſt ingreſſu, quando ſimplici hoc idem confieri nequit. Lateralis introitus biſariam haberi poteſt. *Duplex introeundi modus lateraliter Primus.* Primo ſi numerus alter lateralis in linea A B inuentus cum margarita notetur. Deinde filum in limbo promotũ laterali numero alii ſuperducatur, ſic enim margarita numerum arcualem oſtendit, qui inter lineas tranſuerſas continetur. Numerum itidem fundamentalem, vt ſic dicam, ſeu baſim in linea A C per circulum ex B litera cadentem, per q́ꝫ margaritam in A C vſq́ꝫ porrectum indicat, vt in exemplo liquet. Numerus lateralis alter 40, alter vero 50 graduum ſit, vnio 40 teneat in linea A B in puncto E, Filum autem latus aliud, gradum ſcz 50 in limbo, quod fit in puncto L, exprimat, & margaritam circulum tranſuerſum 30 vcz graduum in puncto G dederit, quod ſi exquiſitius tractes, gradus 29 M 30 occurrent. Cui rei demonſtrationem apertiſſimam tertius quadrans exhibebit. Secundus introeũdi modus iſte eſt. Gradus 50 requitantur in linea A B, cui margarita ſuperlocetur, poſtea filum ſi tendatur per 40 æque ac prius 30 gradus ab vnione ſcindi videntur, id quod in primo quadrante per literam h inſinuatur. Adhæc quomodo verius cognoſcantur numeri areales, qui per tranſuerſales circulos ſignificantur, quarto in quadrante propoſui. Quin etiam noto iam altero laterali, arealiq́ꝫ ingreſſus arealis dicitur, idem duplici via abſoluendus. *Arealis ingreſſus Quid.* Prima, laterali numero in linea A B quæſito, margaritaq́ꝫ ad eundem inducta, filoq́ꝫ in limbo donec arealis circulus à margarita contingatur, hinc inde promoto filum in limbo numerum lateralem alterum deſignat, quam rem ſecundus quadrans habet. Secunda, lateralis numerus iam notus accipitur, per eumq́ꝫ vbi filum tranſmiſſum eſt, quo in loco arealis numeri arcum ſecet, obſeruatur, illuc enim vnio figitur. Poſtea vero filo ſuper lineam A B deducto numerus alter lateralis à margarita oſtẽditur, id quod in quadrante etiã ſecundo imaginati licet, ſi punctum è ignotum ſit. Iam per numeros binos cognitos tertium ignotum inuenire didiciſti. Quartum igitur vt habeas pariter, quadrãtem primum inſpice, in quo numeri omnes tam noti quàm ignoti continentur, vbi etiã quartus offenditur, qui in triangulo eodem baſis dicitur. Nunc ad numerorum nomenclaturas veniendum, Quorum primus eſt, qui ὑποτείνουσαν trianguli repreſentat, per A B lineam indicatus. *Nomenclatura numerorũ trianguli.* Lateralium vnus ſuper linea A B quærendus ſemper lineæ A C par exiſtens. Secundus numerus per arcum C B ſignificari ſolet, nihil aliud exiſtimandus quam angulus A trianguli H A M. Tertius arealis dicitur in arcu tranſuerſali D I repetiendus, latus H M referens, quod trianguli κάθετος, quaſi dicas latine perpendiculum, ſignificat. Quartus vocatur trianguli baſis, id eſt fundamentũ & in linea A C quæritur, hæc baſis noſcitur ſedulo per punctũ H, Nam H D linea totidem, gradus quot linea A M continet. Hiis iã numeris adiicere potes, quintũ inſuper, per angulũ H iſtius triãguli intelligendum, quem ſi reperire forſan malis triangulum inuertas neceſſum eſt, ita vt ex H M baſim conſtituas, A M vero Kathetum. hoc enim facto angulus H in puctum A recidit. Et arcus R C quantitatem anguli A exhibet. Hoc igitur pacto, & his regulis totius primi mobilis negotium, ſi modo non plane communi ſenſu careas adamuſſim examinare poteris. Huic vni intentus vt triangulum ſuperficieiq́ꝫ ſphærali congruum tuo pro inſtituto effingas.

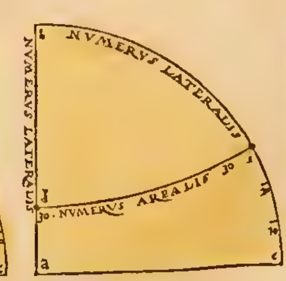
Baſis quadrantis Primi

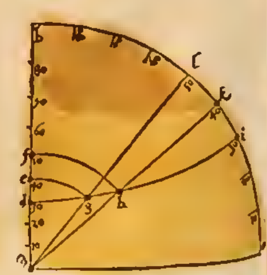
Baſis quadrantis Secundi

Baſis quadrantis Tertii

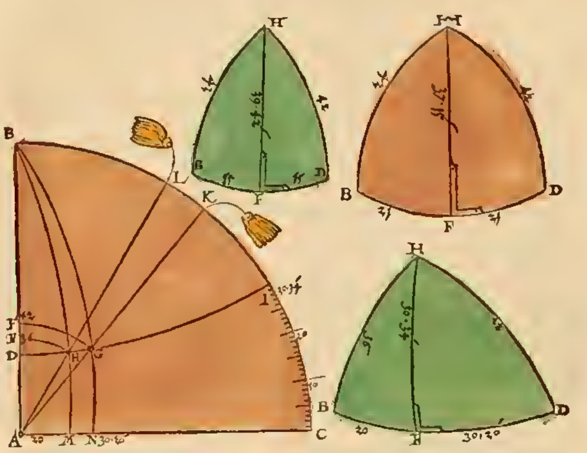
Baſis quadrantis Quarti

Baſis quadrantis Quinti

...omodo cū ...ngulis nō ...tāgulis agē ...dum.

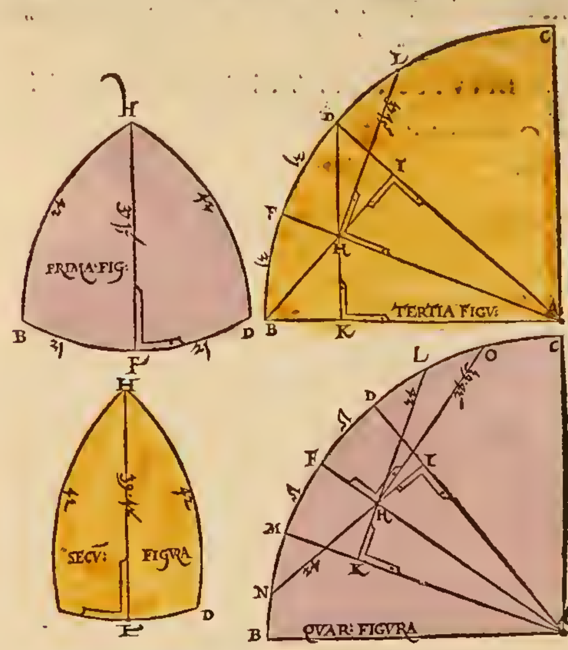
¶Conſequens eſt, vt triangulos quoq; ſphærales non rectangulos enumerem, eoſq; in meteoroſcopio hoc plano imaginandos doceam. Trianguli ergo huiuſmodi trifariam, vt antea quoq; meminimus, figurari poſſunt. Aut enim in hiis omnia latera ſibi correſpondent, aut duo dumtaxat, tertio minore aut maiore, aut omnia ſimul inter ſe diſſident. Conuenientibus omnibus, vnum aliquod in medio ſecandū eſt, cuius medietas vna ſi ſumitur, latuſq; adhuc aliud, competta duo latera habentur, quibus cum deinceps reliqua huius meteoroſcopii commoda inueſtigate ex prædictis noſti. Medietas enim quælibet trianguli eſt rectangulus. Duo ſi latera trianguli conueniant, tertium vero arctius aut amplius ſit, idem in duo partiendum eſt. Et triangulus quoq; integer in alios duos triangulos rectangulos ſectus eſt. Cum quibus iuxta præcepta agendum de cætero, duo enim latera cuiuſlibet agnita ſunt. Inæqualibus trianguli lateribus cunctis, compertis tamen, ſic age. Duo laterum breuiora in linea A B vnà cum numeris ſuis quærito, filum deinde alterum ſuper lineam A B ducito, margaritamq; ſuper numerū eiuſdem, filū poſtea ſecundū rurſus in linea A B extende, & vnionē nūero alteri ſuperadde. Poſt hæc fila ſingula manibus ſingulis cōprehēde, eaq; in limbo iā ſurſum iā deorſum quouſq; vniones ambo vnū & eundē in area arcū incidant, congruum tamen promoue, congruum dixi propterea, quod baſes ambarum coniunctæ, latus trianguli maximū æquent. Tunc enim arcus areælis, cui margaritæ innituntur, communem arcum refert, cum ſcz qui triangulum hunc inæqualium laterum in binos alios trigonos ſcindit, quorum ſinguli diuerſas baſes continent. Exempli cauſa. Eſto B H D triangulus inæqualium laterum, quorum B H 36 gradus, H D 42, B D 50 G̈ & 20 M̈ complectatur. Per inſtrumentū hoc latus commune repetitur, illud quod trigonum iſtum in binos rectangulos, 30 vcz gradus & 34 M̈, quale quiddam repreſentat H F, diuidit. Minimi trianguli baſis A M 20 gradus includēs, maximi autem baſis 30 G̈ 20 minuta complectens dicitur. L C quantitatem anguli H B F refert, trianguli minoris, K C vero quantitatem maioris trianguli H D F præſtat, & hoc modo triangulus ille laterum inæqualium in binos alios rectangulos trigonos relatus eſt, quorum quilibet latera duo nota continet. Iam ſi quid amplius libet inueſtigare, licebit, ſi prædicta repetantur memoria. Quicquid autem de triangulis rectigonis iam traditum eſt, illud totum ſequentes figuræ iterant clarius.

Quomodo ...iangulus nō ...ectangulus, ...lia ratione in ...uos rectāgu=...os reſolui po=...eſt,

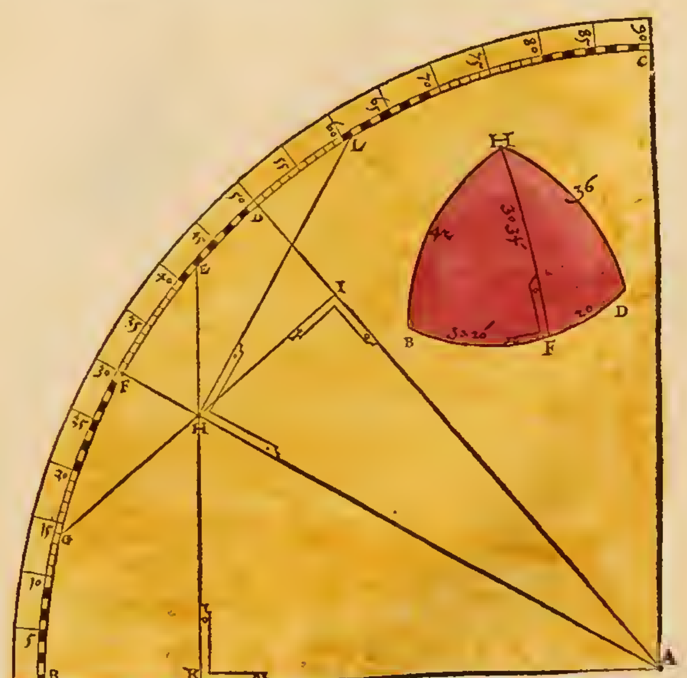
¶Eoſdem trigonos irrectangulos alia etiam ratione per quartam videlicet circuli partem, ſiue quadrantem mauis appellare, in alios duos trigonos reſoluere potes, ita vt omnia eorum latera conſtent, vt nomine exempli. Primus reſummatur triangulus, cuius omnia latera ęqua ſunt. Ponuntur autem ſingula 42 graduum eſſe. Conſtituo itaq; quadrantem A B C in quo ſtatim 42 gradus pro baſi propoſiti trigoni, qui vocabitur B F D, in B ordiens verſus C, numerata cum D litera ſigno, ſimulq; per D lineam rectam ex A puncto educo, quoniam vero latera inter ſe æqualia ſunt viciſſim ex D litera perpendiuculatem ſuper A B lineam demitto in puncto K deſinentem. Similem ex B ſuper A D in puncto I finientem perpendicularem duco, ſic vt ambę illæ in H puncto ſeſe diuidant. Iam igitur ex A centro per literam H recta linea eiecta, arcum quadrātis in F tangit, & arcum B D in partes æquales ſecat. Poſt hæc iterum ex H orthogonalem D verſus ſurſum erigo, & lineam hanc quadrantis arcum H F dirimere in puncto L conſpicio, adeoq; F L latus iam commune triangulorum duorum partialium, id quod antea H F dicebatur, eſſe vero gradum 17 M̈ 15. Similiter B F & F D graduum 21 quemadmodum inter ſequentes prima & tertia figuræ oſtendent, continere video. Vbi duo trianguli latera concordant, tertium vero minus eſt. Exemplum eſto ſuperior figura, in illa enim duo latera 42 gradus, tertium 20 complexum fuit. Pro pone igitur gradus 30 in quadrantis limbo, quacunq; libet ex parte initium illorum litera M finem D exprimat. Poſt hæc è centro A duas protrahe, alteram in M, alteram in D rectas lineas, hæ enim intra

intra ſe 30 gradus quoq; claudunt. Deinde M D arcum diſpeſce in puncto F, lineamq; in idem F ex A centro produc, nec non ab M verſus C 42 gradus numera, cunq; L nota, eoſdem gradus à D contra B computatos cū N ſigna. Nunc perpendicularis educta ab N in A D punctui I coincidens cum alia perpendiculari erecta ex L in A M & in litera K deſinens, coëat in puncto H cum priore. Inde rurſus alia orthogonalis L verſus emiſſa, circulū in O litera contrectet, 39 gradus 42 M̈ complectens, latus hic commune H F eſt, veluti ſecunda & quarta figuræ docent ſubiectę.

Quid cū triangulo cui tria latera inęqualia ſunt, agatur.

¶Quod ſi triangulus omnia latera diſſimilia habeat, aut duo quidem ſimilia, tertium tamen maius, huiuſmodi exemplo rem exequere. Primo tribus lateribus pugnantibus, vbi primum latus 36 gradus habeat, ſecundum, 42, tertium 50 & M̈ 20. Commune igitur latus reperturi H F, locumq; F in arcu B D ſic agimus. In quadrante maximum latus deligimus, quale eſt B D, literas deinde A & D recta connectimus, mox è B verſus C latus 42 graduum requirimus, cumq; E puncto inſcribimus. Tertium dein latus 36 graduum ſcz à D contra B excipimus, & cum G litera ſignamus. Perpendicularem poſt hac ex G in A D promouentes in puncto I terminamus, ſicut etiam aliam ex E ſuſcitantes lineæ A B inducimus in punctoq; K finimus, per illarum ſectionum qualis ſit in H puncto rectam è centro emittimus, quæ in puncto F deſinens com-

monis lateris locũ nobis oſtẽdit. Itẽ perpendicularem ex H erigen-tibus verſus C, ea circulũ in L ſecare cernitur, perq; merito F L arcum ſcz 30 gra. 34 minutorũ latus cõmune B F baſim trianguli minoris 20 ſcz gra. F D autẽ baſim maioris 30 gra. & 20 m cõtinentẽ pronunctiamus. Idem operandi modus in trigono fuerit, cui tertium latus maius duobus conuenientibus ſit, ſemper autẽ in hijs maior lateris arcus primũ quadranti imponendus eſt, eo quod baſis eſſe poſtulat, non aliter hoc modo cum B D agi viſum eſt, vbi etiã F punctus requiri ſolebat. His itaq; paucis vniuerſum primi mobilis opus ſeu intellectum abundè conſequi licet, quæ tamen nõ quod pauca ſint, ſed quod precioſa, prudens lector nunq̃ non admirati, ſat ſcio volet. Iam dictorum forma præcedit.

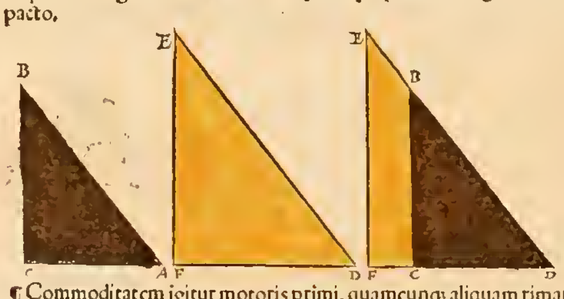
ENVNCTIATVM SECVNDVM

Omnes primi mobilis commoditates gæometrica demõſtratione & ea facillima agnoſcere.

VM PLANETARVM A NObis iã curſus vna cũ primi mobil' vſib' facillima, nec vnq̃ antea producta fidelitate, quantum ego quidem video, expoſiti ſint, supereſt vt eiuſdem primi mot' contemplationem pari facilitate producam, clariſſimaq; demonſtratione firmem, hoc enim vbi fiet, ſpero futurum omnino, vt aſtronomico huic nihil prorſus deeſſe quiſq̃ quæri poſſit. Ignoſci vero mihi ab omnibus poſtulo, ſi hac in parte ſuccinxior fuero, neq; in numeram propoſitionum congeriem, ſicuti in mathematicis demonſtrationibus vſu venire ſolet, adduxero, animus ſiquidem eſt, rem breuiſſimis abſoluere, quamobrem vna dumtaxat Euclidis inductione contentus ero. Quod ſi primi motoris tractationem ingredi penitus tentẽ, vereor ne pleriſq; ingratum faciam, preſertim geometricarum certificationum rudioribus. Sed quia rem omnibus planam eſſe volo, pauciſſimiſq; traditurum ſubinde pollicear vnico interim Euclidis axiomate preſtare conabor, eſt autem 4 hæc Euclidis propoſitio libri ſexti, quæ ſic habet. Omnium duorum triangulorum quorum anguli vnius angulis alterius ſunt æquales, latera æquos angulos reſpiciẽn a ſunt proportionalia. Propoſitionem illam breuiter, triangulis binis propoſitis, hunc in modum elucidabo. Primus eſto A B C, Secundus D E F, horum vero amborum anguli interſeſe omnes cõuenientiſſimi ſint, ſic vt angulus A angulo D, angulus B angulo E, angulus C angulo F per omnia reſpondeat. His angulis ſibi aſſimilibus, latera quoq; proportionabilia vt ſint, oportet. Sic enim primi trianguli latus A B cum ſecundi trianguli latere D E, ſic etiam A C linea primi cũ linea D F ſecundi, rurſus B C prioris, cum E F poſterioris trianguli, lineæ conueniunt. Nec non A B linea haber ſe ad B C lineam, ſicut latus D E ad latus E F. Id quod adhuc magis obuium fuerit tyroni cuipiam triangulos illos ambos ſibi ipſis ſuperpoſitos imaginanti hoc pacto.

Propoſitio Euclidis 4 libri 6.

¶ Commoditatem igitur motoris primi, quamcunq; aliquam rimaturus, ante omnia triangulum quẽdam ſphæricum rectangulum animo concipiat, vt ſi cogniturus ſit, quãtum Leonis initium ab eclyptica diſtet, trigonum primò ſphæricũ formet, ibi autẽ, quia viciniſſima Leonis principio eclyptica eſt, iuxta Libræ initiũ, vbi æquinoctialẽ tranſit, quarta eadem illa arcui G L K conferenda erit, ſicut etiã proxima æquatoris quadta literis G Q H committenda fuerit. Præterea Leonis initium L litera, G autem principium Libræ referente, G L arcus gra. 60 pronunctiandus eſt, & ſolis declinatio longiſſima K H 23 gra. videlicet 30 mi. dicenda eſt. eiuſdem cum K H quantitatis eſt angulus L G Q, qui latus K H includit. Sciendum vero eſt, omnẽ trigonum non pluribus q̃ tribus angulis, tribuſq; laterib' cõſtare, è quibus duo, ſi nota ſunt, reliqua quoq; hac ratione conſtabunt. Palam eſt eclypticæ M K L G & æquinoctialis M H Q G ſuperficies ſeſe per diametrum G N M ſcindere, angulumq; ob id vniformem ab M verſus G conſtituere, vnde ſi nunc à litera K rectã incẽtrum ſphæræ M diducis, rectam ſimiliter ab L in diametrũ G M, eãdem tamen orthogonaliter in puncto N ſecantem protrahis, lineas M K & N L æquidiſtare cernis. Præterea ſi perpendicularẽ demittas à K ſuper baſim M H, ea in O punctũ deferetur, quemadmodũ etiam ex puncto L perpendicularis demiſſa. ſuperficiem M H G in litera P incidet, ita bini trianguli, alter M K O, alter N L P lateribus anguliſq; conproportionabilibus efficiuntur. ¶ Nunc ergo declinantis Leonis arcũ ſcz L Q, vt propoſitũ eſt, inſpiciamus, dicẽdo, M K ſinus integer, producit K O, maximæ declinationis ſinum, quid N L, qui ſinus eſt arcus G L, creat? Hic iuxta regulã pergenti, quotiens L P, ſinum arcus L Q, quem quæſiueras, remittet. Et in hunc modũ Regimontanæ tabulæ primo mobili deſeruientes ſupputatæ ſunt. Cõſequẽter reliqua etiam & angulos & latera huius ſphærici trigoni, vnde vniuerſa primi mobilis cõmoda lucẽ accipiũt, inquiremus. ¶ Ponamus itaq; G L & L Q arcus cognitos, quare angulum L G Q, quia ab arcu K H ſignificatur, ſciturus pergo, inquiẽs N L, qui ſinus eſt arcus G L, producit L P, quid ſinus M K? vbi ſi regulã imitatus quorum cõtulero, quantitatẽ lineæ K O reperio. Cuius arcũ vcz K H requirẽs, verã totius anguli L G Q capacitatẽ cognoſco. ¶ Eſto iã arcus G L ignotus, angulus vero G & arcus L Q cogniti, G L itaq; arcũ habiturus dices, ſinus anguli G ſcz K O producit K M, ſinũ integrũ, quid iã L P, qui ſinus eſt L Q arcus, profert? Pro regulæ operatus modo N L lineæ quãtitatẽ agnoſces, cuius lineæ arcũ ſi aſſummas, cũ priore pro voto rẽ abſolueris.

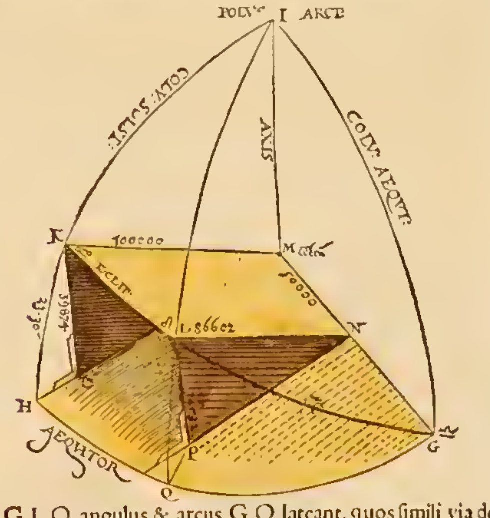
Primæ demõſtrationis via.

Quo ingenio tabulæ primi mobilis ſunt ſupputatæ.

Secũda demõſtratio.

Via tertiæ demõſtrationis.

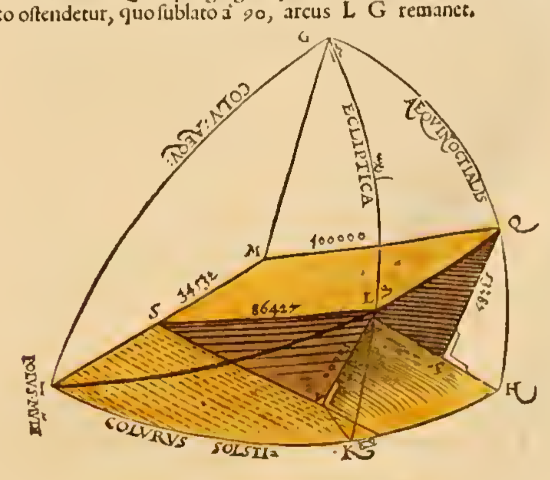
Quid agendũ huic, qui vſus primi mobilis intellectur' eſt

¶ Itẽ G L Q angulus & arcus G Q lateant, quos ſimili via deprehenſuri ſimus. Arcus ergo G Q H cũ vna circuli quarta ſit, & 90 gra. cõtineat, inquirendus Q H nobis arcus eſt. Qui inuentus & 90 gradibus ſublatus, reſiduũ nobis G Q ſcz arcũ relinquit. Quã rẽ oculari demonſtratione rurſum aſſerturus, ſuperficies binas, vt antea imaginor, velũti Solſticialis colurus I K H vna cũ ſemidiametro ſuo M H, & axe I M vnã ſuperficiẽ, ſiue vt quadrãs I L Q cũ axe I M & ſemidiametro M Q alterã cõſtituit. Trigonũ ergo nũc qualẽ ſupra habes I L K literis diſtinctũ, cuius latera duo ſupponimus eſſe nobis cognita, ſicut L K, quod arcus G L cõplemẽtũ eſt, & I L, quod latus idẽ quoq; arcus L Q cõplemẽtũ eſt. Quoniã vero arcus Q H cõplectitur angulũ L I K, angulus I querẽdus ſupereſt, quẽ eodẽ vt ſupra angulum G inuenimus, modo offendemus ita. Linea perpendicularis ex L puncto ducatur ſuper axim I, illa enim in S pũcto terminatur, ſinumq; arcus I L ſignificat. Aio proinde, S L cõtinet L V ſinum arcus L K, quid ſinus vniuerſus, ſcz M Q linea poſſidet? Et proportio lineam Q T remittit. Cuius lineæ arcus eſt Q H anguli I quantitatẽ referens. Vnde ſi Q H arcũ à 90 demis, arcus G Q reſtat, ille qui queſitus eſt. ¶ Quod ſi G Q prioris trianguli notus ſtatuatur, G L vero ignotus, tũ L K arcus æque ac L Q ſuperi' indagabitur, hoc modo. Dicatur M Q totus ſcz ſinus Q T progignit, quid S L? arc' autẽ K L in quoto oſtendetur, quo ſublato à 90, arcus L G remanet.

Demonſtra- Quarta.

Demonſtra- Quinta.

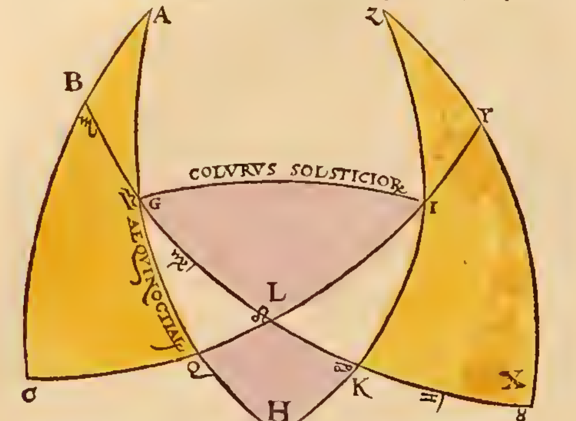

Sexta demonſtratio.

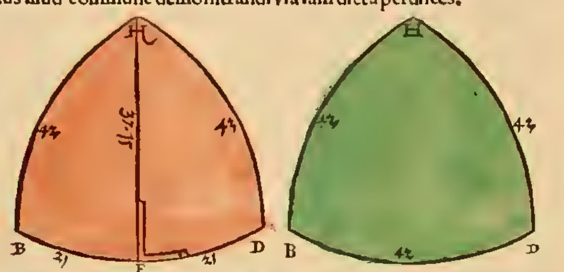
¶ Trigoni prioris lateribus G L & G Q manifeſtis, L Q latus minus cognitum per alia duo cognoſces, ſi hac proportione vſus fueris dicens, T Q dat Q M integrū ſcꝫ ſinum, quid V L promittit? Q H enim & K L arcus iā liquent (cōplementis eorundē apertis) in quoto L S lineę magnitudinē videbis, cuius arcus eſt I L, cōplemētū vero L Q hoc mō quæſitū offert. Vt patet in pręcedēti figura.

Septima demonſtratio.

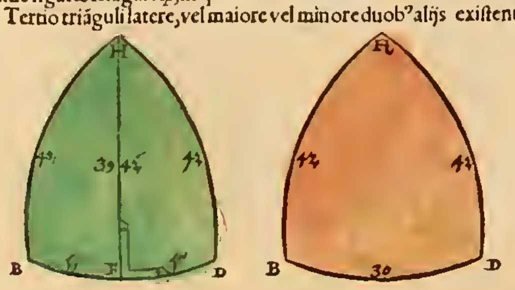
¶ Reſtat vnū adhuc primi illius trigoni nondū ventilatū, videlicet G L Q quantus ibi angulus L ſit. Illud autē duobus videre modis licebit, primo huiuſmodi. Quandoquidē L Q iā patet, cōplementū quoq; ſuū, quod ad C vſq; ſeſe extendit, ei adijciendū eſt, ſicut etiam arcui L G cōplemētū ſuū, quod ad B vſq; protendit addendū. Dicendū erit ita. Sinus L G arcus, ſinū arcus G Q emittit, quid ſinus totus cauſabitur? Ibi quamprimū quoties B C arcū oſtendet eum, qui propoſitum angulum G L Q includit, ſimiliter angulum I L K angulo G L Q æqualem, tanquàm contrapoſitum. Secundus modus oſtenſionis eſt talis, vt ſi dicatur, ſinus arcus L I progignit ſinū arcus I K (vterq; enim illorū præſcitur) quid ſinus integer? Appoſitè iā tractanti cætera, arcus Y X occurret, quantitatem anguli I L K referens. Sic ergo biſariā idē demōſtraueris. Cuius ſecundæ demonſtrationis rationē ita intellexeris, ſi triangulum L I K æquæ atq; G L Q trigonum imagineris conſtitui, ſphæricāq; illā trapeziam I Y X K, per omnia ſimilem trapeziæ L K H Q. quapropter eadē via demonſtrandi eſt, Y X ſeu B C, quæ fuit antea in deſignādo K H arcu, quo demōſtrato, angulus ſibi oppoſitus G L Q & I L K, qui duplici via æquales iā reperti ſunt, aſſequutꝰ es.

¶ Accidit interdū qđ triangulus ſphæricꝰ rectū angulū nullū habeat, verū latera tria nota. Angulos autē vt cognoſcas eiuſdē trigoni fieri non poteſt, niſi eundē in duos diſtribuas, ita vt quilibet rectū cōtineat angulū, quo facto, promptū omnino ſingulorū angulorū ſpacia ſecūdum iā allatā demonſtrandi methodum dimetiri. Triſariā ad hæc triāgulus nonrectangulus exhiberi poteſt, aut enim tria, aut duo latera ęqualia habens, aut tria ſimul inæqualia complexus, proponitur. Triū laterum ęqualium triangulo, qui & æquilaterus appellatur propoſito, eius vnum aliquod in duo per mediū in puncto F ſeca, arcumq; ex puncto H in F vſq; prodeuntē exiſtima, ille enim propoſitum tibi trigonum in binos rectangulos dirimet, poſt quod angulos ſimul & latus illud commune demonſtrandi via iam dicta perdiſces.

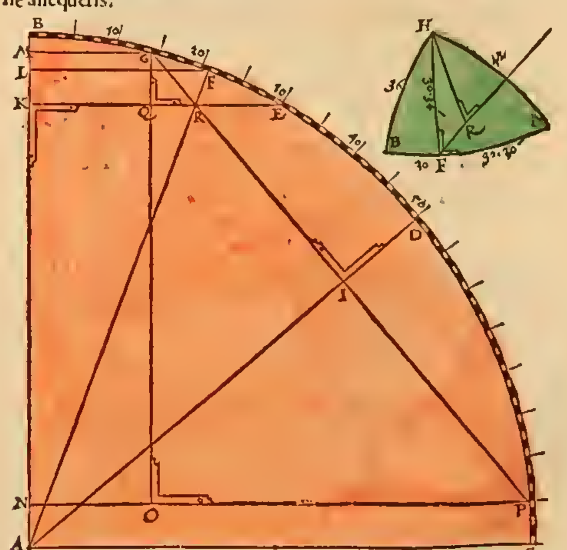

¶ Quod ſi duo habeat adæquata latera triangulus, qualē inſequens figura præſert, tū latus tertiū ambobꝰ æqualibus inſertū ſimiliter in duo partire, & hoc in puncto F. Iā ſi ab H id eſt, angulo lateri huic aduerſo, arcū in F vſq; protēderis, triāgulum tibi propoſitū, ab eodē in duos triangulos rectangulos diſpeſci animaduertes, quos quidē triangulos, quanti ſint, adducto ſæpe oſtēſionis modo depræhēdes. Sequitur nūc figuræ triāgulorꝫ, in quibꝰ latus H B lateri H D aſſimilis oſtēdit. Tertio triāguli latere, vel maiore vel minore duobꝰ alijs exiſtente.

¶ At ſi vſu venit latera oblati triāguli omnia eſſe ſibi diſſimilia, primū eſt, vt trigonū in binos partias rectangulos, quod quam facillime peragas, aliū inſuper oſtendi vſum excogitaui, qui eſt iſtiuſmodi. Quartam circuli partē, id eſt, quadrātē rite cū ſuis ſemidiametris orthogonijs expreſſam plano ſuper aliquo delinea, cuius centrū A, ſemidiametrorū extrema B C literis inſcribe. Trigoni latus maximū limbo quadrātis impone, B D literiſq; ſigna. Arcū trianguli mediocrem loca vna extremitate in D verſus B extendendo, alterā cū G ſigna. Minimū trigoni latus circa B incipiens aduerſus D emitte, & B E nomina. Iā ex D in centrū A lineā rectā diduc, & arcū G D, mediocri trianguli latus exhibentē, à D verſus C in puncto P terminātem extende. Duo mox puncta G & P alia linea recta connecte, Linea autē illa ſemidiametrū A D per punctū I rectangulariter diuidet, G I ſinus rectus arcus propoſiti ſcꝫ G D vocatur. Poſtea ex puncto E perpēdicularē ſuper A B diametrū, eundē in puncto K ſecātē, dimitte, & lineā E K ſinū minimi lateris trianguli propoſiti voca. Deinde lineā orthogonalē ex puncto P, lineæ A B ſuper iniice, quę vſq; in N procedēs, ſinum arcus B P oſtendit. Hoc in loco animaduerte me de lineis imaginarijs tantummodo loqui, per lineamq; nihil aliud, q̄ arcus ſinū rectū exiſtimare. Deinceps arcū G D dupla, qui duplatus G P producit. Huius G P ſinū rectum, qui eſt G O require, eundemq; in linea A B cū literis N M ſigna. Sinus arcus B G linea eſt M G, cui poſtq̄ duxeris æqualē N O, ſuper linea N P, clarū eſt lineas M G & N O, ſicut etiā N M & G O æquidſtātes eſſe. Cum igitur K E & N P parallélæ ſint, & ſi per illas alia tertia nempe G O tranſuerſim eat, ſequitur omnino angulos G Q E & G O P vtroſq; ſibi pares, ſimul & rectos eſſe, quod ſecundū, eſto non accedat, ſufficit tamē æquales in præſentia eſſe. Nobis nunc præmiſſa ex Euclide repetendꝰ, ſcꝫ Omniū duorꝫ triangulorꝫ quorum anguli vnius angulis alterius ſunt æquales, latera æquos angulos reſpicientia eſſe quoq; proportionalia, Succedet hunc in modū tractatio, vt anguli duo ęquales & recti, latera quoq; proportionalia cōtineant, quales ſunt G O P & G Q R triāguli præſentes, qui duo anguli quoniā recti ſunt, anguluſq; Q G R ambobus cōmunis eſt, patet angulū G R Q tertio quoq; G P O æqualē exiſtere. Latus inſuper Q R adhuc ignotum, ex regula proportionū inueſtigabimus ſic. Linea G O mōſtrat ſinū O P, quid G Q? quotus regulæ ſinū Q R oſtendet quæſitū, quē ſi arcui B G adiicis, ad lineā nempè K Q, lineæ K R quantitas deſiderata à te palā fiet. Deinde ſinū K R & ſinū K N ſingulatim in ſe duc, productāq; collige, collecti radix quadrata quātitatē lineæ A R oſtēdit. Modo ſi arcū lineæ A R à 90 demis, arcus H F relinquitur, qui ad angulos rectos ſphærales ab H in F punctū defertur. R F autē eiuſdē ſinus eſt, qui dicitur verſus, quē ſi nouiſſe velis, A R ſinū à toto ſubtrahe, reſiduum ex ſubtractione R F reſtabit. Poſtremo arcū B F queremus etiā hoc pacto. Imaginātibus nobis lineam L F, ſinum ſcꝫ arcus B F protendi, A R autem lineā vſq; in F produci, trianguli duo A R K & A F L cōſurgēt. Vnde dicetur A R dat R K quid A F? Regulā ſequēti quātitas lineæ L F in quotiente offeretur, cuius item arcus B F ab arcu B D ſub latus F D arcum relinquit. His peractis, prioribus ſex demonſtrationū viis vtens, nihil nō ad votum vſq;, ſcitu ſaltē neceſſarium, hic plene aſſequēris.

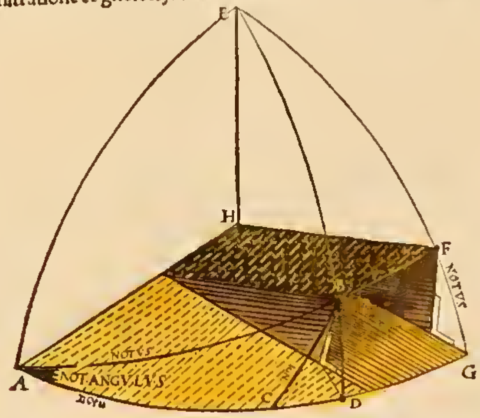
Alia demonſtrandi via.

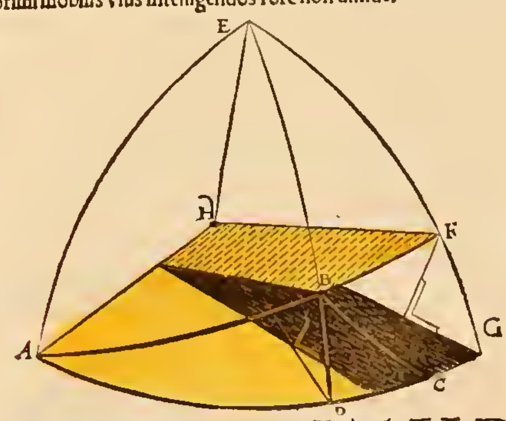
¶ Aliter eādē demōſtrationē inſtitues ſic. Quoties triangulū nō rectāgulū tria cōplecti inæqualia latera cōtingit, è quibus latera duo anguluſq; vnus cognita ſunt, tertiū vero ignotū, quale in præſenti triangulo A B C, latus ignoratur C B, cōſtant autē A B & A C, proinde tertiū C B quoq; habiturus ſic age. Principio arcū B D, cū qui ad angulos rectos ſphærales ſuper arcū A C D G in puncto

N H D incidit

D incidit require, hoc autē adminiculo demonſtrationis primæ fiet, arcui namq; L Q æquiparatur omnino, B D iam intellecto, C D quoq; arcus erit indagandus hoc modo. Demōſtratio quarta oſtendit latus A D triāguli A B D, quo habito, id quod ex hypotheſi priꝰ cōpertum eſt A C ab A D demes, reſiduus autē arcus C D erit, ita nouum triangulum B D C cōſtituiſti, qui rectangulus in puncto D eſt, duobus ergo lateribus cōpertis, tertium quoq; hypothenuſan ſcz C B ita offendes. Si C D baſim eſſe exiſtimas, D B autē cathetum, hypothenuſam C B eodē modo quo in quinta G L arcum inueniſti, demonſtratione cognoſces, veluti clariſſimè exponit figura ſubiecta.

¶ Adhuc alia via eundē triangulum condere licet, veluti ſi arcum A C maximum baſi imponas, vt in ſequēn figura apparet, hinc enim arcus B D orthogonalis inter A C cadit, quod vbi fit, prima cum demonſtratione arcum B D luſtra, cum quarta vero baſim A D, poſtmodū A D ſubtrahe ab arcu A C, & relinquetur D C, latus quoq; cognitum. Iā rurſus triangulum habes B D C, cuius latera B D & D C ſciuntur, tertium vt noſcas reſtat, ſed hoc quinta demōſtratio per arcū G L docet. Hæc itaq; licet pauca ſint, ſufficiētia tamen ad omnes totius primi mobilis vſus intelligendos fore non diffide.

SEQVVNTVR NVNC OBSERVATIONES COMETARVM quinque.

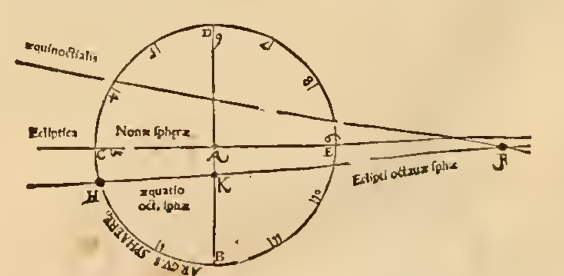
COMETARVM EXEMPLIS vſurus, oportune facturus ſum ſi à prioribus nō diſceſſero. Viſos ergo Cometas quinq; temporibus CAROLI & FERDINANDI Cæſarum ferè cōtinuos, pro inſtitutione in præſens afferre non abſonum mihi perſuadeo. Atqui hæc noſtra exemplificatio nō tam ob inſtrumenti vſum plenè exequendum ſtudioſiori amplectenda erit, quā propter cometicā, ſi licet ita loqui, ſtellæ eſſentiā perdiſcendā, & maxime caudā obſeruādam, qua de, neq; Philoſophos, neq; Hiſtoricos, neq; Aſtrologos hunc vſq; in diē probatiora ſaltē attuliſſe cōſtat, vt taceā interim cōtēplationis modū, quē ſimiliter à nemine vnq̄ priore oſtēſum legimus traditūue, vnde nobis liqueret quo pacto & vetuſtis indagatoribꝰ cœleſtes motꝰ cōſtitiſſent, quē interim negligentiā, proh dolor deplorandā quis non videt! Sed eſto nō arduū ſit, quomodo cauda à Solis radijs generetur cognoſcere, nihilóminus tamē cōſultum indicare videtur, quo pacto & ipſe meteoroſcopii auxilio idipſum verū eſſe cōpererim, & hoc ideo, vt poſteris quoq;, ſi quādo poſt vſus poſtularit aliqua qua cometas huiuſmodi obſeruent (quoniā hactenus, vt pace omnium dixerim, nulla vel perquàm exigua fuit) ratio extet. Verū hoc nomine nō omnia cometarū genera incluſiſſe volo, quorū alii radios circumcirca emittētes crinitū appellant, alii caudas in terrā vſq; demittunt, qualis anno 1472 apparuit, cuius nō pauci adhuc memores reperiuntur ſenes, pauonis caudā vocantes, quoniā nō ſecus atq; lumē lucernæ inditum, terræ caudam defixerat. Alii alio modo caudas radioſq; proijciunt, ſuper quibꝰ â philoſophis iā olim abundè diſſertum eſt. Quo autē modo ſequētes Cometæ quinq; caudas ſecundum Solem inſtituerint, demōſtrandum aſſumpſimus, idq; ſufficienter ex meteoroſcopio preſenti, quā quidem probationis viam aliâs quoq; per numeros docuiſſe nos palā eſt. Præterea hac inſtitutione vſus, licet non vna, ſed multiplici ratione idem oſtendat vel demonſtret, contentus tamē erit ſimplici inductionis exēplo, quo & cætera per ſe non difficulter nouerit, breuitate enim omnia comprehendere non eſt.

COMETARVM PRIMVS

anno 1531 luxit, eo quo Auguſtæ comitia per Cæſares Carolum & Ferdinandum celebrata ſunt, à die 6 Auguſti vſq; ad 23 menſis eiuſdem, cuius quo pacto obſeruationem inſtituerim, nunc capitulis conſequenter 16 aperiam.

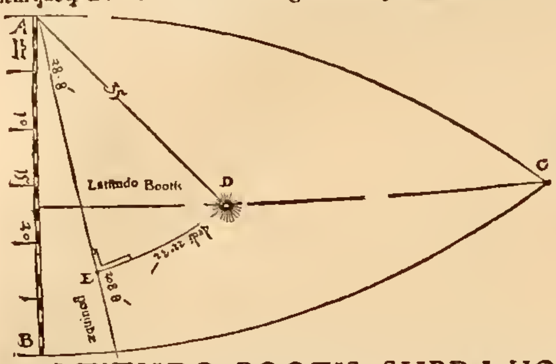
DE OBSERVATIONE PRIMVM INſtituta adornataq;, Caput Primum.

STELLA iā diebus aliquot conſpecta, imò tertium decimum Auguſti diem iā occupante de eius contemplatione cogitare ſolicitus cepi. Hic autē fixū Bootis aſtrum cum propè circulum verticalē cōſiſtere cernerem, eo preſertim tempore, quo Cometa euidentiſſime poſt Solē occultū luceret, nimirum ho. 8 mi. 20 poſt meridiē, illico animū ad aliud tranſtuli. Sed obijciet aliquis forſam me citra rationē ſollicitatum, obſeruare enim cometam Torqueti opera facillimum fuiſſe, bene quidē, & fateor, ſicut etiam ſubſequens Torqueti declaratio patefaciet. Verū ſic agenti mihi neutiquā caudæ ratio inueſtigari potuiſſet, quare eo quē enumero modo procedi à me debūit, per quē præter illud mobilis quoq; primi vſus oſtēdi potuerunt, id quod nō minus quā aliud laboraui ſedulo. Primum ergo Bootis ſtellæ longitudo latitudoq; requirebantur, quorū primum Alfonſus eſſe reſtabatur 14 gra. 8 m̄ ♎, ſecundum 31 gr. 30 M. ſeptētrionale. Poſt hac ex tabulis eiuſdē Alfonſi Augium ſtelarumq; fixarum motus, qui & medius octauæ ſphæræ motus dici poteſt, expetendus erat, huiuſmodi autē à tēpore Chriſti vſq; in apparitionis horā peragraſſe videbatur S̈ 0 gr. 11 mi. 36 2ᵃ 39. Poſtea acceſſus receſſuſq; curſum, qui & octauæ ſphæræ Argumētum vocatur, collegimus, qui erat S̈ 2 gr. 38 mi. 9 2ᵃ 8. Quē quidē motum deinceps in meteoroſcopii limbo a litera C verſus B requiſitum, in puncto E finiri cōperimus. Filo deinde ſuper lineā A B tenſo, margaritaq; in 9 gra. eiuſdē lineæ fixa, cum H litera expreſſimus, 9 enim illi gra. circuli trepidātis ſemidiametrū referunt. Filo rurſus per punctum E extenſo, margarita in area punctum F, vbi gr. 8 mi. 48 cernuntur, attingere inuenio. Hæc autē 8 uæ ſphæræ æquatio fuerat, quæ medio eiuſdem ſphæræ motui adiecta, augē cōmunem, quæ eſt S̈ 0 gr. 20 m̄ 5 procreat, totidē enim gra. & M. ſtellarum errantium auges, inerrantiumq; loca à tēpore Chriſti vſq; ad obſeruationis diem variata ſunt. Eadem ratione, motus à Chriſto ad Alfonſum quoq; perquirens medium octauæ ſphæræ motum S̈ 0 gr. 9 mi. 11 2ᵃ 38 offendi. Argumētum autem 8 ſphæræ S̈ 2 gra. 3 mi. 34 2ᵃ 4, æquationem eiuſdē, gra. 8 mi. 4, quę medio motui adiecta, augem cōmunem S̈ 0 gra. 17 mi. 14 creat, tot enim ſtellarum fixarū loca, planetarumq; auges à Chriſto vſq; in Alfonſi tempera promouerunt. Vltimo augē minorem à maiori ſubtrahenti gr. 2 mi. 51 relinquuntur, quod quidem reſiduum augium & ſtellarū fixarum progreſſus ab Alfonſo vſq; ad obſeruationis tempus indicat, idcirco illud longitudini Bootis additum, verum ſtellæ ipſius locum, Cometæ tempore, gra. ſcz 16 mi. 59 ♎ repreſentat.

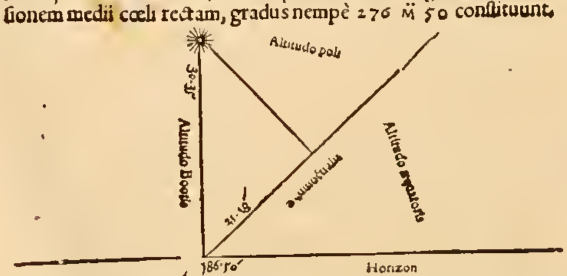
BOOTIS DECLINATIO EIVSQVE aſcenſio recta ceu cognita ſit, Caput Secundum.

PRINCIPIO ergo quantitas anguli illius, qui iuxta libræ principium per eclipticam & circulum maiorem Bootem ſtellam tranſeuntem, cauſatur (is qui in figura ſequenti per lineam A D repreſentatur) inueſtiganda fuit, hoc modo. Stellæ Bootis longitudo in meteoroſcopio ab A verſus C accepta, gra. ſcz 16 mi. 59 cum puncto G expreſſa eſt, à puncto G ſurſum B verſus latitudo quoqꝫ gra. 31 mi. 30 numerata, cũ pũcto F ſignabatur. Super F deinde filum cum margarita tenſum in puncto E limbum ſecare cernebatur. Arcus autem inter C & E ſitus, anguli propoſiti quantitatem, quæ eſt gra. 64 mi. 34 oſtendit. Filo iam denuo vnà cum margarita ſuper lineam A B extenſo, diſtantia Bootis à principio libræ quæ eſt gra. 35 offertur. Nunc ſolis declinationem maximam gra. 23 mi. 30 ab angulo prius inuento dementi, relinquuntur gra. 41 mi. 4, quæ tenda in limbo à C vſqꝫ in I. Poſthac ſi filum per I ductum eſt, declinatio quæſita in area indicat à margarita iuxta L punctum, quæ gra. 22 mi. 22 eſt Baſis autem A K cõtinet gra. 28 mi. 8 inter rectas, & libræ & Bootis aſcenſiones comprehenſa, quæ aſcenſioni libræ adiecta, aſcenſionem quoqꝫ Bootis rectam ſcz 208 gra. 8 mi. produxit.

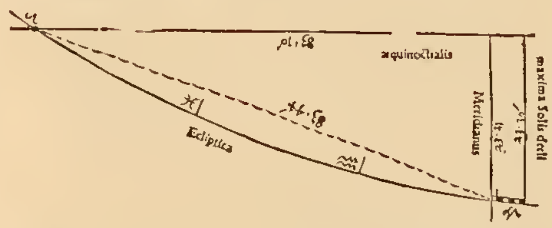
ALTITVDO BOOTIS SVPRA HOrizontem in circulo verticali. Item aſcenſio recta occidentis & medii cœli, quo tempore Cometa circulum verticalẽ attingeret, velũti depræhenſæ ſint. Caput Tertium.

BOotis poſt intellectam declinationem, poli Ingolſtadienſis altitudo. vcz 48 gra. mi. 40 in limbo meteoroſcopii à C verſus B numerata eſt, finiqꝫ E litera appoſita, per eandem mox filum tranſmiſſum, declinationem Bootis in Area contingebat, quod factum eſt in puncto F cum margatita ſuperadducta. Rurſus iam filo lineæ A B ſupertenſo, margarita 30 gra. 35 mi. quo ſuple Bootes ſupra horizontem extat, quando verticalem circulum ſiue in orientis ſiue in occidentis parte cõtrectat, oſtendit. Baſis vero inter A & G diſcrimen dat aſcenſionum rectarum, tum Bootis, tum æquatoris occidui, qualc eſt gra. 21 mi. 18, quæ dempta aſcenſioni Bootis rectæ, æquatoris gra. qui horizõtem contingit, Boote verticalem occiduum contingente demonſtrat, qualis eſt 186 cum minutis 50. His poſtremo adiecti gradus 90, aſcenſionem medii cœli rectam, gradus nempè 276 m̃ 50 conſtituunt.

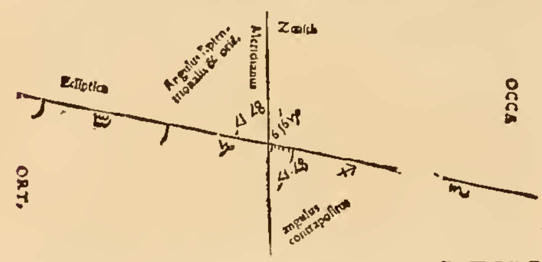
QVOMODO GRADVS MEDII COELI in Zodiaco, eiuſqꝫ tum declinatio, tum altitudo ſupra Horizontem, deprehenſa ſint. Caput Quartum.

QVandoqꝫ æquatoris gradus ille qui eſt aſcenſio recta medii cœli ſcilicet 276 mi. 50, in quarta æquinoctialis quadra reperitur, eoſdem gra. & mi. à 360 ſubducere oportet, reſiduum poſtea, quod eſt gra. 83 mi. 10 in meteoroſcopii baſi ab A contra C eundo numerandum, literaqꝫ G ſignandum, per maximamqꝫ Solis declinationem in limbo repertam filum tendendum. Mox à G ſurſum ad fili vſqꝫ interſectionem, & arcus numeranti gradus 23 m̃i 21 occurrunt, declinatio ſcz puncti ecliptici cœli medium contingentis. Interſectioni huic fili ſcz & arcus G B margarita admouenda, filumqꝫ ſuper lineam A B inducendum, quo facto margarita gra. 83 mi. 44 oſtendit, quos gra. & mi. contra ſignorum ordinem ab Arietis principio ſummenti, ſextus ♑ gra. & ſedecimum minutum offertur, medii cœli in Zodiaco locus. Declinationem vero, id eſt, 23 gra. 21 mi. ſubtrahens, æquinoctialis altitudini & hoc Ingolſtadianæ (ſignum enim Capricornus meridionale eſt) gra. ſcilicet 41 mi. 20, reſiduum quod eſt graduum 17 mi. 59 altitudinem eſſe meridianam, quæ eſt 6 gra. 16 mi. ♑, cognoſco.

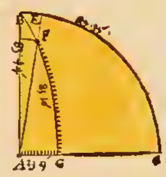
ANGVLVS VT SIT REPERTVS, ille quem meridianus cum ecliptica conſtituit, in parte boreali orientis, cometa circulum verticalem obtinente, Caput Quintum.

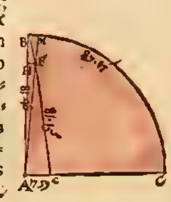
DIſtantia gradus medii cœli æquatoris & eclipticæ ab Arietis principio, item declinatione medii cœli ex prioribus agnitis, facile erat angulum quoqꝫ, qualis eſt propoſitus, inuenire. Requirenti enim declinationem quæ eſt graduum 23 mi. 21 in baſi meteoroſcopii & cum G litera quæſitam notanti, indeqꝫ ſurſum B verſus arcum imaginanti, nec non in eodem arcu diſtantiam medii cœli in æquatore ab Arietis principio gra: videlicet 83 mi. 10 numeranti, & cum F litera ſignanti, deindeqꝫ filum ſuper lineam A B, & margaritam ſuper 83 mi. 44 (quæ ſunt diſtantia medii cœli in Zodiaco ab Arietis principio) inducenti. Et poſtremo filum ab B verſus C donec vnio punctum F teneat promouenti, filum in limbo anguli propoſiti quantitatem, & hoc per arcum C E, gradus nimirum 87 mi. 17 demonſtrat. Hunc angulum nihil opũs erat queſiuiſſe, ſed illi contrapoſitum meridionalem ſcilicet occidentalem, quia tamen facilior inueniendi ratio ſuppeteret, hunc præſentem, idcirco eundem demonſtrare ponus volui, Pro eo tamen contrapoſito in cæteris vſurus, ratio ſiquidem contrapoſitorum eadem eſt.

DE GRADV ECLIPTICE OCCIDVO eiuſqꝫ à vero occaſu diſcrimine, alius amplitudine dicto, inſuper de 90 mo ab aſcendente gradu, vno eodemqꝫ operationis negotio reperiendis. Caput Sextum.

IN hac inuentione opus erat iterũ, velũti in ſuperioribus, aliqua trianguli cuiuſdam effomatione A E G dicendi cuius vnũ latus A G altitudo gra. medii cœli ſupra horizontẽ gra cõtinens 17 mi 59 manifeſtum ex 4. Capite erat, angulus etiam F A G ex proximo gra. 87 mi 17 conſtans. Proinde totidem in limbo meteoroſcopii numerans cũ puncto M notabam. Filum deinde per punctũ illud tranſactũ ita inuariatũ retinebam, hinc ab A verſus C 17 gr. 59 m̃ cõputans, cũ G ſigno inſcribebã, vnde ſurſum B verſus areæ gra. dinumerans ad ſectionẽ vſqꝫ fili iuxta F literam gradus 81 mi. 15 reperi, eadem rurſus à contactu meridiani, & horizontis in parte auſtrali occaſum verſus repetens punctum occiduum eclipticæ in ipſo horizonte conſtitutum cognoui. Vnde totidẽ gra. à 90 dementi, occaſus ſpatium ſiue amplitudo gr. 8 mi. 45 reſtare viſa ſunt, gr. videlicet eclipticæ & m̃ à vero occaſu meridiem verſus diſtantia. Inde vbi margarita fili & arcus G B ſegmentum ſcinderet, filum autem in lineam A B rurſus porrigeretur, tum ab vnione gradus 81 minuta 40 indicant cognita ſunt, quem numerum reſumens à cœli medio inchoans in Zodiaco ordinem

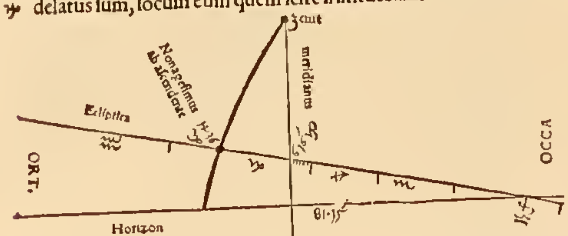

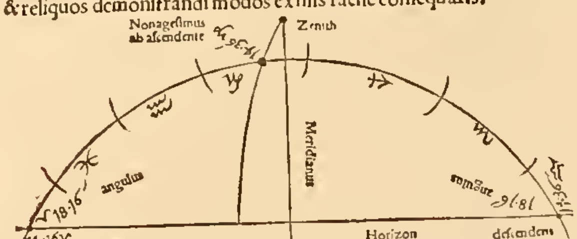

ſignorum contra rectè in gra. 14 mi. 36 ♎ deueni. Cui ſummæ 90 inſuper gradus adiiciens iterum in Zodiaco ad 14 gra. 36 mi. ♈ delatus ſum, locum eum quem ſcire inſtitueram.

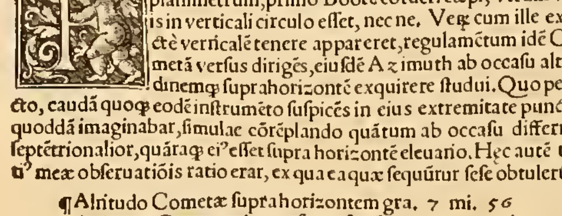
DE CONSEQVVTA ANGVLI QVANTI tate illius, qui in 14 to gra. & 36 mi. ♎ ſit, ſicut ex aduerſo in ariete, nihilq; aliud quam 90 mi. gradus ab aſcendente altitudinem exhibet. Caput Septimum.

CVm conſtaret ex premiſſis iam arcus ille quantus foret à puncto eclipticæ occiduo & interſectione, tum meridiani tũ horizõtis ex parte auſtrali, eundẽ in meteoroſcopio illico reſumpſi, erat autẽ gra. 81 m̃ 15 ab A cõtra C eundo, reſumptumq; G litera inſcripſi, à litera G ſurſum verſus B. Denuo altitudinem eclipticę meridianã, quæ fuit gr. 17 m̃ 59 numeraui, finemq; numeri hui' F litera inſigniui, per punctũ deinde F filum directũ in limbo B C indicare punctũ K videbatur, diſtãs à C gr. 18 mi. 16, hæc eſt autẽ altitudo 90 m̃ gra. ſupra horizontem includens angulum eclipticæ & horizontis, tã orientis quã occidẽtis parte. Licet autẽ alia quoq; via angulus iſte haberi queat, breuitati tamẽ conſulens plura agere nolo, nihil enim dubito quin per temet & reliquos demonſtrandi modos ex his facile conſequaris.

DE DECLINATIONE GRADVS ECLIPTI ci deſcẽdẽte, per interuallũ ſui occaſus reperta, Caput Octauũ

INteruallũ ſiue amplitudinẽ gra. eclíptici illius qui occidebat obſeruationis noſtræ tẽpore caput ſextũ declarauit, gra. ſcz 8 m̃ 45 meridionalẽ fuiſſe. Hãc numeratã ab A verſus B cum L litera margaritaq; connecto, ab hoc autẽ altitudinẽ æquatoris Ingolſtadiani quæ in limbo gra. 41 m̃ 20 habuit, cõſpicio. Per eũ vero locum filo tranſmiſſo vnio iuxta punctum F gra. 5 m̃ 46 quæſiti vcz puncti declinationẽ arguit. His igitur paucis prælibarũ volo qua methodo ad Cometæ obſeruationẽ inſtruct' acceſſerim. ¶Nũc quomodo cũ Cometa ipſo trãſegerim cognoſcetur. Obſeruatio autẽ prima nobis peracta eſt 13 Auguſti die, hora 8, m̃ 22 ferè pomeridianis, nõ ita multo poſt Solis occaſum.

DE OBSERVATIONE NVNC COmetæ ipſius primi Caput Nonum.

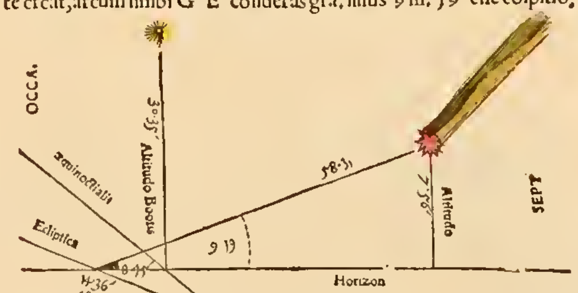
FActo iã Solis occaſu cũ cometa verticali circulo videretur eſſe propinquior, inſtrumentũ capiens vocatũ planimetrum, primo Bootẽ cõtueri cæpi, vtrum vcz is in verticali circulo eſſet, nec ne. Verũ cum ille exactè verticalẽ tenere appareret, regulamẽtum idẽ Cometã verſus dirigẽs, eiuſdẽ Azimuth ab occaſu altitudinemq; ſupra horizontẽ exquirere ſtudui. Quo peracto, caudã quoq; eodẽ inſtrumẽto ſuſpicẽs in eius extremitate punctũ quoddã imaginabar, ſimulac cõtẽplando quãtum ab occaſu differret ſeptẽtrionalior, quãtaq; ei' eſſet ſupra horizontẽ eleuatio. Hęc autẽ toti' meæ obſeruatiõis ratio erat, ex qua ea quæ ſequũtur ſeſe obtulerũt,

¶Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 7 mi. 56
¶Azimuth Cometæ ab occaſu verſus Sept: gra. 49 mi. 26
¶Altitudo Extremitatis caudæ ſupra horizontem gra. 20 m̃ 3
¶Azimuth extremitatis caudæ occidẽtale & ſeptentrionale g̃ 59

¶Fateor tamen interim me ante Solis ortum non cometã hunc cõſideraſſe, atque hoc ideo, quod 13 iam die menſis Auguſti/ quo primum à me obſeruaretur, non amplius matutinum ante ortum viſus ſit, qualis à principio ſoluit. Occultationis autem cauſa in ſequentibus planiſſime diſcetur, idcirco prius conſilium ſequutus ſingulas obſeruationum partes capitatim recenſere malo.

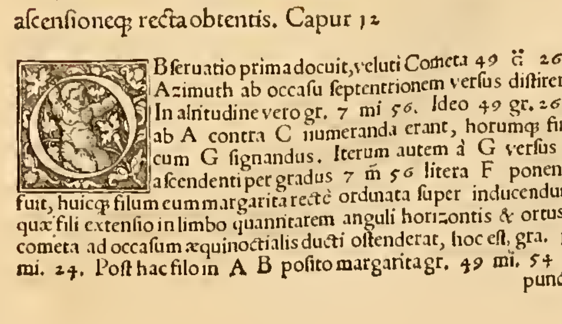
QVOMODO DISTANTIA COMEtæ à puncto occidẽtis eclipticæ, nec non angulus ab hoc arcu in horizõte cauſatus principio inquiſita ſint. Caput Decimũ

SExtum Caput demonſtrauit obſeruationis hora 14 gra. 36 mi. ♎ occidentem occupaſſe, à quo puncto diſtare Cometã verè deprehenſurus, ad interuallum gradus occidentis quod fuit 8 gra. 45 m̃, Azimuth Cometæ 49 gr. 26 mi. iungo, ſummamq; gra. 58 mi. 11 conſtitutam, poſt in meteoroſcopio ab A verſus C requiſitam cũ G litera noto, à quo procedens ſeorſum B accedẽdo per 7 gra. 56 mi. id quod Cometæ altitudo fuerat per literam F ſigno. Per eam vero literam dimittens filum, ſectionem eiuſdem in limbo iuxta E obſeruo, margaritamq; in F colloco. Poſtremo filum in A B linea donec H punctum vnio teneat, promouens, punctum illud H diſtantiam Cometæ verã ab occaſus puncto refert pronunctio. Quantitatẽ ſimiliter anguli accipiens eã, quã arcus ille diſtãtiæ modo repertæ cũ horizõte creat, arcum limbi G E cõſiderãs gra. illius 9 m̃. 19 eſſe cõſpitio.

DE VERO COMETAE LOCO IN ECLIPtica ſecundum lõgitudinem cõſtituti, Similiter de latitudine eiuſdem cognitis. Caput 11.

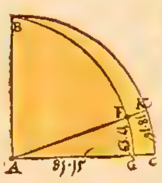
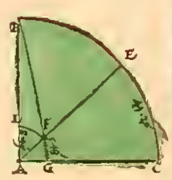
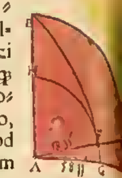
PRæcedẽs caput angulũ indagauit eũ quẽ arcus inter cometã & gra. eclipticę occidẽtali cõſiſtẽs vnã cũ finitore efficit, gra. vcz 9 m̃ 19. Septimo etiã oſtẽſus eſt angulus eclipticæ & horizontis, nempe g̃ 18 m̃ 16. Quos ambos nũc cõnectenti ſuma gr. 27 m̃ 35 conſurgit. Hãc ſummã in meteoroſcopii limbo iterans à C ordiendo ad E q; procedẽdo, per idẽ E filũ tendo, margarita vero cũ prius iã in linea A B diſtãtiã cometæ gr. 58 m̃ 31 teneat, eadẽ in puncto F gr. 23 m̃ 15 diſtãtiã cometæ ab ecliptica, quæ & latitudo dicatur borealis, docet. Eodẽ in circulo ad G vſq; deſcẽdẽs inter A & G 63 g̃ 51 mi offendo, quæ diſtana eſt cometæ à 14 gr. 36 mi. ♎. Quos gra. & m̃ poſtq̃ in Zodiaco ſucceſſum ſignorũ cõtra numero 19 leonis gra. m̃ 15 incidẽs, verũ eum Cometæ locũ in ecliptica eſſe pronunctio. At hoc interpretãdum eſt ſecundũ viſus noſtri lineã, aſpectus enim diuerſitas quanta cauſetur breuitatis huiuſmodi non eſt in preſens diſcutere.

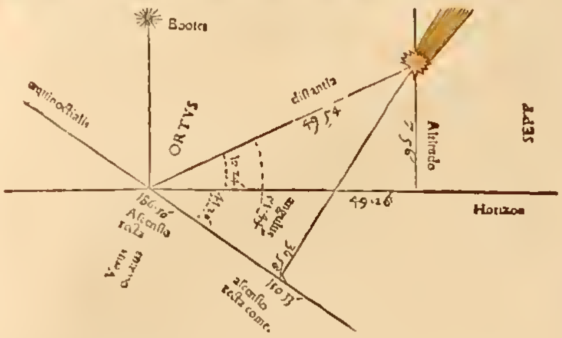
DE COMETAE DECLINATIONE aſcenſioneq; rectæ obtentis. Capur 12

OBſeruatio prima docuit, veluti Cometa 49 g̃ 26 m̃ Azimuth ab occaſu ſeptentrionem verſus diſtiterit. In altitudine vero gr. 7 mi 56. Ideo 49 gr. 26 m̃ ab A contra C numeranda erant, horumq; finis cum G ſignandus. Iterum autem à G verſus B aſcendenti per gradus 7 m̃ 56 litera F ponenda fuit, huicq; filum cum margarita rectè ordinata ſuper inducendum, quæ fili extenſio in limbo quantitatem anguli horizontis & ortus à cometa ad occaſum æquinoctialis ducti oſtenderat, hoc eſt, gra. 30 mi. 24. Poſt hac filo in A B poſito margarita gr. 49 mi. 54 in

puncto

puncto H, quantum ſcz Cometa ab occaſu æquatoris elongaretur innuerat. Angulo paulo ante reperto, nunc æquatoris angulus & horizontis in meridiano noſtro Ingolſtadienſi conſertus, qui gradus habebat 41 mi. 20, producere gradus 51 mi. 44 videbatur, totalem ſcz angulum, quo cum declinatio & aſcenſio Cometæ recta ſic inuenta eſt. Quantitate anguli integri ſiue totalis à C verſus B in limbo quæſita E litera ſcripta eſt, mox filo in A B lineam repoſito margaritam ſuper 49 gr. & mi. 54 illata eſt. Tertium filo per F tracto, margarita decli. 36 ḡ 58 ṁ iuxta F in inſtrumēti area prodiderat. Deinceps à G in A vſq; denumeranti gr. 36 mi 170 c currerant, interuallū puncti rectè aſcendentis cometæ, punctiq; equinoctialis deſcēdentis. Superius autē oſtenſo eo, quomodo ſcz 186 ḡ 50 mi. præciſe occaſum tenuerant, iccirco iam 36 gr. 17 mi. ab eis ſubduco, quorum reſiduum gr. 150 mi. 33 aſcenſio cometæ recta dicitur. Tantum ergo requirebatur cognitionis ad cometæ motum perſcrutandum, ex quibus vnà liquebat caudam cometæ à Sole generatam & vmbræ modo (qualis reuera fuit) Solem ſubinde aſſequutam. Quam rem, vt ſim verius conſequutus ſequenter audies.

DE AZIMVTH ET ALTITVDINE caudæ animaduerſa. Caput 13.

CONiectura iam præualente caudā à Sole vmbræ modo generari, cōmittere non potui, quin illud exactius adhuc peruiderem, proinde huiuſmodi propoſito aggreſſus hoc ſum. In caudæ extremo punctū eligens, eius illico extantiam ſupra horizontem collegi, grad⁹ vt ante 20 ṁ 3, ſimiliter azimuth eiuſdem, quod erat ſeptentrionale 56 graduum. Occaſus iā ſpacium ſiue amplitudinem 34 ti gradus 36 mi. ♎ bræ coniungēti gra. 64 mi. 45 orta ſunt. Ea deinde graduum minutorumq; ſuma in meteoroſcopio ab A contra C quæſita, puncto G ſignata eſt. Iam ſurſum à G numerans gra. 20 mi. 3 altitudinem ſcz / cum F notabā. Poſtremo filum per F erectum in limbo gr. 23 ṁ 31 in puncto E abſcidit, quæ quidem eſt capacitas anguli ab horizonte & circulo qui ab extrema cauda in occaſum 34 ti gradus minutiq; 36 ♎ ducitur, cauſari. Margarita poſt in eodem F ſtatuta, filoq; ſuper lineam A B promoto, vnio gra. 69 mi. 10 in puncto H per lineam A F ſignificato demonſtrat, ſemper enim lineæ A F quantitas diſcenda eſt in linea A B, veluti ad nauſeam ferè hacten⁹ inculcatum eſt.

DE VERO CAVDAE EXTREMITAtis loco, eo quē in eclíptica poſſederit, deq; eiuſdem ab eclíptica diſtantia reperta. Caput 14.

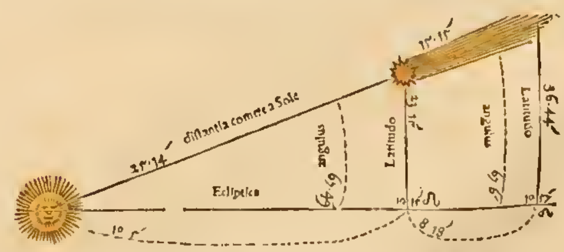
ANgulo proximè inuento gradibus videlicet 23 mi. 31, alter ex capite 7 cognitus committitur angulus, qui itidem graduum eſt 38 mi. 16, ex combinatione iſtiuſmodi ſuperant gradus 39 mi. 47. Per quē verum extremitatis caudinæ locum, latitudinemq; ſic exquiro. Filum vnà cum margarita interuallo huic, quod extremitas caudæ cū occaſus puncto fecit gradib⁹ ſcz 69 mi. 10 in A B imponēs, idē in limbo ſuper gra 39 ṁ. 47 angulo

47 angulo integro ſeu totali protraho, & vnio pūctum in area tenet, quod extremitatis ſæpe dictæ latitudinem reſpectu eclípticæ, gradus nempè 36 mi. 44 cōmonſtrat. G vero ſubtus F acceptū, ab A cōputanti in G vſq; repreſentat veram extremæ caudæ computatā diſtantiā, videlicet gr. 40 mi. 47 in eclíptica à gr. 14 ṁ 36 ♎, totidē gr. & mi. cōtra ſignorū ordinē numeran, & hoc à 14 gra. 36 ṁ ♎ incipiēti, verus extremitatis locus in gr. 10 ṁ 57 ♌ incidit.

QVOMODO POSTREMVM ET CERtiſſimò caudā cometæ à Sole generatā repertū ſit. Caput. 15.

EO quo Cometa per me obſeruabatur die 13 nimirū Auguſti Sol 29 ♌ gr. viceſimūq; minutū incoluit, hic quod Solis theorica tū perdocuit. Verus enā Cometæ locus è capite 11 cognitus eſt eſſe 19 ♌ gr. & mi. 15, ita quod Solis & Cometæ diſcrimē 10 gr. & 5 mi. fuerit ad amuſſim, Ad hæc præcedens caput locū caudæ extremæ gr. Leonis 10 & mi. 57 tenuiſſe cōmonſtrauit, vnde & illud liquet, quod caudæ extremitas à vero Cometæ loco non niſi 8 gr. & 18 mi. abfuerit. His conſtantibus arcū qui à Sole per cometæ mediū tranſiret imaginabar, arcū itē aliū à Sole per Caudæ extremitatē ductū. Atqui certū erat arcus ambos à Sole tractus, alterū per corpus Cometæ, alterū per extremitatē caudę euntē, eoſdē eſſe, cū angulos pares cū eclíptica iuxta Solis gradum efficiāt, ex quo ſequitur rurſum lineā rectā, quæ è Sole per cometā educitur, vel educi cōcipitur, eādē per caudæ mediū lōgitudinaliter, vt ſic loquar, tranſire oportere, quod ſi eſt, vt eſt, cōuincitur quoq; caudam à Solis lumine cauſari, quā quidē rē penitus hac induſtria diſcuſſimus. Numerantes ab A meteoroſcopii verſus C gr. 10 mi. 5 diſtātiā ſcz Cometę à Sole, eādē cū G litera inſcripſimus. Cometę itē latitudinē gr. ſcz 23 mi. 15 à G ſurſum verſus B cōputātes litera I notauimus. Per I literā poſtea ducētes filū ab eo punctū E oſtēdi vidimus. Poſt arcum à C contra E contemplanti gr. 67 mi. 49 offerri cōpetimus, quātitatē anguli arcus prædicti, illius videlicet, qui à Sole per cometā imaginat⁹ & eclíptica cōcluſus eſt. Hoc facto ab A locū extimæ caudæ à Sole diſtantem, qui eſt gr. 18 mi. 23 cæpim⁹, numeratoq; literā L appoſuim⁹. Ab L deinde aſcendētes B contra latitudinē extremitatis, quæ eſt gra. 36 mi. 44 acceptā F litera inſigniuimus. Hinc filū per F emiſſum prope limbū in pūcto E ſecare viſum eſt, præter pauca ṁ. quæ proculdubio inſtrumēti culpa, obſeruatione nimirū iniquius peracta, induci potuerunt. Vtriſq; igitur angulis illis ſibi paribus, omnino neceſſe fuit arcus quoq; à Sole eductus, alterū per Cometā, alterū per caudā eiuſdē ſibi cōuenire, eoſdēq; eſſe. Quod ſi eſt, oportet lineā à Sole per corpus Comete euntē rectā, etiā per cometæ caudā ſecūdū longitudinē rectiſſimè ferri debere, adeo ex hoc omni liberatus ſum dubio, imo credere coactus ſum, vel inuit⁹, caudā à Sole oriri oportere. Poſt hac autē vnionē punctui I annectens, filū in linea A B promouim⁹, quo promoto ſtatim in H puncto margarita Solis & cometæ differētiam, gra. vcz 25 mi. 34 monſtrauerat. Poſtremo vnionē ſuper F firmātes, in linea A B punctū M, ab A diſtans gra. 40 mi. 29 extremitatis caudæ Soliſq; diſcrimen didicimus. Solis & co: differentia ſublata ab 40 gra. & 29 mi. reliqui gradus 15 mi. 15 facti ſunt, longitudo caudæ totius veriſſima.

Vltra mirari forſan quis poſſit, qui factū ſit, vt quoniam cauda à Sole ſit orta, ſurſum tamen vergerit, nō autem deorſum & terræ incumbens, qua de re, vt etiam rudioribus ſatis fiat imaginem ſubiungere velle viſum eſt talem, in qua citra ſpeculationem res oculis ſubijcitur.

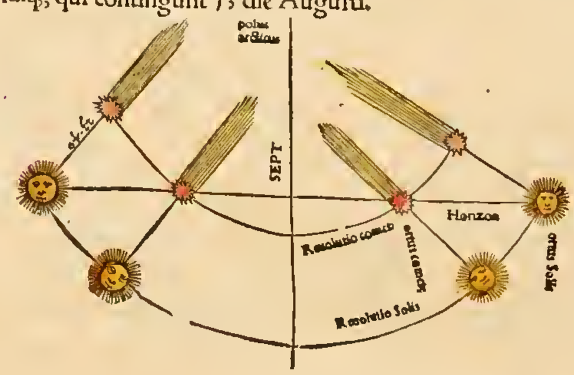

DE OCCVLTATIONE ET APPARITIONE Cometæ, Capur decimumſextum.

TAMETSI Cometes 13 auguſti die mihi cōſpectus ſit primo, non deſint tamen qui eundem ſe vidiſſe ſexto ſeptimoq; affirment, verè autem omnibus ab occidēte paucis ab oriente viſus eſt, & profecto fieri non poteſt, quin ita factum ſit, licet non omnibus apparuerit, non enim ita multis poſt ortum ſuum diebus videri mane deſit, ea de cauſa, quod ſubinde magis ac magis coſmicum in ortum feſtinarit. Nam die 18, vt videre in ſequentibus eſt, oriri cum ipſo Sole cępit, quocirca propinquor erat iam Soli 13 die quam vt cerni potuerit, ortum parante iam Sole. Inde factum eſt, vt pleriſq; imperitioribus alius ab eodē cometa fuiſſe putaretur, quaſi duo forent, vnus in oriente, alter in occidente, neſcientibus tam in ortu quàm in occaſu apparere poſſe, non ſecus atq; ſtellā aliam. Id quod etiam Mattheo Palmerio Florentino impoſuit in cronicis ſuis aſſerēti binos in Ianuario cometas fulſiſſe, anno poſt Chriſtū 729, aliumq; Solem anteiſſe, alium vero ſubſequutum, cum reuera non duo, ſed vnus & idem fuerit, nunc ante nunc poſt Solem, ea qua dixi ratione, lucens. Sed ad rem, Sol cum 29 Leonis gradum poſſederet, occidebat hora poſt meridiem 6 mi. 54, Cometa vero hora 9 mi. 55, ſi declinatio eius aſcenſioq; recta conſiderentur. Vnde liquet Solem fuiſſe ſub horizonte horis 10 mi. 12, & Cometam horis 4 mi. 10, cuius idcirco ortus hora 2 mi. 10 poſt noctis medium eſſe debuit. Cum vero de ortu & occaſu cometæ loquor, non ſubaudias volo, mihi viſum per inſtrumenta eo tempore quo horizontem contigerit Cometa, illud enim abundè declinatio aſcenſioq; recta eius ſemel cognita ſuggerunt, & ſi vero per inſtrumentum id eſſem conatus, confieri tamen nequaq̄ potuiſſet, quoties enim horizonti propinquior fieret 3 vel 4 gra. interuallo, flamma eius extingui omnino videbatur, adeo, vt aliquandiu à me ſub nubila condi creditus ſit, donec admoneret Plinius libro naturalis hiſtoriæ 2 cap: 25, Cometas in occaſura cœli parte nunquàm eſſe, id eſt, nunquàm apparere. Is enim genuinus Plinii intellectus eſt, ni fallor, quem eò libentius ego quoq; admitto, quoniam ita oculis eſſe compererim. De vſu meteoroſcopii nihil amplius agā, ſed poſt finem cometæ, motum quoq; diurnum per meteoroſcopium inuenire docebo, ſufficiat autem hanc vnam obſeruationis methodū ita fuſè, & quaſi per membra tradidiſſe, in ſequentibus enim nil pręter obſeruationes meras per meteoroſcopium conſequutas proponem⁹. Figuræ præterea ſequentes oſtendunt altitudines Cometarum dumtaxat, ſupra horizontem exiſtentium tempore quo Sol occumbit, ſimiliter quā profundus Sol extiterit ſub finitore cometa eundē ſcandēte.

Sententia Plinii de occaſu Cometæ.

SOLIS ET COMETAE ORTVS OCCAſuſq;, qui contingunt 13 die Auguſti.

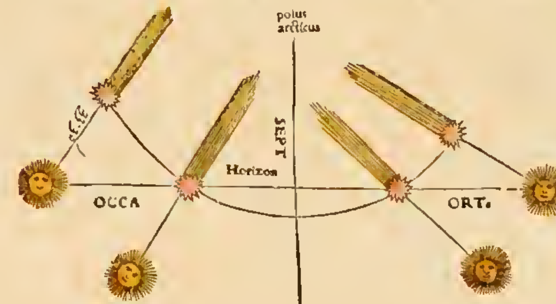
DECIMO QVARTO AVGVSTI DIE ſecunda Cometæ obſeruatio peracta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 8 mi. 29
¶ Azimuth Cometæ ab occaſu Septen. verſus gr. 45 mi 22
¶ Altitudo extremitatis caudæ graduū 23 mi. 18
¶ Azimuth extremitatis caudinæ Septentrio. gra. 57 mi 38

Hæc ſequentia ex obſeruatione conſurgunt.

Latitudo Cometæ gra. 23 m̄ 2. Locus Cometæ gra. 23 mi. 39 ♌.
Declinatio Come gr. 35 m̄. 12 Sept. Aſcēſio recta Co. gr. 155 m̄ 5
Co. Mediat cœlū ho. 11 añ. Amplitudo. or. & occ. 60 gr. 27 m̄ Sep.
Occa. Come. hora 9 m̄ 32 poſt me. Come. occidit cū 23 gra. ♍
Diſtantia Come. à Sole gr. 23 m̄ 40. Ortus Come. hora 2 mi. 28.
Loc⁹ extremi. caudæ gr. 19 m̄ 18 ♌. Latitu. extre. gr. 39 m̄ 45 Sept.

Situs Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

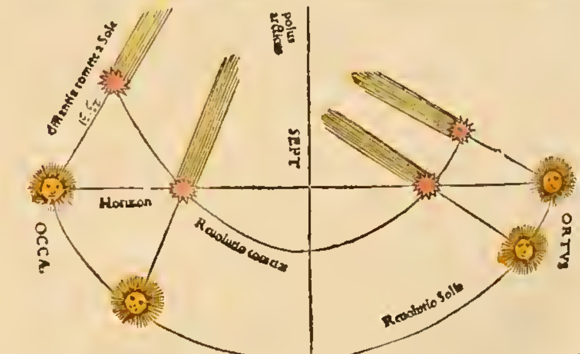
DECIMO QVINTO AVGVSTI OBſeruatio tertia facta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 9
¶ Azimuth Cometæ ab occ. verſus Sept. gra. 41 mi. 22.
¶ Altitudo extremitatis caudæ ſupra horizon. gra. 19 mi. 8
¶ Azimuth huius extremitatis gra. 50.

Hæc autem obſeruatio collegit ea quæ ſequuntur.

Latitudo Come. gra. 22. Locus verus Come. gra. 24 mi. 29 ♌
Decli. Come. gr. 33 m̄ 19 Sep. Aſcen. recta Co. 159 gra. 20 mi.
Latitudo extremitatis caudæ ab eclíptica gra. 34 mi. 22
Locus verus in eclíptica extremæ caudæ 21 gra. 2 mi. ♌
Diſtan. à Sole gra. 23 mi. 31. Arcus diur. Come. horæ 18 mi. 34
Occa. Come. ho. 9 mi. 44 poſt. Or. Come. hora 3 mi. 10 ante.
Hoc die Com. heliace accidit, vt nō amplius ante Solis ortū cerneret.

Situs Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO SEXTO DIE AVGVSTI conſideratio Cometæ quarta.

¶ Altitudo Cometæ ſupra hori. gra. 9 mi. 43
¶ Azimuth Cometæ ab occ: verſus Sept. gra. 35 mi. 13.

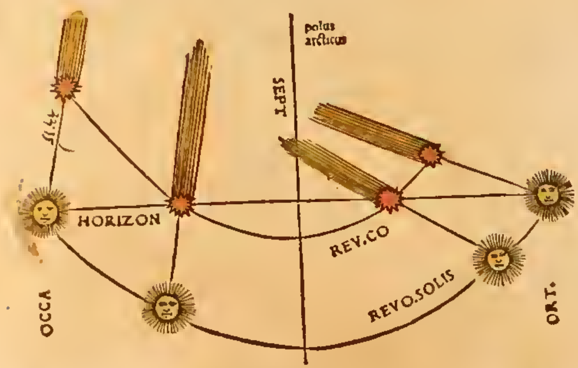
Super cauda nihil vlterius agetur, ſufficiunt enim priora, per quę ſatis liquet à Sole caudā mutuari, quocirca in poſterū de hac ſupſedebimus.

Talia ex obſeruatione conſtant.

Latitudo Cometæ ab eclíptica gra. 22 mi. 1.
Verus locus Cometæ in eclíptica gra. 4 mi. 32 ♍.
Declinatio Cometæ ab æquatore 30 gra. 11 mi. Septentrio.
Aſcenſio recta Cometæ 165 gra. 31 mi.

Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 45 poſt meridiem:
Amplitudo cometæ ab occaſu verſus Sept. 49 gra. 27 mi.
Occaſus Cometæ, hora 9 mi. 32 poſt.
Ortus Cometæ, hora 3 mi. 58 ante.
Diſtantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 15.

Viua imago Cometæ occaſus tẽpore Situs Cometę tẽpore ortus

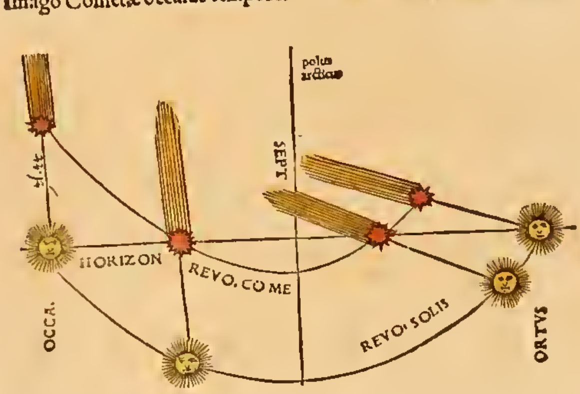
DECIMO SEPTIMO DIE AVGVSTI examinatio quinta Cometæ facta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 10 mi. 14.
¶ Azimuth Cometæ ab occ. ad Sept. gra. 30 mi. 46.

Subiuncta ex contemplatione prodeunt.

Latitudo Cometæ ab eclyptica Sept. gra. 21 mi. 25
Locus Cometæ verus in eclyptica gra. 9 mi. 14 ♍.
Declinatio Cometæ ab æquatore Sept. 27 gra. 48 mi.
Aſcenſio recta Cometæ 169 gra. 45 mi.
Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 58 poſt meri.
Amplitudo ortus & occaſus Sept. verſus 44 gra. 49 mi.
Occaſus Cometæ, hora 9 mi. 24
Ortus Cometæ hora 4 mi. 31 poſt medium noctis.
Diſtantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 12.

Imago Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

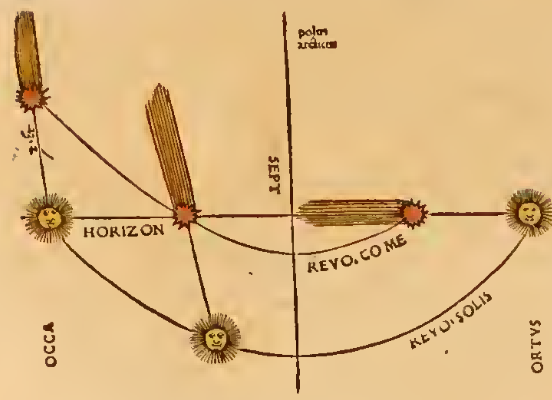
DECIMO OCTAVO AVGVSTI EXAminatio Cometæ Sexta peracta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra hori. 10 gra. 39 mi.
¶ Azimuth Cometæ ab occa. verſus Sept. gra. 24 mi. 42.

Hæc ſubnexa ex obſeruatione eliciuntur.

Latitudo Cometæ Septen. 20 gra. 12 mi.
Verus locus Cometæ in eclyptica gra. 15 mi. 30 ♍
Declinatio Cometæ Septen. gra. 24 mi. 14
Aſcenſio recta cometæ 175 G 7 M
Mediat cœlum hora 11 M 16 poſt meri:
Zenith ortus & occaſus ab occ. ad Sepr 38 G 20 M
Cometa occidit hora 9 M 19 poſt meri:
Cometa oritur preciſe cum Sole hora 5 M 22
Diſtantia cometæ à Sole G 23 M 2

Vicesimo

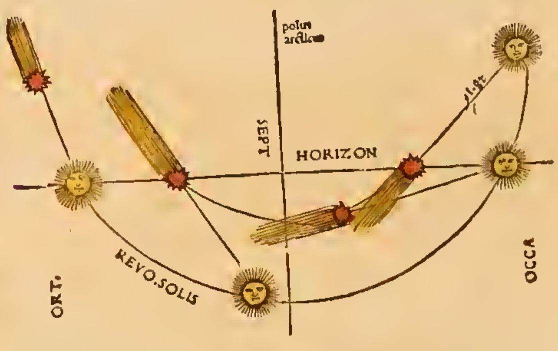
VICESIMO SECVNDO DIE AVGVſti facta eſt obſeruatio Septima, diebus enim Auguſti 19, 20 & 21 cometa non luxit ab aëris obſcuritatem, proinde non obſeruari potuit.

¶ Altitudo cometæ ſupra horizontem G 11 M 25
¶ Azimuth cometę Septe: 7 G 34 M

Subſequentia hæc ex obſeruatione colliguntur.

Latitudo cometæ ab eclyptica 16 G 32 M Sept:
Locus cometæ verus in eclyptica G 1 M 23 ♎
Declinatio cometæ ab æquatore 13 G 31 M
Aſcenſio recta gra 188 mi. 53
Mediat cœlum hora 1 mi. 55 poſt meridiem
Amplitudo ortus & occaſus graduum 20 mi. 42
Diſtantia cometæ à Sole 28 gra. 16 mi.
Occidit cometa hora 8 mi. 59
Oritur cometa hora 6 mi. 52

Status cometæ in parte occidentis. Status cometæ in parte orientis

VICESIMO TERTIO AVGVSTI COmeta obſeruatus octauo & vltimo.

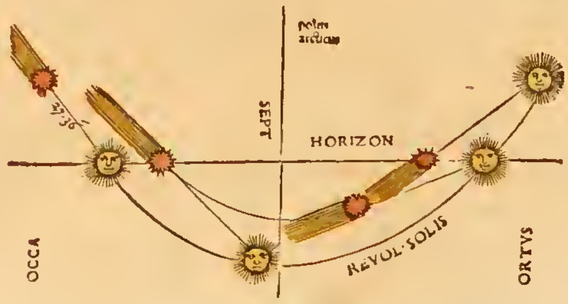
¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 11 mi. 26
¶ Azimuth Cometæ Septentrionale ab occaſu gra. 3 m 50

Talia ex obſeruatione conſurgunt.

Latitudo Cometæ ab eclyptica gra. 14 mi. 31 Sept.
Locus verus cometæ in eclyptica ſecundũ longitudinẽ 2 G 51 m ♎
Declinatio Cometæ graduum 11 mi. 26 Septentrionalis.
Aſcenſio recta Cometæ 190 graduum 39 minutorum.
Mediat cœlum hora 2 mi. 0 poſt meri.
Amplitudo ortus & occaſus gra. 17 mi. 26
Occidit Cometa hora 8 mi. 53 poſt me.
Oritur hora 7 mi. 4 poſt medium noctis
Diſt antia Cometæ à Sole graduum 27 mi. 36.

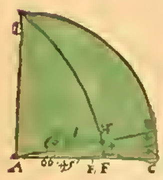
O Quem

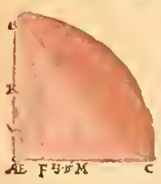
Quem Sol & Cometa peregerint ortum occaſumq; 23 Auguſti die.

Vicesimo quarto autem Auguſti adhuc aliqua ex parte Cometa mihi conſpectus eſt, non autem contemplatus diligentia priori, quomodo videlicet cauda Solem ſequuta ſit, cuius occaſione hanc contemplationis viam agreſſus ſum.

Quomõ mut⁹ diurnus Cometæ ſit inueſtigandus.

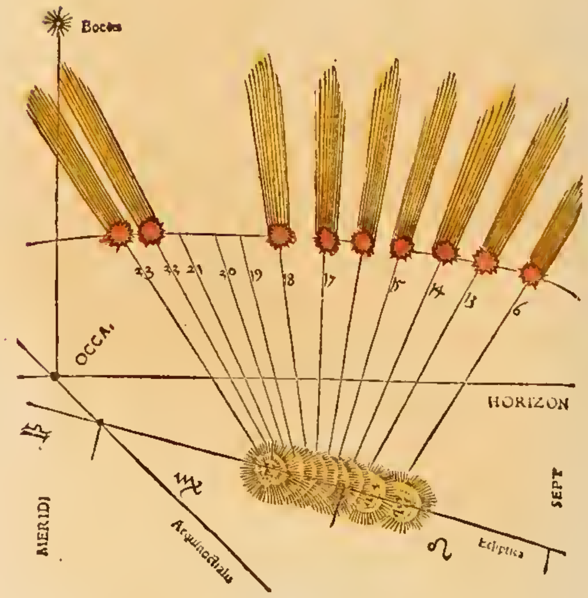

DVO adhuc reſtant per meteoroſcopium quærenda pro Cometæ vſu, motus nempè ipſius Cometæ diurnus, id eſt, quantum indies promouerit, & quam incedendo ſemitam deſcripſerit, id eſt, qua in parte eclipticam tranſcenderet, quæ duo loca, qui caput & caudam draconis appellare voluerit, non errauerit. In motu diurno cognoſcendo locum Cometæ quem in ecliptica ſub obſeruationis tempus tredecimum videlicet diem Auguſti tenuit, latitudinem quoq; eiuſdem, ſimiliter etiam loca quæ in 14 die incoluit pro exemplo deſumemus. Die igitur 13 verus locus Cometæ erat 19 gradus 15 mi. ♌. Latitudo eiuſdem gra. 23 mi. 15 Septentrionalis. Die autem 14, locus Cometæ verus fuit gradus 23 mi. 39 ♌. Latitudo gradus 23 mi. 2. Differentia iam longitudinis eſt gra. 4 mi. 14, quam quidē differentiam in meteoroſcopii limbo à C verſus B requirens cum litera D ſignet, complementum poſt hac latitudinis minoris, grad. ſcilicet 66 mi. 58 ab A verſus B numerans cum litera G inſcribat, filumq; cum margarita eidem adiungat. Filo rurſus ſuper D literam acto, margarita numerum in H areæ puncto prodit H F numerum pro catheto ſupponendum. Quo ſuppoſito, gradus ab F in A numerentur, ab illiſq; latitudinis complementum ſubtractum, quātitatem E F relinquet. Poſtea rurſus quantitatem E F ab A verſus C computans, cum litera F, ſicut in ſecundo patet quadrante, inſcribat, vnde verſus B aſcendens numeri H F quantitatem vocans cum litera I notet, Super I margaritam figens, filum in A B lineam promoueat, eo enim promoto, gra. 4 mi. 3 in K puncto ab vnione ſecari cernet, motum ſcilicet Cometæ diurnum à prima in ſecundam vſq; obſeruationem. Eadem ratione ſingulorum dierum motus indagantibus, tales ſeſe offerunt.

¶ A 13 vſq; ad 14 diem gra. 4 mi. 3
¶ A 14 vſq; ad 15 gradus 4 mi. 0.
¶ A 15 vſq; ad 16, gradus 6 mi. 0
¶ A 16 vſq; ad 17, gradus 5 mi. 24
¶ A 17 vſq; ad 18, gradus 5 mi. 0.
¶ A 22 vſq; ad 23 gradus 3 mi. 40

NVNC pro indagandis capite caudaq; draconis, filum per I ducatur, ab A autem verſus C latitudo maior accepta cum M litera exprimatur. Ab M deinde B verſus aſcendens gradus 84 mi. 45 inuenta, in punctoq; N, finita vero Cometæ loco, qui eſt 19 gra. 15 mi. Leonis adiiciantur, quæ adiecta caput draconis arguunt, 14 videlicet ♏ gradum, caudam vero 14 ♉, Ventrem vero 14 Leonis. Eodem modo caput & cauda per quemlibet motum diurnum reperiuntur, quo licet in negotio nonnunquam differentiæ pauxillum occurrat, pro nihilo tamen ducendum penitus eſt. Iſtiuſmodi operationis mentio ſe offeret vberior in Coſmographia noſtra, vbi de locorum diſtantiis, longitudinum, latitudinumq; gradibus inueniendis tractatio abſoluetur. Quilibet vero vel mediocriter peritus imaginari locum Solis ſub horizonte depræhendat facile, quomodo cauda Soli creata ſit. A principio enim in Boream inclinari viſa quæ eſt, poſtea in meridiem flectebatur, ob velocitatem nimirum motus, quo ſuperabat Cometa Solem, quod animaduerſum eſt precipuè diebus 17. 18. 22. & 23, ſicuti figura ſubordinata oſtendit clariſſimè

FIGVRA PRAESENS QVALIS COMETA INDIES SVPRA HORIZONtem apparuerit, primo, die ſexto Auguſti, Secundo, decimotertio, Poſtea decimo quarto, decimo quinto, decimo ſexto &c̄. donec diſparere cœpit, quemq; dietim motum ferè peregerit, vtq; caudam principiò in Septentrionem, vltimo vero in meridiem à Sole generatam reclinauerit.

At, dicet forſan hic aliquis perperam Cometæ motum diurnum, reuolutionis circulum, caput caudamq; eiuſdem aſsignari, tanq̄ illius, qui regulatum non obtinuerit inceſſum, cumq; iam olim philoſophis & Aſtrologis perſpectum ſit, proditumq; cometas nihil eſſe aliud quā terreſtres halitus ſiue exhalationes calidas & ſiccas, pingues & glutinoſas, virtute aſtrorum ſupremam vſq; ad aëris regionem eleuatas, ibidemq; ſuccenſas, orbes vero nequaq̄ Cometas habere, quare regulari etiam carere motu. Illud equidem negare non auſim, cum tamen ſimillimū deprehenſi ſint Cometæ noſtri motum abſolute regulari, neq; huc illuc auis ritu in æthere volitantis raptus ſit, nihil obſtiterit ſane motum eiuſdem aliqua etiam regula aſtringere. Sunt tamen qui cometam eſſe dicunt exalationem ſubtilem non inflammatam, ſed lucentem à lumine Solis, cui ſententiæ & nos accedimus, noſtros ſiquidem cometas tale quid eſſe certiſsimum eſt. Hoc autem ſuppoſito, nō difficile eſt, caudam imaginari. Neq; vero omnes hic Cometas intelligi volo, dubium enim non eſt, quoſdam eſſe per ſe accenſos, ſicut etiā in ſuperioribus meminimus. Quid autem talem ingeneret motum cometæ præter ſphærarum ſuperiorum raptus violentiores, & potiſſimum Lunæ vicinioris ſez, non habeo quid dicam.

OBSERVATIO PRIMA COMETAE SECVNDI.

SECVNDVS Cometa Anno 1532 fulſit in regione orientali, cœpit autem videri 25 Septembris, in diem vſq; 20 Nouembris, ſepties per me & ſtudioſiſſimè obſeruatus. PRIMO autem omnium ſecūdo Octobris die in Dreſeno miſniæ oppido (cuius loci altitudo eſt 51 gra.) hora Solis ortum præcedente quinta, In qua contemplatione Azimuth altitudoq; huiuſmodi reperta ſunt.

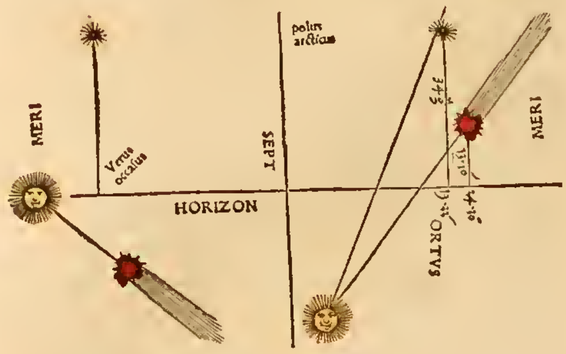
¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem 13 gra. 10 mi.
¶ Azimuth eiuſdem ab ortu verſus meridiem 24 gra. 30 mi.
¶ Altitudo cordis Leonini gra 34.
¶ Azimuth eiuſdem gra. 19 mi. 22.

Hiis conquiſitis operatum mihi conſequenter eſt, hac qua ſolui hactenus ratione, non ſecus ac in priori Cometa factū eſt eaq; mihi cognita.

Declinatio cordis Leonini 14 gra. 12 mi.
Aſcenſio recta eiuſdem 144 gra. 54 mi.
Aſcendens eclipticæ obſeruationis hora gra. 3 mi. 28 ♎.
Declinatio Cometæ gra. 4 mi. 25 meri.
Aſcenſio recta eiuſdem 154 gra. 47 mi.
Latitudo Cometæ graduum 13 mi. 44 meri.
Locus verus Cometæ in ecliptica gra. 8 mi. 24 ♍.

Ex hiis omnibus manifeſtum erat cometam in occidente cœli ora Solem præuertendo occidiſſe, & ea de cauſa veſperi non luxiſſe, cum interim non aliter caudam ſuam gereret atq; prior iam dictus.

Situs Cometæ occaſus tempore Situs Cometæ ortus tempore.

OBSERVATIO SECVNDA

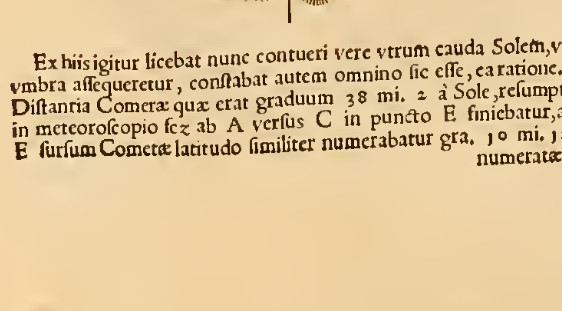
SECVNDO conſideratus eſt Cometa die Septembris 3 eodem in loco, Caudā vero eius Solem ſequi iam comperto extremum eius inſpectum eſt. E qua inſpectione ſequentia ſe obtulerunt.

¶ Altitudo cordis leonini gra. 31 mi. 30
¶ Altitudo Cometæ gra. 9
¶ Azimuth eiuſdem ab ortu meridiem verſus gra. 36. mī 43
¶ Altitudo extremitatis caudæ gra. 20 mi. 42
¶ Azimuth eiuſdē extremitatis gra. 27 mi. 6 meri.

E quibus etiam ſubnexa eliciuntur vna cum ſitu Cometæ, quem habuit oriendo & occidendo, & hoc per figuram.

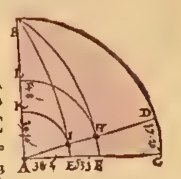
Verus Cometæ locus gra. 13 mi. 25 ♍
Declinatio eiuſdem gra. 3 mi. 53 meri.
Aſcenſio eius recta gra. 158 mi. 27.
Latitudo Cometę ab ecliptica gra. 10 mi. 12 meri.
Diſtantia Cometæ à Sole gra. 39 mi. 10.
Locus Solis hora obſeruationis 19 gra. 27 mi. ♎
Verus extremitatis caudæ locus in ecliptica 26 gra. 24 mi. ♌
Latitudo extremitatis eiuſdem gra. 13 mi. 8 me.

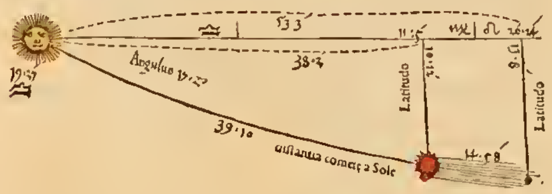
Occaſus Cometæ Ortus Cometæ

Ex hiis igitur licebat nunc contueri vere vtrum cauda Solem, vti vmbra aſſequeretur, conſtabat autem omnino ſic eſſe, ea ratione. Diſtantia Cometæ quæ erat graduum 38 mi. 2 à Sole, reſumpta in meteoroſcopio ſcz ab A verſus C in puncto E finiebatur, ab E ſurſum Cometæ latitudo ſimiliter numerabatur gra. 10 mi. 12, numerataeq;

numerataeq; I litera apponebatur. Filum vero hic vna cum margarita ſuper I firmatum gradus 17 mi. 20 in limbo iuxta punctum D monſtrabat, id quod quantitas anguli contenti eclipticam inter & arcum à Sole per Cometæ corpus ductū erat. Hic iterū filo in A B lineam tracto margarita in puncto K 39 gra. 10 mi. diſtantiam ſcilicet Cometæ à Sole arguebat. Poſt hac rurſus ab A in C meteoroſcopii gradus 53 mi, 3 diſtantiam videlicet caudæ extremæ à Sole requirenti F litera apponebatur. Ab illa aſcendēs vſq; in H gradus 13 mi. 8 Latitudo ſcilicet extremitatis numerabatur. In H igitur filum cum vnione poſitum idē in puncto D ipſi⁹ limbi gradus, vt antea 17 mi. 20 indicabat, adeo clarum erat, quoniam anguli æquales eſſent, oportere quoq; caudam illam à Sole progigni. Poſtremo igitur filum ducenti ſupra A B idem in puncto L 54 gra. 8 mi. diſtantia nempe Solis & caudæ extremæ indicari viſa eſt, ex quo etiam coniectari facile fuit, caudam 14 gra. 58 mi. in longitudine obtinuiſſe, cuius adhuc manifeſtior intellectus ex figura ſummetur proxima.

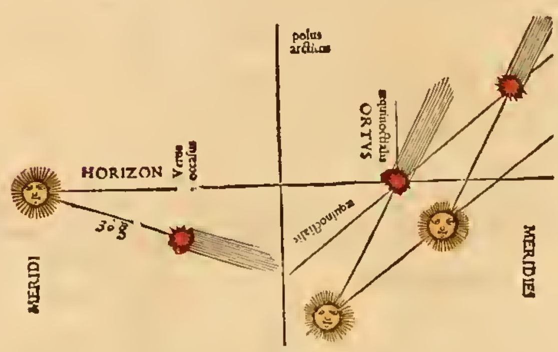

TERTIA OBSERVATIO.

TERTIA Cometæ inſpectio 14 Octobris die facta eſt, quo quidem die mihi Lypſiæ eſſe contigit, quamobrem itinerarii ſolius horologii, quod compaſſum vocant, vſu Cometam in æquinoctiali ipſiſſimo ſuboriri animaduertimus, in libræ principio conſtitutum, eadem enim obſeruationis hora libræ initiū aſcēderat. cuius ortū pariter & occaſum tabella ſubſequēs oculis exponit.

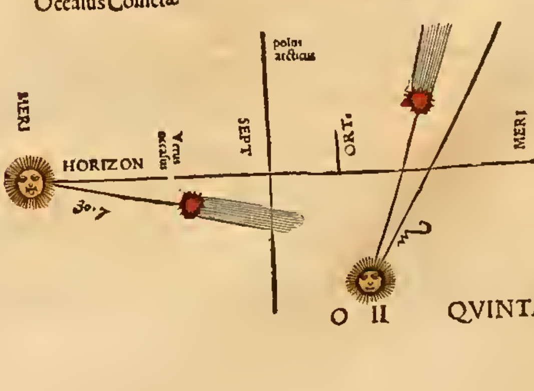
Occaſus. Ortus

QVARTA OBSERVATIO.

QVARTO Cometa viſus eſt die Octobris 19, vbi eum quintum libræ gradum mi. 46 tenere in longitudine deprehendimus, ab ecliptica vero Septentrioni inclinantem gra. 4 mi. 51. Quomodo autē Solem anteuertens eleuatus ſit, 30 gradibus ab eodem elongatus, Præterea quomodo prior Sole occubuerit, nec poſt occaſum eius conſpectus ſit, imago ſequens aperit.

Occaſus Cometæ Ortus Cometæ

QVINTA OBSERVATIO

QVINTO Cometam contemplatus ſum die Octobris 31 hora 5 mi. 15 poſt noctis medium iterum in Dreſeno miſnię oppido, Hæc autem ſequentia inuenta ſunt.

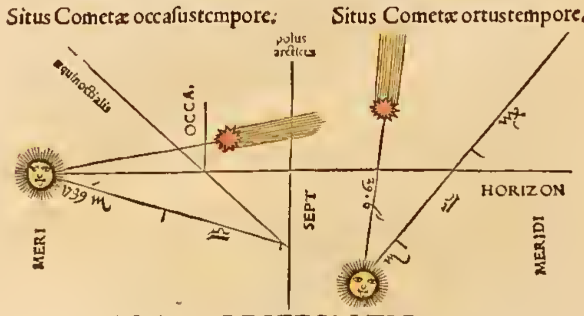
¶ Altitudo Bootis ſtellæ gra. 20.
¶ Altitudo Cometæ gra. 8.
¶ Azimuth ipſius gra. 3 mi. 43 Septen.

Ex quibus talia conſurgunt.

Diſtantia Cometæ à Sole gra. 29 mi. 6.
Aſcenſio recta Cometæ 204 gra. 47 mi.
Locus ipſius verus in eclíptica gra. 21 mi 30 ♎.
Latitudo eiuſdem ab eclíptica gra. 13 mi. 15 Septen.
Locus Solis obſeruationis hora gra. 17 mi. 39 ♏.

Eo die proximeꝗ ante illum cæpit Cometa poſt Solem occidere; parumꝗ videri veſperi, quale quid ferè ſubnexa tabella oſtendit.

Situs Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

SEXTA OBSERVATIO.

SEXTO Cometam luſtrantes 3 Nouembris priori quoꝗ in loco hæc ſubſcripta comperimus.

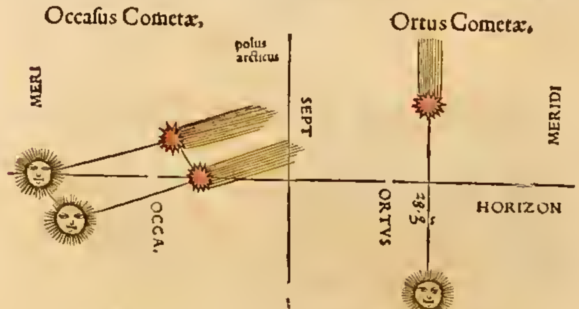
¶ Bootis altitudinem gra. 26.
¶ Altitudinem Cometæ gra. 12 mi. 40.
¶ Azimuth eiuſdem gra. 8 mi. 50 meri.

Hæc ſubnexa ex obſeruatione eliciuntur.

Aſcenſio Cometæ recta gra. 207 mi. 33.
Latitudo eiuſdem gra. 14 mi. 42 Sept.
Locus verus Cometæ in eclíptica gra. 23 mi. 57 ♎.
Diſtantia quoꝗ eiuſdem à Sole gra. 28 mi. 34.

Cometa ille caudam primò meridiẽ verſus direxit, poſt hac indies magis ac magis eam eleuans hunc vſꝗ in diem quo ferè perpendicularis ad Zenith erigebatur. Proculdubio Solem poſt occidentem quoꝗ tametſi modicè apparens, ſicuti ex ſubiuncta figura cernere eſt.

Occaſus Cometæ. Ortus Cometæ.

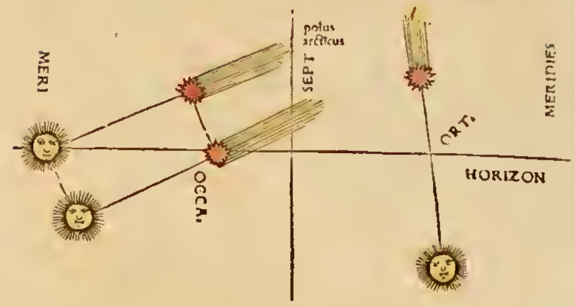
SEPTIMA OBSERVATIO.

Septima & nouiſſima Cometæ obſeruatio 8 Nouembris die celebrata, loco proximè dicto, hora 5 mi. 12 poſt noctem mediam. Quanq̃ vero 20 vſꝗ Nouembris in diem Cometa perſtiterit, ob aëris tamen turbulentiam minime conſpicuus fuit. Ea contemplatio ſequentia collegit.

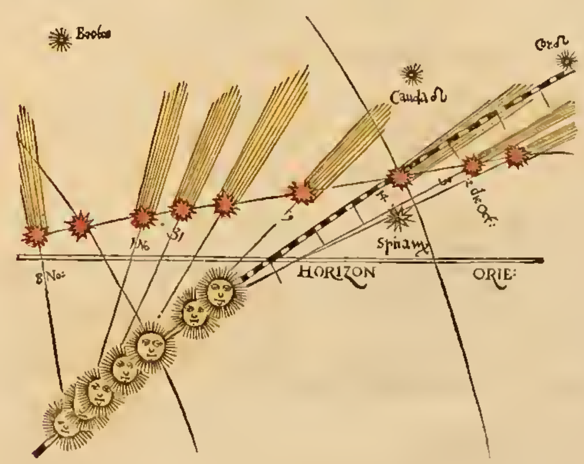
¶ Bootis altitudinem gra. 25 mi. 40.
¶ Altitudinem Cometæ gra. 7 mi. 20.
¶ Azimuth eiuſdem gra. 0 mi. 30 ab occ. ad Sept.
¶ Verum locum Cometæ in Eclíptica gra. 3 mi. 35 ♏.
¶ Latitudinem eiuſdem gra. 19 mi. 36 Sept.

Hiis iam diebus cauda ſatis euidenter boream verſus mota eſt, & poſt occidentem Solem cerni potuit, velut hæc figura repreſentat.

Occaſus Cometæ Ortus Cometæ

MOTVS ille ſi penitus conſideratur, oſtendit quomodo & ille Cometa pronus & via directa inceſſerit, eclípticamꝗ in Libræ principio ſecuerit, quam quidem ſectionem caput merito appellauerim, ſicuti Arietis initium caudam, Cancri vero exordium, Draconis ventrem. Declinaſſe præterea Cometa ab eclíptica gradibus 9 m̃ 24 deprehenditur. Cognoſcitur inſuper illud etiam quomodo cauda Cometæ primis diebus tranſuerſa meridianum diſſiderit, angulos cũ eo rectos efficiens. Conſequentibus autem ſubinde magis ac magis meridiano ſe acclinauerit, donec vltimo apparitionis die rectiſſime lineam meridiei, idꝗ Sole meridiem faciente ſuperiacuerit. Hoc autem in loco mirari pleroſꝗ non miror, quod Cometa anno 1531 apparens contrarium huic ex diametro nactus ſit, qui imprimis meridiano incubuerit. Poſtremo autem cum eodem rectos tranſuerſos angulos cauſatus ſit. Præſentis Cometæ inceſſum diurnum caudæꝗ à Sole emiſſionem, nunc in boream, nunc in auſtrum tendentem, ſignorũ diurnam emenſionem, figura ſubordinata palam offert.

OBSERVATIO COMETAE TERTII

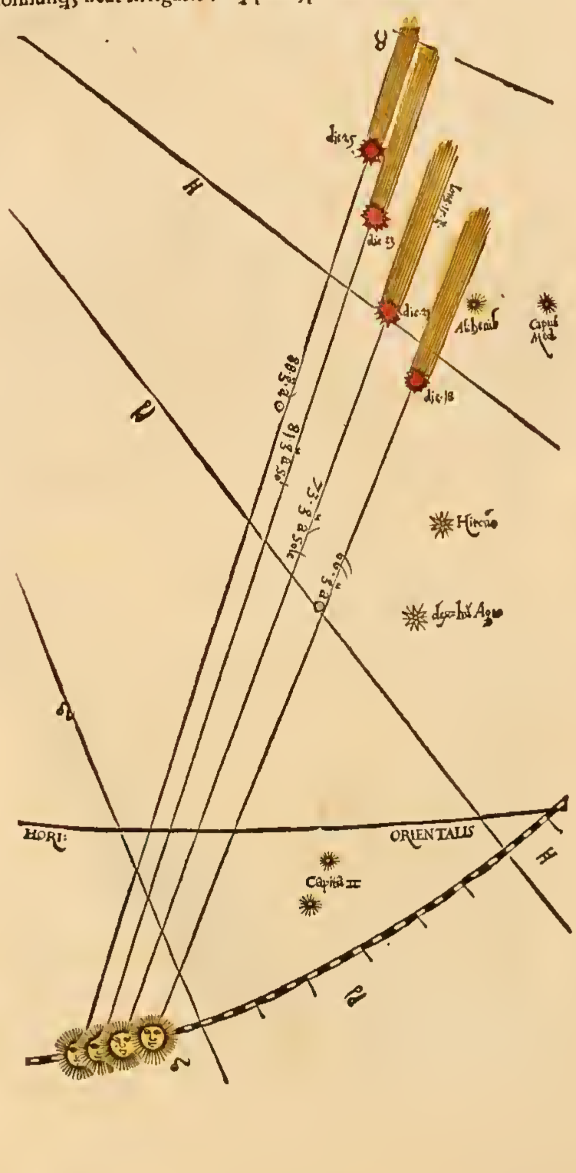
TERTIVS Cometarum anno 1533 apparuit menſe Iunio, qui licet multis diebus luxerit, non tamen amplius quam 4 à me viſus eſt, citiſſimè enim caudam à Sole quoꝗ gigni huic mihi cognitũ eſt, adeo vt viderer fruſtra operam inſumpturus ſedulior contemplator. In primis ad primam obſeruationem die 18 Iunii me accinxi, ibiꝗ ſtatim 3 gra. 40 mi. ♊ inhabitare Cometam perſpexi, deuiantem ab eclíptica gradibus 32 ſeptentrionalem, non longe à ſtella vocata Alchenib diſtantem Caudam vero ad ſtellam eandẽ fixam dirigentẽ, SECVNDO 21 mo eiuſdem menſis die contuitus Cometam eum in 29 gradu 20 m̃ ♉ deprehendi, elongatum ab eclíptica gradibus 36 mi. 20, caudãꝗ eius 15 gradus in longitudine æquantem. TERTIO Cometam inſpiciens 23 Iunii eum in 21 gra. 30 mi. ♉, latum ab eclíptica gradibus 40 mi. 30 reperi. QVARTO, 25 menſis die in eo ferè gradum 15 ♉ dimotus ab eclíptica gradibus 43 Cometa deprehenſus eſt. Cometa vero ille nunq̃ occidere ob vicinitatem poli arctici potuit, Polo enim ita propinquus fuit, vt horizontem contingere nequiret, In prima ſiquidem obſeruatione à polo abfuit, gradibus 38, In ſecunda gradibus 35. In tertia gradibus 33 mi. 50, In quarta gradibus 33 mi. 20, circa noctis medium conſpicuus ſedulo vſꝗ ad Solem orientem, regionem cœli eandem perpetuò inhabitans intra Boream & ſubſolanum ſitus. Sole iã orituro, ferè meridianum iã eleuatus tenebat. Cometæ ſemita longiſſimè ab eclíptica

circa

circa Arictis principium, ferebatur, illic enim 60 gradibus integris ab ecli̇ptica diſtitit, qui locus venter Draconis erat, Cancri autem initium caput, & Capricorni cauda draconis eſſe debuit. Sed ſcio Cometam hunc non parum inter Aſtrologos philoſophoſq; pariturum diſſidii, eóquod motus contra ſignorum ordinem ſit, ex Geminis enim in ♉ receſſit, velûti ex ſequenti patet figura. Nec quo pacto nos extricaturi ſimus hoc loco ſatis noui, qui vno ore affirmauerimus hactenus Lunæ ſphæram, ſecum ignis orbem vnaq; ſupremam aëris ſedem, & id ſecundum ſignorum ordinem, quod eſt ab occaſu in ortum, voluere. Cum Cometam præſentem minime ita motum appareat, quem tamen magis quam aliorum quemq̃ ſic moueri opportuiſſet, remotiorem ſcz à terra quam alius, longiſſime enim à Sole abfuit. Nam ſi prope terram fuiſſet remotiorq; à Sole, fieri nonq̃ potuiſſet quin vmbram terræ incideret, & proinde occultus manſiſſet. Quin & illud in queſtionem veniet, recte nec ne Ptolemæus centeſimo centiloquii ſui aphoriſmo Cometas vndecim ſignis à Sole diſtare definiat. Præſens enim Cometes prima obſeruationis methodo depræhenſus à Sole elongati eſt gradibus 66, ſecunda gradibus 73, tertia gra. 81, quarta 88. Quæ quidẽ diſtantia rectiſſima fuit, eſto quis exigat numerari oportere eam à vero Cometæ loco in ecli̇ptica, neq; ſic tamen Ptolemæum ſaluauerit. Verus nanq; locus Cometæ à Sole in ecli̇ptica inuentus, primo gr. fuit 63 mi. 26, ſecũdo gr. 68 m̃ 30, tertio gra. 78 mi. 23, quarto gra. 86 mi. 48. Sol autẽ primo repert⁹ eſt in gr. 5 mi. 6 ♌, ſecundo in 8 gr. ♌ tertio in 9 gr. 53 mi. ♌, quarto in 11 gra. 48 mi. ♌. Ex iſtiuſmodi motu certe nõ difficile fuerit iudicare, igneam & ſupremam aëris ſphæram nõn vtiq; ab impetu Lunaris ſphæræ rapi, alioquin enim Cometam ab occaſu in ortum ferri par erat. Ex eo autem quod motus eius ferè regularis fuerit, mirari deſino quoſdam extitiſſe qui pûtauerint, Cometam eſſe ſtellam huiuſmodi, quæ nunc ad Solem accederet, nunc ab eodem diſcederet, iuxtaq; Solem exiſtens non videretur. Mercurius velûti, Quanq̃ hæc opinio nulla ſit, & Cometis omnibus cõtraria, maximeq; his quinq;, quanto enim magis hii à Sole diſsiti fuerunt, tanto minus viſi ſunt, adeoq; elongatiores multo minus, imò ſemoti, aliquando 30, aliquando 60, aliquando 80 gradibus à Sole vel aliquid amplius nonnunq̃, ſicut In figuris vbiq; patet, prorſus euanuerunt.

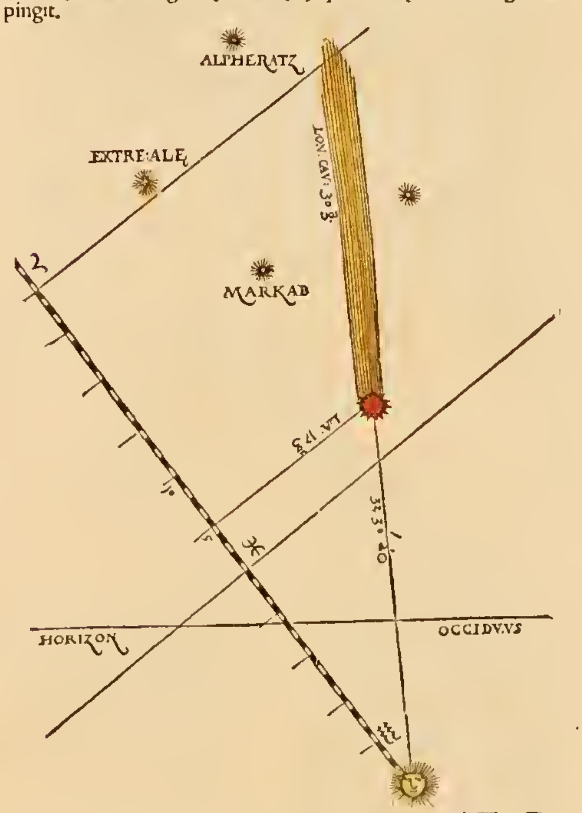
Motus Cometæ nouus & cõtra ſignorum ordinem.

Igneam & ſupremam aëris ſphæram non rapi à Luna.

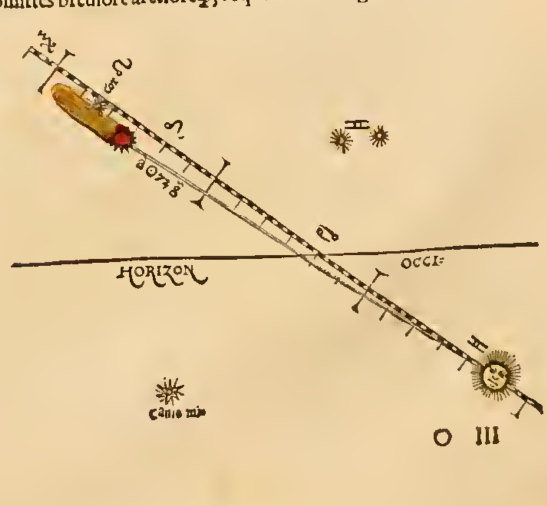
OBSERVATIO COMETE QVARTI.

QVARTVS in ordine Cometa anno 1538 menſe Ianuario conſpectus eſt, à 17 vſq; in 21 menſis eiuſdem poſt occaſum, verſus Zenith caudam erigens rectiſſimè. Locus in ecli̇ptica ipſius erat verus, gra. 5 ♓ Latitudo Sept. gra. 17, in ipſo pegaſi collo cõpurata. Cauda 30 gradus propè in longitudine complexa eſt, anguſtiori tamen latitudine. Mane nemini viſus eſt ante Solem aſcendẽtem, à quo diſtabat gra. 32 mi. 30, quam rem præſens imago depingit.

OBSERVATIO COMETAE QVINTI

VLTIMVS Cometarum & Quintus numero luxit anno 1539 à Sexto die menſis Maii vſq; in 17 menſis eiuſdẽ quãdo & mihi conſpectus eſt hora noctis decima ſupra horizontem extans, gradibus 19, prope circulũ verticalẽ, niſi quod quinq; aut 6 paulominus gradibus auſtralior eſſet, in gra. 17 ♌ ſitus, ab ecli̇ptica 3 gra. meridiẽ verſus, Sole in 5 ♊ exiſtente. Diſcrimẽ Solis & Cometæ 72 gr. apparet, id quoq; aſſertioni ptolemaicę pluſq̃ incõueniẽs. Cometa ille perquã exilis & ſubobſcurus fuit, caudã ꝑmittẽs breuiorẽ arctioréq;, vt quodãmõ ex figura liquebit ſubiũcta.

PARTIS SECVNDAE TOTIVSQVE ASTRONOMICI GONCLVSIO.

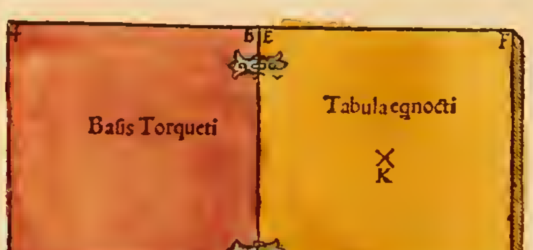
HACTENVS errantium inerrantiumq; ſtellarum motus quo adlicuit ſufficienter expoſuimus. Verum ſiquis adhuc hereret dicens, ſe quidem, vt dicta ſint, omnia intelligere, tenereq; omnes omnium iuxta prę cepta motuum ſupputationes, attamen adhuc dubitate vtrum ſic nec ne re ipſa ſint, imò vt oculis idem vſurpare liceat, optare. Proinde o bone hoc a nobis inſtrumentũ ſuperadiectum eſt, in quo oculari fide omnia conſtãt, inſtrumentũ inquã nomine TORQVETVM, cuius ſtructura primo, deinde vſus ſubnectitur. Per hoc enim quilibet per ſemet & ſine quoquam inſtituentis adminiculo ſtellas quaſcũq; tam erroneas quam fixas cognoſcere poteſt. Illud ſiquidem omnium inſtrumentorum & vſum præbet expromptiſſimum, abſolutiſſimumq;, & minimo comparabile eſt. Nunc quid amplius commodi primum complectatur mobile, quidue demonſtrationis, vltra hæc per Cometas & Torquetum allata, in Coſmographia noſtra mox ędenda fuſius diſcetur, in qua terræ ſuperficiem (nam illa mobili primo ſimilitudine quadam reſpõdet) abunde deſcripturus ſum, quo in libro, niſi fallor, quicquid in Coſmographicis occurrit queſtionum elucidabitur omne, exempliſq; & figuris palam fiet. Nunc vero inſtrumentum hoc TORQVETI pro operis concluſione apponere libuit, ea de cauſa, quoniam ferè totum voluminis artificium in ſe comprehendit.

COMPOSITIO TORQVETI QVAM FIERI POTVIT BREVISſimè deſcripta.

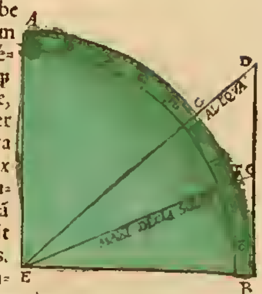
ENVNCTIATVM PRIMVM

Baſim Torqueti præparare.

BENE TORQVETVM FAbricare ſi vis, quod inſtrumentum omnium eſt, & iucundiſſimum, & intellectu vſurpatuq; facilimum. Principio tibi laminam ex metallo planam propone quadratam, non nimis ſubtilem tamen, vt iuſtam conſeruet craſſitiem (nam ex ligno vix fieri poteſt vt torquetum conficias bene durabile & quod non incuruetur) quanto latior autem lamina iſta fuerit, tanto melior erit, & omni vſui cõueniennor, ſit autem ea exactè quadrata, nullo penitus latere exuperans. Angulos quatuor iiſce quatuor literis deſcribito A B C D, totam autẽ hanc laminam Baſim Torqueti appellabimus. Deinde adhuc laminam conſimilem adaptato, quæ itidem non flectatur facile, eius angulos conſignato literis E F G H, illamq; tabulam æquatoris dicemus, ſiquidem ad iuſtam illius altitudinem eleuari ipſam quoq; oportet. Lamina hæc cum latere B G lateri ipſius Baſis B D adfigetur vinculis firmis, ita, vt tabula æquatoris verſus baſim deflecti & inclinari poſſit, atq; viciſſim ab ea eleuari. Centrum illius dicetur K.

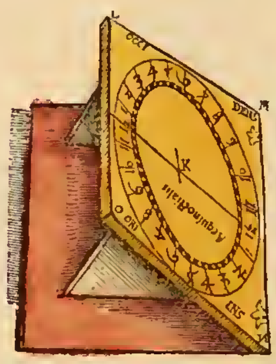
Tabula hae vtraq; ſic præparata, quadrantem tibi compone, qualem voles modo ne nimis paruum. Nam vt aliâs, ita hic, quo maiora ſunt huiuſmodi inſtrumenta, hoc & meliora & certiora erunt, illum more ſolito diuide in 90 gradus. quadrantem totum appellabimus A B, centrum eius E, ex ipſo B numera ſurſum 23 gra. 30 m̃, quæ maxima ſolis declinatio eſt, ibidem ſigna F, deinde ex B ſurſum adhuc numera verſus A altitudinem æquatoris, complementũ quoq; eleuationis polaris, & ibi ſcribe C. Poſtea lineam erige orthogonalem ex ipſo B, ea æquidiſtans ſiue parallela erit ſemidiametro E A, illam quoq; duc in eam ſublimitatẽ quã voles ipſe, Et vbi deinceps regulam poſueris ſuper centrum E cum vna parte, cum altera autem ſuper C, duxeriſq; ſic lineam ex centro, illa ſanè continget perpendicularem iſtam in punct D, & habebis iã triangulum B E D, Baſis autẽ erit E B, diceturq; triangulus æquatoris. Similiter etiam duc lineam ex E puncto per F, eáq; tanget orthogonalem in puncto G, conficietq; triangulum E B G, & dicetur deinceps triangulus maximæ declinationis Solis. Omnia autem quæ hactenus deſcripſimus, vna hæc tibi ob oculos ſubiicit figura.

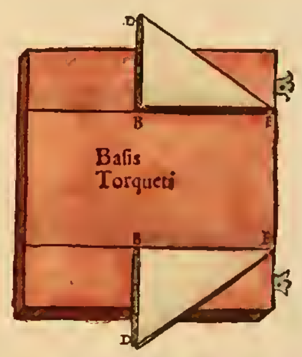

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Tabulam alteram quæ æquatoris dicitur, & conficere & eleuare.

IAM porrò rurſus tabulam tibi propone æquatoris, eamq; ex altera etiam parte conſigna literis quatuor, ita vt ſupra F, L, ſuper E ponas M, ſuper G, N & ſuper H ſcribas O, Centrum illius ſit K, vt prius. Supremam hanc tabulæ partem diuide per centrũ duabus diametris in partes æquales quatuor, & circulum quem poteris maximum deſcribe ex centro, deinde modicè adducto circino, aliam adhuc circumferentiam deduc paulo anguſtiorem ex eodem centro, ita vt in horum duorum circulorum interuallo numerum horarum deſcribere poſſis. Adhuc paulo anguſtius adduc circinum, & tertium etiam ſic duc circulum, in cuius & proximi maioris interſtitio depingas horarum quartalia, vel gradus, quorum quilibet 4. minuta temporis repreſentat, & meridianã quidem horam in medio inter L & O, horam autem 12 medię noctis inter M & N, ſextam ante meridiem inter N & O, & diametraliter ex oppoſito ipſius horã 6 pomeridianam. Facta autẽ hac æquatoris diuiſione in partes 24, ſiue horas, ſtatim tabulaã iſtaã eleuabis duobus triangulis ad eleuationem æquinoctialis confectis, ſicut in fine primi enunctiati inuenimus, & ſic Torquetum videbis eleuatum, vt ſequens tibi monſtrat figura.

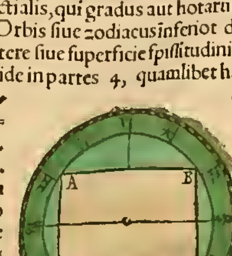

ENVNCTIATVM TERTIVM

Zodiacum iuſta eleuatione ſimul & diuiſione adaptare.

ZOdiaci autem compoſitio ſic habet, primum omniũ orbes duos tibi conſtitue eiuſdem magnitudinis & cõpetentis denſitatis, ita debet eſſe amplitudo, vt nec latiores nec ampliores tamen ſint interiori illo, vel minimo circulo æquinoctialis, qui gradus aut horarum quartalia continet. Orbis ſiue zodiacus inferior diuidendus erit tibi in latere ſiue ſuperficie ſpiſſitudinis, Eo modo, totam circumferentiam diuide in partes 4, quamlibet harum rurſus partire in 3, harum ſingulas iterum in 3. Dehinc quamlibet illarum in 2, & has quoq; tandem in 5. ſicq; habebis partes ſeu gradus 360. At hæc omnia occulte operare & ſic vane videantur. Nunc deniq; tibi propone tabulam ſubiectam, & contemplare quonam ſingulorum ſignorum principia ſis repoſiturus, & quo pacto ſigna omnia perquinos gradus ſis diuiſurus, Puta quum gra. 5 Arietis vis in Zodiaco ſignare, accipe gra. 4 mi. 35.

æquinoctialis

æquinoctialis, hoc eſt in circulo occulto, Deinde ſi cupis adnotare 10 gra. Arietis, accipe 9 gra. 11 mi. æquatoris &c̃. ſecundum exigentiam tabulæ aſcenſionum rectarum quæ ſequitur. Haud ſecus ac iam percepimus adiumento tabulæ alia ſigna Zodiaci inſcribes. Poſtea quodlibet ſpacium diuide in 5 partes æquales, & habebis quodlibet ſignum diuiſum in 30 gra. Series quoq; ſignorum eo modo inſcribi debet, quem ſubiectæ figuræ te docent.

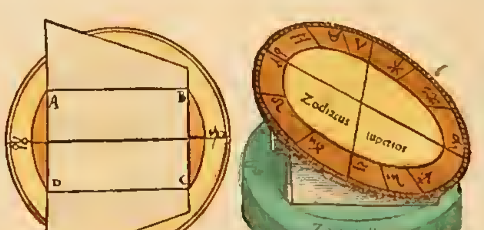
Tabula aſcenſionum rectarum ſignorũ Septentrionalium.

♈ G	gr.	m̃	♉ G	gr.	m̃	♊ G	gr.	m̃	♋ G	gr.	m̃	♍ G	gr.	m̃	♌ G	gr.	m̃
5	4	35	5	32	42	5	63	3	5	95	27	5	127	22	5	136	51
10	9	11	10	37	35	10	68	21	10	100	53	10	132	27	10	141	33
15	13	48	15	42	31	15	73	43	15	106	17	15	137	29	15	146	12
20	18	27	20	47	33	20	79	7	20	111	39	20	142	25	20	170	49
25	23	9	25	52	38	25	84	39	25	116	57	25	147	18	25	175	25
30	27	54	30	57	48	30	90	0	30	122	12	30	152	6	30	180	0

Tabula aſcenſionum rectarum ſignorũ Meridionalium.

♎ G	gr.	m̃	♏ G	gr.	m̃	♐ G	gr.	m̃	♑ G	gr.	m̃	♒ G	gr.	m̃	♓ G	gr.	m̃
5	184	35	5	212	42	5	243	3	5	275	27	5	307	22	5	336	51
10	189	11	10	217	35	10	248	21	10	280	53	10	312	27	10	341	33
15	193	48	15	222	31	15	253	43	15	286	17	15	317	29	15	346	12
20	198	27	20	227	33	20	259	7	20	291	39	20	322	25	20	350	50
25	203	9	25	232	38	25	264	33	25	296	57	25	327	18	25	355	25
30	207	54	30	237	48	30	270	0	30	302	12	30	332	6	30	360	0

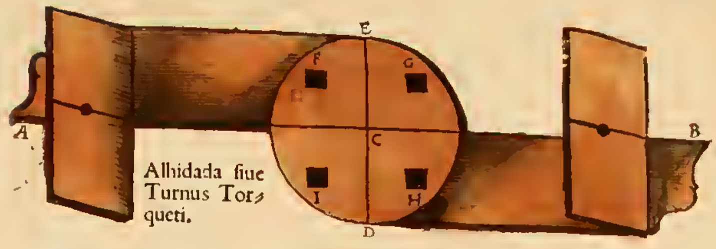
Superior verò Zodiaci rotula in ſuperiori parte ſiue ſuperficie Zodiacum tantum habeat æqualiter diuiſum, infra quóq; dicetur Zodiacus ſuperior: eſtq; illo vt ſimpliciſſima ita omnium faciliſſima diuiſio, quã circumferentiam primo, in 12 partes æquales (eas ſigna dicimus) ſingulas illas rurſus in partes ſeu gra. 30 diuidimus æqualiter. Hiis ita conſtitutis, vtrunq; hunc Zodiacum compone, ſuperiorem inferiori ſupraponens in hunc modum. Triangulos tibi duos confice, maximæ declinationis Solis capacitatem comprehendentes, iuxta enunctiatum 1, eos cum baſi, hoc eſt linea A B impone Zodiaco inferiori, hoc vno prius obſeruato, vt principiò diametrum ducas à principio ♋ per centrum vſq; ad principium ♑, illi diametro deinde æquidiſtantes alias duas duc ex vtraq; parte, quæ vbicúmq; circulum zodiaci interiorem contingent, ibi obliquas trahe lineas duas, & habebis quadratum altera parte longius, configuratum quatuor literis A B C D, túncq; bene poteris triangulos illos duos erigere. Zodiacum nũc tandem ſuperiorem triangulis illis ſuperimpone, ita vt ♋ ſuperior, directe conſiſtat ſuper ♋ inferioris rotulæ: & ſic de ♑ intelliges, modo vt ♋ ſummam hic occupet altitudinem triangulorum, ſicut ex figuris ſatis apparet. Zodiacus porró, quia ex duobus tantum rotulis compoſitus eſt, clauo quodam, quem Arabes Alchitot vocitant, tabulæ æquinoctialis adfigendus eſt, ita tamen, vt clauus iſte rotundus per ipſum centrum æquinoctialis & centrum zodiaci inferioris tranſeat, & zodiacus in eo ſic circumuolui commode poſſit.

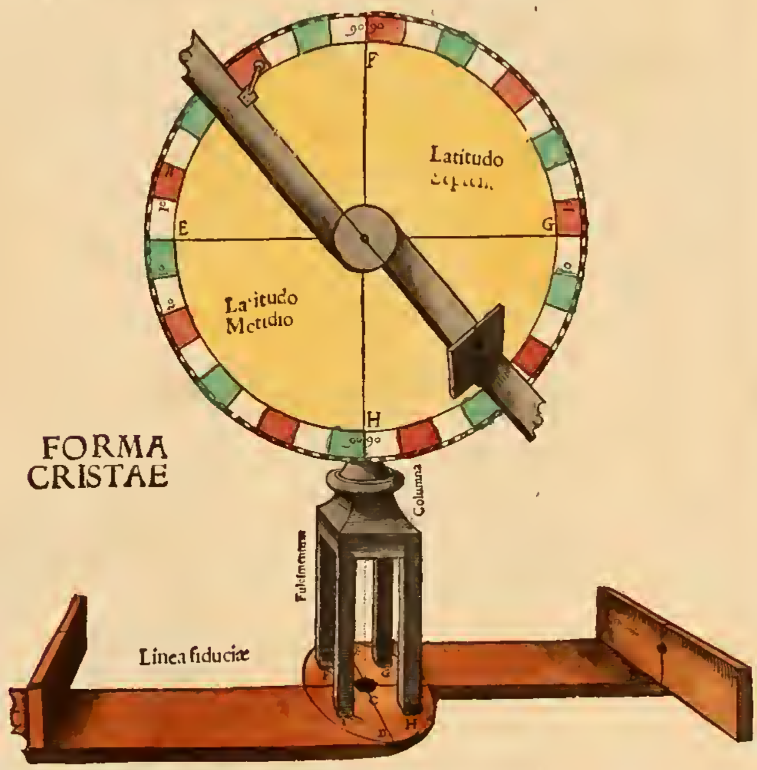
ENVNCTIATVM QVARTVM

Alhiadam vnà cum Criſta præparare.

REgulam ſiue Alhidadã preparaturus, lineã rectã fac ſuper ligno aut lamina, eáq; voca A B, in cuius medio pone C, & ex centro C circulũ paruulum conforma, iuxta eam latitudinem ad quam habere cupis regulam, illum porrò cum obliquo diametro diuide E C D, que tamẽ ad angulos rectos interſecetur cum linea A C B, Deinde duc æquidiſtantem A C ex puncto E, q̃ longã voles habere regulam, ſimiliter & ex D, lineam illam A C B lineam fiduciæ dicere ſolemus. Deinde regulam porrò tali longitudine, vt ex vtraq; parte zodiacum excedat, vtrinq; etiam tabulam pone cum foramine paruo, ita tamen, vt cum linea fiduciæ rectè conueniant. Mox foramina 4 fac in circulo paruo ex centro C deſcripto, vt criſta ibi conſiſtere poſſit, quæ literis F G H I ſunt notata

Criſtam porrò ſic conficies, primum omnium columnulam fac paruam cum quatuor fulcimentis, quæ in ſupradictæ regulæ foramina F G H I orthogonaliter imponantur, ſuperius autem ſuper ipſam columnulam fulcimentorum, rotulam fac paruam, eã in quatuor partes æquales diuide, hoc eſt, in quatuor quadrantes, eo modo, vt diameter F H demiſſa vſq; ad regulam, directe in C centrum parui circuli cõcideret, alteráq; diameter E G per centrum criſtæ tranſiens æquidiſtet lineæ fiduciæ A B. Nam hoc tamen ſic intellige, quaſi æquidiſtantes eſſe debeant in vna ſuperficie, ſed vt E G tranſeat per medium criſtæ, notis etiam eam ipſam E G Eclipticã eſſe. Debent igitur numeri graduum in criſta à linea E G ſurſum deorſumq; deſcribi, vſq; in 90, & quicquid ſupra lineam E G eſt, latitudo ſeptentrionalis dicitur: ſub ea autem, latitudo ſtellæ vel planetarũ meridionalis.

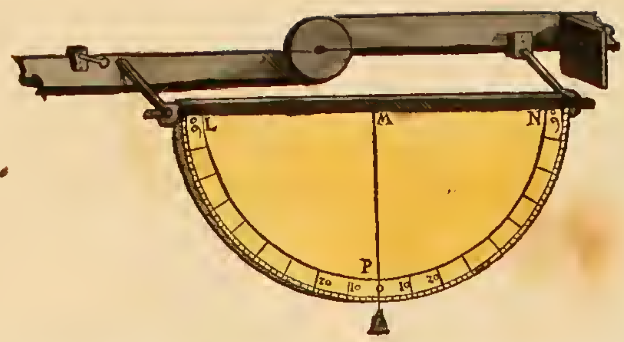

FORMA CRISTAE

Ad extremum regulam alteram paulo ſubtiliorem confice, néq; tã firmam, vt illam priorem, ſed per omnia ad eundẽ modum vt in Aſtrolabio formari ſolet. Conſultum tamen hic equidem iudicarim te non duas pinnulas hoc loco facere perforatas, ſed vnam tantum cum foramine vnico, inſtar granuli lenticulæ vnius diducto, ex altera autem parte ſtilum tenuem erige, in eius ſummitate nodum fac paulo lenticula maiorem, Námq; hoc probo non temere ſed ſæpe expertus, obſeruationes ſtellarum rectè admodum fieri per eiuſmodi nodulos, pinnacidium autem cum foramine paruulo ad oculum verti ſemper debet, nunquàm verò nodulus.

Poſtremo iam regulæ criſtæ adnecti ſemicirculum oportet, illumq; pendere ex fulcimentis ſeu baculis paruis duobus in ſatis magna diſtãtia, Cuius rei rationem experieris infra, quando zodiacum Torqueti huc illuc promouebis. Porrò ſemicirculus fac ita pendeat, vt diameter quóq; L M N æquidiſtanter pendeat lineæ fiduciæ ipſius regulæ, ſiue id altius ſiue demiſſius fuerit parum refert, modo circumferẽtia ſemicirculi in ſuos gradus 180. diuidatur, numeriq; à litera P vtrinq; verſus diametrum L M N deſcribantur vſq; in 90, atq; ex centro M filum pendeat cum maſſa plumbi exigua, ſicut hic patet ex ſubiecta figura.

Semicir- culus Pendens

Et hæc quidem̃ de compoſitione Torqueti dicta ſufficiant, nunc adgrediamur qua nam̃ via proxime vſum illius tradamus, pari tum facilitate tum breuitate, qua hactenus compoſitionem docuimus.

HAEC EST FORMA VIVAQVE TOR: QVETI MAGO SVIS, ET NVMERIS, ET CIRCV- lis, & lineamentis, & proportionibus veris perfectiſſimè exhibita.

VSVS TORQVETI.

ENVNCTIATVM PRIMVM.

Signum & gradum Solis ad Singulos dies indagare.

GRADVM SOLIS ET SIGNVM ſi indagare cupis, principio fac cogites decreſcat ne dies an augeatur, id vbi cognitum habes, Torquetum pone ſuper aliquam ſuperficiem planam horizonti æquidiſtantem, & in nullam partem deflexam, Deinde compaſſum pone ſuper baſim, ita, vt latus compaſſi æquidiſtet lineæ C B vel etiam A B, nam ea vtraq; meridiana eſt. Mox Torquetum ſimul cum horologio illo viatorio huc illuc promoue, tātiſper dū magnetem videris rectè cōſiſtere, & latus baſis A C verſus meridiē vergere, ſicq; noris Torquetum bene & ad omnem vſum eſſe aptiſſimè cōpoſitum. Deinde ſi forte adcreſcit tum dies verſus Solem verte latus illud zodiaci, quod ♈ ♉ &c̄. continet, Sin autem decreſcit, alterā partem quæ ♎ ♏ & reliqua ſigna deſcendentia habet, Poſt hæc altera manu regulam circumuerte inferiorem ſiue turnum hinc inde, altera zodiacum totum donec ſolis radios per foramina duarum pinnularum exceperis in regula inferiori. Deinceps vide ad alicuius ſigni, quē gradum linea fiduciæ ipſius Alhidadæ ceciderit, & is tibi erit gra. in quo ſol eſt illa die. Eundem quoq; gra. ſtatim quære in zodiaco inferiori, & circumluſtra apud quam horam, quæq; minuta illum reperias & hoc tibi tempus etiam horæ certæ atq; minutorum erit.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Cognito iam Solis gradu, horam diurnam ex radiis ſolaribus cognoſcere.

QVod ſi etiam perſpecto ſolis gra. horam interdiu ſcire deſyderas, age lineam fiduciæ pone ſuper gra. illum ſolis, totumq; zodiacum vnà cum regula huc illuc circumuerte tantiſper dum radius Solaris foramina pinnularū penetret, & ſic gra. Solis zodiaci inferioris, tibi horam & minuta monſtrabit in æquatoris circulo.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Quacunq; hora diei ſignum & gradum lunę inueſtigare.

PRincipio fac horam quæras per primum illud vel 2 enunctiata, & ſic zodiacum tene (inuenta hora) immotum, regulam autem inferiorem ſimul cum criſta verte verſus centrum corporis ☽, quæ ſi minor fuerit, quàm vt centrum recte dignoſcas, illud imaginare ſaltem, quumq; ſic lunam iuxta ſuperficiem criſtæ conſpicis, regulam adſumme ſuperiorem, eius pinnacidium perforatum verte ad ocultum tuum, diligenter obſeruans, quomodo lunam per pinnulam & nodulum iſtum deprehendas, id vbi rectè feceris, iam tibi linea fiduciæ regulæ inferioris gra. ☽ monſtrabit in zodiaco, & linea fiduciæ ſuperioris regulæ diſtantiam ab Eclyptica, vel meridiem verſus vel ad ſeptentrinem.

ENVNCTIATVM QVARTVM

Horam tam diurnam q̄ nocturnam ex lunarib. radiis deprehendere.

LIneam fiduciæ regulæ inferis ſuper gradum̄ Lunæ colloca in Eclypnca, & vbi ſic viſum tuum per pinnacidia ſuperiora, vel directe iuxta criſtam perduxeris vſq; ad Lunam, tunc gradus Solis in zodiaco inferiori horam quæſitam tibi monſtrabit in æquatore.

ENVNCTIATVM QVINTVM.

Ex ſtella aliqua cognita horam noctis certam inuenire.

CVm iam ex capito primo primi Cometæ cognitū habes & perſpectum, quomodo colligas gra. longitudi. & latitud. alicuius ſtellæ quam prius noſti, tunc regulam inferiorem in ſuperiori zodiaco pone ſuper gra. longitudinis ſtellæ, & regulam ſuperiorem in criſta colloca ſuper gra. latitudinis ſimul, tamen hoc obſeruans, an ſtella ſit in latitudine ſeptentrionali vel meridionali. Deinde

zodiacū

zodiacum totum reuolue (regulis tamen ſic manentib. immotis) huc illuc, tantiſper dum ſtellam iſtam per ſuperiorem regulam perſpicere quæras, vel ipſo nodulo ſtili contegere, ita ſtatim gradus ſolis zodiaci inferioris monſtrabit tibi in æquatore horam noctis quæſitam.

ENVNCTIATVM SEXTVM.

Stella ſixa præcognita, reliquarum omnium, tam errantium q̄ fixarum vera, ſecundum longitudinē & latitudinē loca deprehendere.

EX priori propoſitione quære horam per ſtellam aliquam fixam, ea inuenta, iam zodiacum habes ad illud momentum compoſitum, quem hoc modo ſerua immotum, & criſtam huc illuc verte, regulam quoq; ipſius attolle & deprime tantiſper, dum ſtellam, cuius gradum ſcire cupis ad pinnacidia perduxeris, & ſic linea fiduciæ regulæ inferioris gradum tibi monſtrabit longitudinis ſtellæ, ſuperior autē gradum latitudinis, Simulq; hic diſces meridionaliſuè ſit an ſeptentrionalis.

ENVNCTIATVM SEPTIMVM.

Idem abſq; ſtellis præcognitis, efficere.

NVnc ſi ſtellatum tibi etiam ignotarum gradus longitudinis aut latitudinis certos noſſe deſyderas, eſto quod prius cognita habeas vera minuta horarū, idq; per horologium rectiſſimum, ad eam horam & minuta promoue gradum in quo Sol eſt illo die, vel etiam ea ipſa hora, & habebis zodiacum ſic recte ordinatū, deinde regulam ſuperiorem verte ad quamcunq; voles ſtellam, & lineæ fiduciæ ambæ monſtrabunt tibi ſuperius & inferi' gradus tum longitudinis tum latitudinis.

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

In cognitionem ſtellæ cuiuſuis vel fixe vel erroneæ citra præceptoris operā ſolo Aſtronomici præſentis auxilio peruenire.

SI forte vnam tantū ſtellam fixam cognoſcis, & vtrāq; regulam ad gradus longitudinis & lantudinis illius reponis. Zodiacum quoq; deinceps rectificas, ſicq; ſtellam aut planetam ſine magiſtro aliquo cupis agnoſcere, age, gradus ipſius tum longitudinis tum lantudinis ex Aſtronomico hoc noſtro fac conquiras, vel ex tabulis Alphonſi, aut aliunde, & ſic zodiaco rectè cōſtituto, regulam infimam promoue ſuper gradum longitudinis planetæ vel ſtellæ fixæ, ſuperiorem autē in criſta pone ſuper gradum latitudinis & mox per pinnacidium ſuperioris regulæ intuere nodulum, qui tibi ſtellam contēgit in cœlo antea optatam, tantum nunc etiam vere inuentam.

ENVNCTIATVM NONVM

Aſcendentem Zodiaci gradum cuius momento debitum, præſens per inſtrumentum ocyſſimè deprehendere.

ZOdiaco iam vnà cum criſta debite locato, veluti priora docuerunt enunctiata, punctum N in criſtæ regula ſignatum verſus ſigniferum (ea qua maximè horizontem ſupra videtur eleuari parte ſignifer) dirige, Criſtam vero vnà cum regula huc illuc, donec filum perpendiculi gradum ſemicirculi ſui altiſſimum occupet, age. Dehinc Zodiaci gradum, quē fiduciæ linea exprimit, qualis eſt, vtrinq; ab Horizōte ſitus 90 geſimi obſerua, cui ſi 90 alia adiicis gradus exortiuus vel aſcendens reſilit, ſi autem 90 demis, id ſi retro contra ſignorum ordinē in Zodiaco numeras, occiduus ſiue deſcendens redundat.

ENVCTIATVM DECIMVM

Expedita facilitate longitudinem regionis inuenire.

DECORVM eſt quod hic adgrediamur docere Lector, & hac propoſitione inueſtigare. Quod ſi forte aliquot annis cœlum nunquàm videris: ignores etiam (quod fit non raro) vbi nam gentium, terrarum, locorumq; ſies, neq; id inquirere poſſis, tua tamen adhuc fretus arte & induſtria, quam vel ex prouerbio, Omnis terra alit, cupias ex te ipſo id reſeiſcere. En modum tibi quo in Torqueto huiuſmodi inuenias facillime.

Principiò,

Principiò itaꝗ bene inſtitutum te eſſe oportet in ſupputando motu lunari ad quaſlibet horas. Quandocunꝗ ergo ſiue interdiu ſiue noctu (modo Lunam videas) regionis inquirere longitudinem cupis, horã aliquã tibi certam propone, & zodiacum rectifica in die per Solem, nocte per planetam aut ſtellam aliquam fixam, quo ſic apte compoſito, regulam ſuperiorem ſimul cum criſta verſus lunam conuerte & inuenies verum gradum iuxta lineam fiduciæ regulæ inferioris. Verum in longitudinis gradu conſiderando aſpectuum diuerſitas, nõ nihil erroris ingerere poteſt, qua ratione etiã in loci longitudine aberrare cõtingit. Proinde peccatum hoc, vt euitetur, 90 mus ab aſcendente gradus, per enunctiatum precedens inquirendus eſt ante omnia, quo habito, regula ad lunam dirigenda, directa regula, ſi gradus lunæ idẽ cum 90 ab aſcendente eſt, certus es lunam omni aſpectus diuerſitate, quo ad longitudinem carere. Ita etiam per gradum lunæ loci quoꝗ tui ſeu oppidi lõgitudinem cognoſcere potes, ſi horam primo, vt noſti, requiris, horæ inſuper gradum competentem, meridianoꝗ Ingolſtadienſi conuenientem ex lunæ theorica mutuatis. Motum tamẽ vnius horæ ex motu Lunę diurno hic accipias oportet. Nam ſimulac differentiam loci ex theorica reperti, & loci è Torqueto ſumpti, habueris, eam per horarium motum diuidis. Quod quidem productum meridiani Ingolſtadienſis & loci alterius propoſiti differẽtiam refert. Quod ſi locus Lunæ per Torquetum inuentus maior eſt, locum propoſitum occidentaliorem Ingolſtadio eſſe deſignat, quamobrẽ ab Ingolſtadio demendus eſt, Minor Torqueti gradus eo quẽ theorica oſtendit, locum propoſitum Ingolſtadio orientaliorem innuit, quare addenda iſta longitudinis differentia eſt, vt vera loci longitudo oblati ꝓdeat.

ENVNCTIATVM VNDECIMVM

Ortum Solis & occaſum, quantitatem quoꝗ diei & noctis inquirere.

ORTVM Solis agnoſcere volens, regulam fiduciæ inferiorem pone ſuper gradum Solis in ſupremo zodiaco, & regulam criſtę ſuperiorem ſuper lineam E G. Dein zodiacum ſimul cum gr: Solis deuolue ad orientem (modo videas vt torquetum ſemper ex compaſſi regula, priuſquàm vti velis recte ſit conſtitutum) & tantiſper eum huc illuc verte dum ſilum cum maſſa plumbi in ſemicirculo ſuper punctum P (qui nullus eſt gradus) dependeat. Deinde vide quam horam gradus Solis Zodiaci inferioris demonſtret in æquatore, ea erit hora ortus ſimul & tempus ſeminocturnum, Complementum eius ad 12 occaſum Solis ſimul & tempus ſemidurnum, quod idem eſt, relinquit. Duplicato tempus ſemidiurnum, & habebis totius diei longitudinem, ſimiliter tempus ſeminocturnum duplicatum, præbet tibi longitudinem noctis.

ENVNCTIATVM XII. ET VLTIMVM

Horam occaſus aut ortus ſtellæ, & arcum illius diurnum & nocturnum inuenire.

REgulam cum ſua linea fiduciæ pone in zodiaco ſuper gradum longitudinis ſtellæ ſiue planetæ (quamuis latitudine ſtellæ hic parum indiges) cumꝗ gradũ verte verſus orientem tam diu, donec ſilum cum plumbo cadat ſuper mediam lineam ſemicirculi, & ſic gradus ſolis vbicumꝗ conſtiterit tibi monſtrat horam & eius minutum, quo ſtella iſta exoritur. Atꝗ cum tẽpore ſeminocturno operare ſicut ſuperiore enunctiato edoctus es.

FINIS.

FACTVM ET ACTVM INGOLSTADII IN AEDIBVS NOSTRIS, ✱ ANNO A CHRISTO NATO ✱ SESQVIMILLESIMO QVADRAGESIMO ✱ MENSE MAIO

IN INSIGNA PETRI APIANI CARMEN DIALOGICON CHRISTOPHORI STATMIONIS M. D.

Cur Apianus habet primum noua ſymbola Petrus,
Antea non illi munera ſueta domo?
Ille ſui generis primum decus extitit, vnde
Nominis æterni talia dona tulit.
Dic rogo cur Aquilam monſtret? quia geſtit vt illa,
Hic quoꝗ perpetuò cominus ire Ioui.
Ardua cur nubes inter volat illa? quod ille
Scrutetur cęlſi ſydera ſumma poli.
Cur nubes ſeptem tantum? (mihi namꝗ videntur
Non plures:) ſeptem bis licet eſſe putes.
Eſt bene, ſunt ſeptem, fieri non poſſit Apelli
Hoc aliter, nubes exprimat ille modo.
Hæ totidem cœli referunt errantia vaſti
Sydera, peruigili mente tuenda viro.
Cur capitis ſummum, pedis ima vtriuſꝗ ſub auro
Irradiant, reliquo corpore nigrat auis?
Ingenium quouis quod habet precioſius auro
Et mentem doctas fingere quæꝗ manus.
Quę duo ſi nuſquàm præſenti diſcere libro
Si modo cui libeat, fatꝗ ſuperꝗ licet.
Aurea quid clypeo ſuperaddita quæſo corona
Vult ſibi? Dictum eſt regia ſtella decus.
Hæc etenim velut ornato ſtat gloria cœlo,
Sic cœli docto vult decus eſſe viro.
Conueniunt certe ſtudiis inſignia ſummis
Summa: nec à genio ſunt ea dona leui.
Autor honoris quis? deus eſt. Deus ille quis oro?
Quintus Rhomano Carolus orbe potens.
Vnum mens recte præſagit: ſed mihi dicas,
Cur nam terreno des homini eſſe deo?
Quid vetat aſſimiles rerum vel dicere eoſdem,
Cum præter loca nil ſeparet hoſce duos.
Hic regit aſtra potens, hic terrę cuncta gubernat,
Illum ſceptra canunt, ſceptra loquuntur eum,
Ambo nonne vides Aquilæ velut alitis arma
Et cœlo & mundo clara ſubinde vehant?
Hinc adeo vere ſimiles dicuntur vtriꝗ,
Iuppiter ille poli, Iuppiter ille ſoli.

De Aquila P. Apiani à diuo Cæſare Carolo Quinto pro inſigni gentilicio eidem collata M. Symonis Mineruii decaſtichon.

Cur Apianeæ Iouis ales gentis imago eſt?
Ab Ioue ꝗ cum Aquila multa Apianus habet,
Fulminis illa inſtar curſum ſub nubila condit,
Ille celer penetrat nubila & aſtra polos.
Aduerſis Solem radiis hæc cernit, at ille
In Sole & cœlo lumina fixa tenet;
Fert volucrum primas ſuper aſtra miniſtra tonantis,
Aſtricolum nulli Petre ſecundus eras,
Quam bene conueniunt data Cæſare ſymbola rebus,
Cæſaris i genio numen ineſſe nega.

IN INSIGNIA P. APIANI, MATHEMATICI Ingolſtadienſis, Marcus Tatius.

Iuppiter ortus erat, Cretæꝗ abductus in Idam
Proliuori dederat Patris ab aure fugam.
Dumꝗ ferit clypeos, atꝗ æra ſonantia Gallus,
Tutus inaudito quo fleat ore Puer.
Ecce pii ſonitu Benevvizi excita canoro
Aduolat, Atꝗ Ioui mella miniſtrat Apis,
Poſtquàm igitur Patrem regno excuſſiſſet auito,
Talia rex victor Iuppiter orſus ait,
Lactis Amalthææ: ac Benevvici munere mellis
Cœlipotens factus, præmium vtriꝗ dabo,
Altera ſydus erit: ſpectator ſyderis alter
Gaudeat Aſtra animo ſuppoſuiſſe ſuo.
Tantus apud Latias mutato nomine gentes,
Qui Benevvizus erat, poſt Apianus erit,
Vtꝗ meus ſublime volans in nubibus Ales,
Solare aduerſo reſpicit ore iubar.
Tali Apianus idem ſpeculabitur Aethera vultu,
Cœleſteſꝗ ſuo numine pandet opes.
Hinc diuina ſua, ferat hinc Inſignia ab arte,
Extenſamꝗ Aquilam, Nubiuagoſꝗ ſinus,
Errones ſeptem ſeptena volumina Nubis,
Meꝗ Aquila authorem denotet ipſa Iouem,
Lapſaꝗ Rhomanus poſt plurima ſæcula Cæſar
Iuſſerit hæc Quintus Carolus eſſe rata.

Inſignia Petri Apiani

INSIGNIA P. APIANI VTRAQVE.

PRIORA. POSTERIORA.

MARCI TATII POETÆ IMPERATORII CARMEN.

IN PRIORA.

Prima Apianæo paſtus cunabula melle,
Titanaſq; Aquilæ Iuppiter ultus ope:
Aſtrum Aquilam ſimul, aſtriferiq; Apianon olympi
Artificem docta conditione facit.
Vtq; diu vigeat tantarum gratia rerum,
Ipſam Apianæa in Caſſide ſacrat Auem.
Seq;, et ſex comites ſinuoſa in nube Planetas
Affundens, clauſo protegit orbe caput.

IN POSTERIORA.

Pauerat ante Iouem: te nunc docet optime Cæſar:
Dignus vterq; coli: Promptus vterq; dare:
Ille Aquilam, Nubem, Errones, Clypeumq; uerendum,
Et propria Altori contulit Arma ſuo.
Sed per te, adiunctis ter maxime Carole donis,
Additur oblatæ Nobilitatis Honor.
Donatiſq; Aquilæ geminatæ Inſignibus, Arma
Das Præceptori Cæſariana tuo.

CAROLVS QVINTVS Diuina fauente Clementia, Romanorum Imperator, Auguſtus, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, Vtriuſq; Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex. Archidux Auſtriæ. Dux Burgundiæ, Brabanciæ &c. Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Noſtro, et Imperii Sacri Fideli dilecto Petro Apiano, alias Benewitz, Mathematico ſeu Aſtronomo & Familiari noſtro, continuo domeſtico, Gratiam noſtram Cæſaream & omne bonum. IMPERATORIA Maieſtas, tum veræ laudis ſplendorem ſibi comparat, quum dignis hominibus, maximeq; virtute præditis, ac illi perpetuo ſtudio addictis, beneficia impendit, eoſq; ita exornat, vt probata, tanto auctore virtus, vehementiores indies impetus ædat, & inclinari in eam animi, propoſitis meritorum præmiis, acrius incitentur. Attendentes igitur, inſignes præclaraſq; animi tui dotes, Virtuteſq;, Ingenium, Doctrinam, Dexteritatem, & multarum rerum cognitionem atq; experientiam, In eiſdemq; deducendis, non felicitatem magis quam facilitatem, Perpendentes etiam, quæ ſupra vulgarem hominum peritiam, & præſertim in arte Mathematica & Aſtronomia, es aſſequutus. Ad hæc ſingularem tuam, erga nos, & Sacrum Romanum Imperium fidem & obſeruantiam, grataq; obſequia, quæ nobis & eidem ſacro Romano Imperio, procedente tempore præſtare potes atq; debes, haud immerito nos inducunt, vt te Cæſareis ornamentis decoremus. TE IGITVR prænominatum Petrum Apianum, huius eruditionis tuæ cauſa, & quo deinceps Reipub: magis magiſq; prodeſſe, ac nobis eo alacrius inſeruire queas, in Mathematicum ſeu Aſtronomum & Familiarem noſtrum, continuum domeſticum, elegimus, recepimus & aſſumpſimus, ac per præſentes eligimus, recipimus & aſſumimus, Ita vt poſſis & debeas omnibus & ſingulis præeminentiis, gratiis, prærogatiuis, exemptionibus, libertatibus, emolumentis, priuilegiis & immunitatibus vti, frui & gaudere, quibus cæteri Mathematici ſeu Aſtronomi & familiares noſtri, continui domeſtici, iure vel conſuetudine vti, frui & gaudere ſolent atq; poſſunt, omni contradictione & impedimento ceſſante. Quapropter mandamus vniuerſis & ſingulis, Principibus Eccleſiaſticis, & Sæcularibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Gubernatoribus, Capitaneis, Regentibus, Arcium, vrbium, & quorumuis locorum Cuſtodibus, Iudicibus, Burgimagiſtris, Conſulibus, Ciuibus, & aliis quibuſcumq; Officialibus & nobis, ac Sacro Romano Imperio, quacunq; ratione ſubditis, & fidelibus dilectis, quocumq; nomine cenſeantur, & cuiuſcunq; ſtatus, gradus & conditionis fuerint, vt te memoratum Petrum Apianum pro Mathematico ſeu Aſtronomo & Familiari noſtro habeant, honorent & teneant, ac ab aliis haberi, honorari & teneri faciant. Teq; prædictis omnibus & ſingulis præeminentiis, gratiis, prærogatiuis, exemptionibus, emolumentis, priuilegiis, libertatibus, & immunitatibus, libere & abſq; vllo impedimento, vti, frui, et gaudere permittant, & ab aliis permitti faciant. Necnon, dum, & quoties ad noſtra, vel eorum Dominia, & Iuriſdictiones perueneris, vna cum famulis, equis, Valiſiis, & rebus omnibus & ſingulis toties quoties expedierit, & ſuper hoc per te, aut tuo nomine requiſiti fuerint de ſaluo, & ſecuro conductu ſtudeant prouidere, nullam à vobis gabellæ Theolonei datii, & pedagii vel alterius cuiuſcunq; exactionis, ſolutionem, penitus exigendo, niſi indignationem noſtram grauiſſimam, necnon pœnam, decem Marcharum auri puri, Irremiſſibiliter exigendam, incurrere velint. Harum teſtimonio literarum, manu noſtra ſubſcriptarum, & Sigilli noſtri appenſione munitarum. Datum in Ciuitate noſtra Imperiali Ratiſbona, Die Vigeſima quarta Menſis Iulii, Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Quadrageſimo primo. Imperii noſtri Vigeſimo primo. Et Regnorum noſtrorum Vigeſimo ſexto.

CAROLVS.

Vidit Palatinus

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ Maieſtatis proprium.

Io: Obernburger Secre:

Vidit Naues.

DE EODEM APIANO CAESARIS MATHEMATICO FACTO. IDEM TATIVS.

Nobilitat, ditat, conducit, adoptat in aulam,
Hac doctos Cæſar Carolus arte capit.